

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

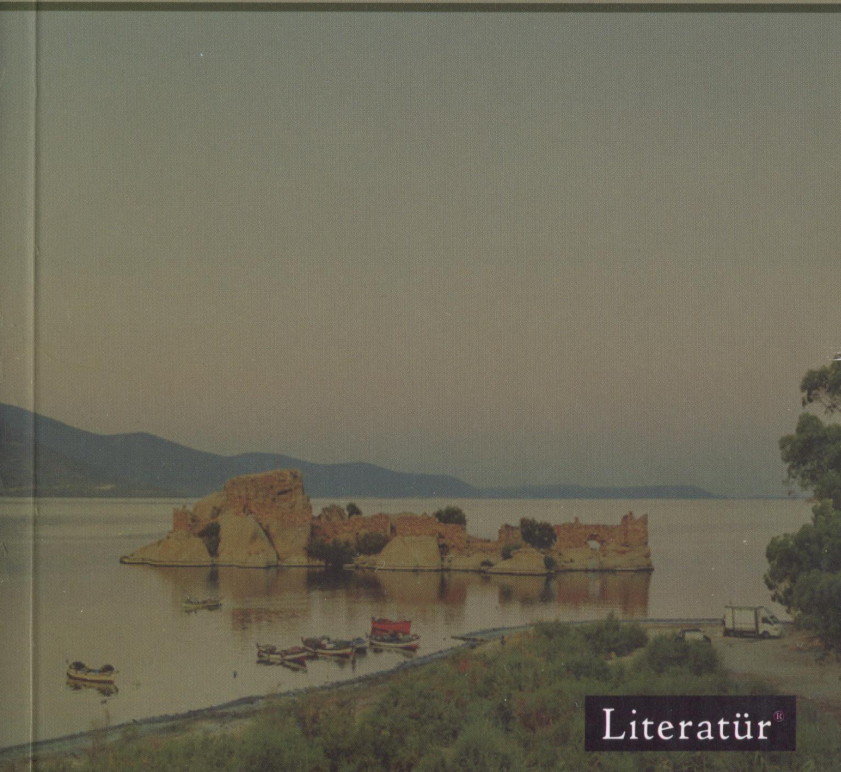
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

**Samim
Kocagöz**

**Yılan
Hikâyesi**

Literatür®

Yılan Hikâyesi

Samim Kocagöz

Yılan Hikâyesi

LİTERATÜR YAYINLARI: 749
Samim Kocagöz Kitaplığı: 10

YILAN HİKÂYESİ
Samim Kocagöz

Genel Yayın Yönetmeni
Kenan Kocatürk

Dizi Tasarımı
Mithat Çınar

Kapak Tasarımı
Emel Atik

Baskı Öncesi Hazırlık
Emel Atik

Birinci Basım, 1954
Literatür Yayınları'ndan Birinci Basım (3. Basım), Nisan 2016

Baskı ve Cilt:
Ceylan Matbaa
Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi No: 83/317-318-319
Zeytinburnu-İstanbul
Sertifika No: 23352
Tel: (0212) 613 10 79

ISBN: 978-975-04-0463-4

© Copyright 2016, Literatür: Yayıncılık
Bu kitabın yayın hakları Literatür: Yayıncılık, Dağıtım,
Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.
Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde fotokopi yoluyla
çoğaltılamaz, dağıtılamaz, yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

Sertifika No: 10843

LİTERATÜR®
Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Emgen Han, No: 47 Kat: 4
Beyoğlu 34433 İstanbul
T 0(212) 292 4120
F 0(212) 245 5987
E literatur@literatur.com.tr
www.literatur.com.tr

Samim Kocagöz'ün Kısa Yaşamöyküsü

Samim Kocagöz, 1916 yılında Söke'de doğdu. 1928'de ilkokulu bitiren Kocagöz, ortaokul ve lise öğrenimini İzmir Erkek Lisesi'nde tamamladı. 1937 yılında liseyi bitirdikten sonra da en büyük amacı olan edebiyat öğrenimini almak üzere İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1942-45 yılları arasında İsviçre'nin Lozan Üniversitesi'nde Sanat Tarihi ve Felsefe Tarihi dersleri aldı.

Yazarlığının yanı sıra öğretmenlik de yapan Kocagöz, İzmir Devlet Konservatuarı'nda Tiyatro Tarihi, Edebiyat; kısa bir süre çalıştığı İzmir Ticaret Lisesi'nde de edebiyat dersleri verdi.

Öykü ve yazıları *Serveti Fünun-Uyanış, Ses, Yürüyüş, Vatan, Fikirler, Yenilikler, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Ataç, Yön, Türk Dili, Varlık, Adam Sanat, Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan Samim Kocagöz, yazın yaşamına 1938 yılında yayımlanan *İkinci Dünya* romanıyla başladı. Olgunluk dönemindeki eserlerinde rastlanmayan romantizmin etkin olduğu bu romanını, diğer roman ve öyküleri izledi.

İlk öyküsü "Yarıntı" 1939'da *Ses* dergisinde yayımlandı. "Yarıntı" ile başlayan öykücülük serüveni, *Telli Kavak* (1941), *Sığınak* (1946), *Sam Amca* (1951) kitaplarıyla şekillendi. *Yeni İstanbul* ve *New York Herald Tribune* gazetelerinin 1950 yılında düzenledikleri Dünya Hikâye Yarışması'nda "Sam Amca" öyküsüyle Türkiye birincisi oldu. 1944 yılında tamamlanıp 1948'de yayımlanan *Bir Şehrin İki Kapısı* adlı romanı, yazarın toplumcu gerçekçi çizgisini yansıtan ilk romanı olarak değerlendirildi. Roman, 1985'te yapılan ikinci baskısında *Nabi'nin Park Kahvesi* adıyla yayımlandı.

1946'da *Vatan* gazetesinde çıkan "Fındık Yaprakları" öyküsü nedeniyle Sivas'a sürüldü.

Hüsamettin Bozok'un kurduğu Yeditepe Yayınevi'nin 1955-60 yılları arasında ortağı oldu.

Öykücülüğünün ikinci dönem eserleri olan *Cihan Şoförü* (1954), *Ahmet'in Kuzuları* (1958), *Yolun Üstündeki Kaya* (1964) kitapları basıldı.

Kocagöz, 1957'de çıkan *Onbinlerin Dönüşü*'nde, İkinci Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan fikir hareketleri/ayrılıklarını, insanların düş kırıklıklarını anlattı. *Kalpaklılar-Doludizgin* (1962) ise Kurtuluş Savaşı ve Milli Mücadele ekseninde yaşananların anlatıldığı beşinci romanı oldu.

Yağmurdaki Kız adlı öykü kitabıyla 1968 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü kazandı.

Üyesi olduğu Türkiye İşçi Partisi'nden 1970 yılında ayrıldı. TİP'te geçirdiği yıllara dair gözlemlerini ve Davutpaşa Kışlası'ndaki tutuklu kaldığı yıllarını anlattığı *Tartışma* (1976) adlı romanında 12 Mart müdahalesine yer verdi. Yazdığı oyunlarından yalnızca *Sayılı Günler* ve *Yaşlı Kız* okura ulaştı.

Yokluk içinde yaşayan, bir karış toprağı bile olmayan yörüklerin, Cumhuriyet öncesi yaşamlarını anlattığı *Bir Karış Toprak* (1964) adlı romanının devamı olarak, Cumhuriyet sonrası dönemde bir çift öküzü sahip olmak isteyen göçmenlerin dramını anlattığı *Bir Çift Öküz* (1970) romanı yayımlandı.

Demokrat Parti'nin son yıllarıyla 27 Mayıs'a geliş sürecini anlattığı ve 1973 yılında yayımlanan *İzmir'in İçinde* adlı romanıyla Türkiye'nin siyasal durumunu bütün çıplaklığıyla ortaya koydu.

1978'de basılan *Alandaki Delikanlı* adlı öykü kitabıyla 1979 Lions Hikâye Ödülü'nü aldı.

Kocagöz'ün, roman, romancı, okur, eleştirmen, edebiyat, sanat, Türk edebiyatının dünya edebiyatı içindeki yeri üzerine yazdığı yazılarının bir araya getirildiği deneme kitabı *Roman ve Yazarlık Onuru* 1983'te yayımlandı.

Sosyo-politik olayların konu edildiği öykü kitaplarından biri olan *Gece'nin Soluğu* 1985 yılında çıktı.

Eserlerine konu olan, Türkiye'nin toplumsal yaşamına etki eden dönemlerden birini, 12 Eylül 1980'in getirdiklerini anlattığı on birinci romanı *Mor Ötesi*, 1986 yılında, "Simon Pépéta" adlı uzun öyküsüyle birlikte yayımlandı. Bu romanıyla 1987 Ferit Oğuz Bayır Roman Ödülü'nü kazandı.

1989 Orhan Kemal Roman Ödülü'nü aldığı en son romanı *Eski Toprak'ta* (1988), 12 Mart 1971'e geliş sürecini sorguladı.

1989 yılında çıkan *Bu da Geçti Yahu* adlı anı kitabından bir yıl sonra *Baskın* adlı öykü kitabı yayımlandı. Aynı yıllarda geçirdiği felce rağmen yazmaya devam etti.

Samim Kocagöz, 5 Eylül 1993 tarihinde, tasarladığı "Kocagözgiller" romanını tamamlayamadan aramızdan ayrıldı. Kocagöz'ün başta öyküleri olmak üzere, yapıtlarından bazıları yabancı dillere çevrilmiş, uluslararası antolojilere girmiş ve hakkında çeşitli makaleler yazılmıştır.

Birinci Bölüm

“Vur, fakat dinle!”

Temistokles

Bir

Recep, palamut dallarını araladı, dikkatle, bir gün önce kurduğu kapana baktı. Kapan nasıl bıraktıysa, öylece duruyordu. "Vay canına... Ülen bir küçücük tavşancık yakalasaydık..." diye mırıldandı. Ensesini kaşıyarak palamut dallarının dibine çöktü. Ceplerini karıştırmaya başladı. Bulup çıkardığı tabakasının dibindeki bir tutam tütünü ince kâğıda sarmaya koyuldu. Uzunca bir zaman da çakmağını aradı. İki iri taşı birbirine vura vura fitili ateşledi. Dumanları etrafına üfleyerek sakalını karıştırmaya başladı. İri, çekik gözleri ta karşıda, yeni doğan güneşin altın ışıkları ile boyanan göle daldı.

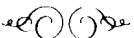
İnce bir sabah rüzgârı, ovanın denize açılan ağzından dolup taşarak Recep'in dolaştığı sırtlara tırmanıyor, gölü, ovayı kucaklayıp denize kavuşan bu tepecikleri dalgalandırıyor. Ovanın ortasından göle selam verip geçen nehrin yer yer parlayan suları, hâlâ kalkmayan sisle sarmaş dolaş olmuştu. Recep, bir vakit kapanının boş olduğunu unuttu: "Şu benim oğlan hele bir askerken gelse..." diye düşünmeye koyuldu. Ah! Hele oğlu, bir askerden geliverseydi... O zaman Recep, oğluna, "Al işte karın, çocukların... Ne halin varsa gör..." diyecekti. Ah... Evlat, ne de olsa bugüne bugün evlattı. Recep'le kocakarıyı yüzüstü bırakacak hali yoktu. Recep, oğlunun askerden gelmesine kaç ay kaldığını hesaplamaya koyuldu. Parmakları ile saydı, olmadı. Olmasına oldu, Recep, İsmail askere gideli kaç ay olduğunu hesapladı, lakin, ne zaman geleceğini, gelmesine ne kadar kaldığını bir türlü kestiremedi. Doğrusu bu işi kimse de bilemezdi. Ülkede harp darp yoktu amma, Almanya'nın dünyaya kafa tuttuğunu kasabada herkes söylüyor, kahvelerdeki radyolar bangır bangır bağıırıyordu.* Herifler olur da bize bulaşır mı bulaşırdı. "O zaman ayıkla pirincin taşını..." diye Recep söylendi. Fakat

* İkinci Dünya Savaşı içinde 1338'liler 46 ay askerlik yaptılar.

oğlunun kırk aydan beri yaptığı askerliği de artık çok buluyordu. Durup durup, kendisinin seferberlikte, oğlundan çok mu, az mı askerlik ettiğini hatırlamaya çalışıyordu.

Recep, bu düşüncelere iyice daldığı bir sırada palamutların arkasından 'Paaattt!...' diye bir gürültü geldi. İhtiyar, yerinden sıçradı. Kendini toparlayıp, yeşil dalları hızla araladı. Sesi çıkaran, kapandı. Fakat gene de boş... Recep başını kaldırdığı vakit bir keklik alayının hızla uzaklaştığını gördü. "Vay anasını, mübarekler neredeyse beni yiyeceklermiş de haberim yok... Amma da palazlanmışlar ha..." diye öfkeyle söylendi. Bu keklikçikler de barut, saçma isterlerdi. Recep'in ihtiyar dolma tüfeği, yıllardan beri ocağın üstünde asılı duruyordu. Alimallah, şu uçup giden alaya bir duman atsaydı, en aşağı iki tanesini düşürürdü. E... iki keklik de kasabada iki banknot demekti. Recep, isterse bu iki kekliği pekâlâ çoluk çocuğa haşlayıp yedirebilirdi. Biraz yağ bulursa, kızartması daha iyi olurdu elbette. Uzun lafın kısısı, kocakarı, bu kekliklerin çaresine bakardı. İhtiyar, bir zaman havada dönüp dolaşan keklikleri seyretti. Onlar, karşı sırttaki mersin ormanına inince, alamadı arkalarından yürümeye başladı. Hem gidiyor, hem de pantolonunu tutan ipi çözmeye uğraşıyordu. Dereye varınca, ipin orasına irice bir taş yerleştirdi. Uсталıkla başının üzerinde taşla beraber ipi çevirmeye başladı. Sonra taş, mersin ormanına doğru uçtu... Şaşkın bir halde mersinlerin arasından keklikler havalandılar. Büyük bir kavis çizerek Recep'in başının üzerinden geçtiler. O, kuşları, kıllı dudaklarına yayılan bir tebessümle seyretmeye koyuldu. Bıyıklarını düzelterek, "Vay! Vay! Vay..." diye türkü söyler gibi mırıldandı.

Recep, kapıyı tekrar kurdu. Cebinden kocaman bir çakı çıkardı. Ot aramaya koyuldu. Eve boş dönmek istemiyordu. Tamam dört nüfus onun eline bakıyordu. "Bakalım mantarlardan ne haber?" diye yere diz çökerek bir kaplumbağa gibi bodur palamut, mersin ve defne dallarının arasında emeklemeye başladı. Yeni yeşeren çimenlerin arasında yer yer kabaaran mantarları toplamaya koyuldu. Recep bu mantar işini hiç sevmezdi: "Günün birinde çoluk çocuğu zehirleyeceğiz ya... Bakalım..." diye söylenir dururdu. Gerçi bu bitkinin hangi-

si yenir, hangisi yenmez, gayet iyi bilirdi. Öyleyken vesvese ederdi.

Mantar toplama işini bitirdiği zaman, vakit öğleye yaklaşmıştı. Güneş, iyice yükselmişti. Recep, mantarları eski kasketinin içine doldurmuştu. “Çocuklar leblebi gibi yesinler” diye iri siyah mersinleri de ceplerine yerleştirdi. Hem yürüyor, hem de zihninden, evdeki unun daha ne kadar dayanacağını hesaplıyordu. “Doğrusu, maşallah benim ağaçlara” diyordu, “Geçen yıl, yavuz mahsul verdiler. Üç çuval buğday alıp eve atmasaydım, halimiz dumandı...”

Recep’in elinde topu topu on beş ağaç zeytini vardı. Bu ağaçlar olmasaydı, hali hakikaten dumandı.

Tam, köye açılan derenin ağzından çıkacağı sırada, komşusu Galip’e rastladı. Büyük bir telaşla, oralarda birtakım iri taşları toplayıp eski bir çuvala dolduruyordu. Recep, durdu, bir süre onu seyretti. Galip, kendisini görünce:

“Kolay gelsin komşu, hayırdır inşallah?” dedi. Beriki, hayatından son derece memnun cevap verdi:

“Hayır... bilader, hayır... Bizim çocuk kasabada amelelik ediyordu... Biliyorsun... İki tavukla bir horoz almış gelmiş. Şimdi bu hayvancıklara kümes yapıyorum.”

“E... Senin çocuk akıllıdır, bilirim... Tavuk dediğin çabuk ürer... Biraz evvel yukarlarda ben de bir keklik alayı gördüm... Amma ne alaydı ha... Hiç yoksa ellisi birden havalandı; elli belki de yüz kadar vardı mübarekler. Bir palazlanmış bir palazlanmışlar ki... Gidip kasabadan borç harç biraz barut, saçma bulmalı...”

Galip, taş çuvalının üzerine oturmuş Recep’i dinliyordu. Ona takıldı:

“Barut, saçma olsa da bizden geçti gayrı. Bizim gözlerin feri kalmadı...”

“Sen öyle mi zannediyorsun... Yahu, önümden bi yol keklik alayı kalkmaya görsün... Vallah billah benim koca tüfeği nişan almadan bir damanlayayım, beş altı tanesini sapır sapır döker...”

“Eyi hoş emme, biliyor musun, keklik avını gayrı yasak etmişler. Pazar günü kasabada söylüyorlardı.”

Recep, omuzlarını silktilti:

“Oooo ho...” dedi, “Bende barut, saçma olsun da... Yasak edenlerin ruhu bile duymaz. Lakin neden yasak ediyorlarmış bu işi?”

“Kekliklerin kökü kuruyormuş da ondan. Doğrusunu istersen, bu mesele de doğru. Zamanı geldi mi, kasabadan, ta vilayetten gelen beyler, ağalar, veriyorlar dumanı. Keklik milletin köküne kıran girdi gayri...”

“Orası da doğru ya... E... biz ne bok yiyelim be yahu? Balık avlamak yasak; keklik avlamak yasak... Tarlalar su altında...”

Galip, oturduğu yerden uzandı, önünde duran bir taş kucığına aldı. Can sıkıntısı ile içini çekti:

“Kurcalama gayrı şimdi bu işleri İrecep, kurcalama...” dedi. Sonra kalktı, biraz ileride otlayan eşeğini çekti geldi. Daha evvel doldurduğu çuvalla, yeni dolan çuvalın arasına soktu:

“Taş ağırdır diye, çuvaları pek dolduramadım. Yardım et de şunları hayvana yükleyelim komşu...” dedi.

Recep, evinin avlusuna girdiği zaman, torunlarını kavga eder buldu. Saman damının önündeki gübre yığınının üzerindeydiler. Topaç gibi altı yaşındaki oğlan, kendinden küçük çiğdem misali kızın saçlarına yapışmış, onu ciyak ciyak bağırtıyordu. Recep, ilk önce bu manzaradan pek hoşlandı. Sonra az çok keyifli bir sesle bağırdı:

“Ülen kerata, bırak o kızın saçlarını!...” Dedesinin sesini duyan Mehmet, kardeşinin saçlarını bırakıp tabana kuvvet saman damının içine kaçıp saklandı. Recep ağlayan Ayşe'ye doğru yürüdü. Onu elinden tutup evin önüne getirdi. Merdivene oturdular. Recep:

“Bak ben kızıma neler getirdim” diye cebinden bir avuç mersin tanesi çıkardı. Küçük kızın yaşlı gözlerinin içi güldü. Bunu saman damının penceresinden gözetleyen Mehmet, çekingen adımlarla yavaş yavaş dedesine yaklaşmaya başladı. Recep, yan gözle ona bakıyordu. Sonra dayanamadı:

“Gel buraya!...” diye emir verdi. Mehmet, korka korka yaklaştı. Dedesinin uzattığı bir avuç mersini aldı. Kardeşinin yanına oturdu. Dede:

“Bana bak şeytanın arka bacağı” dedi. “Eğer bir daha bu kıza bulaştığını görürsem, alimallah buban gelinceye kadar seni aç bırakırım. Anladın mı?...” Mehmet, kızgın gözlerle Ayşe’ye bakıyordu. Recep, bir kere daha sordu: “Anladın mı?...” Oğlan, dudaklarını büze büze “Anladım” cevabını verdi.

Gelin, evden elinde bir bakraçla çıktı, kuyuya doğru yürüdü. Dedelerinin yanında oturup mersin yiyen çocuklarına bir gözattı. Su doldurduktan sonra dönerken boş bulunan eline Recep’in uzattığı içi dolu kasketi aldı. Eve girip kayboldu.

Recep’in evi, zengin ve mutlu günlerin yadigârıydı: Köyün diğer evleri gibi ne kerpiç, ne de çitten yapılmıştı. Dört göz, kale gibi taş bir binaydı. Evin karşısında geniş bir hayvan ve saman damı, saman damı ile ev arasında kocaman bir harım vardı. Evi ve harımı çeviren viran duvarların kapısı göle bakıyordu. Bu kapı oldukça genişti. Vaktiyle iki tarafa açılan büyük tahta kanatları vardı. O günlerde Recep, her sabah sığırlarını bu büyük kapıyı açarak sığırtmaça teslim eder, öküzlerini de kendi önüne katarak tarlayı boylardı.

Recep, oturduğu merdivenlerden kalktı. Evin içine bir gözattı. Kocakarı, ocağın bir tarafına çökmüş, bezdirme yapıyordu. Gelin, yıkadığı mantarları bir tencereye koymakla meşguldü. Karısı, arkası dönük olduğu için rahat rahat aleyhinde bulunuyor, aslında kendi kendine fakat görünüşte gelinine söyleniyordu:

“Bu herif de Giritliler gibi mantar yemeyi yeni çıkardı... Her gün yağlı ekmek istiyor... Başa çıkar mı?... Her gün, her gece yağlı yemek, adamın karnını bozar?”

Recep, bu laflara parlayacak oldu. Sonra vazgeçti. Kendi kendine, “Bugüne bugün, bütün malım mülküm su altında amma, ne de olsa on beş ağaç zeytinlik sahibiyim. Ağaçlarım da yükseklerde, kazadan beladan uzak. Küpümde yağım var çok şükür. Elbette yağlı yemek yiyeceğim” diye düşündü. Arkasını dönüp harımın kapısına doğru yürürken: “Siktir et, bizim karı ihtiyarladıkça çenesi düşüyor...” diye mırıldandı. Gitti, kapının önüne, güneşe karşı oturup yemeğin hazırlanmasını beklemeye başladı. Göl ile Recep’in arasında biraz genişçe bir yol vardı. Bu yol köyün tarlasından geçip kahvenin karşısına

çıkardı. Recep ne zaman kapının önüne otursa, Allah'a "Eyi ki benim evin yeri yüksekmış. Yoksa bu göl yükseldikçe benim evi de su basacakmış..." diye dua ederdi.

Recep, ekmek yedikten sonra, tekrar kapının önüne çıktı. Bir zaman bugünün geri kalan kısmında ne yapacağını düşündü. Odun kesmeye gitse, daha kasabanın pazarına yıl vardı. Kalksa, acaba kapan bir şeyler yakaladı mı diye dere tepe düz gitse... Doğrusu yorulmuştu. Sırtını duvara yasladı. Üstüne bir rehavet çöktü. Karşısında göl, öğle güneşi altında, renkler ve ışıklarla oynayıyordu. Göle bakan köyün kara kara yüzü evleri, sulardan, topraktan kalkan buharla sanki kıpır kıpır oynuyordu. Recep'in gözleri, yarı açık, yarı kapalıydı. Tam bir şekerlemeye dalacağı sırada, "Selam!" diye Galip yanibaşına çöktü. Recep: "Ve aleykümselam!" diyerek doğruldu. Ağzını aç aça esnedi. Kasketini dizine koyup başını kaşırken sordu:

"Kümes bitti mi?..."

"Hemen hemen..."

"Tavuk dediğin çabuk ürer. Yumurta da pazarda eyi para ediyor ha... Lakin, önce senin biraz yumurta bulup, tavukların altına koyman lazım. Cıvcıvlerin keyfine de deyecek yoktur..."

Galip, cebinden yepyeni bir *Köylü* paketi çıkardı. Dikkatle açtı. İçinden iki tane sigara aldı. Birini Recep'e uzattı. O, sigarayı alırken soru dolu gözlerle arkadaşına baktı. Beriki izah etti:

"Bizim oğlan, tavuklarla beraber getirdi."

"Aferin, hayırlı evlat doğrusu."

Galip'in yüzünde, memnuniyetini ifade eden bir tebessüm belirdi:

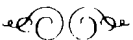
"Sağ olsun da..." Sonra kocaman, beyaz kuşağını karıştırdı. Dört paket daha Köylü'yü önüne dizdi. Gururla, birini Recep'e doğru parmaklarının ucuyla sürdü:

"Biri senin olsun."

Recep, ne diyeceğini bilemedi. Arkadaşının yüzüne baktı.

"Al be yahu" diye Galip ısrar etti. "Bunca yıllık komşuyuz... Bir paket sigaradan batmam ya..."

Recep, paketi aldı. Önce sağ cebine, biraz sonra da oradan çıkarıp sol cebine koydu. Konuşmadan bir müddet, ellerindeki sigaraların dumanını birbirlerine doğru üflediler.

Recep birden dizine basarak kalktı. Yolu, bir tarafından öte tarafına doğru ağır ağır geçti. Gölün çamur deryasını andıran kenarına varınca papuçlarını çıkardı. Paçalarını sıvadı. Dikkatle suyun içinde ilerledi. Sonra kollarını sıvayarak bataklığın içinden eliye koymuş gibi bir odun parçası çıkardı. Döndü, papuçlarını iki parmağına takarak yerine gelip çöktü. Galip onun bu hareketini merakla seyrediyordu. Gözlerini şimdi Recep'in çamurun içinden çıkarıp getirdiği odun parçasına dikmişti. Recep:

"Vallah billah, bu benim bağın kütüklerinden biri..." dedi. Galip odun parçasını eline aldı. çamurlarını silkeledi:

"Bunca yıldan sonra suyun içinde asma kütüğü kalır mı?"

"Na... Şuracıktan, oturduğum yerden, suyun içinde gördüm."

"Belki..." diye Galip cebinden kocaman bir çakı çıkardı. Odunu yontmaya başladı.

"Senin bağ da bağdı ha... Bir kere bana bir salkım razakı vermiştin. Altın sarısıydı. Hani tadına da diyecek yoktu. Tarladan geliyordum... Çok hora geçmişti doğrusu..."

"Komşu..." dedi Recep içini çekerek. "Ben biricik oğlumun hayrını görmeyeyim, eğer bağım için kasavet çekiyorsam. Asıl, şu bağın altındaki otuz dönüm tarlama yanıyorum. Tarlam su altında kalmasaydı, üç dönüm bağ değil mi bu, ne yapar yapar gine yetiştirirdim. Nasıl yirmi yıl önce kız gibi bir bağ sahibi oldumsa gene olurdum. Amma velakin şu namussuz suyun, yirmi yıldır bekliyorum çekileceği yok. Şaştım kaldım..."

"Çekileceğine, her yıl biraz daha yükseliyor. Köyümüzün yeri yüksek olmasaydı, çoktan hepimiz boğulurduk."

"Allah afatı... Ne dersin..."

"Öyle diyeceğiz ne yapalım (!)."

Birbirlerine manalı manalı baktılar. Yüzlerine acı bir gülümseme geldi. Recep içini derin derin çekerek:

"Ah... Avradını..." dedi. "Ben bilirim ne yapacağımı ya... Günahlar koyvermiyor..."

Galip, gözlerini uzaklara, gölün kenarına dikmişti:

"Benim tarladan hiç ümit yok gayri... İmanına suyun içinde."

Tekrar uzunca bir zaman sustular. Recep, çenesini kaşıdı. Galip sudan çıkarılan odun parçasını yontmakta devam etti. Recep'in torunları, bataklığın içinde çamurdan evler yaparak oynuyorlardı.

Galip gözlerini devirerek:

“Bana bak ya İrecep” dedi, “hani biz, şu gölün yıl yıldan taşmasına, tarlalarımıza girip bir daha çıkmamasına, hepimizin malının irezil olup topumuzun bir topan ekmeğe muhtaç kalmasına, hep Allah'ın afatı... diyoruz amma lafın gelişi bu... Sen de, ben de, bütün köy de hep biliyoruz işte; bu Allah'ın afatı değil, kul belası... Yirmi yıldır mahkemelere gide gele bütün köyün, hepimizin iflahı kesildi. Dünya kadar şu fakirliğimizle avukata para yedirdik. Eksik olmasınlar, bazı namuslu beyler, ara sıra bize önayak olup, hakkımızı aramaya yardım ettiler. Olmadı, olmadı, olmadı. Ne tarlaları sudan, ne de kendimizi açlıktan kurtaramadık. Bunca yıldır, şu gölden bize bir küçük balık tutturmadılar. Bu da mı Allah'ın afatı?... Bizim bu tarla, balık meselesi, bir arada. Hepsi, dalyancı ağının başı altında. Herifte para kuvvetli, arka kuvvetli. Dalyanına balık gelsin diye, gölün taşkınla dolması lazım. Göl düşerse, kanalın suyu azalır, balık yürümez. O yarantıları keyfinden mi yaptırdı? Sözde devlet yapısıymış. Nehir taşınca, göle sular dolmayasıymış. Laf... Nehir taşar, bizim tarlaları vaktiyle su basardı. Ama ekim zamanına kadar sulak çekilir, tarlalar tava gelirdi. Üstelik, taşkın, tarlalarda mil bırakır, topraklarımızın canına can katar, topraklarımızı gübrelemiş olurdu. Şimdi önü kapalı... Göl şiştikçe şişiyor. Al sana belayı... Hem tarlanın vergisini cayır cayır ver, hem de tarlan suyun altında yatsın. Aşağılık namussuz herif... Bunca ibadullahın ekmeğini elinden aldı. Neymiş, elinde koskoca Allah'ın gölünün, denizinin tapusu varmış. Ankara'dan ferman çıkartmış... Bu kadar milletin ekmeğini düşünmeden ona ferman verenlere yuf olsun be!... Sonra birkaç balık tutalım da çoluk çocuğun kursağı et görsün deriz, birkaç okka balığı tuzlayıp basalım da kış kıyamette aç kalmayalım deriz, herifçioğlu ensemizde. Neymiş, ondan başka kimse gölden balık tutamazmış. Neden tutamazmış... Orasına erenler karışır... Üstelik devlet de herifle birlikte...”

Bu kadar uzun laftan sonra Galip yorulmuştu. Recep ona baktı baktı:

“Üle Galip” dedi, “bunları bana neye diyorsun... Bilmiyor muyum sanki?... Sade ben mi, bütün dünya biliyor. Köyde, muhtar ve muhtarcılardan gayri herkes, bu derdin peşinde. İki kişi bir araya geldi mi, bu laf... Az evvel gene bu lafı ediyorduk. Dilimizde tüy bitti gayrı. Toptan köyü terk edip gitsek, heriflerin sefası taraf. Hani neredeyse iş bu kerteye geliyor. Lafını ede ede bir hal olduk. Lafla da peynir gemisi yürümüyor. Balıkçı Kâmil’in çürük kayığını bile yüzdüremiyoruz. Her gün ekmek derdi kafamı altüst etmese, bu lafları ağzıma alasım kalmadı gayrı. Gelgelelim, mal canın yongası, değil suyun altında, yedi kat yerin dibinde olsa şu tarlam, gene de vazgeçemiyorum.” Yutkundu, parmağıyla, gölün mavi sularının yavaş yavaş bulanıklaştığı, gittikçe bataklık haline döndüğü tarafları işaret etti: “Bak komşu, şu gördüğün yerlerin karış karış kimin malı olduğunu, kimlerin tarlasının ne yakaya düştüğünü sana bir bir deyivereyim...” Galip omuzlarını silktilti:

“Ben bilmiyor muyum sanki?”

“Doğru, sen de biliyorsun.”

“Aklıma ne geliyor biliyor musun?”

“Ne geliyor?...”

“Varıp şu dalyanın köküne gazyağı döküp ateşlemek...”

“Adamı asarlar be...”

“Daha iyi. Böylesine sürünmektense... Hiç olmazsa çoluk çocuk rahat ederler. Tarlalar sürülür. İstedikleri gibi gölden balık da tutarlar.”

İki ihtiyar, sigara tazelediler. Küskün küskün, sigaralarının dumanını etrafa üfleyerek bakiştılar. Galip, mırıldandı:

“Tevatür var, şehirlerde, kasabalarda, birtakım beyler, ağalar ayaklanmışlar. Hükümet işleri yürütemez oldu gayrı, bir çaresine bakalım, derlermiş...”

Recep istemeye istemeye güldü:

“Onların da bize benzer dertleri var demek. Ama dipsiz iş. Dağ gibi devletin kılı bilem kıpramaz.”

“E... Belli olmaz komşu... Dert dert üstüne binerse, dertler ağır gelir. Millet bir kere bıçak kemiğe dayandı demeye...”

“Bıçak kemiğe dayandı diyecek babayiğiti ortalıkta göremiyorum.”

“Bizim köyün içinde yoktur elbette böylesi. Biz cahil kişileriz. Amma ve lakin beylerden, ağalardan söz geçiren bulunur.”

“Bundan bize ne? Herkes kendi çıkarına bakar.”

“Ortalık bir karışsa, elbette bize de iş düşer.”

“Ne yapabilirlermiş ki...”

“Devleti idare eden Halk Parti’siymiş.”

“Orası öyle.”

“Onlara, yeterin gayrı... diyeceklermiş.”

“Allah Allah! Söz geçiremezler.”

“Orasını bilmem. Amma böyle bir iş olursa muhtara görünmek de bize düşer.”

“Aklım ermedi.”

“Tevatür dedik ya...”

“Bize, bizden yana çıkacak, arkası kuvvetli adam gerek.”

“Kaç kere kasabaya vardık, akıllı avukatlara dayandık. Tarla dedik, balık dedik; siz hiç meraklanman, arkamızda kanun, nizam var dediler. Kanundan kuvvetli hiçbir şey olamaz, dediler. Üstelik paracıklar da gitti. İşin sonu gelmedi. Şimdi bizde ne para, ne de takat kaldı. Onun için bu çeşit laflara karnım tok. İşte böyle kardeşlik, Allah’ın afatı, kader falan deyip, çöküp oturacağız... Ben de tevatüre kulak asmam.”

“Bu işi inada bindirmeli gayrı... Zaten bindi ya... Herifler bize balık mı tuturmuyor, biz turalım. Tarlalarımızı su altında mı bırakıyorlar, biz de bir çaresine bakıp onları ziyan verelim. Bu işleri, kimsenin düzeltereği yok. Devlet, kanun, nizam var, dalyancı ağanın elinde tapusu var. Gölün imtiyazı var mı, diyor. Bizi mahkeme kapılarından mı kovuyor; biz de anlatmalıyız ki, bu köy halkının hakkı kanun, nizamdan öteye geçer. Yürek meselesidir. Yüreği olan bir devlet varsa başımızda, elini vicdanına koyar, bre bu fakir fukara da haklı der. Üle ben de neler derim be yahu.”

“Kitap gibi konuştun işte...” Durdu durdu, Recep bir kocaman “Ah!...” çekti. Sonra:

“Hele İsmail bir askerden gele...” diye söylendi. Galip cevap vermedi, canı sıkın, dizlerine basarak yerinden kalktı:

“Kahveye bir varalım mı?” dedi.

İki ihtiyar ellerini arkalarına vurarak yürümeye başladılar. Recep, gübre yığınının üzerinde durdu; boynunu uzatarak Kâmil’in avlusunun içine şöyle bir göz attı. Galip de onu taklit etti. Bir zaman evinin önündeki asmanın altında balık ağlarını tamir eden Kâmil’i seyrettiler. Kâmil’in gözü onlara ilişince, yüzünde tuhaf bir tebessüm parladı. Parmağını dudaklarına götürerek, sus işareti yaptı. Recep’le Galip hemen çiti geçerek, soluğu Balıkçı Kâmil’in yanında aldılar.

“Nidiyon ülen?...”

Kâmil, Recep’in bu sualine:

“Görüyorsun işte...” cevabını verdi. Galip, bağdaş kurup otururken sağ eliyle ağın bir ucunu tutarak Kâmil’in rahatça ilmik atmasına yardım etti. O, iri ellerini maharetle ağların arasında dolaştırıyor, genç, parlak gözlerini gelenlerin yüzünde şeytanca dolaştırıyordu. Recep, dayanamadı:

“Balığa yalnız mı çıkacaksın?...”

“Yok... Ağları tamirden sonra size haber verecektim. Meretler de kullanılmaya kullanılmaya bayağı çürümüşler...”

İki yaşlı köylü şaşkın şaşkın birbirlerinin yüzüne baktı.

“Hııı!...”

“Hani siz bilirsiniz gene ya... Ne zamandan beri çoluk çocuk et yüzü görmedi. Mübarek kefaller de bizimle zevklenmeye başladılar. Aha, gözümün önünde oynuyorlar...”

Recep’le Kâmil tekrar birbirlerinin yüzüne baktılar:

“Ülen, paçayı kıstırırsak, işimiz berbat ha...”

“Ne yapalım, yakalanacağız diye, aç oturacak halimiz yok ya... Bir zamanlar balığı tutar tutar satardık. Şimdi yasak oldu. Lakin tutulsak da satmak için balığa çıktık diyecek halimiz yok. Biz çoluk çocuk yesin diye ava çıkıyoruz; hem doğrusu da bu...”

Recep ensesini kaşımaya başladı. Sonra birden hatırına geldi; dizlerinin üzerinde doğrularak:

“Muhtar duymasın... Görmesin... Hemen haber verir...”

“Versin de görelim... Anasını ağlatmak benden olsun...” Bu sözleri, Kâmil o kadar sert söyledi ki, karşısındakiler titredi. Onun parlayan gözlerine bakamadılar. Galip:

“Namussuz!” diye homurdandı. “Köyün içinde candarma kesildi...”

“Ne olacak... Dalyancının adamı da ondan. Domuz eniği kerata, canı istediği vakit varıp dalyandan eşek yükü balık alıp getiriyor. İsterse oturup yiyor, canı isterse götürüp pazarda satıyor.”

Bir zaman sessizlik oldu. Recep şiddetle arka tarafına tükürdükten sonra:

“Biz” dedi, “üç kişi bu ağlarla başa çıkamayız. Bir de balığın geleceği tutarsa, nasıl çekeriz?...”

Kâmil’in içindeki adamlara kıran mı girdi?”

“Hıı, öyleyse mesele başka.”

“Şimdiden, sizinle beraber sekiz olduk...”

“Başkalarının da haberi var demek... Önce söylemedin.”

“Dikkatli olmam lazımdı da...”

Galip, kaşlarını kaldırarak katı bir sesle:

“Ben daha kararımı vermedim” dedi.

Kâmil, ağlarla daha ciddi meşgul görünerek:

“Korkuyorsan o başka... Seni zorlayan yok...”

Bu laf Galip’in kibrine dokundu:

“Kim sana korktuğumu söyledi?...”

“Orasını Allah bilir!”

Galip, fena halde içerledi. Fakat ne de olsa Kâmil’le dostluğu bozmak işine gelmiyordu. Lafa Recep karıştı:

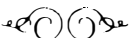
“İş korkuda değil, adamın başı durduğu yerde belaya girer. Herifleri bilmiyor musun? Gâvurlar gibi...”

“Yok yok... Sizi zorlayacak değilim. İsterseniz gelirsiniz. Yalınız, ağzınızı sıkı tutun. Ben gene de size birer etli kefal veririm... Amma gelerseniz, belki de daha fazla hak alırsınız.”

“Gelmeyeceğimizi söylemedik...” diye Recep, Kâmil’in sözünü kesti. Ağları tamir edenin yüzünde bir tebessüm daha parladı.

Şafak sökerken ağlar hazırıldı.

Şimdi alacakaranlıkta köylü, sahile çıkmış, heyecanla ağları çekiyordu. Kâmil “sekiz kişiyiz” demişti. Fakat şu anda iki taraflı iplere yapışan, hemen hemen bütün köylüydü. Milletin

keyfine, heyecanına payan yoktu. Bu öyle bir sevinçli havaydı ki, son gayretleriyle çalışan insanların, coşkun bir sessizliğini taşıyordu. Paçalar sıvanmış, ceketler bir yana atılmıştı. Gece yarısından sonra, aylardır sazların arasında saklı duran Balıkçı Kâmil'in ihtiyar kayığı hazırlanmış, ağlar yerleştirilmiş, gene Kâmil'in bahsettiği sekiz kişi –Recep ve Galip– küreklere yapışmışlardı. İşten, diğer köylünün şafak sökerken haberi olmuştu. Herkes avcılarının yardımına koşmuştu. Biliyorlardı ki, bu en aşağı üç günlük boğaz meselesiydi. Kâmil balıkların satılması bahis mevzuu olmadığı için, bütün köylüsü ile bunları paylaşmaya çoktan razıydı. Aynı zamanda, onları bir daha seferki kazançlı çalışmalara teşvik etmek istiyordu. Onun gelecek için planları büyüktü... Arkadaşlarının başında kaptan kesilmişti. Onlara gayret, buyruklar, kumandalar veriyor; onlarla beraber şevkle, yavaş yavaş gelmeye başlayan ağın iplerine yapışıyordu.

Ağ yüklüydü. Daha şimdiden, tavada kefallerin nasıl cızırdayarak kızaracağından bahsedenler vardı. Fakat bu konuşmalar, sanki biri duyacakmış gibi, çalışan adamların mırıltısı halindeydi. Gün doğmadan, işi bitirmek için çabalıyorlardı. Çalışma, Recep'in evinin önünden köyün kahvesine doğru uzanan yolun üzerinde cereyan ediyordu. Recep, on sekiz yaşında bir delikanlı kesilmişti. Ortalık ağardıkça, yeni yeni yardımcılar köyün içinden kopup geliyordu; sahil bu sırada da seyircilerle dolmaya başlamıştı. Çalışan adamların karıları, çocukları yolun üzerine toplanmışlar; erkeklerini, babalarını, kardeşlerini heyecan ve biraz da telaşla seyrediyorlardı.

Kâmil, neşeli bir sesle bağırdı:

"Aman Allah!... Ağ çok yüklü, gittikçe ağırlaşıyor. Çekemeyeceğiz."

Tok bir ses:

"Evelallah çekeriz be!" cevabını verdi. Bu sesi bir koro ahengi takip etti:

"Çekeriz... Ya Allahhhhh!..."

Bu sırada Recep'in gözü, kendi evinin duvarı dibine üç avanesiyle oturan ve bet bet onları seyreden Muhtar'a ilişti. Çektiği ipi bırakmadan, dirseğiyle önündeki Galip'i dürttü. O, yüksek sesle herkese duyurarak:

“Canı cehenneme deyyusun!...” diye bağırdı. Herkes başını çevirip Muhtar’ın onlara baktığı kadar, muhtara ters ters bak-
tılar. Bir anda sanki sözleşmiş gibi gene bir koro ahengi ile
gürlediler:

“Canı cehenneme deyyusunnnnn!...”

Millet bir kez daha işten başını kaldırdığı vakit, Muhtar, üç
dalkavuşuyla, elini arkasına vurmuş, uzaklaşıyordu. Arkasın-
dan:

“Ya Allah!” çektiler. Kadınlar, kızlar, çocuklar, hırslı gözler-
le arkasından baktı. Köylünün, balıktan çok Muhtar’la meşgul
olduğu bu sırada, gölün ortalık yerinden bir gürültü koptu:
Kocaman bir motor hışımla homurdanarak, son süratiyle balık-
çılara doğru gelmeye başladı. Bütün köy şaşkın, önce gelene,
sonra birbirlerinin yüzüne bakakaldılar. Şaşkınlık anı geçince,
Kâmil:

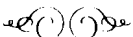
“Gayret arkadaşlar, herifler gelmeden balıkları alalım...”
diye bağırdı. Bu ana kadar balık çekenleri seyreden karı, kızan,
kısaca bütün köy, yamaçtan aşağı doğru koptular. Hepsi bir-
den ağlara yapıştılar. Ağ, sahile yirmi metre kadar yaklaşmıştı.
Motor bütün hızıyla geliyordu. Yaklaştıkça, motorun burnunda
dikili duran iki adam fark edilmeye başladı. Ağ çeken erkekler
somurtmuş, derin bir sessizlik içinde, fakat gayretle çalışıyor-
lar, kadınlar ve çocuklar çığlıklar koparıyorlardı. Hepsi, tutup
çektikleri ipin ucuna iki taraflı dizilmişlerdi. Dizilerin ucu, yola
kadar çıkmıştı. Motor biraz daha yaklaşıncı, Kâmil’le Recep
dayanamadılar. Kenardaki sandala doğru koştular. Recep
Kâmil kadar çevikleşmişti. Küreklere yapışan Kâmil:

“Biz” diye bağırdı, “herifleri oyalarız; siz balıkları çekin!...”

Sahildeki kalabalığın içinden uzun boylu, iç donuyla suyun
içinde uğraşan bir genç:

“Olur” diye cevap verdi. “Anasını avradını... Deyyusları,
gelip çatsınlar bakalım... İsaaa bre hemşeriler!...”

Recep’le Kâmil’in kayığı ağın önüne varınca, motorla burun
buruna geldi. Motorun burnunda duran adamlardan biri onla-
rın kayığına, elinde tuttuğu uzun bir sıırıyla şöyle bir dokundu;
kayık fırıldak gibi olduğu yerde döndü. Motor gazı kesti, içinde
balıkların oynadığı ağın üzerine doğru kaydı. Sonra bir kavis

çizerek, ağlara kışını döndü. Oradaki bir adam, ucu motordaki uzun bir ipin bağlı çengeli ağları üzerine atıverdi. Bu manzara, sahildeki köylüyü şaşırttı. Bir an, durakladılar. Galip bağırdı:

“Ne duruyorsunuz be... Asılın!...”

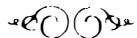
Köylüler bir kargaşalık ve gürültü içinde ağın iplerine yapıştı. Sesler artık uğultu haline gelmiş, hiçbir laf anlaşılmıyordu. Sadece millet, bütün kuvvetleriyle, karı kızan, çoluk çocuk ağlara yapışmış asılıyordu. Motor da arkasındaki borudan kesif bir duman çıkararak köylüyle beraber ağları, attığı ve taktığı çengelin ucunda sürüklemeye çalışıyordu. Kâmil tekrar küreklere yapıştı. Motorun attığı çengelin ipine yanaştı. Recep çakısıyla ipi kesmek için uğraşmaya başladı. Motor gazı kesti. Geri geri geldi. İki kişi sandala atladı. Kâmil binları göğüsledi. Fakat bu mücadele kısa sürdü; herifler tuttukları gibi Kâmil'i suya atıverdiler. Recep, sandalın burnunda, çöküp kalmıştı. Ne yapacağını, ne edeceğini şaşırmış, sakalları diken diken olmuş, yüzü bembeyaz kesilmişti. Hiç kıpırdamıyordu. Adamlar, onu ellemediler; sandalı bir iple güzelce motora bağladılar. Bu arada Kâmil, sahile doğru yüzmeye başlamıştı. Galip, motorun bu duraklamasından istifade eden köylüye bir kere daha:

“Ne duruyonuz be... Asılın...” diye bağırdı. Asıldılar. Fakat bu arada motor tekrar harekete geldi. Köylü asıldı, motor asıldı. Ve motor, ağlarla beraber köylüyü de çekmeye başladı.

Yüzler, adaleler gerilmiş, dudaklardan dökülen küfürler, motordakilerin sigaralarından tüten ince dumanların bile istikametini değiştiremiyordu. Ağın arasındaki balıklar oynastılar, zıpladılar ve kaçışmaya başladılar. Şimdi ağ, düz bir ip halinde motorun arkasında sürüklenmeye başlamıştı. Recep'in bir taş parçası gibi içinde oturduğu sandal da ağla beraber gidiyordu. Ağları çeken köylünün sesi kesilmişti. Sadece artık suların içine kadar dalmışlar, hırsla, inatla asılıyorlardı.

Kâmil, sıırıslıkam kenara çıktı. Yorulmuş, bitmişti. Bir yana, çamurların içine çöktü. Bitkin bir sesle:

“Koyverin gayrı, ne balıklardan, ne de benim ağdan hayır kaldı! Beğendikleri yerlerine soksunlar, geçmişini... deyyusları!...” dedi. Lakin, millet bir kere celallenmişti... Onu dinlemediler. Uzun boylu delikanlı, var kuvvetiyle iplere yapışmış,

suların derinliğine doğru sürükleniyordu. Galip takatsiz, ona yaklaştı. Onu ellerinden, kollarından tutup geri çekti. Ötekiler de artık mücadelenin boşluğunu anladılar. Geri çekildiler. Motor ağı ve sandalla beraber Recep'i sürükledi gitti. Onun arkasından, kayboluncaya kadar, kadınlar dolu gözlerle, çocuklar şaşkın, erkekler ise kinle, çatlayacak kadedar çarpan kalpleriyle baktılar baktılar... Sonra yanan gözlerin içindeki kederler eridi, düşmanca ışıklar belirdi. Daha sonra da köylü, sessiz sedasız dağılıverdi.

Sahilde sudan yüzerek çıkan Kâmil, Galip, hâlâ öfkesini yenemeyen o uzun boylu levent delikanlı ve daha birkaç adam kalmıştı. Kâmil, sırtındaki ıslak işliğini çıkarıp bir çalının üzerine attı. Çıplak bedenine, bir taşın üzerinde duran ceketini giydi. Pantolonu da yaştı amma aldırmadı. Ceketin cebinden bir sigara çıkardı. Ötekiler de onu taklit ettiler. Bir zaman sessizce sigaralar içildi. Uzun uzun göle baktılar. Galip, birdenbire konuştu:

"Senin kayık da, ağ da gitti."

Kâmil, omuzlarını silkti:

"Cehenneme kadar yolu var. Zaten bir işe yaramıyorlardı. Durdukları yerde çürüyorlardı..."

Başkaları lafa karıştı:

"Köyde başka kayık kalmadı gayrı..."

"Sen, bu hayvanlara kayığımı bırakacağımı mı zannediyorsun?..."

"Nasıl geri alırsın?..."

"Çalarım be!..."

Galip, istemeye istemeye güldü:

"Kendi malın zaten."

Kâmil, hâlâ ıslak bıyıklarını sıvazlayarak, endişeli:

"Ben" dedi, "asıl Recep dayıyı düşünüyorum. Vay başına geleceklere... Seninle bir dalyana doğru gitsek Yusuf..."

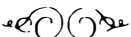
Uzun boylu delikanlı doğruldu:

"Gidelim."

"Şimdi olmaz... Akşam karanlığında..."

Galip:

"Biz de gelelim mi?..." diye sordu. Kâmil:

“Olmaz” cevabını verdi. “Nerede çokluk, orada... Eğer ağ çekerken bütün köy ayaklanmasaydı bu iş böyle olmazdı.”

“Yok canım...” diye Yusuf itiraz etti; “milletin daha siz, gece ağları atmaya çıktığınız zaman bu işten haberi vardı.”

“Sen bu işten kimsenin haberi yok demiştin” diye Galip, Kâmil’e çıkıştı. O:

“Vallah sizden başka kimseye söylememiştim. Bir de aha bu Yusuf’un haberi vardı.”

Biri sordu:

“Eyi güzel emme, o muhtar olacak aşağılık herifin kulağına nerden gitti?... Kalıbımı basarım, dalyancılara daha gecedен bu namussuz haber etti...”

Herkes birbirine baktı. Sustular.

Güneş şimdi bir hayli yükselmişti. Ortalık gittikçe ısınıyordu. Köyün kara kara yapılarına gölün vuran ışığı, toz pembe bir parlaklık veriyordu. Mağlup balıkçıların şu anda kafasından, gidip o Muhtar olacak herife çatmak geçiyor, içlerinden o aşağılık bozuntusunu eşek sudan gelinceye kadar dövmek geliyordu. Kalktılar; savaş meydanını terk eder gibi, gölü terk ettiler. Yolun üzerine çıktıkları vakit, durakladılar. Recep’in karısı önlerine geçti. İhtiyar kadının eli yüzü karmakarışık olmuş, gözleri dolu doluydu. Kâmil’e doğru ağır ağır birkaç adım yaklaştı. Titreyen bir sesle:

“Beğendin mi yaptığını Kâmil?” dedi, “benim adam ne olacak şimdi?...” Kadının arkasında genç gelini ve onun yanında çocukları duruyor, ateş gibi yanan gözlerle erkeklere bakıyorlardı. Kâmil, birkaç kere yutkundu. Sonra kendini toparladı:

“Meraklanma bacı” dedi, “biz gidip onu sağ salim getireceğiz. Kılına dokunanın anasını ağlatmak bizden olsun...”

Yusuf, kesiğin içinde çömelmiş sigara içiyordu. Kâmil ayakta durmuş, gözlerinin hizasına gelen kesiğin tümseğinden bakarak, karanlığı delmeye çalışıyordu. Parlayan yıldızlar, karşılarındaki dalyanın yapılarının silüetini çiziyor, yapıların arkasındaki gölün sularını yer yer parlatıyordu. Kâmil bir zaman daha ayakta durduktan sonra Yusuf’un yanına çömeldi. Onun yere attığı sigarayı alıp kendi sigarasını ateşledi. Yusuf sordu:

“Daha bekleyecek miyiz?...”

“Bekleyeceğiz... Hasan işaret verinceye kadar, kalk da bir kibritin yanıp yanmadığına biraz da sen bak.”

Yusuf doğruldu. Gözleri, karanlığın içinde parlayacak bir ışık aramaya başladı. Kâmil bütün tertibatı almıştı. Dalyanın içinde adamı, daha doğrusu arkadaşı vardı. Gündüzden Hasan’la temasa geçmiş, Recep’i ve sandalını kaçırmak için ne lazımsa yapmıştı. Şimdi planı uygulama işi kalmıştı.

Uzunca bir zaman daha beklediler. Yusuf, karanlığa bakmaktan yorulmuştu ki, uzaklardan bir küçücük ışık görüldü. İki köylü hemen kesğin içinden fırladılar. Kâmil, iki adım önde yürümeye başlamıştı. Sanki ortalık aydınlıkmış da her tarafını görüyormuş gibi yürüyordu. Yusuf, zorlukla adımlarını atıyordu. Seslendi:

“Yavaş ol yahu, ortalık amma da karanlık...”

“Aldırma, ben buralarda çok gezindim. Her yanı, elimle koymuş gibi bilirim. Sesini çıkarma gayrı. Buz fabrikasına geliyoruz.”

Buz fabrikasına yaklaşıncı, önlerine bir gölge dikiliverdi. Kâmil fısıldadı:

“Hasan, sen misin?...”

“Benim. Yavaş olun. Recep, damın içinde yatıyor.”

“Çok eziyet ettiler mi?”

Hasan cevap vermedi. Yusuf, koluna yapıştı:

“Ölmedi ya?”

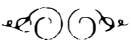
“Yok” cevabını verdi Hasan, “bilmem kalkıp yürüyebilir mi? Anasından emdiği sütü burnundan getirdiler...”

“Vay geçmişlerini geleceklerini... Ulan ihtiyardan ne isterler ki... Alacakları olsun...”

Hasan:

“Sen” dedi, “şimdi alacağı vereceği bırak da çabuk ol, hemen işi bitirip burdan gidin...”

Buz fabrikasının arkasına dolandılar. Birtakım barakaların, damların önünden büzüle büzüle geçtiler. Bazı pencerelerden hafif ışık sızıyordu. Göle bağlı kanalın üzerindeki köprüyü geçtiler. Bir sıra söğütün altında durakladılar. Sahilde bir sıra sandal, suların yer yer parıltısı arasında kıpırdanıyordu. Hasan, fısıldadı:

“Senin kayık burada.”

Kâmil ayağına takılan bir odun parçasını eline alırken:

“Gördüm bile...” cevabını verdi. Şimdi önlerinde uzun bir binanın karaltısı vardı. Buraya yaklaşırlarken, önlerine kıyametler koparan bir köpek çıktı. Kâmil, odunu kaldırdı. Köpeğe doğru yaklaşmak istedi. Fakat Hasan engel oldu. Serbest bir sesle bağırdı:

“Ülen Kulaksız, tek dur... Yabancı değil, benim...”

Kulaksız, kuyruğunu sallayarak Hasan’ın ayakları arasında dolaşmaya başladı. Girdikleri yer, kocaman bir hayvan damıydı. Bir tarafta küçük bir gaz lambası yanıyor; lambanın asılı durduğu direğin altında uzun bir tahta kerevet görünüyordu. Tahtaların üzerine saman serpilmiş, samanın üzerine boylu boyunca Recep yatırılmıştı. Hasan:

“Recep dayıyı buraya, benim yatağıma aldım. Akşam vakti köye gitsin diye koyverdiler emme, fakirde kıpırdayacak takat yoktu.”

Kâmil’in lambanın sarı ışığında gerilen yüzü, kırışıklarının çizgisiyle gölgelendi. Yusuf’un gözleri çanaklarından fırlayacakmış gibi büyüdü. Ağır ağır Recep’e yaklaştılar. Hasan, kapının yanında kalmış, onlara değil; arkasını dönmüş, damın içindeki hayvanlara bakıyordu. Recep’i önce ölmüş zannettiler. Kâmil:

“İrecep!” diye seslendi. Recep gözlerini açtı.

“Hıııı” diye inledi. Sonra gelenleri tanıdı. Kıpırdanmak, doğrulmak istedi. Fakat muvaffak olamadı. Yavaşça fısıldadı:

“İşim bitti Kâmil...”

“Aldırma, turp gibisin... Seni almaya geldik.”

“Kıpırdanacak halim yok.”

Yusuf, Kâmil’i itip önüne geçti. İri pençelerini, dikkatle Recep’in koltuklarının altına sokup, bir hamlede omuzuna aldı. Kapıya yöneldi. Kâmil koşup damın kapısını araladı. Hasan’a:

“Senin başın da derde girmesin...” dedi.

Hasan, omuzlarını silkti. Yassa burnunu kurcaladı:

“Benim başım ne belaya girer ki... Gece kalktı gitti derim. Burası devletin mahpushanesi mi?... ”

“Daha boktan bir yer...” diye Kâmil söylendi. “Hiç olmazsa devletin mahpushanesinde adam dövmezler.”

Yusuf, sırtındaki Recep'le durdu:

"Lafın sırası mı şimdi?..."

Hasan:

"Buradan ötesine ben karışmam" dedi. Kâmil:

"karışma, bizim kayığı da alıyoruz haberin olsun."

"Karışmam, Recep binmiş gitmiş derim."

"Ne dersen de... Yalnız şu iti tut. Hırlamasın."

Hasan, köpeği damın içine aldı. Kapıyı kapadı. Ötekiler, kayıkların yanına vardılar. Recep'i kayığın kış tarafına yatırdılar. Yusuf, küreklere yapıştı. Öteki kayıkların arasından sıyrılırlarken Kâmil, yanından geçtikleri bir başka kayığın da küreklerini aldı. Şimdi iki köylü, var kuvvetleriyle küreklere asılıyorlardı. Dalyanın karaltısı, gittikçe aralarında kalıyordu.

Kayık, gölün sakin sularını, iki kuvvetli adamın asıldıkları sert kürek darbeleriyle yırtıyordu. Suya dalıp çıkan küreklerin meydana getirdiği köpükler şimdi köylerinin yönünde bulunan kocaman, karanlık dağların ardından başını uzatan kocaman ayın ışıkları ile parlamaya başlamıştı. Kâmil bir ara eğildi, bir avuç suyu Recep'in yüzüne serpti. Recep ürperdi. Serin hava, kendisini toplamaya yardım etmişti. Fakat bu donuk ay ışığının gözlerindeki tarifsiz üzüntüyü, kini dağıtmasına imkân yoktu. Hiç konuşmadan gayretle kürek çeken Kâmil ile Yusuf, sabit gözlerle ona bakıyorlardı. Recep'in ne kollarını, ne bacaklarını, ne de tek bir kılını kıpırdatmaya takati olmadığı belliydi. Kâmil, ara sıra arkasına bir göz atıyor, kayığın istikametini düzeltiyordu. Ta uzaklarda birkaç sarı ışık, benek benek görünüyordu.

Ay, yavaş yavaş yükselmişti. Şimdi Recep başını yana çevirmiş, gözlerini, yanıp sönen sulara dikmişti. Birdenbire, güçlkle elini kaldırıp suları işaret etti. Kâmil, yan gözle işaret edilen yere doğru baktı. Başını sallayarak:

"Kestirmeden gidiyoruz..." dedi. Recep mırıldandı. Şeytanı kovuyordu. Kâmil onu oyalamak, üzerlerine çöken kasvetli havayı dağıtmak için, konuşmaya başladı:

"Hani geçen yıl bir gâvurla iki Türk efendi gelmişti bizim köye. Tahkikat yaparlarmış eski memleketler üzerine. Biliyorsunuz, onları bu kayıkla buraya getirmiştin. İşte onlar, burası cinlerin memleketidir dedikçe ben, bastılar kahkahayı..."

Şimdi hepsi uzanmış, ay ışığının aydınlattığı suların içindeki, güçlkle seçilen mermer yığınlarını ve sütunlarını seyreliyorlardı. İçlerinde bir ürperme, korku vardı. Yusuf kendini toplayıp:

“Bana bak ya Kâmil” dedi, “biz buraya tahkikata gelmedik. Neredeyse herifler arkamıza düşecekler...”

Kâmil:

“Orası öyle...” diyerek tekrar küreklere yapıştı. Kayık hızlanınca Yusuf:

“Şimdi anlat bakalım...” dedi, “sonra o adamlar ne dediler?”

“Ha... İki bin mi, üç bin yıl önce mi, pek aklımda kalmadı; bu gidenlerde bizim gibi insanlar oturmuş. İşte bu suyun altındaki şehir, onlarınmış. Ben de şeytanlar oturur sanırdım...”

Yusuf:

“Anladık. Amma bu herifler, suyun altında nasıl otururlarmış?”

Kâmil güldü:

“Cahillik etme ülen... Bu heriflerin memleketi de bizim tarlalar gibi sonradan suyun altında kalmış...”

Bu söz, Recep’e bütün acısını bir an unutturdu. Başını gayretle kaldırdı:

“Vay anassssssssssssss...” diye mırıldandı, “desene, bizim tarlalardan ümit yok gayrı...” Sarf ettiği bu gayretten, arkasına bir bıçak saplanmış gibi takatsiz düştü. Kâmil, kürekleri bırakıp ona doğru eğildi. Recep:

“Arkam yanıyor Kâmil, arkam... Beni şu yana çevir” diye fısıldadı. Kâmil onun istediğini yaparken, sebep olanların ana-sına avradına düz gitti...”

Şimdi küreklerin çıkardığı sestten başka ortalıkta çıt yoktu. Köyün benek benek sarı ışıkları yaklaşmıştı. Recep’in gözleri, mehtapta çok seyrek görünen uzak yıldızlara dikilmiş, çenesi tir tir titriyordu. Yusuf da iri iri gözlerini dikmiş ona bakıyor, dişlerini sıkı sıkı küreklere asılıyordu. Dayanamadı:

“Sık dişini Recep dayı, köye varıyoruz. Hele bir sabah olsun.”

Kâmil:

“Lafı bırak... Asıl küreklere... Sabah olmaya nasıl olsa olacak. İsa!... Ya Allah!...”

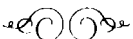
Recep, gözlerini yıldızlardan arkadaşlarına çevirdi.

Ana, Recep’in arkasına bir yastık daha koydu. Omuzlarına kadar yorganı çekti. Başındaki takkesini düzeltti. Recep başına uzanan karısının buruşuk ellerini gözleriyle takip etti. Yıllardan beri ilk defa, bu elleri avuçlarının içine almak isteği, ihtiyar yüreğini hoplastı. Fakat vazgeçti. Gözlerini yumdu; akmak üzere olan yaşları hapsetti. Gençliği aklına geldi. Kendisini zorladı, bir türlü evlendiği sıralarda karısına karşı duyduğu sevginin cinsini, şeklini, biçimini hatırlayamadı. Halini düşündü, hesapladı; şimdi karısını belki de şu anda, bir kardeş, bir dost, bir anne gibi seviyordu. Nasıl olmuştu da yıllardan beri bu sevginin farkına varmamıştı. Bu öyle bir sevgiydi ki, küllenmiş közlelere benziyor, için için yanıyordu. Ta yıllarca önce, otuz mu, kırk mı, bilmiyordu; işte yıllarca önce sık sık zihnini kurcalayan bir düşüncüyü hatırladı: O zamanlar karısının saçları simsiyahtı. Recep kendi kendine düşünürdü; acaba bizim karının saçlarına ak düşse nasıl olur?... Recep, gözlerini açtı. Pencerenin kenarına baktı. Bakışları dumanlandı. Karısının başındaki beyaz başörtüsü, bir duvak gibi dalgalandı. Altından taşan ak saçlar koyuldu, siyahlaştı. Yüzünün silüeti gençleşti. Şu içindeki oda, Recep’in karısıyla ilk kavuştukları odaydı... Sonra birden gözlerinin önündeki bu dekor siliniverdi. Yanaklarına iki damla yaş yuvarlandı. Sakalını ıslattı. Bereket versin karısı, pencereden dışarıya bakıyordu. Recep’in dudaklarından:

“Sen de benimle beraber çektin bir aydır kocakarı” kelimeleri dökülürdü. Kadın hayretle başını kocasına çevirdi. Çukurlara kaçan gözleri ireldi. Bir zaman öylece baktı kaldı.

“Geçirdin gayrı... Geçmiş ola İrecep...” diye mırıldandı.

Recep, günlerce yüzükoyun yatmıştı. Sırtındaki yaralara, berelere karısı her gün, özenle zeytinyağı ve kendisine göre yaptığı birtakım ilaçlar sürmüştü. Dağ, bayır dolaşmış, çeşit çeşit otlar toplayıp kaynatmış, içirmişti. Recep, sırtüstü yatabildiği gün, gerçi bereleri eyleşmişti, fakat takatsizlikten iflahı kesikti. Eksik olmasınlar, konu komşu, daha doğrusu bütün

köy, dışından, tırnağından arttırarak Recep'i her yoklamaya gelişte, çorbalık un, kuru fasulye, börülce gibi yiyecek taşımışlar, Recep'in bir an önce canlanmasına çalışmışlardı. Bu gayret, biraz da Recep'in encamından kendilerini mesul tutmalarından ileri geliyordu. İşte Recep artık, şimdilik ölmeyecekti. Onu bu yaşında yediği dayağa karşı dayandıran, iradesini kullanarak manen, maddeten bu ezaya, cefaya, hakarete galip gelmesini temin eden birçok sebepler vardı. Karısının "Geçmiş ola..." sözü, ihtiyarın beyninin içinde bir burgu gibi döndü.

"Sahi be..." diye söylendi. "Azrail burnumun dibinden geçti de beni görmedi. Doğrusu, onun bu kadar kör olduğunu bilmezdim. Kim bilir, benden ziyade, çocuklara acıdı belki. Azrail'de de merhamet olur mu, diyeceksin ama, merhametliymiş işte. Şu koca adamı, oğlu askerden gelmeden alıp gitmeyeyim. Torunları irezil olmasın demiş olacak..." Karısı Recep'e şöyle bir baktı:

"Bir daha sefere balık yeme sevdasına düşersen, Azrail'den medet umma... Onun merhameti, bu kadarlık olur. Bir kere daha ayağına dolaşırsan, kafası kızar elbette... Açlıktan gebermedik ya... Ha balık yemeyiverelim..."

"Kocakarı..." diye Recep doğruldu, "senin aklın bu işlere bu kadar erer işte... Balığı ister yerim, ister yemem. Amma velâkin şunu iyi bil ki, bu göldeki bütün balıklar da benim de hakkım var. Bütün köylüm gibi... Ya canımı, ya da hakkımı elimden alırlar."

"Daha mı inat ediyorsun? Devlet bizim gibi fakir fukaranın sözünü dinler mi?... Balık balık diye, kasabaya varıp hükümet konağına da dayandınız kaç kere... Mahkeme mahkeme... Ne oldu? Ne olacak?"

"Orası belli olmaz... Devlet ağ atıp bize balık tutacak değil ya. Elbet bir çaresine bakacağız..." İhtiyar kadın kızdı:

"Hâlâ mı aklın başına gelmedi?" diye söylendi. Recep, acı acı güldü:

"Benim aklım başıma geldi gelmesine ya... İsmail askerden gelmedi. Hele bir gelsin bakalım..." Bu sefer anayı bir korku aldı:

"O çocuğun da başını ateşe yakma... Senin gibi inatçı, asi değildir o... Devlet size bu gölden balık tutmayın diyorsa, tuturmaz. Bunu kafana koy gayrı."

“Devlet bana böyle bir şey demiyor. Dalyancı ağa yasak ediyor balığı... Devlet, hakkınsa tutarsın diyor. Ben de ananın ak sütü kadar kendime şu göldeki balıkları helal sayıyorum.”

Uzunca bir zaman sustular. İhtiyar kadın bilirdi ki, kocası, öyle uzun boylu münakaşadan hoşlanmaz. Recep’in şimdiye kadar ak dediğine kara dedirtecek babayığit, daha anasından doğmamıştı. Hem şu sırada kadının zihni oğluna takılmış kalmıştı:

“Hesap ettim” dedi, “İsmail yirmi yedisine bastı gayrı.”

Recep, karısının bu hesapta yanlışı var mı, yok mu diye bir zaman düşündü. Sonra:

“Doğrusun...” cevabını verdi. “Oğlumuz askere vardığızaman yirmi üçüne giriyordu. O günlerde askerliğini ne zaman, nasıl bitirecek diye düşünür dururdum. Zaman sıkıntılı da geçse, geçiyor işte...”

“Zaman geçmesine geçiyor. Geçiyor amma, çocuğun askerliği de bir türlü bitmedi. Bitti de bizi mi oyalıyor bilmem ki... Şimdiye kadar gelmesi lazımdı. Askerliğin bu kadar uzun sürdüğünü hiç duymamıştım...”

“Beni unuttun mu? Seferberlikte bir gittim, az kalsın bir daha gelmeyecektim.”

“İsmail’inki daha uzun sürdü.”

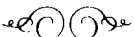
“Karı, ben yedi sene Yemen’de, Sina çöllerinde sürttüm. Kahveci Osman, her zaman, talihin varmış Recep der, ya Çanakkale’ye bir gitseydik, şimdi çoktan cenneti âlâya şehit rütbesiyle yerleşmiş olurduk. Belki de daha iyi olurdu ya... Hiç olmazsa şu fani dünyada yüzümüze tükürtüp durmazdık. Adımızı hayırla yad ederlerdi.”

“Koca adam, gene kitaplar gibi laf etmeye başladın.”

“Ne zannettin... Okumam yazmam olmasaydı, seferberlikte ne onbaşı, ne de bölük emini olurdu. Rahmetli babam, bu köyün imamıydı. Sen de bilirsin. Sesim bet bet çıkmasaydı, az kalsın beni de imam yapacaktı.”

“Orası öyle...” diye karısı mırıldandı, “okumuşluğun muhtardan eyidir. Bütün köy bunu tasdikledi. Lakin kaç yıldır, bir kerecik olsun şu köye muhtar olamadın.”

“Ağzını topla karı, ben namuslu adamım.”

“Muhtarın da namuslusu olmaz mı?”

“Başka köyleri bilmem amma, bizim köyde olsun, yakın komşu köylerde olsun, bu yaşıma kadar namuslu bir muhtara rastlamadım.”

Ana, şöyle bir düşündü. Kocasını haklıydı. Tekrar lafı çevirdi:

“İsmail neden gelmiyor ki?”

“Herhalde keyfinden değil. Gittiğinin yılında bir kere izinli nasıl koş koş gelmişti. Bıraksalar gene gelir elbette. İzinli geldiğinde bırakıp gittiği kızının daha yüzünü bile doğru dürüst görmedi. Oğlan da adamakıllı büyüdü. Çocuklarını göresi gelmiştir. Mümkünü olsa bağlasalar durmaz.”

“Peki neden gelmiyor?”

Recep, karısına ters ters baktı:

“Yahu, askerliği bitmemiştir de ondan.”

“Senin askerlik dediğin kaç yıl sürer ki?”

“Harp ne kadar sürerse, askerlik de o kadar sürer.”

“Şimdi harp var mı?”

“Var mı da laf mı? Dünya tutuşmuş yanıyormuş be!”

Kadın, mırıldandı:

“Sahi, bu harbin lafını ettiydin birkaç kere. Bizim oğlan ölüp kalmasın...”

“Biz, harbe girmedik. Hem bir hafta önce İsmail’in mektubu geldi. Sana da göstermiştim. Tezkere yakın demiyor muydu?”

“Çavuş da olmuş...”

“O, daha önceki mektuplarında yazılıydı. Akıllı çocuktur oğlum.”

İhtiyar kadın kelimelerin üzerinde dura dura sordu:

“Sen, İsmail’e olup bitenleri yazdın mı?” Recep biteviye oturmaktan yorulmuştu. Ayaklarını yorganının altında uzatarak yayıldı:

“Galip geçen gelişinde söylemişti. Kahveci Osman, olup bitenlerin, hani şu başıma gelenlerin, ıcığını cıcığını olduğu gibi yazmış.”

“Kendin yazmalıydın.”

“Ben hiçbir zaman İsmail’in anlayacağı yazıyı bilmediğim için ona yazamadım. Eski yazıyı o da bilmiyor. Bende de öğrenecek kafa yok gayrı yenisini. Hem bu çeşit meseleleri ne

kâğıtlar, ne de defterler alır. Geldiğinde erkek erkeğe konuşur, hallederiz.”

“Neyi halledeceksin?” Recep, bir:

“Ohoooo!...” çektikten sonra, amma da cahilsin der gibi karısına baktı. Söyleyecek çok lafı vardı. Fakat vazgeçti. Sustu. Karısı da uzun boylu kurcalamadı. Fakat Recep gene de dayanamadı:

“İsmail benim bildiğim oğlum İsmail’s e hâlâ, bana ettiklerini kimsenin yanına kâr bırakmaz. Bunu böylece bil.” Bu sefer, ananın bir sürü diyeceği vardı. Fakat vazgeçti. Sustu. Sadece:

“Zeytinleri toplamaya yetişse bari...” diye mırıldandı. Recep, karısına bir cevap vermedi. Canı geçivermek üzereyden, oda kapısı gıcırtyla açıldı. Gelini başını uzattı:

“Baba!...” diye seslendi, “misafirler geliyor.” Recep canlandı. Esnedi. Sonra birden doğrulmaya çalıştı.

“Buyursunlar... Buyursunlar...” Sevinmişti. Kendisini böyle yoklayanlar olmasa, sıkıntıdan patlayacaktı. Sağ olsun Galip ara sıra da Kâmil, bütün hastalığı müddetince kendisini yalnız bırakmamışlardı. Karısının bu habere canı sıkıldı. Yerinden kalktı. Sönmek üzere olan ocağa biraz çalıçırıp attı. Sessizce odadan çıktı. Çıkarken de, gelenleri içeri aldı:

“Buyurun geçin.” En önde Galip, arkasından Kâmil, onun arkasından Kahveci Osman odaya daldılar. Recep:

“Gel, gelin bakalım komuşu. Hoş geldiniz.” diye büsbütün yatağın içinde oturmaya gayret etti.

“Rahatını bozma İrecep. Selamünaleyküm.”

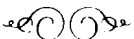
“Aleykümselam... Şöyle ocağa yanaşın.” Misafirler yün çoraplı ayaklarını altlarına alıp, ocağın kenarındaki ot minderlere çöktüler:

“Nasılsın bakalım?”

“Ölmediğime şükredip duruyorum işte.” Arkasından yavaşça fısıldadı: “İşerken kan gelmiyor gayri.” Odada, bir memnuniyet havası esti.

“Eh... Geçmiş ola komşu... Geçmiş ola.” Kahveci Osman bir çomakla ocağı dürtükledi:

“Bizim göldeki balıkların da insanı ısırıldığını yeni duymuyoruz amma, Recep’i bu sefer az kalsın yiyeceklerdi.” Kâmil’e döndü: “Hep senin yüzünden ha...”

“Amma da yaptın.”

“Amanı zamanı bu. Sandala alacak delikanlı kıtlığına köyde kıran mı girdiydi?...”

Galip söze karıştı:

“Bırakın şimdi olup biteni. Olacağa bakın.” Recep lafı değiştirdi:

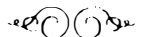
“Kahvede işler nasıl Osman?” Kahveci gevrek bir kahkaha attı, yandak diken kaşlarını oynattı.

“Şimdilik eyi Recep eyi...”

“Biz de rüyamızda balıkları seyrediyoruz” diye Kâmil lafı tamamladı. Osman, ters ters çıkıştı:

“Gözünü seveyim Kâmil, şu lafı açma. Yıl var, ağzıma balık koymuşluğum yok; hani şu sıralarda lafı oldu mu on kilo yemiş gibi karnım karışıyor...”

Kahveci Osman, gün görmüş bir adamdı. Köye geleli, aşığı yukarı yirmi yıl olmuştu. Bundan önce İzmir’de kahvecilik ederdi. Bir gün işi bozulunca aklına, köydeki birkaç ağaç zeytin gelmişti. Hemen tası tarağı, çoluğu çocuğu toplayıp soluğu köyde aldı. Ne yapıp yaptı, üç senede babadan kalma ağaçların tapusunu çıkarttı. Bu arada da ölen eski kahvecinin yerine kahveyi kiraladı. Dürüst, sözü sohbeti dinlenir bir adamdı. Köylünün ittifakla kabul ettiği bir tek kusurcuğu, birkaç kilometre ilerdeki köyün öğretmeninden kendisini daha alim, okumuş saymasıydı. Eh... Bu kadarcık kusur, herkeste bulunurdu. Yoksa Osman bildiğini de eyi bilirdi ha... Muhtar’ın kendisiyle arası iyi olduğu zamanlar, geyip gizlice, bazı mühim meseleleri Osman’dan sorup anladığını bütün köy öğrenmişti. Hani kendini övmek için değil, kışta kıyamette ta öte köye kadar gidip gelen çocuklara acıdığı için: “Yahu, bırakın ben şu veletleri okutun adam edeyim. Kahvenin içi sıcacık işte... akşamlara kadar soba ibadullah yanıyor...” derdi. Söylediği şeyin olmayacağını kendisi de bilirdi ama, ne de olsa bu çeşit laflar, köylünün gözünde onu büyüttü. Osman’ın birtarafı daha vardı: Kalabalığa, topluluğa baygında. Her zaman, kahvesi tıklım tıklım dolu olsun isterdi. Bu, ticaret kaygusundan ziyade, yalnızlığı hiç sevmemesinden ileri geliyordu. Osman’ın topluluk içi yapmayacağı yoktu. Oturup dururken, köylü kalksa,

“Osman be, kalk cehenneme gidiyoruz” dese, “bre ne işimiz var orada?” diye sormaz, hemen ayaklanır, az sonra da cehenneme gidenlerin elebaşısı kesilirdi. Osman’ın bu huyu tecrübeyle sabitti. Şimdilik geçelim... Şu andaki Kâmil’e yenemediği hıncı, balık lafı açıldıkça efkârlanması; o balığa çıkılacağı gece uyuyup kalmasıydı. O hengâmede bulunamadığına Kahveci Osman ömrü oldukça esef edecekti. Kendi kendine “Yuf olsun be... Milletin balığa çıktığını sağır sultan, muhtar, ta dalyancı ağa duysun da ben öküzler gibi uyuyayım. Kahveyi de gece erken kapamıştım” diye söylene söylene bir hal olmuştu. Fakat gel zaman git zaman, köylü onun da balık çekerlerken beraber olup olmadığını unuttu; Osman da fırsattan istifade: “neydi o günkü halimiz be?” diye laf etmeye başladı.

Kâmil’i susturduktan sonra, Kahveci, cebinden bir külah döğölmüş kahve çıkardı. Recep’e:

“Bizim kız nerelerde acaba?” diye gelini sordu. Recep’in gözleri, kahve külahını görünce parladı. Geline seslendi. Genç kadın kahveyi pişirmek üzere aldı gitti. Galip, cebinden bir Köylü çıkardı:

“Bir tane yakar mısın Recep?” Recep:

“Bugün yakarım. Canım istedi.” Hakikaten bugüne kadar Recep, onun bu sualine kaşlarını kaldırarak, “hayır” cevabını vermişti. Sigaralar yandıktan sonra, Recep, komşusuna söylendi:

“Her zaman içecek cıgara buluyorsun be Galip.” Beriki her zamanki gibi anlattı:

“Bizim kızan beş on gündür kasabada ırgatlık ediyordu da...”

Recep mırıldandı:

“Benimki de hâlâ askerden gelmedi.”

“Yakın gayri gelmeleri...” diye Osman söylendi. Kâmil:

“Kasabada da nasıl ırgatlık edilir anlamam.” Galip cevap verdi:

“Sen, uyuyon... Pamuktan para kazanan ağaların hepsi kasabada hanaylar, saraylar yaptırıp duruyor. Vardığında bir gözünü aç da iki yakana bak. Çarşıların bir yanına karı memesi gibi ak pamuklar, bir yanına da dağlar gibi kat kat dükkânlar yığıldı kaldı.”

“Desene altın kazanmaya kasabaya varmalı.”

“Altın bizim tarlalarda. Gelgelelim çoğumuzun tarlasından su çekilinceye dek, pamuğun ekim zamanı gelip geçiyor. Tarlası su tutmayan, köyde muhtardan başka birkaç kişi var. Hem pamuk çok masraflı iş. Tarlanı sürsen bile...” Osman bu sözleri:

“Pamuktan geçtim, sen başka mahsül bile ekemezsin tarlana. Ne tuhaftır; kışın göl yürür, tarlalar suya batır; baharda nehir yürür, gine tarlalar suya batır...” diye kesti. Recep:

“Eskiden bu işler böyle olmazdı. Dünyanın gidaşatı değişti.” Galip’in aklına geldi:

“Benim oğlan kasabadan gelirken sade cıgara getirmede bu sefer; bir sürü de laf getirdi. Dün gece sabahlara kadar anlattı da anlattı. Neydi o... ha! Kasaba içten içe kaynar fıkırdarmış. Beyler, ağalar kafa kafaya vermişler, yakında Halk Partililerin üstüne varacaklarmış.”

Odadakiler bir an birbirlerinin yüzüne baktılar. Galip bu haberin bu kadar hayret uyandıracağını ummamıştı. Osman patladı:

“Ülen, sabahtan beri aklın neredeydi be... Neden söylemedin?” Galip bu sefer de şaşırdı:

“Herkesin kavgasından bize ne?”

“Aklın o kadar erer işte.” Kâmil çekine çekine sordu: “..... cızır cızır kızaran balık koskusu geliyor... Bu işler böyledir...”

“Allah Allah! Bu meselenin ucu, bizim hakkımız balığa kadar dayanır mı dersin?...”

“Bizde bıçak kemiğe dayandıktan sonra, başka yerlerde keser atar bile... Bunu böylece bil. Allahından bul emi Galip... Ülen bu haber bu zamana kadar duyurulmaz mı?”

“Unutmuştum işte.”

Osman, heyecanından, sevincinden oturduğu yerde duramıyordu. Kâmil, ocağın çalisını tazelerken, kahveler geldi. Kahveci:

“Senin gelin, güzel kahve yapıyor ha...” diye Recep’e iltifat etti. İhtiyar, işini çekti:

“Kaç para eder, dört yıldır kızcağız dul gibi oturup duruyor.” Osman, “Sıksın dişini” cevabını verdi, “az kaldı gayrı... Yarın kasabaya varınca, İsmail’in terhis işini de anlarım.”

Galip bir müddetten beri arpacı kumrusu gibi düşünüp duruyordu. En nihayet:

“Buldum! Buldum!” diye bağırdı. Hepsi ona döndüler. O, “Yahu unuttunuz mu, bir zamanlar bir de Serbest Fırka vardı...”

“Sahiden... Bak bu da vardı” diye arkadaşları cevap verdiler. Bundan sonra bir zaman daha fırkacılık konuşuldu.

Osman, o gün, sabah karanlığında yola çıktı. İhtiyar beygiri seyrek kullandığından, kendi tabirince, “Tavşan gibi kaçıyor.” Kasabaya varıp dönmesi, akşam namazını bulmuştu. Kahveyi kapamaya kıyamamıştı. Ara sıra yaptığı gibi, Deli İbrahim’e emanet etmişti. Karanlık basarken, beygirini dama bağlayıp çok acele birkaç kaşık çorbadan sonra, soluğu kahvesinde aldı. İbrahim, büyük gaz lambasını yakmış, müşterileri ağırlamakla meşguldü. Osman kapıda görününce, köylü, “Üle... Üle... Üle!” diye onu karşıladılar. Pastıra oynayanlar, ellerinden kâğıtları

“Dövüşecekler miymiş?”

“Orasını bilmem. Lakin bizim kızanın ağzına bakarsan, parti kuracaklarmış.” Recep:

“Halk Partisi’ne ne olmuş ki?”

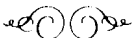
Kahveci Osman’ın saçı sakalı birbirine karışmıştı. Kılı kaşları çatıldı; bağırırcasına sözü aldı:

“Halk Partisi, olduğu gibi yerinde durur. Yahu siz, Seferberlik’ten öncesini hatırlamıyor musunuz? Buna bal gibi fırkacılık derler. Neydi adları? Hem ben o zamanlar İstanbul’da askerdim. Balkan Harbi’ne doğru birbirimizi yiyorduk. Söyleyin be yahu... Tamam buldum: İtilafçıydık kimimiz, kimimiz de İtti-hatçıydık...” Recep:

“Tamam tamam hatırladım” dedi, “bu çeşit işler benim de kulağıma çalınmıştı.”

“Ah... iki buçuk kuruşu biriktirip kahveye bir radyo alamadım. Hani şu muhtarın evindeki gibi. Pilleri varmış, kendi kendine her havadisi veriyor. Yoksa bu kadar cahil, dünyadan habersiz kalmazdık. Muhtar’a sorsan domuz eniği gibi bu işleri radyodan öğrenmiştir. Bize sızdırmıyor.”

“İşine gelir mi hiç?...”

“Neden gelmesin?...”

“Gelmez elbette...” diye söylendi Osman, “Eğer kasabadaki beyler başka bir fırka kuruyorlarsa Halkçılara karşıdır. Muhtar da imanına Halkçı.”

“Ne olursa olsun, gidip bu işin dibini muhtardan bir öğrenmeli” teklifinde bulunan Kâmil’e, Osman:

“Oğlum, toysun toy...” dedi, “sen bu işin dibini, temelini sağlam öğrenmek istersen kasabaya gitmelisin. Amma, yarın kısmet olursa kahveyi kapayıp ben, senden önce kasabaya varıp işin aslını, astarını anlayacağım.”

“İşin mi yok?...” diye Recep Osman’a çattı; “Beylerin, ağaların kavgasına burnunu sokma... Sonra onlar sarmaş dolaş olurlar da, sen ortalıkta kalır, kötü kişi olursun.”

Osman iri iri güldü:

“Ne diyon İrecep... Ne diyon sen? Burnuma tavada cırı bir yana attılar, edilen muhabbetler kesildi; herkes Kahveci’nin yüzüne bakmaya başladı. Osman, kendisini dirhem dirhem satmasını bilirdi:

“İşler nasıl İbrahim?” diye ocağa yürüdü. Sanki kahvenin içinde İbrahim’den başka kimsecikler yoktu. Açıktan açığa İbrahim’le hesap görmeye başladı. Şu kadar kahve, şu kadar çay... Bilmem kaç lokum...

Yusuf dayanamadı:

“Osman dayı be!...” diye seslendi, “kahven batmadı; yerinde işte... Gel şuraya çök de, kasabada ne var ne yok bir anlat bakalım.”

Kahveci Yusuf’un, Kâmil’in ve daha birkaç kişinin oturduğu masaya şöyle ters ters bir baktı:

“Sana da ne oluyor?...”

“Amma da yaptın ha... Sabahtan beri seni bekliyoruz...”

“Patlamadınız ya.”

Kâmil:

“neredeyse patlayacağım.”

“Patla öyleyse...”

Galip, kuşkulandı. Kendi kendine; “Oğlan beni yalancı mı çıkaracak yoksa” diye düşündü. Amma çocuk fırka mırka lafı duymasa, kendinden uydurmazdı. Kahvenin içinde uzunca bir

sessizlik oldu. Sonra sandalyesini kapan, Osman'ın yanaştığı masayı muhasaraya aldı. Kahveci, Galip'e:

"Haklıymışsın..." dedikten sonra, İbrahim'e seslendi: "Bana bir okkalı yap..." Köylülerine döndü: "İşler kötööüü!"

"Yaaa!"

"Kötü demek ha?"

"Bizim için mi kötü?"

"Durun be yahu! Kötü dediysem, Halkçılar için kötü." Herkesin yüreğine su serpildi. Birisi sordu:

"Halkçılar da kim oluyor?"

"Eşeklik etme..." diye Osman çıkıştı. "Muhtar'ın tarafı." Millet birbirinin yüzüne baktı kaldı. Herkes kendisini yokladı: Kimse Muhtar'ın tarafından değildi. Köyün içinde Muhtar'ın taraftarı olanlar, damgalı eşekler gibi dolaşırdı. Hepsi bu çeşit kimselerin kimler olduğunu pekâlâ bilirdi. Galip, gözlerini aç aça gaz lambasına baktı:

"Burdakilerin hiçbirisi Muhtar'ın yakasında değil; bulsak bir kaşık suda boğarız herifi. Burası sağlam. Öyle değil mi?"

"Doğru... Tamam..." diye seslendiler. Galip devam etti:

"E... Biz hangi yakadan oluyoruz şimdi?" Osman, etrafındaki on, on beş kişinin yüzlerine ayrı ayrı baktı. Biraz sonra, zorca kelimeyi telaffuz etti:

"Demokrat fırkadan yana oluyoruz." Gözler faltaşı gibi açıldı. Kimse bir şeycik anlamamıştı. Kahveci girişti: "Kasaba için için kaynıyor. Ağalar, beyler, kızışmışlar, al takke ver külah gidiyorlar. Halk Partisi'nden istifa eden edene. Vardım baktım, herkesin ağzı bir çeşit. Bir de duydum ki, bizim Mustafa Bey, Halk Partisi'nden istifayı basmış. Hani Halkçıların içinde namusuna güvendiğim adamlardan biridir. Mustafa Bey... Bunu siz de tasdiklersiniz..."

"Doğrudur..."

"Ha... doğru onun yanına vardım. Vay nerden çıktın mıktınla karışık, bana bir kahve ısmarladı. Lafı evirdim çevirdim, bu meselenin ortalık yerine getirip diktim. Halkçıları dehlemiştir Bey'im, doğru mu, diye sualimi çaktım. 'Öyle oldu Osman, ne yapalım... Bunca yıl çalıştık çabaladık, derdimizi dinletemedik. Şimdi yine bir parti kuruluyor, bütün ümidimiz bu yeni partide'

demeyin mi? Az kaldı eline ayağına sarılacaktım; bırakmadı. 'Aman Bey'im, biz bütün köy, senin ardındayız...' dedim. İyi mi?"

"Eyi demişsin..."

"Sonra efendicazıma... Mustafa Bey, Osman dedi. Şimdilik daha işler hazırlık yolunda. Siyaset dediğin aceleye gelmez. Yüzümüze gözümüze bulaştırırız sonra... Önce kasabamızda Demokrat Parti'nin teşekkülünü tamamlayalım. Sonra köylere kadar teşkilatı yapacağız. O zamana kadar siz tetikte olun. Biz, ben kendim gelip köyde nasıl hareket edeceğimizi sizinle konuşacağım."

"Eyi, gelsin... Ne vakit gelecek?"

"Dedik ya, önce kasabada teşkilatı kurmak lazım. Kasaba bize, biz kasabaya, kasaba da Ankara'ya cevap verecek. Halkçılar da şimdiye kadar böyle yapıyorlardı."

Karanlık bir köşeden, orta yaşlı bir köylü:

"Bu işe Halkçılar dünyada razı olmazlar" diye homurdandı.

"Neden olmazlarmış?"

"Hiç hükümet üstüne hükümet olur mu?"

"Onlara iş kalmıyor ki..."

"İş kalmayacak diye bırakmazlar ya..." Osman:

"Durun yahu..." diye odaya girdi, "Millet, sizin anlayacağınız biz, kimi istersek, hükümet de, devlet de onun eline geçecek."

"Bugüne kadar bu işi neden yapamadık? Aklın neredeydi Osman?"

"Yok başefendinin beygirini gezdiriyordum. Şimdi memlekette, nasıl dedi onu Mustafa Bey bakayım; ha, demokrasi çıkıyor."

"O da ne demekmiş öyle?"

Kahveci, bilgiç bilgiç etrafına bakındı:

"İrey demek."

"Yaaaa!..."

"Nasıl iş?..."

"Ulan şimdiye kadar nasıl muhtar seçerdin?"

"Ben ömrümde muhtarı seçmedim. Hem seçersem de elim kırılsın. Senin dediğini anladım. Davul zurnaylan sandık başına

gidip pusula koyacağız. Kafamı kessen bu işi bana yaptıramazsın."

"Bal gibi yapacaksın!" diye Osman hırsla bağırdı: "Hem bu sefer canının istediğini muhtar seçeceksin."

"Seçtirirler mi adama?"

"Görürüz."

Balıkçı Kâmil sordu:

"Osman bırak hırlaşmayı da, Mustafa Bey daha neler anlattı, onu söyle."

"Çok şey anlattı... Çok büyük meseleleri konuştuk, amma sizin aklınız bunlara ermez. Sırası gelince öğrenirsiniz."

Kahveci'nin bu sözlerine kimse sesini çıkarmadı. Sigaralar tazelendi. İbrahim'e kahveler, çaylar söylendi. İbrahim, ocağa gitti geldi, gitti geldi; dayanamadı:

"Allah dövletimize zeval vermesin... Siz hepiniz başınızdan büyük işlere giriyorsunuz. Topumuzun encamını Allah hayra tebdil eylesin" dedi.

Fincan yıkamaya koyuldu. Yusuf yumruklarını şöyle dizlerine dayayarak doğruldu. Geniş omuzları, adaleli yüzü gerildi:

"Arkamız govatlı mı?" diye sordu. Bütün gözler Kahveci'ye dönüp dikildi. Osman, elindeki fincanı atarcasına masaya çarparak koydu:

"Ben ne diyon Yusuf... Kale gibi!" cevabını verdi.

"Hııı!... Kuvvetli demek."

"Kime güveniyor, kie dayanıyor bu Parti?" Osman, bu sualden şaşırdı. Fakat kendisini çabuk topladı. Bu arada Galip suali tekrarlardı:

"Hani anlayacağın, arkamızda kim var; kime dayanacağız?..."

Kahveci, sesine tok bir ton vererek:

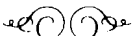
"Celal Bey var arkamızda. Dağlar gibi dayanır." Bu isim, ortalığı "tıss!" etti. Herkes Celal Bey'i hatırlamaya çalıştı. Kimisi:

"Ben bu adı duydum. Yavuz adamdır." Kimisi de:

"Kim bu Bey?" diye söylenmeye başladı. Osman parladı:

"Ulan lavur luvur etmen be... Celal Bey başvekillik etmiş kişidir."

Karanlık bir köşeden tok bir ses:

“Başvekillik etmesine etmiştir ya... Balakım bu bizim işi kıvrabilir mi?” diye homurdandı. Osman, cevaba hazırlanırken, Balıkça Kâmil:

“Halkçılarının ardında kim var ki?” سوالini ortaya attı. Ona:

“Cahillik etme” diye çıkıştılar. “İsmet Paşa’ya güveniyorlar...”

Fakat milleti bir düşüncedir aldı:

“Kurt adamdır ha...”

“Mustafa Kemal Paşa ırâhmetlinin sağ koluydu.”

“Ne dediydin... Celal Bey mi... Geç, İsmet Paşa’yla âşık atamaz... Nah kalıbımı basarım. Vallah billah...”

Kahveci Osman, bu sefer arkadaşlarını, yüzüne dağılan geniş bir tebessümle dinledi. Birdenbire ortaya, okkalı bir laf attı:

“Fevzi Paşa’ya ne dersiniz?” Kahcenin içi, bu sözden sonra bir heyecan dalgası ile doldu taşı:

“Bak ona diyeceğimiz yok.”

“Namuslu, haysiyetli, kavi adamdır.”

“Müslüman adamdır.”

“Duyduğuma göre, bizim çocuk askerden geldiği zaman söylemişti; beş vakit namazını kaçırmamış.”

“Doğru söyle Osman, bu Parti işinde o da var mı?”

“Namussuzum var.” Osman’ın yemini billah etmesi üzerine, kahvenin içindeki heyecan dalgası, sevince döndü. Her kafadan bir ses çıkıyordu:

“Kimsecikler onun pabucu olamaz...”

“Kimsecikler eline su bile dökemez.”

“Eli öpülecek adamdır.” Yusuf ayağa fırladı. Bütün gürültüyü bastıran bir sesle:

“Ben Fevzi Paşa’yı gördüm!” diye bağırdı.

“Nerde gördün ülen?” Yusuf şöyle bir iki yakasına çalım baktı:

“Askerdeyken... Ankara’da gördüm. Alayın sancağını ben taşıyordum. Paşa’nın önünden öyle bir geçtik ki... Az kalsın bizi seyrettiği yüksek yerden atlayıp hepimizi ayrı ayrı alından öpecekti. Öylesine bize bakıyordu. Gözlerinden sevgi ateşi akıyordu. Ben de sancağımızı inadına göklere doğru kaldırdım;

dimdik tuttum. Zaten Yüzbaşım, talimde sıkı sıkı tembih etmişti: ‘Oğlum Yusuf, gözünü aç! Sancağımız, namusumuzdur. O, kimsenin önünde eğilmez, kimseye selam vermez. Herkes ona eğilir, selam verir’ dedi. Resmi geçitten sonra da sırtımı okşadı; eferim Yusuf dedi, dağlar gibi geçtin... Hani bende de kalıp kıyafet tamamdır ha! Şimdilik kıyafet kalmadıysa da, çok şükür kalıbım eski kalıptır. Hele Fevzi Paşa Hazretleri, yürü oğlum desin bir kere; dalyancı ağanın da, Halkçıların da altını üstüne getirmezsem, anam avradım olsun...”

Delikanlı, bu uzunca nutkunu çektikten sonra, bir kaya parçası gibi kahvenin ortasında dikili kaldı. Lambanın donuk pembeliği yüzüne vurmuş, siyah gözleri eski kasketinin gölgesi içinden birer şavk gibi parlamıştı. Köylüsü bir an onu hayranlık ve sevgiyle seyretti. Kâmil, okşayan bir sesle Yusu’u koltukladı:

“Üle Yusuf, pehlivanlık, eski pehlivanlık damarın tuttu be...”

“Ben anadan doğma pehlivanım. Ne eskisi, ne yenisi... Şimdi de pehlivanım. Var mı bu gidenlerde elimi tutacak. Vallah bir ay sağlam yiyip içem, Kırkpınar’a kadar gitmezsem adam değilim...”

“Muhtar varlıklı adamdır. Ona yana. Seni kuş sütüyle beslesin. Var Kırkpınar’a başı al gel.” Bu söz üzerine Yusuf’un dar ceketinin altındaki adaleleri taşıverdi. Delikanlı, köylünün gözüne olduğundan iki misli iri görünmeye başladı. Yerine oturduğu zaman, altındaki iskemle, herkese çökecekmiş gibi geldi. Yalnız, Galip:

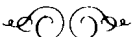
“Bunlar iyi, hoş emme, faydası yok” lafını etti. Yusuf da:

“Doğru, faydası yok...” cevabını verdi. “Muhtar olacak herif önüme altın yığsa, açlıktan gebiririm de gene ona hizmetkâr olmam.”

“Orası öyle, malûm...” diye Galip devam etti: “Benim dediğim bu değil... Hani lafını ettiğimiz ağalar, beyler, paşalar bizim köye metelik verirler mi dersiniz? Bizim balık işini hallederler mi? Tarlalarımızı su baskınından kurtarırlar mı?” Osman:

“Bizim derdimize derman olamayacak olduktan sonra ne diye başımıza geçsinler?” Kâmil:

“Bakarız, bizim işleri kıvıramazlarsa yüz geri ederiz. Halkçılardan ettiğimiz gibi... Sırtımızda yumurta küfesi yok ya...”

Birisi:

"E... Memleketi sade bizim köy mü sandınız be hey gafiller; başa geçecek beylerin işi duman doğrusu... Ne de olsa yürekli kişilermiş ki, işin sonunda kepaze olmayı göze alıyorlar..."

Loş bir köşede oturan uzun sakallı bir ihtiyar söze karıştı:

"Beni bizim köyden ilerisi alâkadar etmez. Bizim işleri düzeltecek, Muhtar'ın eline pabucunu verecek, dalyancının haddini bildirecek, şu gölün iki yakasındaki bir sürü köyün balık tutmasına birçare bulacak babayiğit, kendine güvenen varsa çıksın meydana..."

"Fevzi Pşa yavuz adamdır, yiğit kişidir; lakin, herhal, gün yirmi dört saat bizi köyü rüyasında görmüyordur."

"Ne olursa olsun, denize düşen yılanı sarılır misali olacak bu iş."

Osman bu lafları dinledi dinledi, en sonunda patladı:

"Yuf be... Hepiniz toptan siyasi kesildiniz... Meclis'teki mebuslar gibi laf etmeye özeniyorsunuz... Durun bakalım yahu... Bu işler bir kıvamını bulsun. Elbet derdimizi dinlemeye gelen olacak."

Osman'ın bu sözüne köylü fıkır fıkır gülüştü:

"Geç" dediler, "bizim köye dert dinlemeye gelecek kimmiş? Hangi babayiğitmiş?..."

"Görürsünüz!..."

Osman, hırsla bağırdı:

"Görürüz..."

"Görürüz inşallah be Osman..."

Köylü bu gece hızını alamadı. Konuştular, kavga ettiler, sarmaş dolaş oldular bazı kere. En sonunda Demokrat Parti'nin tohumları, kalplere, gönüllere serpildi. Kahvenin içinde yanan lambanın gazı bitinceye kadar oturdular. Bir ara Osman, İbrahim'e, lambanın gazını tazelemesini emretti. İbrahim'in bu işlere çok canı sıkılıyor, içinden, bağırarak çağırmak geliyordu. Osman'ın emrini dinlemedi:

"Dağılın gari be!..." diye bağırdı. "Neredeyse sabah olacak! Sabaha işiniz gücünüz yok mu sizin..."

"Sana de ne oluyor be İbrahim..." diyenler bulunduyse da, bazıları, "Ulan gündüzler torbaya girmede ya... Sabah laf ede-

riz" teklifinde bulundu. Millet yavaş yavaş evinin yolunu tutarken, İbrahim'e:

"Senin aklın ermedi bu işlere İbrahim" diye takıldılar. O:

"Allah dövletimize zeval vermesin... Ateşlen oynuyorsunuz... Başınız belaya girince seyretmesi güzel olacak" karşılığını verdi. Kapının eşiğinden İbrahim'e bir:

"Höööyyyyytttt!..." çektiler. Galip, kapıdan çıkarken Kahveci Osman, koluna yapıştı:

"Az kalsın unutuyordum. Sabahleyin Recep'e bir haber et; muştuluk ver. Kasabada Şube Reisi'ne danıştım. İsmail'in kurasını yakında koyvereceklermiş. Terhis çok yakınmış" dedi. Galip'in uyku basan gözleri faltaşı gibi açıldı:

"Deme Osman!..."

"Vallah billah emmi."

"Öyleyse sen hiç meraklanma, İrecep'e ben haber ederim."

Recep, köpeklerin kopardığı kıyameti derin uykusunda duymadı. Galip, onun yattığı odanın çürük, içerden iple bağlı kanatlarına birkaç kere, hızla yumruk atmak mecburiyetinde kaldı. Karısının dürtmesi üzerine Recep gürültüyü duydu. Yattığı yerden:

"Kim o?... " diye bağırdı.

"Kalk komşu... Ben Galip..."

"Hayırdır inşallah." Recep, küçük gaz lambasını yaktı. Pencereyi açtı. Lambanın pembeliği Galip'in yüzüne vurdu. O şaşkın şaşkın, uykulu, karmakarışık gözlerle kendine bakan arkadaşına:

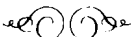
"Hayır... Hayırlı haber... Senin İsmail geliyor..." dedi. Recep önce kendisini toparlayamadı. Haberin ehemmiyetini kavrayamadı. Bir an durakladı. Sonra telaşlandı:

"Geç... İçeri gel komşu..."

"Yok girmeyeyim. Vakit çok geç."

"Bu vakit, gecenin bu saatinde nerden çıktı bu laf?... "

"Kahveden geliyorum. Millet birbirine girdi. Yeni fırka kuruyormuş. Amma sırası değil; sabah anlatırım bunları. Hani Osman, kasabaya vardıydı ya... Bütün bu lafları o getirdi. Şube Reisi'ne de danışmış, senin oğlanın kurasını yakında koyvereceklermiş."

“İreiz dediyse doğrudur. Bu işi ondan başka kimse sağlam bilemez.”

“Bana da sorarsan böyle düşündüm de, seni bu vakitte ısıcak yatağından kaldırdım.”

“Eksik olma... Demek İsmail geliyor ha!” Galip pencereden uzaklaştı.

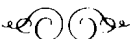
“Haydi şimdi rahatına bak... Allah rahatlık versin. Sabaha konuşuruz. Benim de uykum var. Kahvede ömrümde bu kadar geç vakite kadar gece vakti oturamamıştım. Amma da laf ettiler ha... Neyse...”

Karanlığın içinde kaybolan Galip’in arkasından Recep baktı kaldı. Lambayı üfleyip yatağına girdi. Bir zaman gözlerini karanlığın içine dikip sırt üstü yattı. Sonra sağına döndü, olmadı. Soluna döndü, gene olmadı. Kalktı, yatağın içinde oturdu. Oğlunun geleceği fikri, yavaş yavaş iyice aklını fikrini dolaştırmaya başlamıştı. Bu haber içine, iliklerine iyice işlemeye başladı. Derken, yüreğini bir sevinç fırtınası sarstı. Eski günleri düşünüyordu: Oğlu, bir oğlu dünyaya geldiği vakit duyduğu sevinç, bugün gibi aklının bir köşesinde duruyordu.

Recep’in içini bu sefer, arslanlar gibi bir oğul sahibi olmanın sevinci kapladı. Torunlarının sevgisini ilk defa başka türlü hissetti. Kalkıp öte odaya, anaları ile yattıkları odaya geçip, onları “Babanız geliyor” diye uyandırmak aklından geçti. Fakat vazgeçti. Yan tarafında uzanan karısına başını çevirdi. Kocakarı horlamıyordu. Demek ki, uykuda değildi. Galip’le konuşmasını duymuştu. O da şimdi kendisi gibi oğlunu düşünüyordu. Ona seslenmek istedi, fakat bu fikrinden de vazgeçti. Şu sırada Recep’in kafasını bambaşka düşünceler yoklamaya başlamıştı: “Dört yıl, o yokken veletlerine nasıl baktımsa, İsmail, mapusa benim yüzümden girecek olursa, bir dört yıl daha çocuklarıma gene öylece bakarım” diyordu. her ne kadar gelinini aklına getiriyorsa da, onun birkaç yıl daha dul gibi oturması doğru olmayacaksa da, Recep bu işe başka çare bulamıyordu. Tazenin gençliği uçup gidecekti; ne yapalım, kaderi böyleydi. Allah alnına böyle yazmıştı. Recep “Eğer İsmail, benim bildiğim oğlum İsmail ise, bana yapılan hakareti, bu yaşımda bana atılan dayağı, kimsenin yanına bırakmaz...” diyordu. İsmail,

tıpkı babasının gençliğindeki gibi mertti, yiğit kişiydi. Bu dayak hadisesi araya girmeseydi, Recep'in daha başka planları vardı: İsmail ekmeğini taştan çıkaracak delikanlıydı. Gelir gelmez, çocukları düşünecek, hemen bir baltaya sap olmaya bakacaktı. Belki bir ağa ile ortak pamuk eker, daha yapamazsa, bir yerde bedellik bulurdu. Bu da işine gelmezse, piyankökü (meyankökü) kazar, kasabaya fabrikaya götürüp satardı. Odun keserdi. Bu işler, daha birkaç yıl öncesine kadar Recep'in de yaptığı işlerdi. Lakin şimdi yaş ilerlemiş, iş bitmişti. "Bu işler için, İsmail'e bir eşek lazım" diye baba düşündü. Yıllardan beri, öküzlerini, beygirlerini sattığından beri hayvan damı bomboş duruyordu. Askerlikte çavuşların maaş aldığını biliyordu. Eğer aldığı paraların hepsini oturup yediyse, yuf olsun İsmail'e... Yok, oğlu böyle bir halt etmezdi. Bir eşekcik alacak parayı elbette biriktirmiştir. Hesaplı çocuktur. Askerlikte ne masrafı olurdu ki... Ekmek elden su gölden. Olsa olsa bir cıgara masrafı olurdu. Bu da pek o kadar büyük masraf sayılmazdı. Canı çeker ara sıra, helvadır, çerezdir bir şeyler alabilirdi. Bu da o kadar para tutmazdı. Dört yıl bu... Epeyce para biriktirmiştir İsmail diye düşündü. Amma, İsmail de askere çavuş gitmemimişti ya... Her neyse... Bakalım kismet ne gösterecek... Hele oğlu bir sağ salim gelsin, üst tarafı kolaydı vesselam...

Recep'i artık bir daha uyku tutmadı. Galip'le konuştuktan sonra pencerenin kanatlarını açık bırakmıştı. Şimdi zifiri karanlık yavaş yavaş alacalaşıyor, tan yeri ağarıyordu. Kalktı, ceketini omuzuna attı. Aylardan beri ilk defa kendisini bu kadar dinç, bu kadar kuvvetli hissetmişti. Ocağın çalı çırpısını tutuşturdu. Pencerenin önüne oturdu. Evinin harımı kendini belli etmeye başlamıştı. Sabahın çiysi, ortalığı ince bir yağmur yağmışçasına ıslatmıştı. Komşusu Galip'in horozu bağıra bağıra bir hal oluyordu. Ona bütün köyün horozları, toptan cevap yetiştirmeye gayret ediyorlardı. Bu yeni başlayan gün, Recep'in içinde sonsuz bir sevinç uyandırıyor. Sanki ortalık biraz daha aydınlanınca eski kapının önünde İsmail görünürcekti. Pencerenin önünde daldığı düşüncelerden, köyün minaresinde okunan sabah ezanı Recep'i kurtardı. Bu hayırlı uğurlu günleri kendisine gösteren Tanrı'ya dua etmek içinden geldi. Gitti, evinin

önündeki kuyusundan bir kova temiz su çekti. Dayaktan beri bu, Recep'in ilk defa bir iş tutmasıydı. Kovayı güçlükle yukarı almıştı. Bir güzel yıkanıp aptes aldı. Sonra karısının her zaman namaza durduğu yere, namaz keçesini serdi. Allah'ın huzurunda, sabah namazına durdu.

Karısı kalkmış, yatakları toplamış, sabahları yapılması lazım gelen işlerin peşine düşmüştü. Odaya her girip çıktıkça, tuhaf tuhaf kocasına bakıyordu. Recep selam verdiği sırada bunun farkına vardı:

"Kocakarı" dedi, "Sen hiç namaz kılan adam görmedin mi?..."

"Çok zamandır seni görmemiştım."

"Gör işte... Seni her gün seyrediyoruz."

"Namazına karışan mı var?" Recep keçenin üzerinde tespih çekmeye başlamıştı. Bir taraftan da kendi kendine söylenir gibi:

"Şimdiye kadar namaz kılmadıysam kabahat benim mi... Ekmek derdine düştüm. Başımda bu kadar kalabalığı nasıl doyurduğumu bunca yıldır bir ben, bir de Allah bilir. Sonra aylardır hastayım. Bugün ilk defa kendimi canlanmış görüyorum..."

Karısı, Recep'e öyle bir baktı ki, iki ihtiyarın gözleri en sonunda yere indi. Bütün bu sözlerin hiçbir kıymeti yoktu. Sözler vesileden ibaretti. İki yaşlının birbirlerine bakışında bambaşka manalar vardı; seslerinin tonu, yumuşaklığı, birbirlerine, "gözün aydın, oğlumuz geliyor..." diyordu.

Recep duasını bitirdikten sonra öteki odaya geçti. Burada gelini, ocağı yakmış, çocuklarına un çorbası hazırlıyordu. Torunları uslu uslu, yüksek, geniş tahta kerevetin üzerindeki hasıra oturmuş, analarını seyrediyorlardı. Recep, torunlarının yanına bağdaş kurup oturdu. Küçük kızı okşadı. Oğlanın arkasına vurdu. Onlarla şakalaşarak yemeği beklemeye başladı. Gelin, ilk defa, çoktan beri Recep'i böyle kalkmış, aralarına gelmiş görünce, şaşırmıştı. Başörtüsünü düzeltti:

"Baba kahve pişireyim mi, ister misin?" diye sordu. Recep sakalını karıştırdı:

"Kahven var mı ki?"

Gelin, yeşil gözlerini yere indirdi:

“Hani geçenlerde Osman emmi getirmişti.”

“O kahvenin telvesini dokuz kere kaydattın, salıver yakasını gayrı” diye baba söylendi. Sonra birden hatırına geldi; “Git kız, anana söyle, benim sandığın dibinde birazcık çay vardı, çıkar-sın. Bugün canım istedi. Hep birlikte bir içelim” emrini verdi.

Anayla gelini bir telaştır almıştı. Biri çay için su kaynatıyor; öteki, çocukların ve Recep’in önüne sofraya bezini sermiş, eleği, onun üzerine siniyi koymuş, sininin üstüne evde ne kadar su içmeye yarayan kupa, maşrapa varsa sıralamıştı. Ana, İsmail’in gelmesi şartıyla ağzı açılacak küçük zeytin gümlüsünü açtı. Recep buna engel olmadı. Yalnız gelini, tam kaynamış suya bir tutam çay atıyordu ki:

“Getir şu çayı kız, yıllardan beri sandıkta duruyor. Bir kok-layayım bakalım, kokusu kaçmış mı?” dedi. Genç kadın çayı getirdi. Recep enfiye çeker gibi çayı kokladı. “Mis gibi” kararını verdi. Bu sırada dizinin dibine sokulan torunu Mehmet’e:

“Sen de kokla bakalım” dedi. Çocuk kokladı.

“Nasılmış?”

“Mis gibi kokuyor dede.”

“İyi öyleyse... Atın bakalım suya. Baban geliyor gayrı, çayın da, şekerin de tazesini, iyisini alır...”

Bu söz üzerine, çayı almak için uzanan genç kadının esmer eli titredi. Recep, gözlerini kaldırıp sevgiyle gelinine baktı. Kızcağızın rengi uçmuş, yeşil gözleri bulutlanıvermişti. Çay, ancak güğüme atılınca kadar kendisini tutabildi. Ana, ekmek kesiyordu. Bıçak elinden düştü. Gelinin bu haline dayanamadı. Zaten onun da geceden beri ağlamak içinden geliyordu. Bir an, iki kadın, yaşlı gözlerle baktı. Sonra genç kadın, gözyaşlarını büsbütün tutamadı:

“Anacığım... Anacığım...” diye koştu. Ananın boynuna sarıldı. İhtiyar ana:

“Kızım” diyebildi. Sarmaş dolaş oldular. Bu manzara Recep’in de gönlünü bulandırdı ama, kendisini tuttu. Dolu dolu gözlerini erkek torununa çevirdi:

“İşte oğlum” dedi, “karı kısmı böyel ağlaşır.” Mehmet, dudaklarını büktü:

"Babam gelecekse, neden ağlaşırlar ki?" diye sordu. Fakat onun da küçük yüreği burkulmuştu. Kardeşine bir yumruk attı:

"Kız! Duyuyor musun? Babam geliyormuş."

Küçük kız, şaşkın şaşkın bakınıyordu. Dedesine sordu:

"Dede, bunun babası benim de babam değil mi?"

"Elbette senin de baban, kızım?"

"Öyleyse benim de babam gelecek."

"Ne zannettin ya..."

Ayşecik ne bilsin... Babasını doğru dürüst yeni görecekti...

Recep kahvenin kapısında görününce, Osman, bir:

"Ohooooo! Maşallah!" çekti. Ocaktaki kömürleri tutuşturmak için elinde salladığı teneke parçasını bir kenara attı. Sobanın yanına bir sandalye çekerek onu oturttu. Kahvede, bu erken saatte iki kişi daha vardı. Onlar da uzaktan Recep'e:

"Merhaba... Geçmiş ola" diye seslendiler. Osman:

"Arslanlar gibisin be Recep!" diye neşeli neşeli söylendi. Recep, memnun memnun etrafına bakınıyordu. Kahveyi görmeyeli, basbayağı özlemişti.

"Dostlar sayesinde dirildik" cevabını verdi. Sobaya biraz daha sokuldu. Kahveci ocağı yakmış, kahveleri sürmüştü. Müşterilerine kahve götürdü. Sonra iki fincanı tepsinin içine koyup geldi, Recep'in karşısına oturdu. Bir sigara uzattı:

"Gece çok oturduk. Görmeliydin burasını. Hepimiz anadan doğma siyasiymişiz de haberimiz yokmuş. Bir nutuk, bir nutuk Recep... Vallah billah bunca yıldır bu kadarı mebusların meclisinden görülmemiştir."

Recep, Kahveci Osman'ın bu çeşit lafına hiç kulak asmadı. Küçük bir alaka bile duymadı.

"Galip anlattı... Sen asıl şunu söyle; bizimoğlanın geleceğinin aslı var mı?... Boşuna umutlanmayalım."

"Şube Reisi yalan demez herhal..."

"İyi öyleyse..."

"Bakıyorum Recep... İsmail'in geleceği haberi seni doğrulttu galiba... E... ne de olsa evlat bu... Kaç yıldır hasretlik var... haklısın."

"Hasretlik... hasretlik de var ya... Asıl parasızlık, açlık da var Osman... Ne diyon sen, bunca yıldır çoluk çocuğu nasıl

geçindirdim bir ben, bir de Allah bilir... Şu son zamanda yatağa düştüğümde siz konu komşular eksik olmayın, beni gözetmeseydiniz halimiz nice olurdu?"

Osman'ın yüreği burkuldu. Gözlerini yere dikti:

"Haklısın... Yerden göklere kadar.. Sen fazlasıyla elinden geleni yaptın. Bizimkisi devede kulak. Üst tarafı İsmail'e düşer."

"Hele bir gelsin bakalım. Al!... diyeceğim, işte çoluğun çocuğun. Sağ salım. Onları bir gün olsun aç bırakmadım. Amma takatim kalmadı gayrı... Başınızın çaresine bakın. Kocakarı ile bana gelince, bundan sonra bir lokma ekmek verersen, geberinceye kadar olur gideriz oğul... Ona ta böylece söyleyeceğim..."

Osman doğruldu, Recep'in omzuna, elinin tersi ile şöyle bir vurdu:

"Düşündüğün şeye bak... İsmail mert çocuktur."

"Doğru oğlum mert çocuktur."

Bir zaman sustular. Kahvelerini yudumladılar. Tekrar aldı Osman:

"Düşünüyorum da İrecep, sen bu hallere düşecek adam mıydın? Neylersin ki, yıllardan beri tarlanı süremiyorsun. İçinden su çıkmak bilmiyor. Sade senin tarlan mı ya..."

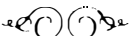
Recep elini kaldırdı:

"Bırak şimdi Osman... Lafın bu yakasını hiç açma." Sonra elini cebine attı. Eski bir alışkanlıkla tabakasını çıkardı. Sıgarasını tazelemek istedi. Açılan tabaka boştu. Hırsıyla pat!... diye kapattı. Osman hemen davrandı. Bir sigara uzattı. Yaktılar. Sonra Kahveci, ocağın yan tarafındaki eski bir dolaba gitti geldi. Recep'in hâlâ bir elinde boş tuttuğu tabakayı aldı. İçine, parçaladığı bir Köylü paketinin yirmi sigarasını da doldurdu. Sesi değişerek sordu:

"Parasızsın galiba?"

"Sorar mısın?... Çoktan dama dedik. Zeytinlerin toplanması yaklaşıyor. Birkaç çuval yaparsam biraz paralanırsınız. Gelgelelim, İsmail gelmezse, bu yıl zeytini de çoplayamayacağım. Ayaklarımın üstünde zor dikiliyorum. Çoluk çocuk zeytin toplarlar ama, onu dağdan indirmek var."

"Hiç meraklanma, oğlun bugün yarın buradadır."

“İnşallah...” diye Recep, içini çekti. Sırası gelmişken, “bana iki buçuk bankonot borç para verebilir misin Osman?... İsmail gelince öderiz. Çocuklara bakkaldan öteberi alayım. O meymenetsiz herife borçlanmak istemiyorum...” diye sordu. Kahveci hemen davrandı. Cebinden bir kocaman defter çıkardı. Defterin arasından iki tane ‘kız gibi’ yeni iki buçukluk çıkarıp uzattı:

“Al... Hem bundan sonra sıkılma, kahvelerini de tebeşirlerim. Sana iki tane iki buçukluk...”

“Eksik olma Osman...”

Recep tam kalkmaya hazırlanıyordu. İçi içine sığmıyor, bugün yapması gereken birçok iş varmış gibi geliyordu. Hani utanmasa, kalkıp köyün dışına çıkacak, kasabadan gelen yolun başına dikilecek, İsmail’i bekleyecekti. Fakat tam bu sırada komşusu Galip, selam kelamla karışık yanlarına çöktü. Hızlı yürümüşe benziyordu. Ağustos sıcağının altında kalmış köpek enikleri gibi ağzından soluyordu. Yüzü karmakarışık olmuş, kırçıl sakalları, kirpikler gibi dikelmmişti. Kahveci, ocağa doğru yürürken ona ters ters baktı. Recep meraklandı. Osman kahveyi getirdiğinde Galip ancak yatışmıştı.

“Hayrola?...” dediler. O, gözlerini üzerine diken arkadaşlarının yüzüne ayrı ayrı baktı:

“Halim kötü!” dedi, “halim, işim kötü...”

“De be yahu... meraktan çatlayacağız...”

“Nasıl anlatsam bilmem ki...”

“Anlatıver işte!” Galip, dostlarına doğru eğildi. Alçak bir sesle fısıldadı:

“Benim oğlan, Ömer, evlenmeye kalkmış.”

Recep:

“Ben de bir şeyler oldu sandımdı. Zamanı geldi mi, delikanlılar evlenir.”

“Elveriver gitsin külhanı... İbiği kızardı demek...”

Galip, derdini anlatamamış, kıvranıyordu. Bir “Ah!” çekti.

“Bırakın be arkadaşlar... Bırakın... İçim alev aldı.” Sesini büsbütün alçaltarak: “Muhtar’ın kızına tebelleş olmuş...”

Osman fena halde öfkелendi:

“Bak şu deyyusa... Ülen köyün içinde kız kıtlığına kıran mı girdi ki.” Sonra kahkahayı bastı: “Kayınbaba da kayınbaba

ha... Şu bizim Demokrat Parti lafı çikalı benim kahveye uğramaz oldu. Köy odasına tıkıldı kaldı. Evinden de seyrek çıkıyor. İbrahim lafını sakınmaz, ona demiş ki: 'Osman'ın kahvesi koktu gayrı... İpe sapa gelmez bir sürü katır orada toplanıp siyasi olmuşlar. Müşevvikleri de Osman'ın kendisiymiş... Kahvenin kapanması yakın...' demiş. Bak namussuzun yediği naneye... Bu kahveyi kapasa kapasa, Haktaâîlâ Hazretleri kapar... O da benim canımı almakla... Sen de kalkmış bu herifin kızını oğluna alacaksın."

Galip, ezildi büzüldü.

"Ben böyle bir şey demedim. Alacağım lafı etmedim. Bütün köyü üstüme sıçratır mıyım hiç? Bu Ömer'in demesi... Anasına diyesiymiş ki, yandım tutuştum falan filan."

"Gitsin bu havada bir göle girsin çıksın. Bir şeyciği kalmaz... Ateşi de sönerir..."

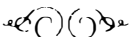
Recep, düşünceli düşünceli:

"Durun hele... Çocuk hem haklı, hem de akıllı..." diye söze karıştı: "Muhtar'da mal gani. Su girmeyen tarlalar, fesleğen gibi zeytinlikler... Sonra, herif yedi düvelde barışık. Beyler, ağalar, bir dediğini iki etmiyorlar. Köyün yarısına yakın adam, herifin hizmetinde. Evlat desen, bir tanecik kız. Bu kızın çocuğu olmazsa, bu kız evlenmezse, Muhtar'ın sülalesi kurur gider. Her ne kadar bu kızıdan olacak çocuklar, Muhtar'dan yana sayılmazlarsa da, ne de olsa torunları sayılacak. Ömer'e gelince, yakışıklı, namuslu, pulat gibi delikanlı. Ben bu işin ucunda bir kötülük görmüyorum. Muhtar dedikleri kadar akıllı adamsa, Ömer'i oğlum diye bağrına basmalı. Kendi çöküyor benceleyin... Böyle delikanlı bir evlat, adamın ahir ömründe eline yapışır. Malına mülküne göz kulak olur. Daha alt tarafını arayacak olursan, Ömer kalkıp da Muhtar'ın koynuna girecek değil. Kızını alacak..."

Galip, bu çeşit feraklı laflar beklermiş de farkında değilmiş. Yüreğine biraz su serpildi. Ümitlendi. Fakat Osman karardıkça kararıyordu. Sırtını bayağı Galip'e döner olmuştu. Bir sigara yaktı:

"E, kızını Muhtar verdi mi?... Verecek mi?..." diye sordu.

"Orasını bilmem. Zaten olmayasıya bir iş... Vezmez ki..."

“Gördün mü? Olmayacak duaya âmin çekip durursunuz. Ben sana deyivereyim; Muhtar bak ne cevap verecek: ‘Eyi, hoş amma... Ömer’in nesine kız vereyim?... Malına mı, mülküne mi? Hangi baltaya sap Ömer?... Kızım elin ırgatının koynunda aç açına helak mı olsun?...’ Daha diyeyim mi?”

“Bırak Osman canım... Olmayacak bir iş dedik ya... Kapatalım.”

“Eyi olur... Bu lafı bir daha ağzına alma.”

“Alasım da yok zaten.”

Sustular. Recep, kahvecinin bu işe neden bu kadar muhalif olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Düşündü düşündü, en sonunda da dayanamadı:

“Hani olacağından değil ya... Laf olsun diye, aklıma geldi... Konuşuyoruz işte... Acaba Muhtar’ın kızının bizim Ömer’e gönlü var mı?”

“Varmış gibi” cevabını Galip korka korka verdi.

“Öyleyse bu iş kendiliğinden olur biter...”

Osman her iki ihtiyara dönüp ters ters baktı:

“Sizin aklınız o kadar erer işte... Başka bir vakitte olsaydı, dediğiniz doğru olurdu. Bu zamanda olmaz. Aklınızdan çıkarın...”

“Neden be Osman?”

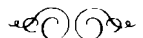
“Yahu cahillik etmeyin. Dün gece burada neye nefes tükettik... Şimdi köy ikiye bölünüyor. Muhtarcılar bir yana, bizler bir yana... Olmaz bu dediğiniz iş... Şimdi Demokrat Parti çıkıyor. Bundan sonra köyde her olup biten vatan ve namus meselesidir!...”

“Allah Allah.”

“Ya... Demek mesele bu kerteye geldi?”

“Geldi ya... Ne zannettiniz... Siz bir kız alıp verme meselesiyle uğraşıyorsunuz. Muhtar’ın, kızını düşünecek kafası mı kaldı? Balsa, hepimizi bir kaşık suda boğar... Kız diye yanına varanı değneklerle kovar... Ondan sonra da ayıkla pirincin taşını.”

Galip’le Recep’i bir düşünce daha aldı: Kahveci Osman da hinoğlu hindi ha... Bak neler hesaplıyordu. Galip’i bir üzüntüdür almıştı. Recep’e gelince, “Vatan ve namus” deyince akan sular durur, diye düşündü. Sırtındaki yeni kapanan yaralar

sızlamaya başladı. Balık tutma işi olduğu gibi gözünün önüne geldi. İçi kinle, intikam hıncı ile titredi. Osman haklıydı. Lakin bu işlerin ne de olsa siyasetle halledileceğine aklı yatmıyordu. Köyde Kahveci ile birlik olanların birtakım meseleleri nasıl çözümleyeceğini; kimden ve nasıl hesap sorabileceğini kestiremiyordu. Bu köyün, daha doğrusu Recep'in işini, düzeltse düzeltse İsmail düzeltirdi. "Hele oğlum bir gelsin" diye mırıldandı. Kahveci Osman, tartışmayı kazanmanın gururu içinde, sordu:

"Birer kahve daha içer miyiz?..."

İki

Recep, eski paltosunun yakasını kaldırmış, bir zeytinin dibindeki çalılarının arasına sokulmuş, sigara içiyordu. Ceketinin, paltosunun her cebinde, dokunulmamış, açılmamış *Asker* sigarası paketleri vardı. Sert bir kuzey rüzgârı, zeytin dallarının arasından kopup geliyor, Recep'in ağzından burnundan çıkan sigara dumanını saniyesinde yok ediyordu. Gözleri, oğlu İsmail'deydi. Ona baktıkça, onu önünde kıpırdanır, eğilir, doğrulur, zeytin toplar gördükçe, ortalığın bütün zehir gibi soğuşuna rağmen, içi ısınıyordu. Oğlunun böyle karşısında olmasına bir türlü inanamıyor, durup durup: "Çok şükür Allahıma... Bana bu günleri de gösterdi" diyordu. Gelini, İsmail'in hemen omuz başında zeytin topluyordu. Recep, "karıya bak" diye düşündü, "neredeyse adamın arkasına binecek." Bu sırada gözü karısına ilişti, bakiştılar. Sanki kocakarı da Recep'in aklından geçenleri düşünüyordu. Gülüştüler. Çocuklar fırsat buldukça ortalıktan kayboluyorlardı. Anaları ellerini yüzlerini sarmış sarmalamıştı. Recep'in bu keratalarla başı dertteydi. Bir türlü onlara, doğru dürüst zeytin toplatamıyordu:

"Nereye kayboldu bu veletler gene?" diye oturduğu yerden bağırdı. İsmail babasına bambaşka bir söz etti:

"Çok dip var. Dipleri toplayıncaya kadar dallara dokunmamalı. Bir yağmur gelirse, hepsini süpürüp gidecek."

Recep, bir haftadan beri oğlu ile konuşmaya doyamamıştı hâlâ. Keyifli keyifli:

"Hepsi hepsi kaç ağaç zeytin ki oğul... Bunun dibi, üstü olur mu?"

İsmail cevap vermedi. Bu sefer de Recep'in gözü, biraz ilerde otlayan eşeğe ilişti. Ümitleri boşa çıkmamıştı. İsmail az çok askerden paralı dönmüştü. Yememiş içmemiş, biriktirebildiği kadar çavuş aylıklarını biriktirmişti. Recep birkaç kere: "Üle İsmail, şu eşeği aldıktan sonra cebinde kaç kaime

kaldı" diye sormaya niyetlendi, fakat vazgeçti. Doğrusu, koca herifin cebindeki paraya da karışacak hali yoktu ya... Eve ne lazımsa alıyordu. Recep, cebindeki sigara paketlerini şöyle bir kere daha okşadıktan sonra, arkasında beliriveren torunlarına bağırdı:

"Sizi gidi kötek budalaları sizi... Nerede geziyorsunuz bakayım? Zeytin toplamaya, yallah!... Yediğiniz ekmeği hak edin kerataalar."

Küçük Ayşe, babasına sığındı:

"Buba... Dedem bak ne diyor..."

İsmail sözde kızmış gibi kızına baktı:

"Deden ne diyorsa doğru diyor. Zeytin topla bakalım."

Çocuklar yere eğildiler. Sen çok topladın, ben çok topladım oyununa girdiler. İsmail babasına:

"Maşallah mahsul bu yıl bereketli" dedi. İhtiyar:

"Geçen yıl böyle değildi." cevabını verdi. Sonra birdenbire oğlu:

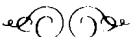
"Müsaaden var mı baba, ben de bir cıgara yakayım?" diye sordu. Bu suale, Recep şaşıtı kaldı. Oğlu askere gitmeden önce böyle değildi. Şimdi haline bir serbestlik, bir erkeklik, dediğini bilen bir adamlık gelmişti. Şaşkınlığı Recep'in uzun sürmedi:

"Ülen İsmail" dedi, "ben öyle kafası karıncalı babalardan değilim. Bana karşı riayette kusur ettiğin yok bunca yıldır. Hürmet cıgaranın ateşinde mi sanki... Ne soruyon, iç..." Ana gözlerini iri iri açmış onlara bakıyordu.

"Ne bakıyorsun kocakarı?... " diye Recep çıktı. "İsmail beş yaşında çocuk mu?" Sonra gelinine seslendi: "Bana bak bizim kız... Kocanın yamacında zeytin kalmadı gayrı... Şu yakaya çevril!" İsmail sigarasını yakmış, işine devam ediyordu. İçinden "Şu babam hoş adamdır vesselam.. Ben görmeyeli, yaşlandıkça daha ömür olmuş!..." diye geçirdi. Sonra içi sevgiyle burkuldu. Babasına:

"Sen" dedi, "böyle kışta kıyamette başucumuzda dikileceğine, git de eve, ocağı yak, cezveni sür, keyfine bak... Lazım gelirse ben zeytini silker, yalnız başıma da toplarım."

"Hööyyttt!" diye bir ses çıkardı Recep, "daha ölmedim ben... Şimdi kalkıp toplamaya başlayacağım." İhtiyar, zeytin

toplamaya başladıkları günden beri, hep çalışmaya niyet ediyor, fakat bir türlü başlayınca da devam edemiyordu. Bir türlü eğilip doğrulamıyordu. Eğildi mi kalıyor, doğruldu mu, bir daha eğilemiyordu. Halbuki, o, tamamıyla iyileştiğini sanıyordu. Zeytinlerin peşinde, toplaya toplaya kendinden uzaklaşan oğluna, lafı değiştirmek için seslendi:

“Dediğin gibi mahsul bol bu yıl. Bizi geçindireceğe benziyor.”

“Geçindirmez. Ben sağlama bir iş tutacağım.” Oğlunun bu cevabına baba, “Hııı” diye bir ses çıkardı kendi kendine. Sevinmişti. Ana kafasından, “ne iş tutacak ki?...” diye bir sual geçirdi. Bıçak gibi kesen soğuktan bir an için kurtarmak kaygısıyla, ellerini koynuna soktu. Isıttı. Ananın sormak istediği suali, Recep soruverdi:

“Ne iş tutacaksın İsmail?” Delikanlı topladığı zeytinleri götürüp gümeye döküp gelinceye kadar cevap vermedi. Boş sepeti şöyle bir önüne attı:

“Bir ağanın yanına makinist, senin anlayacağın, motorcu gireceğim. Birkaç ay sonra ovada çift işleri başlıyor. Pamuk ekeriz.” Recep, ana, İsmail’in karısı, hepsi birden hayretle doğruldular. İhtiyar, sesi titreyerek sordu:

“Oğul, sen motor işinden anlar mısın?”

“Anlarım.”

“Allah Allah!” İsmail, ailesinin cevap bekleyen gözlerine uzaktan baktı:

“Dört yıl askerlikte kafa gezdirmedik. Tezkereye bile yazdılar; ben, tank çavuşuyum. Dört yıldır, elimden makinenin daniskası geldi geçti. Koskoca kamyonları bir at gibi sürerim. Bunları size yazmıştım.” Recep’in, ananın, karısının, hatta uzaklara kaçan küçük Mehmet’in gözleri faltaşı gibi açılmıştı, İsmail devam etti:

“Diyeceğim, elimde sağlam sanatım var.” Recep memnun, sordu:

“Demek şimdi, sen motordan anlarsın ha?”

“Anlamak da ne demek baba, her çeşit motorun ruhunu kitap gibi okurum.”

“Üstüne çıkıp çift sürebilir misin?”

“Bu iş, benim için çocuk oyuncağı. Tankla manevralarda dere tepe düz giderim...” Recep mırıldandı:

“Allah Allah...” Sonra kafasının içinde şimşek gibi bir fikir çıktı:

“Bana bak İsmail, aklıma ne geliyor biliyor musun?” İsmail bir başka ağacın dibine geçmişti. Recep de yer değiştirdi. Oğlunun arkasından yürüdü.

“Ne geliyor aklına baba?”

“Olacak iş değil emme, bizim tarla da su altında olmasa, bir motor alırdık... Tıpkı muhtarinki gibi. Önce tarlayı rehin ederdik, sonra ödemeye giderdik...”

“Olmayacak iş mi bu? Günün birinde olur elbette.”

“Öyle deme İsmail, Allah bu tarladan nasibimizi kesti. Nehir taşar, su bizim tarlada... Kışın göl taşar, su yine bizim tarlada... Sade bizim tarla mı ya...”

“Bu işi düzeltereğiz.” İhtiyar adam güldü:

“Allahla konturatin vardı ya...” Bu söz, zeytinlere eğilmiş delikanlıyı doğrultuverdi:

“Allahın işine kimseler karışmaz, lakin, bu iş biz kulların elinde. Bu iş için Allah’la değil, kullarla konturat yapacağız.”

“Bu lafına aklım ermedi.”

“Daha köye gelmeden kasabadan geçerken Mustafa Bey’le konuştum. Sonra bizim Kahveci Osman’la epey düşündük. Kasabada Demokratlar kurulmuşlar gayrı. Mustafa Bey, sonra Sahir Bey, kasabadan haber salmışlar, köyde parti ocağının kurulması için Osman’la bana güveniyorlarmış. Şu işlerin bir arkasını alalım, zeytinleri bir toplayalım, gidip beylerle bir konuşacağım. Osman’la böyle karar verdik. Demokrat Parti bizim işlere mukayyet olacak. Söz veriyorlar...”

Recep, oğlunun bu sözlerini başucunda dikilerek dinlemişti. Birdenbire o kadar kızdı ki, sakalının ucuna kadar tir tir titreyerek, tersyüz döndü. Bir ağacın dibine çöktü:

“Tuh!... Allah belasını versin... Selamınkavlen... Ülen sen de mi siyasi oldun?” İsmail geldi, babasının dizi dibine çömeldi:

“Aklım ermez...” Delikanlının sesi iyice yumuşadı:

“Demokratlar, bütün bizim işleri yoluna koyacaklarına söz veriyorlar. Yemin billah ettiler. Ben gazete okurum. Memleket-te olup bitenleri bir bir biliyorum.”

“İyi ki askerde okuma yazma da öğrendin. Bundan sonra hepten seni atlatır dururlar. Oğlum, ben ömrümde gazete oku-madım. Okumasını da bu yeni yazıların bilmem. Amma adım gibi bildiğim bir şey varsa, o da gazetelerin toptan yalancı olduğudur.”

“Gazeteler olan biteni, olacağı yazar.”

“O senin dediğini Kuran-ı Kerim yazar. Onu da okurum amma ben, anlayamam. Sen de anlayamazsın. Bizim dilde ne peygamber, ne de Haktaâlâ Hazretleri konuşmuştur. Büyük laf-tır onlar.” İsmail bıyık altından gülümsedi:

“Yazık ki baba” dedi, “ben de Kuran-ı Kerim’i okuyup anla-yamıyorum. Hem bizim dertlerimize bu büyük kitapta bir çare bulunsun sanmam. Allah’ın, Peygamber Efendimizin işi gücü yok da, bizim gibi kara taşın üstünde bir kara karıncadan fark-sız kullarının tarlasındaki suyu düşünsün... Vay gölden şu kul-larıma balık tutturmazlar diye, tasa etsin.”

“Tövbe de... Tövbe!... Günaha girme.” Bütün aile, soğuğu ve işi unutmuş, baba oğulun etrafını almıştı. Recep bir sigara daha yaktı. Öfkeli, kendi kendine konuşmuş gibi söylendi:

“Demek yediğimiz dayak, bunca çektiklerimiz, yanımıza kâr kalacak. Bunların hesabı sorulmayacak?”

İsmail’in sesi toklaştı:

“Hepsini bir bir soracağız baba... Hepsinin sırası gelecek.”

Recep, acıyan gözlerle oğluna baktı:

“Siyasetle ha?”

“Evet, siyasetle...” ihtiyar bu sefer midesi bulanmış gibi yüzünü buruşturdu:

“Ben de seni erkek bilirdim!” Babanın bu sözünden, ana, İsmail’in karısı, kıpkırmızı oldular. Yerin dibine geçtiler. İsmail önce kızar gibi oldu. Fakat kendisini çabucak toparladı. Baba-sına sevgi dolu gözlerle baktı. Kendi kendine: “İhtiyar haklı... Ama ne yapalım?” diye düşündü. Mümkün olduğu kadar sesini yumuşatmaya çalışarak:

“Tüfeği alıp gitmesini ben de bilirim baba” dedi, “lakin bunun işi halledeceğini zannetmem. Askere varmadan önce olsaydı, bak belki iş değişirdi. O zaman serde delifışeklik vardı. Sana bile sormazdım. Şimdi çok şey duydum. Birçok şeyler öğrendim. Dünyanın kaç bucak olduğunu biliyorum. Göreceksin baba, hele bir işe girişelim. Devletin gidişatını değiştireceğiz. Hükümet değişecek. Bizim derdimize çare düşünenler iş başına gelecek...” Recep, kocaman bir “Lahavle...” çekip doğruldu.

“Haydi haydi... Beni günaha sokma şimdi...” diye yürüdü. Elini arkasına vurup, zeytinlerin arasından bayır aşağı inmeye başladı. Ardından ana:

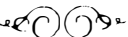
“Nereye gidiyorsun?” diye seslendi. Recep, dönüp bakmadan:

“Cehennemin dibine! Ne haliniz varsa görün...” cevabını verdi. İsmail babasının ardından gülümseyerek baktı. Anasına:

“Elleme... Gitsin. Çok üşüdü. İhtiyarı kızdırdık...” diye seslendi. Sonra çocuklarını da dedelerinin ardından yolladı.

Bugün poyraz dehşet esiyordu. Küçük Mehmet’in, Ayşe’nin eli yüzü mosmor kesilmişti. Kendi de eşeği çekti geldi. Güme-deki toplanmış zeytinleri sarmaya girişti. Karısı ile ana, ona yardım ettiler.

İsmail, pencereden Ömer’i gelir görünce, çoluğu çocuğu, öteki odaya, dedelerinin yanına aşırıldı. Ocağa çalırıp atıp, çıktı yüksek kerevetin üzerindeki hasıra bağdaş kurdu. Ömer’le kahvede de laf edebilirlerdi, fakat Ömer, böyle evde iki çift söz etmek için İsmail’e rica etmişti. Ömer’in telaşının sebebini biliyordu. Macerayı, Kahveci Osman’dan bütün tafsilatıyla dinlemişti. Ömer günlerdir İsmail’in etrafında dönüyor, bir türlü söze girişmeye cesaret edemiyordu. Ömer içeri girdi. Selam verdi. Çıktı hasırın üstüne, ayaklarını altına alıp oturdu. Anasının yeni ördüğü beyaz yün çoraplarını, külot pantolanunun üstüne çekeştire çekeştire bekledi; İsmail bir sigara uzattı. Kendi de yaktı. Ömer söze nereden başlayacağını kestiremiyor; yeni yaktığı sigaranın külünü sözde ileriye, toprak tabana doğru fiskeliyordu. İsmail aklından; “bu işler amma da heyecanlıdır

ha... İnsan bir kere evlenmeyi aklına koymaya..." diye geçiriyordu. Ömer'in yanında kendisini, otuz, kırk yaş daha ihtiyar gibi hissediyordu. Haline bir ağırlık, bir büyüklük gelmişti. Birden dönüp delikanlı arkadaşının yüzüne baktı. Ömer güçlkle mırıldandı:

"İsmail, sen benim büyüğüm sayılırsın. Hem de arkadaşım. Ağabeyim... Biladerim... Komşuyuz bunca yıldır. Seni ağam gibi sayarım."

"Eksik olma kardeşlik."

"Daha büyüklerim var. Babam... Sonra senin baban... Amcam sayılır... Gelgelelim, onlarla, seninle konuştuğum gibi konuşamıyorum. Zaten bu lafı ağzıma aldım mı, bizim ihtiyarla kavga ediyoruz. Fazla üsteleyemedim de... Hatırını yıkmak istemiyorum."

"Doğrusu da bu... Babaya riayet lazımdır."

"Öyle, ne de olsa üstümüzde hakları var. Güzellikle birkaç kere anamı araya koydum. Olmadı. Muhtar kim, biz kim, Muhtar'ın kızı da kim... demiş. Anam pek sıkıldı. Anam fıkara kalsa bugün kalkıp gidip, Allahın emri, diyecek. Lakin bu laf büyüklere, erkeklere düşermiş."

"Doğrusu da bu..."

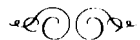
"Gel gör ki, babam kestirdi attı. Kafasını kessen muhtarın yanına kız istemeye varmazmış. Recep amcamı yanına alsın dedim; o da gitmez, demiş. Bu sabah, dayanamadım, ekmek yerken; 'bre baba, nedir başının zoru bu kadar inat edersin...' dedim. Yüzümü kızarttım gayrı... Muhtar sana kız vermez, demesin mi... Neden vermezmiş, diye sordum..."

Burada İsmail, Ömer'in sözünü kesti:

"Baban haklı... Muhtar'da mal gani... Sen, sipsivri birisin. Muhtar ağırlık ister. Dörtbaşı mamur düğün, dernek ister. Daha daha, aklınca kendisine denk damat ister. Tamam mı?..."

"Tamam" cevabını verdi Ömer öfkeyle, "Lakin, bunların hiçbiri umrumda değil. Ben Sadife'yi istetiyorsam, sırf benden kabahat gitsin diye." İsmail kumral, basık suratlı, iri iri adaleli arkadaşının yüzüne baktı. O, koyu mavi gözlerini edeple öne eğdi:

"Sadife'den ne haber? O ne diyor?..."

“Bilmem ki.”

“Hele hele, bilmezmiş... Laf ettiğinizi köy değil, sağır sultan bile duydu...” Ömer sesi kısılarak:

“Ona kalırsa...” dedi, “Beni kaçır Ömer... Kaçır beni... diyor.”

“Durduğun kabahat öyleyse...”

“Yok yok... bir kere kızı istediğimi bütün köy duysun. Babası ister verir, ister vermez... Kendi bilir. Kabahat benden gitsin...”

“Doğru çocuksundur vesselam...” diye İsmail güldü; “bir kere de ben babamla konuşayım. Belki babanı kandırır. Zaten kanmayıp da ne yapacak? Kahveci Osman emmiyi de yanlarına alıp varsınlar Muhtar’ın yanına...” Ömer bir “öhöyyy” çekti.

“Bu hiç olmayasıya iş...”

“Neden?”

“Onlar, epey oluyor, bu işi çini kafa kafaya vermişler, konuşmuşlar. Sonradan Osman da bana çattı ya... O toptan razı değil. Babam da az çok onun lafına bakıyor galiba.”

“Osman’a da ne oluyormuş?”

“O bu işini içinde Parti meselesi var, diyor.”

“Anladık. Muhtar Halkçı. Kız alıp vermekle particiliğin ne alâkası var? Olsa olsa Muhtar, siz Demokratsınız der çıkar. Veya aklından böyle geçirir... Aksilenir. Ama daha köyde Parti’yi tamam kurmadık. Aza yazılan yok, kimin ne taraftan olduğu belli değil. Belli olmasına belli ya... Biz böyle diyelim.”

“Osman bu çeşit konuşmuyor.”

“Ya ne diyor?...”

“Babama da, bana da söylemiş. Bana da bağırdı.”

“Nasıl bağıırır? Ne diye bağırdı?” Ömer sesini farkında olmadan Osman gibi kalınlaştırdı:

“Bana bak Ömer! Ömer” dedi, “bu mesele vatan ve namus meselesidir!... Anladın mı? Muhtar sana yalvar yakar kızını verse almayacaksın... İşte benden bu kadar.”

“Allah Allah!” diye İsmail gülmekten kendini alamadı:

“Desene şimdiden bizim Osman, sağlam partici olmuş... Bana böyle konuşmadı.”

Bu sırada ana, elinde küçük bir tepsi, içinde iki fincan kahveyle kapıyı araladı. Adamlar sözlerine ara verdiler. Ana,

Ömer'e hal hatır sordu. Sonra kapı aralığında bakan torunlarını kovalayıp kapıyı çaktı gitti. İki delikanlı kahvelerini yudumlayarak, sigara tazelediler. Bir süre, yan taraflarındaki pencereden dışarısını seyrederek sustular. Dışarda kar havası vardı. Karanlık bulutlar ortalığa serpiştiriyordu. Hani biraz gayret etseler, çisenti halindeki yağmuru kara çevireceklerdi. Köyün üstüne soğuk, zehir zemberek yumulmuştu. İsmail yerinden kalktı: Gitti ocağın odununu tazeledi. Dönüp yerine otururken:

"Sen meraklanma bilader" dedi, "ben senin bu işi düzeltirim."

"Sen bilin gayri..."

"Kız senden yana çıkarsa, elâleme halt etmek düşer."

İsmail'in bu çeşit söz vermesi üzerine Ömer, bu meseleyi kapamayı münasip buldu. Lafın gidişatını değiştirdi:

"Kahvede söylüyorlardı, askerde makinist olmuşsun."

"İnsan askerde kafa gezdirmezse çok şey öğrenir."

"Beni de gelen yıl alacaklar galiba... Muayenlerimiz tamam."

"Eh... gider gelirsin benim gibi..." Bu sözü söylerken İsmail aklından geçirdi; hani geldikten sonra bu lafı etmesi kolay.

"Hem siz bizim kadar uzun boylu kalmazsınız askerde... Dünya yüzünde harp yeni bitti. Gözünü aç Ömer, askere varınca okumayı yazmayı sağlam öğren. Benim gibi zanaat sahibi olmaya bak. Hem kendin için iyi olur; hem de memleket için."

"Doğrusun. Duyduğuma göre önümüzdeki pamuk ekimi zamanı için sana birkaç ağa birden haber salmış. Hele geçen gün, öte köydeki Selim Ağa'nın yepyeni motorunun bozulduğuna bir bakıvermişsin. Pek memnun kalmış. Babama Deli İbrahim söylemiş; Selim Ağa, İsmail'e iş başlayınca yüz kâğıt maaş, on dönüm de pamuk veririm demiş. Doğru mu?" İsmail keyifli keyifli arkasındaki ot yastığa şöyle bir yaslandı.

"Doğru. Hem ihtiyacın varsa biraz para verem dedi. Ben kabullenmedim."

"Öyle ya... Bizim ovada, sen yoktun bilmezsin, çobanlar bile motorun üstüne çıkıp çift sürüyor da yüz bankonot alıyorlar. Sen bugüne bugün makinistsin."

"Dur bakalım, kara kıştayız be Ömer... Hele bir iş zamanı gelsin. Elbette daha iyi teklifler olur."

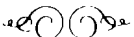
Daha bir zamana havadan sudan da konuşuldu. Sonra Ömer:

“Fazla rahatsızlık vermeyeyim...” diyerek kalktı. İsmail komşusunu kapıya kadar uğurladı:

“Sen kasvetlenme...” dedi, “bu işi yoluna koruz...”

“Sağ ol, eksik olma kardeşlik...” diyerek Ömer sevinçle uzaklaştı.

Zifiri karanlık. Karanlığın ağırlığını, biraz sonra kopacak bir fırtınanın yağmur bulutları, büsbütün artırıyordu. Ömer, alışık adımlarla, karanlığın içinden kendisine bakan donuk gözlere, kahvenin pencerelerine yaklaştı. Alnını buğulu camlara dayayıp, içersini gözledi. Kahve kalabalıktı. İbrahim, elinde tepsi, müşterilerin arasında hizmet ediyordu. Delikanlı, Kahveci Osman'ı aradı; gözleri, bütün kahveyi taradı. Onun, babası Galip, Recep ve İsmail'le bir köşede telaşlı telaşlı konuştuğunu gördü. “Hııı!” diye, bir ses çıkardı gırtlığından. Sonra, “şu Muhtar da Demokratlardan yana olsaydı, amma da olurdu ha... Şimdi o da bu kahvenin içinde olurdu...” diye düşündü. Oradan ayrıldı. Köy odasına doğru yöneldi. Mümkün olduğu kadar, bet bet uluyan köyün içindeki köpeklerden sakınıyordu. Kendini hissettirmemeye gayret ediyordu. Oda karanlıktı. Kapısı kilitliydi. Ömer: “Demek Muhtar evinde...” diye mırıldandı. Oradan sağa, çamurların içine dalan bir yola saptı. Muhtar'ın evi, biraz köyden yüksekteydi. Muhtar gibi, köye yükseklerden bakardı. Geniş harımı, yüksek duvarları, hayvan, deve ve saman damları, asıl iki katlı taş binasıyla köyün en zengin eviydi. Gecenin karanlığına rağmen, Ömer yaklaştıkça beyaz taş bina, alam alam görünüyordu. Harımın geniş büyük kapısına yaklaştığı zaman, alt kattaki odalardan birinin kapalı kanatlarının arasından ışık sızdığını gördü. Harımın derinliklerinden, birkaç köpeğin hırıltıları gelmeye başlamıştı ki, Ömer yerde taş arandı. Eline geçirdiği iri bir taşı, birdenbire harımın ta öte başına doğru fırlattı. Taş deve damının kapısına büyük bir gürültü çıkararak çarptı. Muhtar'ın üç iri çoban köpeği, kıyametler kopararak deve damına saldırdılar. Ömer fırladı. Büyük kapının aralığından evin arkasına koşarak dolandı. Bir solukta saman

damının penceresine tırmanıp kendini samanların içine attı. Köpekler bir zaman daha sağa sola havladıktan sonra sustular. Ömer zifiri karanlık ve samanların içinde uzun müddet yattı. O kadar çok bekledi ki, az kalsın içi geçiveriyordu.

İnce bir kadın sesi:

“Ömer!...” diye fısıldadı. Delikanlı, kollarını pencereden uzattı. İri avuçlarının içine Sadife’nin titreyen ellerini aldı ve yukarı çekti. Kucakladı. Samanların içine yuvarlandılar. İkisi de derin derin nefes alarak birbirlerine sarıldılar. Heyecanlarının yatışmasını beklediler. Genç kız, yumuşak göğüsleri, delikanlının adaleli göğsünde sükûn bulunca:

“Babam...” diye fısıldadı “yatalı çok oldu emme, ben iyice uyumasını bekledim. Şimdiye kadar buluştuğumuzu anlamadı. Bundan sonra anlamasın.”

“Anan ne diyor?”

“İki yakaya gözkulak oluyor.”

“Anan gayrı bizim işi basbayağı öğrendi demek?”

Sadife biraz sıkılgan bir sesle:

“O, zaten hayalliyordu. Ben de söyleyeli çok oldu.”

“Bak sen hele...”

“Ne edeceğiz şimdi?...”

“Hiiiiççç!...”

“O ne demek kız? Desene bana...”

“Hiç işte... Sen bilin.” Delikanlı, hafifçe kızın yanağını öptü. Sadife, erkeğine biraz daha sokuldu. Karanlıkta yüzünü iyice göremediği için cesaretliydi. Kollarını Ömer’in boynuna doladı. O da kızı belinden sıkı sıkı kavramıştı:

“Ömer!...”

“Söyle...”

“Ömer’im...”

“Desene kız!...”

“Anam diyor ki...”

“Ne diyor?...”

“Ömer seni kaçırsın diyor...”

“Koyver, o desin varsın... Sen ne diyorsun?...”

“Ben kaç kere dedim.”

“Hadi oradan... Hep ya-a ya-a... dedin.”

“Sen ya...”

“Beni kızdırmak için böyle diyon... Önceleri korkuyordum. Şimdi korkmuyorum.”

“Kimden korkuyordun?”

“Bilmem ki... Sadece korkuyordum işte...”

“Babandan mı?”

“Kaçtıktan sonra ondan ne korkam ki?”

“E!...”

“Senden korkuyordum.”

“Allah Allah...” Bir zaman sustular. Ömer doğrulmuş, Sadife göğsüne yaslanmıştı. Delikanlı ciddi konuşmak istiyor, düşünüyordu. Bir saman çöpüyle sevdiğinin elini gıdıkladı:

“Etme ülen.” Ömer, saman çöpünü tekrar kıpırdattı.

“Sene etme diyom ülen...” Saman çöpünü delikanlının elinden almak istedi. Samanların içinde alt alta üst üste geldiler. Sonra Ömer birdenbire duruverdi:

“Seni namusumlan bubandan istesem.” Kız telaşlandı:

“Olmayasıya iş bu.”

“Nedenmiş?”

“Babam beni sana vermez.”

“Neden vermezmiş?”

“Vermez. Biz zenginiz. Sen fakirsin.”

“Benim bir topan ekmeğime razıydın hani ya?” Sadife, sokuldu.

“Ben çoktan razıyım Ömer, hani babam razı olmaz dedim.”

“Orasını ben de biliyorum. Sen beni istemezsen o başka.”

“Ülen Ömer bu lafı neden ağzına alıyorsun? Etme bana cefa.”

“Öyleyse babandan isteteceğim seni.”

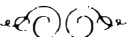
“Hani kaçacaktık?”

“Kaçmaya gene kaçacağız eninde sonunda.”

“E?...”

“Kabahat benden gitsin... Böyle kaçarsak hem köyün içinde irezil olmayız. Herkes bizden yakaya çıkar.” Sadife bir zaman karanlığın içinde Ömer’i görmek için gözlerini açtı; düşündü:

“Bak burada haklısın. Akıllı adamsın Ömer. Anam da buna sevinir. Bizim aklımıza gelmediydi bu iş.”

“Ananlan bu lafları çok ettiniz...”

“Her gün ederiz ya... O seni seviyor Ömer... Babanın erkek evladı yok diyor bana... Ömer seni kaçırsın, damat edelim onu diyor. Hem babanın malına mülküne mukayyet olur. Namuslu, helal süt emmiş çocuktur diyor... Ben de onu yedi yaşında ölen oğlumun yerine katacağım diyor...”

Bu laflardan Ömer pek hoşlanmıştı. Karanlıkta beyaz dişlerinin parladığını, kız gördü. Onun ne diyeceğini bekledi. Ömer:

“Bilirim” dedi. “Anan, anamdan yavuz olmasın yavuz karıdır.” Sadife’yi bir kere daha öptükten sonra devam etti: “Amma velakin bilirsin, bizim ihtiyarlar, babalarımız, birbirlerini hiç sevmezler. Recep emmi desen babanı, baban Recep emmiyi bulsa bir kaşık suda boğacak. Öldüm Allah onlara laf geçiremedim. Sana Allah’ın emri, Peygamber’in kavli demeye bir türlü babanın yanına gelmelerine razı edemedim. Şimdi bir de başımıza fırkacılık çıktı. Osman’a sorarsan, Muhtar’la karşı karşıya gelmek, vatan ve namus meselesi diyor. Ne iştir anlayamadım. Benim bu çeşit tarakta bezim yok. İsmail’e vardım. Ne de olsa kafa dengi, o da koyu fırkacı emme, halden anlar kişidir. Sen babana, benim babama bakma... Onlar yola gelmez. Kahveci Osman dayı, ne de olsa köyümüzün büyüklerinden sayılır. Ağzı kalabalıktır amma yavuz adamdır. Yüreği yufka kişidir. Ben onu kandırır, senin işini yoluna korum. Baban yerinde adamdır. Gider kızı sana babasından ister dedi. Bu gece kahvede babam, İsmail’in babası, İsmail, bir de Osman, kafa kafaya verdiler bu meseleyi konuşuyorlardı. Gelirken kahvenin camından baktım, konuşup duruyorlardı. Yarın kısmetse Kahveci Osman dayı, babanın yanına gelir.” Ömer’i, Sadife nefes almadan dinliyordu. Bir an sustu. Sonra sordu: “Oldu mu; tamam mı?” Genç kız fısıldadı:

“Sen bilirsin Ömer... Gelsin Osman emmi bakalım. Olmazsa kaçırız... Beni alacan değil mi?...” Delikanlı bu sefer kollarının arasında sevgilisini büsbütün sıktı:

“Zaten kaçtık sayılmaz mı? Benim değil misin sen?”

“Deee!... ülen sende...”

“Kurbanın olayım, bicik Sadife’m söyle... Benim değil misin sen?” Kız kendisini bıraktı:

“Canım ciğerim Ömer’im... Seninim. Dünya ahret seninim. Erkeğim, benim bicik erkeğim... Öp beni... Sar beni...”

Delikanlının kolları mengene gibi Sadife’ye sarıldı.

Kahveci Osman ne kulaklarına, ne de gözlerine inanabiliyordu: Muhtar onu, evinin kapısında karşılamış, izaz ikramla, odasında en itibarlı baş köşeye, ocağın karşısına oturtmuştu. Osman yıllardır, Muhtar’ın evine gelmemişti. Bir zamanlar araları iyiceyken bayram tebrikine gelmiş, o zamandan bu zamana Muhtar’ın evini, şu odasını unutmuştu. Muhtar da Demokrat lafı çıkmadan önce hemen her gün, bütün köyün inadına, Osman’ın kahvesinde boyunu gösterirdi. Kahveci odaya şöyle bir göz atınca, şaşıtı kaldı: Duvar ve yerler, iyi cinsten halılarla örtülüydü. Ocağın karşısındaki sederin yanında aynalı bir konsol, ocağın etrafına serilen kaba minderlerin arasında güzel bir pars postu vardı. Osman bu postu Muhtar’ın, yıllarca önce avcı bir keçi çobanından satın aldığını hatırladı. Kahveci’yi bildiği halde asıl şaşırtan şey, konsolun üzerine yerleştirilmiş kocaman pilli bir radyo oldu. O, bu makineye icadından beri âşık. Günün birinde ne yapıp yapacak, kahvesine bundan bir tane alıp koyacaktı. Osman bu düşüncelere dalmış, odayı tetkik ederken; Muhtar fıldır fıldır dönen gözlerle onu seyrediyordu. Sünneti şerif üzere kesilmiş sakalını birkaç kere sıvazladıktan sonra:

“Eyi ettin de geldin be Osman...” dedi, “nerdeyse sıkıntıdan patlayacaktım. Senin kahveyi de neüzübillah, Demirkıratlar basalı, köyde varıp gelecek bir köy odası kaldı. İnsan, dostları görmek istiyor, onlar da bizim köy odasına gelmiyorlar gayri...”

Osman, bıyık altından güldü:

“Canım, particilik başka dostluk başkadır gibime geliyor. Hani dostlukla alışverişin başka olduğu gibi... Kahve benim, çıksan gelsen, ben seni kovacak değilim ya... Kim ne diyebilir? Hem ortalıkta daha laf var, tevatür var. Parti ocağını henüz kurmadık.”

Muhtar, ocağa bir odun koydu:

“Ne çabuk da duydu?”

“Benim her yakada elim kulağım vardır.” Radyoyu işaret etti: “Ta dünyanın öte ucunda bile... Ankara’da da ne olup bittiğini günü gününe biliyorum. Bizim kodamanlar, sizin parti kurmanıza müsaade ettiler. Elbet bunda bir hikmet var. Büyüklükler eh, dedikten sonra bize laf düşmez. Amma velakin, ileri gitmenize pek müsaade yok gibime geliyor. Kan gövdeyi götürsün istemiyoruz.”

Osman güldü:

“Canım sen de işi büyütüyorsun Muhtar. Öyle kan man bu işe girmez.”

“Asıl siz büyütüyorsunuz, neredeyse beni köyden sürgün edeceksiniz. bereket versin benden yaka olanlara.”

“Bu çoluk çocuk, cahil lafı... Kulak asma Muhtar. Bizim de dört bir yakada gözümüz kulağımız var. Öyle kavgaya gürültüye hatta dargınlığa kırgınlığa mehel yok. Biz bu işi, irey ilen halledeceğiz.” Muhtar kocaman bir kahkaha attı:

“Ülen Osman!... Hoş, tuhaf bir adamsındır vesselam. Demirkırat da olsan senin arkadaşılığın vazgeçemem. Seve-
rim seni.”

“Eksik olma...”

“Gelgelelim, aklın bir türlü siyasi olmaya ermiyor. Bunu kusur saymam... Ne de olsa bu işlerde yenisiniz. Bizim gibi memleket hizmetinde ömür tüketmediniz. Eğer iş, ireye kalacak olursa, bir şey yapamazsınız... Bilmiyor musun ki, ben kendimi bildim bileli, bu köye ireylen muhtar seçilirim.” Muhtar şahadet parmağını yaladı; ocağın kenarında bir çizgi işareti çekti: “Nah işte şuracığa yazalım, aklında iyi tut, kazanamazsınız...”

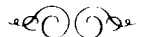
Osman bu istihzaya soğukkanlılığını muhafaza ederek cevap verdi:

“Sen de Muhtar, muhtar seçilirken köyden sana irey vermek için sandık başına gelmeyenleri hesapla...”

“Ohoooo!... Onların hepsi benim defterin alt başında yazılı. Mühim deel...”

“Belli olmaz... Memlekette kanun var nizam var...”

“Allaha şükür, Parti’mizin sayesinde... Allah devletimize zeval vermesin...”

“Âmin!... Eğer kanun nizam varsa, görürüz.”

“Görürüz, inşallah be Osman!...” Bu sözden sonra Muhtar, gergin havayı yumuşatmak istedi: “Be Osman, ben de seni akıllı bir adam bilirdim. Bu dediklerin doğru. İrey, ireydir. Kim kazanırsa o, soğan başı olur. Lakin bir meseleyi hesaplamıyorsun.”

“Neymiş o mesele?”

“Para!... Para!...”

“Allah Allah...”

“Ya... İrey dediğin senin paraya bakar. Bunu da unutma, sana akıl vereyim, parasız irey toplayamazsın.”

“Allah Allah...”

“Ya... Bunu benden eyi bilirsin. İrey demek, para demektir. Benim bu köyde itibarımın yarısından fazlası, paramadır. Ben budala herif değilim. Farkındayım bu işin. Kapımda, tarlalarım da, zeytinliklerimde kaç köpek kemik yalar bir hesap etsene... Bugün “haydi” desem köyün yarısı aç kalır. Su altında tarlası olanlara, dalyancı ağadan bir aylık balık tutma izini aliverem, hepsi peşime takılır. Onların kafa tutması, su altındaki deniz olmuş tarlalarının yüzünden. Nesine güvenirler bu tarlaların bilmem. Bak işte Osman, bende gizli kapaklı iş yok. Ben dala-veralı siyasilerden değilim. Önceden kozumu size deyivereyim de ona göre ayağınızı denk alın...”

Kahveci Osman hırsından çatlayacak hale gelmişti. İçinden, “vay namussuz vay!” diye geçirdi. Bir an içine bir korku girdi. Kendini toparlıyordu ki, Muhtar devam etti:

“İsmail askerden geleli görüşmek kısmet olmadı. Duyduğuma göre epey akıllanmış. Zaten mert, doğru çocuktur. O askerdeyken, babası, anası, çoluğu çocuğu çok irezillik çekti. Lakin makinist olmuş gelmiş. Ailesine mukayyet olmuş. İftihar ettim. Amma, Demirkıratların başına geçecekmiş. Seninle elbirliği ediyormuş. Hadi sen neyse, lakin onun hakkında bu hayırlı olmaz. Delikanlıların bu çeşit işlere burnunu sokması, doğru değildir. Gençliktir, delikanlılıktır deyelim amma, bu işleri hürmet edip büyüklere bırakmak lazım... Şimdi sen dururken, İsmail’in kalkıp köyde Parti Reisi olması hiç de yakışık almaz...” Osman, Muhtar’ın çevirdiği manevrayı hemen çaktı:

“Dediğin doğru amma, Allah da kul da şahit, İsmail bu işleri benden iyi biliyor. Köy de bunu öğrenecek. Ben namuslu adamım. Kimsenin hakkını yemem. Akıl yaşta değil başta derler...” Sonra manalı manalı gülererek ilave etti: “Ancak İsmail senin hakkından gelir Muhtar...”

Muhtar bu söze güldü de güldü:

“Desene çoluk çocuklan uğraşacağız... İsmail de meteliksiz sen de... Bakalım bu irey işini nasıl halledeceksiniz?... Kahve de kaç gün senin millete bedava çay, kahve, gazoz içirebilirsin be Osman... Siz böyle olunca, öteki Demirkıratların çekiver kuyruğunu...”

Kahveci Osman, lafla Muhtar’la başa çıkamayacağını anlıyordu. Birçok söylenmesi lazım gelen sözler vardı fakat, bunların yanına yaklaşmadı. Muhtar’la kavga etmek, hele evinde, hiç de hoşuna gitmiyordu. “Sırası gelir kavganın da...” diye düşündü. Muhtar’ın çenesi çözülmüştü bir kere, susturabilirsen sustur:

“Hey gidi Osman hey!” diyordu, “siz, kahvede gümbür gümbür toplanıp laf ederken, beni armut topluyor mu sandınız. Köy odasına şu gördüğün benimkinden kocaman bir radyo alıverdim. Bugün yarın kasabadan gelir. Bir kahveci tuttum. O da yolda... Odayı genişleteceğim. Senin kahveye gelmeyenler, orada toplanacağız. Bir lüküs lambası da aldım ha... Senin kahvedekileri de bu yana yakında aktaracağım. Açık açık işte sözüm... Ben gönlü gani bir adamım. Hele bir seçimler yaklaşsın, köye toptan maaş bağlarım. Sana da Osman. İstersem köyü kökünden satın alırım.”

Osman işi alaya döktü:

“Yo... Muhtar, o kadar uzun boylu değil... Biz satılık eşek değiliz...” Alayına rağmen Kahveci’nin sesi öfkesinden titriyordu. Muhtar tekrar parmağını yaladı, duvara bir çizik daha çekiştirdi:

“Nah, bunu da kayıt edelim.” Osman’ın sabrı tükenmişti. Sıkı bir münakaşaya girişmeye hazırlanıyordu ki, Sadife:

“Buyur Osman dayı...” diye kahveyi sakalına dayadı. Onun odaya girdiğini fark etmemişti. Kendisini toparladı. Muhtar’ın evine neden geldiğini hatırladı. Kahveyi uzatan kızcağız, alı

alına, moru moruna yüzüne bakıyordu. Bu yanık yüzlü, parlak gözlü, dolgun göğüslü kızı, Osman nedense karşısında ufacık bir çocuk, ufacık bir kız gibi bir an gördü. O zamanlar köy bir yana, Muhtar bir yana değildi. Kahveci, Sadife'yi tezgâha otur-tur, lokum verirdi. Tepsi içindeki fincan tır tır titriyordu. Nere-deyse kahve dökülecekti. Osman, genç kızın gözlerinin içine baktı kahvesini alırken. Bu parlak siyah gözler ona, "sen bilirsin gayrı Osman dayı... Sen bilirsin dayım amcam..." diyordu. Kız kapının arkasına doğru geri geri çekildi. Kahvenin içilmesini elinde tepsiyle bekledi. Osman hal hatır sordu:

"Nediyon nişliyon bakalım Sadife kadıncık?..."

"Sağlığın emmi..."

Muhtar her ikisini de şöyle bir süzdü. Kızına:

"Git lokum da getir..." emrini verdi. Kızı odadan çıkınca, birdenbire:

"Haberim var!" dedi. Osman bu söze hiç şaşmadı. "Acaba ne kadarından haberi var?" diye düşündü. Köy avuç içi kadar bir yerdi. Muhtar devam etti:

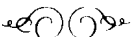
"Seninle beraber Galip de gelmeliydi." Kapı açıldı. Sadife bir tabak lokumu getirip Osman'la babasının arasına koydu. Boş fincanları bekledi. Muhtar, "ben seslenirim dikelme git" emrini verdi. Yerinden kalktı. Kızının kapadığı kapıyı yokladı. Radyoyu kurcaladı. Osman susuyordu. Saatine baktı. "Daha vakti radyonun gelmemiş" diye söylendi. Geldi, Osman'ın kar-sısına oturdu. Lokum tabağını önüne doğru sürdü:

"Buyursana." Kendi de bir tane aldı. Lokumu ağzında çevi-rerek, "ya işte böyle Osman... Galip de çıkıp gelseydi. Ne de olsa oğlan babası. İmam'ı da almalıydınız..."

Kahveci gülümsedi:

"Onlar da tamam olsaydı, kızını verir miydin?" Bu cephe-den hücum, Muhtar'ı şaşırttı. Çabuk kendisini topladı:

"Ömer fakirmiş... Babası şöyleymiş... Komşusu Demirkırat-mış, falanmış filanmış. Bu işlerde, bu çeşit akıla hizmet edil-mez. Ben Müslüman adamım Osman, her Allah'ın emri diyeni dinlemek, boynuma borçtur. Bin kızı bir kişi ister, bir kişiye kısmet olur. Allah'ın emri diye kapıma varanı alçak göremem. Her kabadayının gönlünde bir arslan yatar... Öyle değil mi?..."

“Doğrusun.”

“Hani diyeceğim, Ömer mert çocuktur, yiğit kişidir. Onu hor görmeyi Müslümanlığıma sığdaramam. Öyle değil mi?”

“Doğrusun” dedi Osman. Ama, “Ülen Muhtar da bana laf bırakmadı ha...” diye düşünmekten kendini alamadı. Beriki sakalını sıvazladı:

“Amma velakin sen de bilirsin ki, Ömer, kızımın dengi değil. Öyle değil mi?...” Bu laf üzerine Kahveci, bir “Oh!” çekti. Lafa nereden başlayacağını bir türlü kestiremiyordu. Muhtar hem başlamış hem de bitirivermişti. Ağzını açacak oldu; karşı-sındaki bırakmadı:

“Ömer, kızıma karşılık verebilir mi?”

“Veremez.”

“Kızımı benim gibi fıstıklan, lokumlan besleyip geçindirebilir mi?”

“Geçindiremez.”

“İrgatlıklan adam adam olur mu?”

Olamaz Muhtar efendi.”

“Malı mülkü var mı?”

“Bugünlük yok...”

“O nasıl laf?”

“Sen de benden iyi bilirsin ki cümle alemin tarlası su altında. Hem yaz hem de kış.”

“Benim de su altında tarlam var. Emme defterden sildim o tarlayı. Başka malıma, başka tarlama gözkulak oluyorum. Su altındaki mal, mal sayılmaz. Siz de yirmi otuz yıldır bu tarlaların rüyasını görürsünüz. Afat işte... Allah’ın afatı. Sen nehrin, gölün suyunun giremediği tarlalardan haber ver. Ötekileri unut.”

“Bizlerde senin gibi bir sürü tarla yok. Biricik var. Su altında da olsa malımız sayılır. Ölesiye kadar bile rüyasını görürüz.”

“Göredurun. Bu başka laf. Şimdi halimize bakalım. Benim kızı doktorlar, mühendisler istiyor da gene düşünüyorum. Kolay mı kız evermek. Dengi dengine olmalı. Bende üç bin ağaç zeytin... Bir sürü su görmez tarla var... Kasabada Ziraat Bankası’nda param yatar. İstemez miyim bir an evvel biricik kızımı başgöz edeyim. Verem de başım dinç olsun. Allah döv-

leti cumhuriyetimize zeval vermesin... Sayei devlette harp bitti. Mekke-i Mükerrreme'nin, Medine-Münevvere'nin tarikleri açıldı. Mürur ve ubur asan oldu."

"Allah kısmet eder de Muhtar gidersin. Lakin korkarım, yeni parti işleri yüzüstü kalır diye gidemezsin..."

"Bak bunda yanlışın yok. Gelgelelim, seçimler belli değil daha... Kim bilir ne zaman olacak? Memleket vazifesi Hac farizesinin önüne geçer mi, bunu hocalara danışmak gerek..."

Bu sözleri söylerken muhtarın yüzünde şeytanı bir tebessüm belirdi. Osman da güldü. Gülüştüler.

"Ben yutmam bu siyaseti Muhtar" dedi Kahveci, "bunu sen cahillere oku..."

"Allah şahidim olsun, ta gençliğimden beri, rahmetli babam beni kasabadaki camiin mektebine gönderdiğinden beri, hep hac aklımdadır. İnşallah günün birinde Hak nasip edecek... Köyün de parmağı ağzında kalacak... Ya Osman, diyeceğim şu ki, CHP'nin sayesinde her yerde asayiş berkemal oldu. Bir de köyün içindeki üç buçuk kırıkkırık bi yana yıkılıp Demirkırat oldunuz..."

Osman kendini tuttu. Bir "lahavle" çekti yüksek sesle. Muhtar duymamazlıktan geldi. Devam etti: "Her neyse, diyeceğim şu ki Sadife'yi Ömer'e vermeyeceğim. Demirkırat olması umurumda değil Ömer'in; damat edersem kendime, kafasına vura vura yola getiririm. Mesele bu değil; dediğim gibi, onun için, Sadife için kasabadan beyler, ağalar, doktorlar, mühendisler yalvar yakar oldu da vermedim. İşte böyle Osman... Kusura bakmasın, gönlü kalmasın..."

Osman bu sefer içinden "Ya sabır" çektikten sonra, kendisini buraya yalvar yakar yollayan İsmail'e, daha çok Ömer'e küfretti. Birden sordu:

"Bütün diyeceğin bu mu, cevabın bu mu Muhtar?"

"Bu."

"Particilik lafa karışmasaydı daha iyi olurdu. Ben sana 'kız' diye geldim. Benim de elimde büyüdü. Amcasıyım sayılır..."

"Eksik olma."

"Sen bambaşka laflar ettin. Neyse meramını anlamış olduk." Muhtar, tabanlarını ocağa doğru uzattı:

“Canım, kız işi olmayasıya iş... Bunun lafını etmedik say. Dereden tepeden konuştuk. Particilik lafına asıl bugünden sonra girişeceğiz... Daha başlamadık. Dedğim gibi, Galip kalkıp gelseydi, olmayasıya ya... Sadıfe’nin Ömer’in lafını ederdik.”

Kahveci patladı artık:

“Ülen Muhtar, sende hiç surat yok mu? Bana bakma, ben derviş bir adamım. Lakin köye, köylüye bunca ettiğin kötülükten sonra senin yanına kim gelir ki... Hadi diyelim, ikimizin arasında bir alıp verecek yok. Gelgelelim köylünün karnını doyursun diye tuttuğu birkaç balığa bile mani oldun. Her zaman oluyorsun. Ayıp değil mi fakir fukaranın ekmeğiyle oynamak?”

Muhtar şöyle bir doğruldu:

“Sen ne diyon Osman?... Neler diyon? Cahillik etme. Dövlət benim elime muhtarlık mühürünü; kanunu nizamı köyde korusun diye verdi. Herkesin hakkını, hukukunu korumak benim vazifemdir. Anladın mı?”

“Anladık. Kanun nizam, kanun nizamdır. Lakin adamda biraz yürek, insanlık, hiç olmazsa köylüsüne karşı ufak bir sevgi, komşu hatırı olmak gerek. Bizim tutacağımız üç buçuk balıkla dalyancı ağa batmaz ya... Allah’ın gölü, Allah’ın balığı işte... Cenabı Mevla bu mahlukları bütün kullarım yesin diye yaratmış. Bir de kalkmış Kâbe’ye gidem dersin. Zinhar!... Peygamber Efendimizin ruhu, seni o yakalarda görürse, vallah billah şeytana ‘çarp şu herifi’ diye emir verir. Ayağını ona göre denk al.”

Osman bu sözleri deminden beri kendisiyle alay eden, kendisini tahkir eden Muhtar’ın sesinin tonuyla söylemişti.

Muhtar, birdenbire renkten renge girmesine, sakallarının dimdik olup tir tir titremesine rağmen, bu lafları sineye çekmek mecburiyetinde kaldı. Kahveci’nin sesi biraz değişik olsaydı, çoktan pabucunu eline verip sepetlerdi. İki adam bir an birbirlerini yiyecekmiş gibi bakıştılar. Muhtar, Osman’ı iyi tanırdı. Bir kere kafası kızdı mı dünya yıkılsa vız gelirdi. kendisini topladı. Aşağıdan aldı:

“Öyle deme Osman, öyle deme... Siyasi olmanın ne demek olduğunu bilmezsin. Bir köyün muhtarı olmak ne demek bilir

misin?... Bu köyün içindeki milleti benim düşündüğüm kadar, reizi cumhur bilem düşünemez. Nişlersin ki, köylünün hakkına hukukuna mukayyet olduğum kadar beylerin, ağaların da hakkına gözkulak olmam lazım. Kanunun ne olduğunu ben bilirim. Öyle kâğıtların altına parmağını basan muhtarlardan değilim. Mektep medrese görmüş bir muhtarım ben... Hem de sülaleden muhtar... Babam da muhtardı...”

Osman daha fazla çene yarıştırmayı artık uygun bulmadı.

“Öyle olsun... Bana müsaade. Kahvede Deli İbrahim’i bıraktım: ne etti, ne işledi bilmem...” diyerek kalktı. Oda kapısının arkasında baştan beri Osman’la Muhtar’ı dinleyen Sadife ile anası savuştular. Pabuçlarını kapının arkasında giyerken Osman, sözünü tamamladı:

“Kanunla, nizamla beraber, vicdanını hem de külahını önüne katıp azcık düşün Muhtar... Haydi hoşça kal...” dedi. Harımın kapısına doğru yürüdü. Muhtar “Güm!...” diye iç kapıyı Kahveci’nin ardından çarptı...

Ömer kahvede oturmuş, güya kâğıt oynayan omuzdaşlarını seyrediyordu. İşin nereye varacağını bildiği halde, merakla Osman’ı bekliyordu. Galip’le Recep, Kahveci gittiğinden beri, gölü gören pencerenin önünde oturuyorlardı. Pek az konuşuyorlar, üst üste sigara tazeliyorlardı. Galip, bu zaman zarfında, birkaç kere dönüp oğluna bakmış, yüksek sesle her seferinde bir “Lahavle...” çekmişti. İbrahim ocağın başında uyukluyordu. Birkaç odun alıp geldi; sobayı canlandırdı. Sonra gidip camlı kutudan dört lokum alıp bir tabağın içinde kâğıt oynayanların masasına koydu:

“Ülen, ben yokken kaç kere oynadınız?...” diye söylendi. Oyuncular gülüştüler. Sonra gidip Galip’le Recep’in masasına çöktü, İbrahim’e seslendi:

“İbrahim, uyan da bize birer kahve yap bakalım.”

İbrahim sıçradı. İşe girişti.

Kendisine sual dolu gözlerle bakan dostlarının yüzüne karşı bir “Offf!...” çektikten sonra Ömer’e seslendi. Delikanlı ezile büzüle yerinden kalkıp geldi. Onun karşısına dikildi. Osman şöyle birkaç kere öksürdükten sonra:

“Bana bak...” dedi. “Muhtar kızını sana vermiyor. Git ne halt edersen et... Bas bakalım...”

Delikanlı, yüzünün hiçbir çizgisi değişmeden, bir tek kelime söylemeden dimdik döndü, kahveden çıktı gitti. Oyunu bir an bırakan omuzdaşları, yine gülüştüler. Osman onlara ters ters baktı. Döndü, Recep’in uzattığı sigarayı yaktı. Recep lafa yol açmak için, yeleğinin cebinden iki tane iki buçukluk çıkarıp uzattı:

“Hani bir vakit aldıydım... Borcum... İsmail verdi...” dedi. Osman:

“Acelesi mi vardı ki...” diye paraları dikkatle defterinin arasına yerleştirdi. Sonra girişti muhtarla arasında geçen siyasi münakaşayı anlatmaya. Anlattı da anlattı... Yalnız sesini mümkün olduğu kadar alçaltıyor, öte masada oyun oynayanlara duyurmamaya gayret ediyordu. Recep, burun kıvıra kıvıra Osman’ı dinliyordu. Uzun zaman, akşam ezanlarına kadar laf etti Kahveci. Köyün bodur minaresinde ezan okunurken kendini toplayıp telaşlandı. Kahve şimdiden yavaş yavaş dolmaya başlamıştı.

“Aman kardaşlar başıma gelen... Bu gece İsmail’in kasabadan gelip burada Parti işlerinden haber vereceğini cümle aleme duyurduk. Hazırlık görmeli...” diye fırladı. İbrahim’e emir üstüne emirler savurdu. Kolları sıvadı. Evinden getirttiği büyük bir gaz lambasına biraz daha gaz doldurdu. Fincanlar hazırlandı. Gazoz şişeleri tezgâhın altına serince bir yere kasalarından çıkarılıp dizildi. Sobanın yanına odunlar yığıldı. Onun telaşını bir zaman seyreden Recep, nihayet kalktı, kapıya doğru yürüdü. Galip onu takip etti. Osman, arkalarından seslendi:

“Nere gidiyorsun?”

Galip:

“Bir çorba içip geleyim...” dedi.

“Eyi geç kalma... Recep sen de İsmail’e söyle gecikmesin. Onu al gel...”

“Kasabadan geldiyse söylerim gelsin. Bana bakma.”

“Ne... Sen gelmeyecek misin?”

“Gelemeyeceğim.”

Osman tezgâhın ardından çıkıp kapıya kadar geldi.

“Neden gelememişsin be Recep?”

“Bilirsin...” dedi ihtiyar yüzünü ekşitip, “ben çokluk lafı sevmem. Hani bir laf vardır; peynir gemisi yürütmek...”

Kahveci güldü, şaka ederek:

“Yoksa Muhtar’dan yana mısın?...” Recep gayet ciddi bir cevap verdi:

“Ben hiçbir yakadan değilim. Allah’tan yanayım. İşte o kadar.”

Galip, Osman’a göz etti. Kahveci bir anda Recep’in içinde çırpındığı ruh halini çakar gibi oldu:

“Sen bilirsin Recep, sen bilirsin... Bakalım ne olacak belli değil ki... Rahatını bozma... Aman İsmail gecikmesin.”

Yürüdüler. Recep elini arkasına vurdu. Kahveden uzaklaşınca:

“Ülen Galip” dedi, “bu heriflerin hiç aklı yok. Lafla bütün dünyayı düzelterceğiz diye uğraşırlar. Benim İsmail’i ben, daha akıllı sanırdım. Hani bir kere kasabada bir bayrama rastlamıştım. Efendinin biri bir yüksek yere çıktı, laf etti, laf etti... ‘Yaşa, var ol!’ dediler. El çırpıldılar. O indi yüksek yerden, başka biri çıktı. Bizim İsmail de tıpkı bu herifler gibi laf eder oldu. Biri ni anladımsa boynum altımda kalsın. Ben çokluk lafı sevmem yahu... Ah gençliğim üstümde olmalıydı. Elime bir sopa, bir tüfek kapabilmeliydim. Şimdiki kızanlar, karı gibi korkak oldular. Akıl desen arama...”

Galip sallana sallana arkadaşının yanında yürüyordu. Durakladı:

“Vallah senin oğlunu bilmem emme, benim Ömer’de içine işenecek akıl var mı diye düşünüyorum. Herifçi oğlu karı kız peşinde... İster mesin yarın öbür gün kalsın Muhtar’ın kızını eve getirsin başıma.”

“Bunda bir şey yok...” cevabını verdi Recep. “Getirir getirir.”

Sonra düşünceli düşünceli, evlerinin önüne kadar geldiler. Ayrılırken Recep sordu:

“Sahiden bu gece kahveye varacak mısın?”

“Vallah meraktan çatlarım gitmezsem İrecep...”

“Ülen Galip, sende de akıl yok be...”

Gülüştüler ve ayrıldılar.

Üç

Bu gece, kahvenin içi, iyi günlerin ramazan gecelerini andırıyordu. Tezgâhtan kapiya kadar toplanan halka, Osman bir taraftan çene, bir taraftan da kahve, çay, gazoz yetiştirmeye çalışıyordu. Tahta kerevetlere dizilen gençler, meraklı gözlerle loş köşelere oturan yaşlıları süzüyorlardı. Ortalığı erkenden bir sigara dumanı bulutu sarmıştı. Herkes susuyordu. Yalnız Kahveci Osman'ın tok sesi, ocakçı İbrahim'e emirler veriyordu ara sıra: "Yap İbrahim oğlum, Durmuş Ağa'ya bir okkalı... Yap... filana bir çay... Adaçayı iki olsun..." Bir taraftan da ara sıra kendisine bir sual soruluyordu. Bu sualin cevabını Osman, adama göre veriyordu. "Patlamadın ya... Herif kasabadan yeni yorgun gelmiş. Haberini aldık. Bir kaşık çorba içip gelecek..." "Ağam, İsmail neredeyse görünür..." "Eyi haberler getirmiştir inşallah..."

"Canım mesele geçenlerde benim dediğim gibi, yeni bir şey varsa, İsmail bize der." "İsmail'in bu gece, kasabadaki beylerden haber getireceği muhakkak."

Millet çayını kahvesini içiyor, aralarında mırıl mırıl konuşuyordu. Bu sırada kapıdan Balıkçı Kâmil önce başını uzattı; sonra içeri daldı. Ortalığı çınlatan bir sesle:

"Hey maşallah... Bütün köyü kaç yıldır böyle bir arada görememiştim. Toptan buradayız..." Alaylı bir ses cevap verdi:

"Muhtar eksik." Kâmil'in ardından kahveye giren Yusuf:

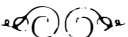
"Canı cehenneme deyyusun..." diye bağırdı. Ona:

"Yavaş ol ülen, her yakada gözü kulağı vardır duyar ha..." dediler. Yusuf bir kahkaha attı.

"Beni köyden sürer mi dersiniz?... " Bu sefer kahvenin içinde bir kahkaha tufanı koptu. Balıkçı Kâmil:

"Bakıyorum" dedi, "Muhtarcıların hiçbiri yok."

"Gelemezler ki..."

"Biz adam yemeyiz yahu... Memlekette hürriyet çıkıyor. Dostluk başka, alışveriş başka..."

"Muhtar hiç olmazsa bizim İmam Efendi'ye müsaade etseydi de olup bitenleri öğrenseydi."

"Bizim bakkal yok, bakkal..."

"Gelemez..." Bir kakhaha daha koptu. Bu gürültüyü, Durmuş Dayı'nın tok sesi bastırdı. Bütün gözler ona onun beyaz sakalına döndü:

"Yeterin yahu..." dedi, "canı isteyen gelir, istemeyen gelmez. Gevezeliğin sırası değil." Herkes ciddiyetini takındı. O, köyün en ihtiyarı, en gün görmüş adamıydı. Vaktiyle malı mülkü, Muhtar'ınkinden fazlaydı. Her neyse şu sırada bu meseleyi kurcalamay gelmez. Balıkçı Kâmil onun yanına biraz edeple sokulup oturdu. Balıkçı'nın az gerisine Yusuf ilişti. Durmuş, "Merhaba!" dedi onlara. Sonra döndü alçak sesle Galip'e bir şeyler söylemeye başladı. Tam kahveyi yeni bir sessizlik sarıyordu ki, yavaşça kapı açıldı. Gözler, Durmuş Dayı'dan kapıya heyecanla döndü: İsmail sakın, sessiz, b.ir taş parçası gibi kapının içinde dikildi. Heyecanlıydı. Fakat bu hissini belli etmek istemiyordu. Bir an, bütün gözleri üzerinde hissedince şaşaladı. Fakat kendisini çabuk toparladı. "Askerdeyken, bundan daha kalabalık önünde laf ettim. Kumanda verdim. Çavuşluğunu göster İsmail..." diye bir düşünce aklından geçti. Sonra mümkün olduğu kadar lakayt adımlarla Durmuş Dayı'nın, Galip'in ve Kâmil'in oturdukları çarpık masaya doğru yürüdü. Selamı bastı. Onun selamını bütün kahve bir uğultu halinde aldı, kabul etti. Oturur oturmaz, bir 'Merhaba!' yağmurudur yağdı. İsmail şimdi de nasıl oturacağını bilemedi. Ayak ayak üstüne attı, olmadı. Sandalyeye iyice kaykıldı, yine olmadı. Bereket versin, Osman imdadına yetişti.

"İsmail kahve nasıl olsun?... " Delikanlı hesaplı hareket ediyordu. Bu kadar milletin önünde karılar gibi şekerli kahve içecek hali yoktu ya.

"Sade olsun Osman..." cevabını verdi. Balıkçı Kâmil de bu gece sanki yoklama memuru olmuştu:

"Baban görünmedi ya İsmail?" dedi. İsmail manalı manalı Galip'in yüzüne baktı.

“Biraz keyfi yok da...” cevabını verdi. Sesini yükselterek: “Askerden geldikten sonra onu çok çökmüş buldum...” diye devam etti. Bu sözler, kahvenin içinde bir mırıltı dalgasının yuvarlanmasına sebep oldu. Herkesin hatırına Recep’in yediği dayak, çektiği sıkıntı geldi. Herkesin aklından geçeni biliyor-muş gibi İsmail:

“Benim yokluğumda babama çok eziyet etmişler. Çok hakaret etmişler... Ona edilen hakareti ben kendime sayarım. Babamdır ne de olsa. Öyle değil mi?...”

“Haklısın... Haklısın!” uğultusunu İsmail bastırarak devam etti: “Bu eziyet, bu hakaret sade bana karşı değil, hepimize karşı, bütün küyümüze karşı sayılır... Yıllar yılı çektiğimizi bir biz, bir de Allah bilir...”

“Çok doğrusun İsmail...” gürültüsü koptu. Genç adam doğ-ruluverdi:

“Bunun cevabını soracağız arkadaşlar!...”

“Hay hay... Soracağız!...” Bu sırada İsmail’in önüne kahve-sini koyan Osman, şeytan gibi gözlerini fıldır fıldır kalabalığın üzerinde gezdirerek sordu:

“Nasıl soracağız be İsmail?...”

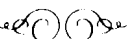
İsmail bir an kendisine uzatılan sigarayı yakarken düşündü. Yanan sigaradan derin bir nefes çektikten sonra, ayağa kalktı. Sandalyeler gıcırdadı. Ona doğru sokuldu. Fakat o kalabalığı yarararak, ocağa kadar gitti. İki avuç kül aldı geldi.

Cebinden yağlığını çıkardı. Külün bir avucunu yağlığın içi-ne katıpsıkıca düğümledi. Millet hayretle ne yapacağını merak içinde bekliyordu. İsmail bir eline yağlığın içindeki külü, diğere-masane üstündeki, meydana duran külü aldı:

“İki avucumda da kül var; gördünüz.”

“Gördük.”

“Bu birer avuç küllerin her tanesi bizleriz. Hani diyeceğim millet. Eğer bu avucumdaki kül gibi dağınık olursak...” hızla külü karşısındaki pencerenin kâğıt kaplanmamış camlı bir köşe-sine fırlattı. Küller cama çarpıp yere döküldü. İsmail devam etti: “böyle bir halt edemeyiz. Dökülür saçılırız... Amma şu yağlı-ğın içindeki bir avuç kül gibi sıkı sıkı birbirimize sarılır el ele verirsek böyle ortalığı kırar dökeriz...” Ve hızla yağlığın içine

sıkıca bağlanmış külü, aynı cama fırlattı. Bir avuç kül, İsmail'in yağlığıyla dışarı fırladı gitti. Gözler büyümüş, yüzler gerilmiş, hayret nidaları ortalığı almıştı. İsmail, arkasında şaşkın gözlerle etrafına bakınan Osman'a döndü:

"İşte böyle bir yakaya gelir, hep birlik olursak, hesap sormak kolaylaşır. Önce hep birlik olmak gerek."

Kahveci'den önce Durmuş:

"Eh..." dedi, "buraya herhalde keyfimizden toplanmadık. Ağız birliği etmeye geldik..." Kalabalığa döndü:

"Öyle değil mi?"

"Tamam... Elbette..." sesleri duyuldu. İsmail yerine oturdu. Kahvesinden bir yudum aldı. Aklından, "Bizim Yüzbaşı'nın bir hücum tabyası aklıma geldi..." diye düşündü. Şimdi karşısında bütün köy kulak kesilmiş, onu dinlemeye hazırlanmıştı. İsmail kasketini çıkarıp dizine koydu. Başını kaşıdı. Bir sigara daha yaktı:

"Malumunuz... Hepiniz biliyorsunuz..." diye lafa başladı; "kasabada Demokrat Parti kuruldu. Cayır cayır millet yazılıyor. Ben haddimi bilirim; bana düşmez amma, gerek Osman'ın, gerekse sizden bazı arkadaşların hatırını hoş etmek için, gittim kasabadaki beylerle konuştum. Önce Parti'nin ileri gelenlerinden Mustafa Bey'in yanına vardım. Hepiniz tanırırsınız, eskiden Halkçı'ydı emme, ne de olsa namuslu, yavuz adamdır. Adam olduğu şuradan belli ki, doğrunun, haklının yakasına, bizim yakaya hemen geçti. Halkçıların eline pabuçlarını verdi. Ha, diyeceğim, Mustafa Bey beni aldı. Parti'nin ireizi Sahir Bey'in yanına götürdü. İkisi birlik olup meseleyi benimle konuştular. Bana, İsmail dediler, köyde senin gibi, Osman gibi, Durmuş Dayı gibi arkadaşlara muhtaçlığımız var. Zaten Osman'ın anlattığına göre, bu işleri kahvede konuşmuşsunuz. Müteşebbis heyet –İsmail bu sözü biraz zorca telaffuz etti– sizce köyün içinde malum demek. Hemen öneyak olun, köyünüzde Demokrat Parti'nin ocağını kurun. Şu Halkçıların elinden çektiğimiz yetiversin gayri... dediler..."

"Eyvallah... Tamam. Zaten bu gece hazır hepimiz buradayız. Bu işin başını bağlayıverelim." İsmail yüksek sesle sordu:

"Hepiniz kabul ediyor musunuz arkadaşlar?..."

"Kabul..."

"Allah hayırlı etsin."

"Allah cümlemize nusret ihsan eylesin!..."

"Amin!..."

"Yetiversin çektiğimiz gayrı."

"Allah milletimize, devletimize zeval vermesin..."

"Öldük mü be?" Bu uğultu bir zaman devam etti. Durmuş Dayı, kalabalığı susturdu: \

"Gürültüyü bırakın. İşe gelelim."

Lafı Durmuş Dayı'nın ağzından Yusuf aldı. Balıkçı Kâmil'in arkasında dikildi:

"Durmuş Dayı'nın hakkı var: Hemen işe başlamak gerek. Bana kalırsa şimdi işe başlamak için, yüksek müsaadenizlen, gidip Muhtar'ın evine bir ateş vereceğim. Bu köyün içinde ne zaman bir iş tutmaya kalksak bu deyyus herif karşımıza çıkar. Bizi köstekler. Bu herifin ocağını söndürdükten, kendisini köyden def ettikten sonra ancak rahat nefes alır, iş görürüz..." Yusuf'un bu sözlerine, kimse itiraz etmedi. Hatta: "Yaşa Yusuf..." "Münasiptir..." diye bağırırlar oldu. Bazı kimseler şaşkın şaşkın; bazıları korkulu, birbirinin yüzüne baktılar. İsmail'in sesi duyuldu. Yumuşak ve dostça:

"Buna lüzum yok... Yusuf..." dedi, "buna ihtiyacımız yok..." Bundan sonra it ürür kervan yürür..."

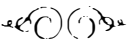
"Doğrusun İsmail... Ayağımızı denk almalıyız Yusuf..."

"Demokrasinin ne demek olduğunu biliyor musunuz arkadaşlar?" diye İsmail devam etti: "Hak demek, hürriyet demek... Size kasabadan getirdiğim birtakım kâğıtları biraz sonra okuyacağım. Bunlar, Parti'mizin programıdır. Herkes memlekette istediği gibi düşünmekte serbesttir. Muhtar bile canının istediğini düşünür. Onu, haklıysak, alt ederiz. Size, duyduunuz mu hepiniz bilmem, Osman da söylemiş; bu işi ireylen halledeceğiz. Bundan sonra Muhtar'ı muhtar yapmamak elimizde. Eğer dediğim gibi hani... hep birlik olur, sandık başına gider canımızın istediğine irey verirsek, Muhtar da muhtar olamaz."

Boşboğazın biri:

"Kimi muhtar edeceğiz?" diye sordu. Ona Kahveci Osman:

"Ülen patladın mı, sırası gelince düşünürüz..." cevabını yapıştırıp susturdu. İsmail'e, "Bana bak" dedi, "bunların aklını

bir türlü irey meselesine yatıramadım. Açıkçası, işin girdisini çıktısını yeni olduğumuzdan ben de çakmıyorum. Eğer senin bir bildiğin varsa söyle de anlayalım. İreylen bu işi nasıl halledeceğiz?” İsmail, şöyle bir, kasabadan gelirken eşeğin üstünde okuduğu Parti Programını aklından geçirdi. Sonra askerdayken, bir yedek subayının verdiği derste, Yurt Bilgisi dersinde, söylediği sözler şimşek gibi kafasında çaktı. Kafasından geçenleri şöyle bir toparladı. Yavaş yavaş ayağa kalktı. Bütün gözler üstüne yapıştı:

“Siz” dedi, “hiç kamyon gördünüz mü?”

“Bu dediğin de laf mı ya İsmail... Elbette gördük.”

“Tutun ki, kamyonun tekerlekleri, hükümet; İreizi cumhur, başvekil, vekiller... Kamyonun kasası da devlet.”

“E?...”

“Bu kamyonun kasasında millet işi yüklü. Tutmuş yolu gidiyor. Kamyonun tekerleği patlarsa ne yaparlar?...”

“Yamarlar.”

“Dur be, yedek tekerleği vardır değiştirirler.”

“Doğru. Ya yamarlar, ya değiştirirler tekerleği. Amma vela-kin, ya tekerleri döndüren motoru bozulursa kamyonun?”

“Haydi be sende İsmail, neler diyorsun. Motoru tamir ederler.”

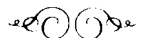
“Ya motor ıslah kabul etmezse?”

“Ha...” dedi Balıkçı Kâmil, “dediğini anladım. Motoru bozulursa, kamyon da, yani millet işleri de yolunda gidemez...”

“Doğru be... Sahi be yahu...” İsmail, dimdik doğruluverdi:

“Ben bu işten anlarım” dedi sertçe. “Islah kabul etmeyen motoru, sonra da ıslah kabul etmeyen tekerlek lastiklerini toptan değiştirmek lazım. Dahası var; lazım gelirse, yükümüzü rahat taşımak istersek, kamyonu toptan değiştiririz...” İsmail’in bu sözleri üzerine kahvenin içinde bir gürültüdür koptu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Sevinç, heyecan taşıtı taşıtı geldi, İsmail’i sardı. Durmuş’un buruşuk yüzü gerilmiş, lambaların ışığında pembeleşen beyaz sakalının kılları dimdik olmuştu. Galip, oturduğu yerde ha babam sallanıyordu. Bir delikanlı karanlık bir köşeden:

“Anladım ağabey anladım...” diye bağırdı. İsmail ellerini kaldırarak etrafını yatıştırdı:

“Bu irey işi de böyle olacak” diye devam etti:

“Önce biz, köyde Parti’yi kurup bir baş seçeceğiz. Herkesin dilediğini, bu baş,kasabadaki parti büyüklerine iletcek. Oranın başı vilayete, vilayet de Ankara’ya bağlanacak. Böylece bütün millet ağız birliği edince de, istediğimizi seçimlerde mebus çıkaracağız. Reisicumhur bile, bizim istediğimiz olacak. E... bizim derdimize elbette başımıza geçirdiğimiz adamlar bakar. Bakmazlarsa, çekiveririz onların da kuyruğunu... Tamam mı? İşte irey işi bu!...”

Osman, oturduğu yerden kalktı, İsmail’in arkasına bir yumruk attı:

“Hay yaşa be evlat... Vallah billah kitaplar gibi laf ettin. Hepsini tamam anladım...” Kalabalığa döndü: “İçinizde anlamayan var mı?”

“Anladık... Anladık...”

“Ülen bu lafları anlamamak için eşek olmalı be...”

Uğultu, İsmail’in cebinden bir tomar kâğıt çıkarmasıyla yatıştı. Gözler kâğıtlara dikildi. İsmail yerine iyice yerleşti:

“Dinleyin şimdi...” dedi. “Size Demokrat Parti’nin programını, yani memlekette yapacağı işleri okuyacağım.” Herkes kulak kesildi. O ağır ağır, tok bir sesle okudu da okudu. Başlar ileri uzanmış, gözler iri iri açılmıştı. Şimdi kahve, sigara dumanından bir sis bulutu içine gömülmüştü. İsmail’in kırdığı camdan açılan delik, havayı değiştirmeye kâfi gelmiyordu. Durmuş yerinden kalktı... Okuyan İsmail’in başucuna dikildi. Bir zaman daha dinledi. Sonra:

“Dur İsmail” dedi, “Bu okudukların eyi, güzel emme, içinde bizim köydeki işlerin hiçbiri yok...”

Köylüler bir ihtiyara, bir de İsmail’e bakmaya başladılar.

“Bunlar, büyük memleket işleri. Bizim köye gelince, yakında kasabadan Parti’mizin büyükleri gelecek. Dertlerimizi bir dinleyecekler. Seçimleri kazandıktan sonra, bizim işleri Büyük Millet Mecelisi’nde laf edip karara bağlayacaklar. Bana böyle söz verdiler. Beyler kasabadan gelince bütün dertlerimizi anlatacağız. Devlet işleri böyle yürürmüş. Kanun nizam dediğin Meclis’te konuşulur.”

Karanlık bir köşeden karanlık bir ses sordu:

“Ne zaman dert dinlemeye geleceklermiş ki?”

“Biz ocağı kurduktan sonra, ne zaman istersek o zaman.”

“Benim aklım hiç kesmiyor. Şimdiye kadar köyün içinde devlet yakasından olsun, hükümet yakasından olsun, Parti yakasından olsun hiç kimseyi görmedik. Ağaların, beylerin bu köye uğradığı görülmemiştir.”

“Bu sefer bizimkiler gelecekler...” dedi İsmail.

“Buraya ha?... Bu köye?”

“Buraya, bu köye... Ne zaman gelsinler istiyorsunuz?” Herkes hayretle birbirlerinin yüzüne baktı. İsmail, elindeki kâğıtları bir yana attı. Dimdik dikildi. Hâkim bir sesle:

“Ne zannettiniz yahu? Bundan sonra mebus olup Meclis’e girmek isteyen ağalar beyler, ta ayağımıza kadar gelip yalvar yakar olacaklar. Bizim dertlerimizi, isteklerimizi yapacaklarına yemini billah edecekler. Ondan sonra, biz onları seçeceğiz. O da akıllarını beğenirsek. Söylen, kasabadaki Parti Başkanı Sahir Bey, onunla beraber Parti ileri gelenleri, Mustafa Bey, daha ötekiler, ne zaman köye gelsinler?”

Galip ilk defa konuştu:

“Üle üle üle... Elimizde ne kadar kolaylık varken kaç yıldır anamızı ağlatırlar da oralı olmayız. Durun hele, aramızda köydeki işleri bir yoluna koyalım. Beyleri sonra çağırırız. Gelirler ha?”

İsmail kızdı:

“Gelecekler dedik be Galip amca. Söz söz. Millet işleri bundan sonra hep beraber, kafa kafaya verilip görülecek.”

Osman yerinden fırladı:

“Tamam, bu mesele de tamam. Bundan sonra mebus olmak isteyen beyler, ağalar, gelip elimizi öpsünler. Vay anam vay... Ben ne adammışım da haberim yokmuş be...”

Balıkçı Kâmil:

“Bu irey işi amma da işmiş ha... Muhtarından tut, ireizi cumhuruna kadar hökmü var...” diye yüksek sesle söylendi. Durmuş ağır ağır gelip İsmail’in yanında durdu:

“Bana bakın!...” diye bağırdı. Herkes döndü: “Yaşım başım var. Bu köyün içinde muhtarlık olsun, parti ireizliği olsun bana yakışır. Lakin, ben hakkımı İsmail’e verdim. Bu işleri onun

kadar becerecek, bu işlere onun kadar akıllı eren birini bu köyde göremiyorum. Şimdiden tezi yok İsmail'i köyümüzün Demokrat Parti ocağına ireiz seçelim. Ne dersiniz, münasip mi?" Kahvenin içinde bir an sessizlik oldu. Sonra bir gürültü koptu:

"Münasip... Münasip!"

"Hayırlı olsun..." Durmuş, bir an, gürültünün yatışmasını bekledi. Bir kere daha sordu:

"Kimsenin buna bir diyeceği yok ya?"

"Yok... Yok" cevabı verildi. Durmuş Dayı İsmail'e döndü, sakalından aşağı gözlerinden yaşlar akarak:

"Oğlum" dedi, "Allah seni milletimize, devletimize bağışlasın. Vazifen uğurlu kademli olsun. Allah seni köyümüze hizmette şaşırtmasın..."

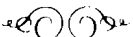
Bütün gözler, İsmail'e dikilmişti. İsmail ayakta dimdik duruyor, başı neredeyse tavana değecek gibi oluyordu. Delikanlı irelmiş, büyümüş kahveden taşmıştı. Kendisine hasetle bakan gözlerin bile, yavaş yavaş sevgi ışıklarıyla dolduğu görülüyordu. Heyecanını yatıştırdıktan sonra:

"Durun..." dedi "eksik olmayın. Sağ olun emme, nizamına uygun seçim yapmalıyız." Kahveci Osman gözlerinde toplanan sevinç yaşlarını silerek:

"De ülen sende..." diye bağırdı. "Bundan daha nizamlı seçim olamaz. Seni köyümüzün parti reisi yaptık işte..."

"E... İdare heyeti lazım." Uzun münakaşalardan sonra, köyün *Demokrat Parti Ocağı İdare Heyeti'*ne, Durmuş Dayı, Galip, Balıkçı Kâmil, Kahveci Osman seçildiler. "Sırası gelince içimizden birini muhtar yaparız" dendi. Vakit epeyce ilerlemişti. Bir zaman daha ortalıkta bu gecenin heyecanı, lafı sürdü gitti. Sonra ihtiyarlar, İsmail'in arkasını okşayıp yatmaya evlerine gittiler. Gençler de bir zaman sonra İsmail'le kahveden çıkıp dağıldılar.

İsmail, el yordamıyla lambayı bulup yaktı. Küçük odaya bir pembe ışık yayıldı. Köşede yan yana serilmiş yatağın birinde karısı, duvara yakın olanında iki çocuğu yatıyordu. Yavaş yavaş soyundu. Geceliğini giydi. Çocukların yorganını düzeltti. Mehmet'in başını, Ayşe'nin yanağını okşadı. Sonra yorganı kaldırıp yavaşça karısının yanına girip uzandı. Gözlerini tavana dikip

İsmail'in aydınlatdığı siyah tahtaları seyretmeye başladı. Kafasının içinde bir sürü düşünce cirit oynuyordu. Fakat bütün bu düşünceleri, yüreğine bir taş parçası gibi oturan ağır bir mesuliyet korkusu bastırıyordu. Bu hissi İsmail, bir defa da ilk çavuşluğa terfi ettiği zaman duymuştu. Şeytan kulağına, "ülen İsmail, ya bu işin altından kalkamazsan..." diye durup durup üflüyordu. O da en nihayet, "Allah Allah... Bu işte yalnız ben değilim ki... Bütün millet ayaklandı..." diye şeytanı başucundan kovdu. Doğruldu, lambayı üfledi. Karanlık büsbütün aklını karıştırıyordu ki, karısının ayaklarını, sıcacık ayaklarında hissetti. Sonra yumuşak göğüslerini göğsünde duydu. Genç kadın fısıldadı:

"İsmail ne oldu?..." Karısının sıcak nefesi yüzünde dolaşıyordu:

"Kız sen daha uyumadın mı?"

"Uyumadım. Ne ettiniz?..."

"Senin üstüne lazım mı?..."

"De... Deyiver bana da İsmail." İsmail bu sefer tok bir sesle konuştu:

"Köyümüzde de Parti'yi kurduk. Beni de başa geçirdiler." Korkulu bir sesle genç kadın fısıldadı:

"Başımız derde girmeye?..."

"Tasalanma."

"Askerden de yeni geldin. Çoluk çocuğumuz var."

"Tasalanma dedik ya..." Sesi yumuşadı, "erkek işine karı kısmı karışmaz. Uyu bakalım."

"Sen bilin İsmail." İsmail, kolunu karısının boynuna doladı. Uyumaya hazırlandı. Karanlık odada sabaha kadar süren bir sessizlik oldu. Fakat uzun zaman ne İsmail, ne de karısı uyuyamadılar.

Bakkal Ali, yamuk boynunu büsbütün yamultmuş, yere çömelmiş, Recep'in zeytinlerini muayene ediyordu. Zeytin taneleri, hem oturma odası, hem de mutfak olarak kullanılan geniş toprak tabanlı evin en büyük odasındaydı. Ocağın ta karşısındaki köşeye yığılmıştı. Recep, yüksek kerevetin üzerindeki hasıra bağdaş kurup oturmuş, güya gözlerini yanan ocağa dikmiş, Ali'ye:

“İşte lokum gibi mal, bak gör...” demişti. Bakkal zeytin tanelerini muayene ederken, malından emin, fosur fosur sigara içiyordu. Ali, köyün bakkalıydı ama, birçok işler daha çevirirdi. Bunlardan en mühimi, kabasadaki büyük bir zeytinyağı ve un fabrikasının sabihi ağanın bu köydeki mümessili, komisyoncusuydu. Tepeden tırnağa kadar, her hareketinden bile hurda akan bir adamdı. Fakat köylü onunla yalnız söz münasebetinde bulunduğu için, hareketlerinin, pazarlık ederken gözlerinin şeytanca devrilivermesinin pek farkında değildi. Ancak onun ciğerini, Recep gibi cemaziyülevvelini bilenler okurdu. Bir kere Bakkal Ali, sapına kadar Müslüman adamdı. İmamı gözettiğini köyde bilmeyen yoktu. Muhtar’la arasında su sızmazdı. Bu işe köylü biraz şaşardı. Rivayetler doğruysa, Ali kırçıl sakalını bir oynatsa Muhtar’ı bile satın alırdı. Gelgelim, Ali akıllı adamdı.

Muhtar’ın siyasi nüfuzunu takdir eder, onunla iyi geçinir, ona karşı hep aşağıdan alır; velhasıl, ticaretini tıkır tıkır yürüttü. Sonra Bakkal Ali ne kadar sağlam Müslümansa, belki de daha sağlam bir Halk Partiliydi. Recep yutar mı, bütün bunların farkındaydı. “Canı cehenneme deyyusun...” der geçerdi. Ağzını açıp dedikodusunu yapmaya bile tenezzül etmezdi. Ali uzunca bir zaman avuçlarıyla zeytinleri karıştırdıktan sonra döndü geldi. Recep’in uzattığı sigarayı alıp yaktı.

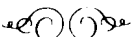
“Kaç çuval var senin bu zeytin İrecep?...” diye sordu.

“Vallahi bilmem. Getirip getirip döktük buraya. Çuvallarını kantarını getirirsin, belli olur. Sen mangırdan haber ver...”

Ali gözlerini fırıldak gibi çevirdi. Sonra hasıra dikerek:

“Biliyorsun, aşağı yukarı bütün köyün zeytinini aldım. Hani aldım dediysem, ağam için aliverdim. Bende para ne gezer. Onun emrine göre, kasabada piyasa neyse o kadar veriyoruz. Amma velakin yıllar yılı az çok seninle alışveriş ederiz. Eski topraktan adamlarız. Hukukumuz, beraber yemiş içmişliğimiz var; ben komisyonumdan vazgeçip sana yirmi para fazla vereceğim kiloda.”

“Ülen Ali, geç bu lafları. Bunlar her yıl ettiğin laf. Köyden zeytini kaç topladığından haberim var. Bana kilosuna ne vereceksin? Söyle bakalım. Bir de senin ağzından öğrenelim.”

"On sekiz kuruş. Yirmi para da verdim. Eder on sekiz buçuk. Eyi mi?..."

"Benim zeytin hiçbir kimseninkine benzemez. Bilirsin."

"Bu yıl bereketli oldu emme, taneler zayıf be Recep."

"Amma yaptın ha... Bu zeytinin üç kilosundan bir okka yağ çıkmazsa ben kafamı keserim."

"Orasını ben bilmem. Belki olmaz. Hem yirmi para fazla verdiğimi kimseye deme emi?... " Recep'in yüzüne tebessüm geldi:

"Ağaçları bu yıl imar edip diplerini açacağım. Oğlum da askerden geldi. Uğraşır. Masraf ilazım. Yuvarlak hesap şunu yirmi de bakalım Ali..."

Bakkal, uydurma bir kahkaha attı:

"Billah kurtarmaz İrecep..."

"De... İyi bu pazarlık."

"Biliyorsun ki, piyasadan bir adım dışarı çıkamam. Senin hatırın için yorulmayalım. On dokuz verdim. Bundan bir metelik fazla vermem. Oldu mu?" Recep şöyle bir alıcıyı süzdü. Bu verdiğinin bir santim fazlasını vermeyeceğini anladı. Bu sırada kahve getiren gelinine, "İsmail'i hele bir çağır bakalım..." emri ni verdi. Sonra:

"İsmail'e bir danışalım" bakkala döndü. Ali kahvesini yudumladı.

"Doğru, hatırı kalmasın." Malı aldığından emin, ilave etti: "Olur a... Belki de İsmail'in bir bildiği vardır. Başkasına satacak olur." Halbuki zeytinleri başkasına satmak için kasabaya götürmeleri lazımdı. Bu da masraf meselesi. Bakkal gözlerinin önünde çekecek, develeri ıhtırıp sarıp gidecekti. Recep yandaki pencereden oğlunu seyrediyordu. İsmail, ceketi çıkarmış, çapa ya yapışmış, harımın yıllardır elenmemiş toprağını çapalıyordu. Niyeti biraz zerzevat ekmekti. Çoluk çocuğun işine yarardı. Karısının seslenmesi üzerine çapayı bırakıp geldi. Ocağa sokuldu:

"Buyur baba!" dedi. Recep:

"Bak, bizim Ali, zeytinimizin kilosuna on dokuz kuruş verdi. Bir deyeceğin var mı?"

"Sen nasıl münasip görürsen öyle olsun."

Ali karıştı

“Baban ireyi sana bıraktı.” Bakkalın manidar bir sesi vardı. İsmail’in yüzüne bir tebessüm dağıldı:

“İrey, her zaman mal sahibinindir. Mal sahibi isterse verir, istemezse vermeyiverir...” Recep, bakkalın kinayesini, oğlunun cevabını bir an kavrayamadı. Neden sonra gülümseyerek:

“Ver bakalım cevabını Ali... Altta kalma!” İsmail:

“Muhtar efendiden çekinir...” diye alay etti. Bakkal telaşlandı:

“Muhtar da kim oluyormuş ki... Ben ticaretime bakarım. Zeytini verdiniz mi?...” Recep, bu sefer uzun uzun güldü:

“Üle üle üle... Neyse kapayalım. Benim de zaten siyasi olmaya hiç aklım yatmaz. Zeytine gelince, mademki İsmail ireyi bana bıraktı, verdim.”

Bakkal cebinden kocaman eski cüzdanını çekti. İçinden iki adet onluk çıkardı:

“Al sana yirmi banknot söz kesimi Recep. Malı, yarın gelirim, çekeriz. Sarar giderim. Bana müsaade... Bizim çocuk dükkânda yalınız.”

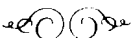
İsmail, Ali’yi kapıya kadar geçirdi. Dönerken babası:

“Allah Allah... Siyaset lafı Ali’yi amma da korkuttu ha... Bu irey meselesini kendi attı ortaya amma, kendi korktu. Bilseydim, pazarlığa başlamadan ben siyasi olurum.” İsmail cevap vermedi. Recep bugüne kadar oğluyla, politika lafına girişmemişti. Onun ne yaptığını, kahvedeki toplantılarını, köyün içinde dönen dolapları, Osman’dan sadece bir dedikodu olarak vakit geçsin diye dinliyordu. Ali’nin verdiği parayı uzun zamandan beri cebinde boş gezdirdiği cüzdanına dikkatle yerleştirdi. Keyiflenmişti. Bir zaman, ocağın başında oturan oğluna baktı. İsmail, sabahtan beri çalışmış, yorulmuştu. Soğuktan, çapayı tutan iri elleri mor mor olmuştu.

“Demek köyün Parti ireizi oldun ha İsmail?” Delikanlı, babasının bu ani sualine şaşıtı kaldı. Sesinde de bir alay vardı ihtiyarın.

“Öyle oldu” dedi.

“E... dünyayı düzelterek misin?” İsmail çocuk kadar saf gözlerle babasına baktı. Gülümsedi:

“Gayret edeceğiz.” Recep, oğlunun rütbesinden gurur duymuyor değildi. Fakat:

“Ülen İsmail be, başka bir iş olsa, akıllı çocuksundur, yüzüne karşı demek gibi olmasın emme, altından kalkarsın diyeceğim. Lakin bu işin çürük. Sonunda irezil olmak var.”

“Burasını hesapladım baba” dedi İsmail, “Siyasete burnunu sokan beyler, ağalar bile bir gün rezil oluyor, öteki gün göklere çıkarılıyor. Günün birinde de dediğini yaptıran, hakkını koparan oluyor. Kısmet bakalım. Mustafa Bey geçenlerde dedi ki, siyaset, efendice mücadeledir. Senin anlayacağın insanca, efendice dövüş.”

“Benim bildiğim” dedi ihtiyar, “efendice değil, erkekçe dövüş olur. Biz böyle gördük.”

“Benim dediğim dövüş kanunlu, nizamlı dövüştür baba... Tıpkı güreş gibi. Adabı erkânı ile rakibini yenersin. Recep öfkelendi:

“O senin dediğin karşındaki de adaba erkâna riayet ederse olur. Bir taraf nizamdan çıktı mı, dövüşe döner iş. Dövüşün de erkekçesi olur ha... Onun da nizamı vardır. Arkadan vurmak erkekçe bir iş değildir. Bana ettiklerini biliyor musun sen?”

Recep’in sesi değişivermişti. Oğlu çömeldiği yerde gözlerini yere indirdi.

“Dediydim sana... Sırası gelince, lazım olunca, ben de dövüşmesini bilirim baba...”

“İş işten geçer oğul... Hey Yarabbi, dünya tersine döndü... Bizim gençliğimizde ihtiyarlar önümüze geçer, bizi tutarlardı. Neyse, bildiğini işle oğul. Bu işte ben yokum. Lakin unutma, Muhtar olacak herif edepsizlikle ananızı beller. Onunla sidik yarışı edemezsiniz. Benim kulaklarım kırıste: Herif o kahvedeki toplantınızdan beri, topunuza harp ilan etti. Köyün içi fıkır fıkır kaynıyor... Kendi yakanda saydığın bir sürü kafasız köy odasına çekti. Eskiden ortalıkta bir kahve vardı, şimdi iki oldu köyümüzde. Herif Osman’a yalan söylememiş. Koca radyoyu da köy odasına dayadı. Akşam sabah, köy odasına varanlar Muhtar’dan bedava kahve içer oldu. Köydeki budala kıtlığına kıran girmediyse ya... Yarın öbür gün, zaten aleyhinde atıp tutuyormuş, üstüne okkalı bir pislik atar vallah billah, ovanın ortasından

geçen nehrin, şu tarlamızı dolduran gölün bütün sularıyla arı-tamazsın. Benden bir kere söylemek olsun, ayağını denk al. Bu gidişle istediğimiz gibi bizim işler yoluna giremeyecek. Elimde zanaatım var, makinist oldum diyorsun. Üst başımızdaki köy-lerden olsun, kasabadaki beylerden olsun, seni motorlarına isteyenler var. Gir birinin yanına, ölmeden şöyle ayacıklarımı uzatıp birkaç yıl, bu da oğlumun ekmeği deyip rahat etmek istiyorum. Anladın mı...

İsmail babasını dikkatle dinliyordu. Düzgün siyah bıyıkları-nın ucunu çekiştirdi:

“Bir ağaylan anlaştım gibi. Tarlası da bizim köye yakın. Bunun için meraklanma. Yüz elli bankonot aylık alacağım. İşe, önümüzdeki ayın başında başlayacağım.” İhtiyar gözlerini açtı:

“Yüz elli mi dedin ayda?...”

“Yüz elli.”

“Eyi para doğrusu.”

“Ben az buluyorum. Nazlanıyorum. Ovada iki yüz alan makinistler varmış. Ben onlardan aşağı kalmam.”

“Üle oğul, eyi bu para. Eh deyiver. Kendini bir kere göster-din mi, ağa elbette maaşını artırır.”

“Kabul ettim gibi zaten.”

“Eyi eyi... Parti Reisliğinden vazgeçiyorsun demek?...”

“Niye vazgeçeyim?”

“Dipsiz iş de ondan. İki iş bir arada olmaz.”

Recep, gözünün ucuyla oğluna bakıyordu. Genç adam, ocağa bir çalı koydu.

“Bu iki iş bir arada olur. Ömrüm oldukça, el kapısında kul köle olmak istemem. Ya su altındaki tarlamı kurtaracağım, ya da Parti Reisliğimle rezil olacağım. El kapısına şimdilik işle-rimiz düzelinceye kadar giriyorum.” İsmail o kadar sağlam konuşuyordu ki, Recep onun çocukluğunu, gençlik çağını, elinde olmayarak hatırladı. “Bu da gençlik hevesi... Dokunma İrecep...” diye düşündü. Sustu. Uzun bir sessizlikten sonra:

“Sen bilin İsmail” dedi. Bu sefer İsmail sustu. Tekrar uzun bir sessizlikten sonra baba sordu:

“Yarından sonra kasabaya pazara varacak mısın?”

“Gideceğim. Hem partici beyler beni bekliyorlar. Laf edeceğiz. Köyümüze gelmek istiyorlar. Gününü kararlaştıracamız.”

Recep, yavaş yavaş cüzdanını çıkardı. Biraz önce Bakkal Ali’nin verdiği paranın on lirasını çekti.

“Harçlığın var mı?...”

Bu sual nedense İsmail’e dokundu:

“Var... Var...” diye mırıldandı. Babası:

“Al şu on banknotu. Hem bozdurursun; hem de anana sor; pazardan eve ne lazımsa al.” İsmail uzandı. Parayı aldı. Almasa, babasının keyfinin bozulacağını biliyordu. Kapı açıldı. İçeriye Mehmet’le Ayşe daldılar. Recep, torunlarını şöyle bir süzdü.

“Gelin buraya!” emrini verdi. Çocuklar dedelerinin oturduğu yüksek kerevete yaklaşıp çenelerini dayadılar. Dede bir zaman yelek ceplerini karıştırdı. İki adet beş kuruşluk çıkardı. Bu son kalan ufaklık, paraya artık ihtiyacı yoktu. Cüzdanında kocaman bir onluk yatıyordu. Beşliğin birini oğlanın, ötekini kızın avucuna koydu.

“Basın bakalım bakkala... Şeker alın” dedi. Çocuklar sevinçle fırladılar. Kendisi de kalktı. “Kahveye kadar bir varayım” diye söylendi. İsmail, oturduğu yerden, pencerenin köşesine gözlerini dikti. Babası ve çocuklarının, harımın kapısında gözden kayboluncaya kadar arkalarından baktı.

İsmail akşam karanlığında kasabadan döndü. Onu evin merdivenlerinde karısı ve çocukları karşıladı. Eşğin üzerinden pazar yüklü heybeyi karısı aldı. Mutfağa yürüdü. Mehmet’le Ayşe küçük çerez kâğıdını kaptılar. Tam kavgaya girişeceklerdi ki, içerden dedelerinin amir sesi duyuldu. Herkesi yemeğe çağırıyordu. Elinde tahta kaşığı, gaz lambasının altına oturmuştu. İsmail alelacele merdiven başında karısının eline döktüğü suyla yıkandı. Sofraya oturdu. Yemekten sonra İsmail, babasına iki gün önce verdiği on liranın hesabını verdi. Kalktı, yürüdü. Tam kapıdan çıkarken Recep:

“Kahveye mi?” diye sordu. İsmail ümitlendi. Cebinde bir yığın gazete vardı. Hatta kendi köylerinden de haber vardı: Demokrat Parti’nin köy ocağının kuruluşu reisi, azaları... Hepsi

yazılıydı içinde gazetelerin. Geçen hafta kasabaya vardığında Sahir Bey'e rapor vermiş, o da gazeteye bastırmıştı. İsmail, "babam da gelse şu haberleri kahvede okurken bir dinlese" diye düşünüyordu.

"Sen de gelecek misin?" diye babasının سوالini سوالle karşıladı. İhtiyar, zeki gözlerini lambanın pembe ışığı altında oğluna uzattı... İstemeye istemeye gülümsedi:

"Sen git" dedi. "Kasabaya varıp geldiğin akşamlar, kahve mebusların meclisine dönüyor. Benim kafam bu kadar siyaseti kaldırmaz."

Oğlu ses çıkarmadı. Yürüdü. Recep:

"Gitmeden önce eşiği de dama çek. Önüne de saman at fıkaranın. Kırk yılın başı bir eşek sahibi olduk..." diye seslendi.

İsmail, ite kaka eşiği saman damına soktu. Her zamanki yerine taktı. Yıllardan beri yığılı kalmış çürük samanların sağ tarafına yeni aldığı bir yük samanı dökmüştü. Eliyle koyduğu için alışık adımlarla yürüdü. Bir kucak saman aldı. Eşegin önüne bıraktı. Fakat bir anda bütün vücudu ürperdi: Bu damın içinde kendinden başka biri daha vardı. Karanlığın içinde bir insanın derin derin nefes aldığını hissetti. Elini yerde gezdirerek bir sopa buldu. Birdenbire çürük samanlara doğru yürüdü. Bir direğin karaltısının yanına geldi.

"Kim o?" Titrek bir ses:

"Benim" dedi.

"Kimsin sen?"

"Ben, Ömer... Yabancı değil İsmail Ağabey..." İsmail'in sopayı sıkkan parmakları gevşedi.

"Ne işin var burada ülen?..." Ömer sesini düzeltti:

"Biz Safife'yle kaçtık." İsmail birden lafı, işi kavrayamadı. Bir an durakladı. Sonra kendisini toparladı:

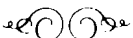
"Tuh!... Allah belânızı vermesin. Eyi halt etmişsiniz."

"Sen bilin gayrı ağabey."

"O da ne demek ülen?"

"İşte bu gecelik bizi burda görmemiş ol."

İsmail bir an düşündü: "Zaten görmüş olsam sade sizin değil, bizim de başımız derde girer. Buraya gelirken kimseye görünmediniz ya?"

“Görünür müyüz hiç... Dağdan dolandık. Yarın sabah teslim oluruz.”

İsmail döndü, kapıya yürüdü. Ömer seslendi:

Aman ortalığı idare ediver bu gecelik. Arkamıza düşmüşlerdir bile. Burası kimsenin aklına gelmez.”

“Kıs sesini...” İsmail, saman damının viran kapısını, üstündeki paslı telle iyice bağladı. Harımın kapısına yürüdü. Tam çıkarken, iki gölgenin kahvenin tarafından kendisine doğru koştuğunu gördü. Yusuf, Balıkçı Kâmil’den önce onun yanına vardı. Nefes nefese:

“İşler kötü İsmail” dedi, “Muhtar, adamları, silahlanmışlar. On, on beş kişi kadar varlar. Ömer’i arıyorlar. Bir bulurlarsa vallah billah vururlar.” İsmail o değil gibi:

“Ömer’e ne olmuş ki?” dedi.

“Haberin yok mu?” diye Kâmil sordu.

“Biraz evvel kasabadan geldim.”

“Ömer’e ne olacak... Muhtar’ın kızını kaçırmış. Galip dayının yanına vardık. Fukara kocakarıyla evinde titrer durur. Ona meraklanma, dedik. Ortalığı, daha doğrusu Muhtar’ı yatıştırmak lazım. Yoksa bir iş çıkacak.”

İsmail:

“Bana bakın... Benden evvel kahveye varın. Ömer’le kızı, Gâvur zeytinliğindeki viran damlara doğru giderlerken görenler varmış gibi bir laf çıkarın.”

“Anladım” dedi Yusuf. “Biz onlardan önce gidip viran damları tutarız. Arkadaşlara da fısılarım çiftelerini tüfeklerini alsınlar.” İsmail, “Haydi oradan sende... Tüfeklen filan işimiz yok.”

“Ömer orada değil mi?”

“Orası uzak. Gitmez oraya kadar Ömer.” Kâmil telaşlı:

“Aman tavşanın kuyruğunu akıllarına getirmeyelim.”

“Siz benim dediğimi yapın. Sen kız kaçırısan dağa mı çıkar-sın?...”

“Ne işim var dağda?” dedi Yusuf.

“Nereye saklanırsın?”

“Ben, en iyi yer bir saman damıdır derim. Bildim bileli kız kaçırırlar, ertesi sabah bir saman damından çıkarlar.”

“Eyi öyleyse... Bu köyün içinde bir sürü saman damı var. Basın bakalım Muhtar her eve giremez. Haneye tecavüz sayılır. Kanunda yeri var. Kendi de bilir kanunu ya...”

Balıkçı Kâmil, manalı manalı gülümsedi. Yusuf’un beyaz dişleri göründü. Ay, köyü kucağına alan tepelerin ardından başını göstermişti... Donuk ışığı, gölün durgun sularına vurdu.

İsmail kahveye vardığı zaman, köylüsünü çivi üstünde oturur buldu. Hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, selamı basıp ihtiyar Durmuş’la Kahveci Osman’ın oturdukları masaya oturdu:

“Kasabadan eyi haberler getirdim” dedi. Durmuş:

“Ortalık telaşlı İsmail...” cevabını verdi.

“Hayır ola?”

Osman:

“Haberin nereden olsun. Kasabadaydın. Ömer, Muhtar’ın kızını kaçırdı...”

“Vay canına!”

Kahveci devam etti:

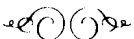
“Muhtar adam topluyormuş. Ben de candarma Emin Onbaş’ya haber saldım. Kan man çıkmâsın...” Etraftan bir:

“Orası biraz zor... Kan çıkaracakmış” diye bir homurtu duyuldu. Deli İbrahim deli gibi kahvenin kapısına yüklenip içeri daldı.

“Savulun! Muhtar silahlı geliyor!” diye bağırdı. Kahvenin içindeki kalabalık kılını bile kıpırdatmadı. Durmuş, Osman, İsmail, karşı masada oturan Balıkçı Kâmil ve Yusuf taş kesildiler. Tam Muhtar içeri girerken Yusuf, yan tarafında oturan birine bir göz attı. Bu yusuvarlak kara suratlı adam, yüksek sesle:

“Muhtar’ın kızı ile Ömer’i, Gâvur zeytinliğindeki viran-damlara doğru giderlerken görenler varmış...” diye yanındaki karakuru delikanlıya anlatmaya girişti. Muhtar da tam bu sözün üstüne geldi. Paltosunu giymiş, eline çiftesini almıştı. Arkasındakiler de silahlıydı. Büyük gürültüyle içeri girmişlerdi. Muhtar yaşını başına unutmuş, arslan kesilmişti. Kahvenin tam ortasında durdu. Soluk soluğaydı. Onun lafa başlamasına meydan bırakmadan İsmail doğruldu. Alaylı bir sesle:

“Ne o? Hayır ola Muhtar efendi? Köyü gâvur mu bastı? Biz de silahlanalım mı?...”

İki adam bir zaman birbirlerine yiyecek gibi baktı. Muhtar: "Köyü Demirkıratlar bastı İsmail..." dedi, "demek hesapta kız kaçırmak da var?...". Ortalığın gerilen şinirlerini, İsmail öyle lakayt bir kahkaha attı ki, yumuşatıverdi.

"Eyi amma, kız kaçırmakla Demokratların ne alakası var?..."

"Ömer Demirkırat işte."

"Bizim aza defterinde Ömer diye birinin kaydı yok."

"Babasının, Galip'in de yok mu?..."

"Bak o var."

"Gördün mü?..."

"Bundan ne çıkarmış ki... Biz bu köyün içinde Halkçıların da Halkçılardan kız kaçırdığını çok gördük." Birden İsmail'in sesi ciddileşti: "Niyetini anladım Muhtar. Ama bize söktüremezsin, yutturamazsın" diye devam etti. "Bizim siyaset kitabımızda kız kaçırmak yazmaz. Milletin gözünü boyamak için de bu çeşit adi dalavere çevirmeyiz." Muhtar şaşaladı. Sonra geriledi:

"Madem siz yoksunuz işin içinde... Ben bu işi hallederim. İkisini de geberteceğim."

"Mahpusu boylarsın Muhtar!" diye Kahveci karıştı. "Bu işin böyle olacağı belliydi. Sana gelip namusunla kızını ver demedim mi?... Ömer'den kabahat gitti. Gel otur, bir kahve yapayım sana da düğün hazırlıklarını konuşalım. Zengin adamsın. Şanı-na yaraşır bir düğün yaparsın elbette."

"Osman!" diye bağırdı Muhtar, "alayın sırası değil, namusumu iki paralık ettiler. Temizleyeceğim." Arkasındakilere bağırdı: "Yürüyün ülen. Babası olacak herif, onları evinde saklamıştır. Orda da yoklarsa, basarız viran damları."

Muhtar bütün gece köyün altını üstüne getirdi. Viran damları bastı. Bir türlü kızı ile Ömer'i bulamadı. Sabah karanlığında adamlarından biri soluk soluğa Muhtar'a gelip kızı ile Ömer'in Recep'in saman damından çıkıp Galip'in evine vardıklarını haber verdi. Muhtar, köy odasında çay içiyordu. Uykusuzluktan kapanı kapanıveren gözleri faltaşı gibi açıldı. "Yürüyün ülen!" diye yerinden fırladı. Bir yürüdüler... İşte o zaman köy karmakarışık oldu. Bir andan sonra köyün içide

olup biteni sıraya koyup anlatabilmek oldukça zordur. Önce Muhtar, Galip'in evini basıp candarma onbaşısının marifetiyle Ömer'i ve kızını yaka paça köy odasına getirdi. Bütün köy halkı da odanın etrafını aldı. Sonra Ömer'in kızı kaçırmasına yardım etmekten sanık olarak Recep'i, İsmail'i, Balıkçı Kâmil'i, Yusuf'u, gene onbaşısının marifetiyle toplattı. Bu toplananların hepsi, aşağı yukarı Demokrat Parti'nin ileri gelenleriydi. Köylü, işi hemen anladı. Kahveci Osman, beygirine atlayıp acele kasabanın yolunu tuttu. Kasabalı Demokrat beyleri, bu siyasi meseleden haberdar etmeye gitti. Sadife, köy odasının önünde, bütün köyün gözleri önünde ağlayarak babasına yalvardı:

"Ben kendi rızamla Ömer'e kaçtım. Ömer benim ben Ömer'in. Ne sen, ne hükümet bizi ayıramaz baba!..." diye bağırdı. Muhtar:

"Utan, sıkıl!" diye çıkıştıysa da, Sadife köy meydanını çınlatan sesiyle:

"Ölüm bizi ayırır!" cevabını verdi. Muhtar gözlerini belerterek:

"Sus sen!" diye bağırdı. Şimdiye kadar kızını hiç böyle görmemişti. Ömer, Sadife'nin biraz arkasında duruyor, sesini çıkarmıyordu. Yüzünde de hiçbir telaş eseri yoktu. Muhtar bir an ne yapacağını düşündü. Sonra, toslayacak koç gibi, yan yan ötekilerin üzerine doğru yürüdü:

"Haberiniz yoktu ha?..." İsmail dudaklarında alaycı bir tebessüm:

"Nereden olsun ki..." dedi. Muhtar, Recep'e döndü:

"Sizin dama saklanıyorlar da haberiniz olmuyor ha?"

Recep korkmadığını belli etmek için aynı muhtar gibi Muhtar'ın üzerine yürüdü:

"Benim damın kapısı bacası belli değildir. Girmişler. Yemin etsem başım ağrımaz. Haberim yoktu. Kız, ben kaçtım diyor, duymuyor musun? İnat ettikçe daha kepaze oluyorsun." Muhtar, bu sözler üzerine mosmor kesildi. Nutuk verir gibi kalabalığa bağırmaya başladı:

"Siz kanunun, nizamın ne olduğunu bilir misiniz?" Kâmil alay etti:

“Hani doğrusu senin kanunu biliriz Muhtar efendi: Zorbalık!”

Muhtar deliye döndü:

“Hööööyytttt!...” diye bağırdıktan sonra: “Yaşı daha küçük olan kızı kandırıp kaçırmayı ben size gösteririm.” Kalabalık önce şaşkın şaşkın birbirine baktı. İhtiyar Selim, ileri çıktı:

“Muhtar boş yere nefes tüketirsin. Senin kız, benimkinin akranıdır. On sekizini geçeli de epey oldu.”

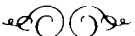
“Orasını Allah bilir...” dedi Muhtar. Jandarma Emin’e döndü, “Burdan ötesi senin bileceğin iş Onbaşı. Benim kız küçüktür. Nüfus kâğıdı da koynumda. Davacıyım.”

Dört

Osman, anlata anlata bitiremiyordu:

“Doğru vardım. Bizim külüstür beygiri yolda o kadar sıkıştırmışım ki, neredeyse kasabaya gelmeden nalları dikecekti. Onu hana bırakır bırakmaz, soluğu Sahir Bey’in yanında aldım. Meselenin ıcığını cıcığını anlattım. Bey güldü de güldü. Amma az sonra kaşları çatıldı. Üle Osman, bu iş şakaya gelmez. Muhtar kulpunu bulursa bizimkileri mahpusta aylarca alakor. Hemen bir çaresine bakalım, dedi. İşini gücünü bırakıp yürüdü. Avukat Fuat Bey’in yanına vardık. Onun yazıhanesine de çok geçmeden, bütün ileri gelen demokrat beyler geldiler. Meclis kurduk. Mustafa Bey, köpürdü de köpürdü. Bu Muhtar’ın yaptığı düpedüz şarlatanlık, siyaset böyle mi olur, diyordu. Avukat Fuat Bey bana sordu: “Osman efendi, dedi, Muhtar’ın kızı kaç yaşlarında var?” Eh bilmez miyim? Elimizde doğdu büyüdü. “Su içinde on dokuz var beyim, dedim.” “İyi” dedi, “Ömer zorla kaçırmadı ya.” “Tıpış tıpış kendi vardı gitti” dedim. Fuat Bey öteki beylere dönüp: Mesele yok. Olsa olsa Muhtar’ın kızının nüfusu, yaşını küçük gösteriyordur. Muhtar meseleyi buradan kurcalayacak. Bize köyden birkaç şahit getirip kızın on sekizini geçtiğini ispat kalıyor. Bundan sonra kız da ben kaçtım deyince, Ömer’le nikâhını kıymat işten değil... Muhtar yapsa yapsa, Ömer’i en fazla on beş gün mapusta tutabilir. İsmail’i ve ötekilerin bir kısmını hemen tahliye ettirebilirim. Sonra bana döndü. Avukat Fuat Bey, “Osman, köyden bu işe şahet buluruz değil mi?” diye sordu... “Bu da sorulur mu Fuat Bey?” dedim, “Bütün köyü gidip getireyim.” “Sen şimdi bu çeşit namuslu kişilerin adlarını ver yeter” dedi. Osman lafını buraya kadar getirdikten sonra, kahvesini dolduran köylüsünün yüzüne memnun memnun bakarak: “Üst tarafını siz de biliyorsunuz” diye ilave etti.

Köylü, daha doğrusu Demokratlar bu meseleyi, kendi zaferleriyle bitmiş sayıyorlardı. Artık yalnız olmadıklarını bu iş, ispat etmişti: Bütün kasabanın ileri gelen demokrat beyleri, ağaları, köylünün bu derdine candan koşmuşlardı. Kasabanın Demokrat Parti İdare Heyetinden Avukat Fuat Bey, ateş kesilmiş, üç gün içinde İsmail'i, Recep'i, Balıkçı Kâmil'i, Yusuf'u ve Ömer'in babası Galip'i tahliye ettirmişti. Ömer, kızın yaşının on sekizi geçtiği ispat edinceye kadar, mahkemenin üç celsesi boyunca, yani tam yirmi beş gün mapus damında yatmıştı. Her celseye şahitlerle birlikte hemen bütün köy taşınmıştı. Daha ilk celsede Sadife, hakimın önünde gözlerini yere eğerek, "Ömer'e ben kendim kaçtım. Beni zorlayan olmadı..." demişti. Muhtar az kalsın deliriyordu. Belki de başkaca çaresi kalmadığı için öfkeden, kızgınlıktan, hırsından deliye dönmüştü. O, ilk celsenin sonunda, akşam vakti köye dönüldüğünde Sadife'yi, Muhtar'ın elinden zor kurtardılar. Ağzı yüzü kan revan içinde kalmıştı zavallı kızın. Bu hadise de köy meydanında cereyan etti. Muhtar, kızını evinde de dövebilirdi ama, bunun hiçbir kıymeti yoktu. Köylü, kahveden dışarı uğrayıp kasabadan gelenler, atlardan, eşeklerden atlayıp kızı kurtardılar. Muhtar bar bar bağırıyordu:

"Evlatlıktan reddettim! Orospu!... Namussuz!..." Kızı Muhtar'ın elinden aldıkları sırada, Galip sakın sakın yanaştı. Muhtar'a,

"Senin evladın değilse, benim evladımdır. Kızımdır!" dedi. Sadife'yi elinden tutarak, köylünün gözleri önünde evine götürdü. Öte taraftan tahliye edilenleri köy, bir bayram havası içinde karşıladı.

İsmail bu kız kaçırma işini, "ahvali âdiyeden" sayıyordu. Fakat biraz da canı sıkılmamış değildi: Şu sırada köyün içinde partiler arası münasebetin gerginleşmesinin iyi mi, yoksa kötü mü olduğunu düşünüyordu. Sonra bir başka mesele vardı. Pek akıllı ermeyenler için bu kız kaçırma hadisesi, parti heyecanını biraz tavsatır gibi olmuştu. Ömer'in nasıl yapıp yakıştırap Muhtar'ın kızını kandırdığına bütün köy halkı hâlâ hayret ediyordu. Baştan beri işin gidişatını bildikleri halde, sonunun böyle gele-

ceğini kimsecikler tahmin edememişti. Edememişlerdi ama, iş ayan beyan ortadaydı: Sadife Ömer'in evindeydi. Muhtar, kızını evlatlıktan reddetmişti. Deli İbrahim'in aklı bunu bir türlü almıyordu.

"Sahiden evlat defterden silinir mi be Osman? Benim hiç evladım yok da... Bir türlü kestiremiyorum..." diye sordu. Kahveci, kahvedekileri gülmekten kırdı geçirdi; tıpkı Muhtar'ın yaptığı gibi parmağını yaladı. Ocağın üzerine bir çizgi çekti:

"Nah şuraya yazıyorum İbrahim, bir yıla kalmaz Muhtar, kızının çeyizini çimenini Galip'in evine yollamazsa ben de adam değilim. Ömer gibi koca, Galip gibi kayınbaba, kızına zor bulurdu. Göreceksiniz, yarın öbür gün; "Damat! Koş oğlum zeytinlere, Damat! Koş oğlum falan tarlaya demeye başlayacak. Zengin damattan Ömer gibisi daha iyisine gelir onun. Ah bir o zamana kadar Galip tarlasını sudan kurtarmalı da Ömer bu sefer Muhtar'a bir burun kıvırmalı..."

Köyün delikanlıları Ömer'i hem kıskanıyorlar, hem de takdir ediyorlardı. Doğrusu, hiçbiri şimdiye kadar Sadife'ye yan bakmaya bile cesaret edememişlerdi. "Ama" diyorlardı, "kızın yüreği Ömer'e kaymış... O başka mesele..."

İsmail işte birkaç zaman bu kız kaçırma heyecanının yatışmasını bekledikten sonra, kahvede bir toplantı tertip etti. Ne diyeceğini soranlara, kasabadaki parti işlerinden bahis açanlara "yarın akşam" cevabını veriyordu. Bu gece işin tam kıvamına geldiğini hesap etti. Kasabadan getirdiği gazeteleri, broşürleri alıp kahveye vardı. Onun etrafını çepeçevre aldılar.

"De bakalım İsmail..." dediler. O büyük bir jestle bir gazeteyi açtı:

"Dinleyin bakın bizim köyü yazıyor..." cevabını verdi. Bu söz, kahvenin içinde bir bomba tesiri yaptı. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı:

"Bizim köyü mü yazıyor?..."

"Nereden biliyorlar ki bizim köyü?..."

"Neden yazıyor acaba?..."

"Ülen şu sırada köyde katillik filan yok ki yazsın..."

"Demek namımız bu kadar büyüdü..."

“Ülen bırakın da İsmail okusun anlayalım!” diye Durmuş Dayı bağırıp herkesi susturdu. İsmail, sigarasının külünü silkti ve okumaya başladı: “... köyünde bu hafta içinde yapılan bir toplantıda Demokrat Parti faaliyete geçmiştir. Yapılan seçim neticesinde çiftçilerden Durmuş, Galip, Balıkçı Kâmil, Kahveci Osman ve Makinist İsmail, Ocak İdare Heyeti’ne seçilmişlerdir. İdare Heyeti’nin yaptığı iş bölümü neticesinde, İsmail, Ocak Başkanlığına getirilmiştir. Kendilerine muvaffakiyetler temenni ederiz. Köy halkı, toptan Demokrat Parti’ye aza kaydolanmaktadır.” Yazının okunması dinleyicilerde büyük bir heyecan uyandırdı. Durmuş, İsmail’in arkasını okşayarak:

“Doğrusu gazete eyi yazmış” dedi. Balıkçı Kâmil dayanamadı, yalvardı. Osman onun bu görgüsüzlüğüne burun kıvırdı. İsmail yazıyı bir kere daha başından sonuna kadar okudu. Galip fersiz gözlerini aç aça mırıldandı:

“Bak hele... Ben çiftçiliğimi unutalı hani oldu. Herifler unutmamışlar...”

İsmail şöyle bir etrafa baktı:

“Önümüzdeki pazar günü, hani tatil günü, sakın bir yere kimse kaybolmasın. Kasabanın Demokrat Parti Reisi, bütün ileri gelenleri, beyler, ağalar, köyümüze misafir gelecekler. Bizim köyün işlerini hep biliyorlar amma, bir de bizim ağzımızdan dinleyip ona göre hazırlıklı olmak istiyorlar. Ben size dedim de inanmadınız. İşte geliyorlar. Göreyim arkadaşlar, benim yüzüme kir getirmeyin. Hep birlik olalım. Kimse bir yana kaymasın...” Yusuf atıldı:

“Vallah sen de İsmail, o gün Muhtar’ı da istersen, yaka paça getirelim.”

İsmail güldü:

“Yok canım... O kadar uzun boylu değil. Kimin canı isterse gelir. İsterse Muhtar da gelir. Bir diyeceği varsa der.”

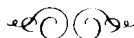
“Kafasını kessen gelmez.”

“Kendi bilir.”

Osman, düşünceli:

“Bizim meclisimize gelebilmesi için Halkçıları dehlemesi lazım.”

İsmail bu sözü düzeltti:

“İstifa etmesi lazım. Ama dinlemek için sadece müsaade isteyip gelebilir.”

“Sokmayız.”

“Olmaz öyle şey. Siyaset başka, dostluk başka...”

“İstifa etsin de gelsin.”

“O etmez ya...” diye Osman söze karıştı, “başka edecekler çok. Kasabada olduğu gibi.”

“Ya... Ederler mi dersin?”

“Görürüz. Doğru adam, bir dakika Halkçıların yanında kalmaz gayrı. Bakın bizim kasabadaki Mustafa Bey’e, Halkçıydı ama kasabada Demokrat Parti’yi kuranların başında geliyor.”

“Bu nasıl iş?”

İsmail cevap verdi:

“Basbayağı iş işte. Halkçıların gidişatını beğenmeyip Demokratların memleket işlerini düzeltereğine inanmak demek oluyor.”

“Doğru.”

Kahveci Osman:

“Kasabada Halkçılardan vazgeçen tümen tümen...” dedi.

“Köyümüzde de ıkır cıkır edenler başladı.”

“Muhtar deli olur bir kişi Halkçılardan çıkıp bize gelirse.”

“Fukara zaten şimdiden bizden öte yakaya geçen olursa?”

Osman, sandalyesini kalabalığın ortasına doğru itip oturdu:

“Bu dediğin senin olmayasıya bir iş. Müslümanlıktan geçip gâvur olmaya benzer. Var mı içimizde böyle sütü bozuk?...”

“Tövbe Yarabbi, tövbe estafurullah...”

“Şimdiden ne mal olduğunu gösterebilirsin. S...’sin gitsin muhtarın yanına...”

“Geç be Osman...” dedi, “ortalıkta bu çeşit namussuz yok!...”

Bütün kahveye, sigara dumanı sisini delerek birbirinin gözünün içine baktı. Kendilerini, birbirlerini yokladılar. Bakışlarda erkeklik, kabadayılık, nefse itimat vardı. Kısa bir an sonra bu bakışlar sevgiye, dostluğa dönüşüverdi.

Beş

Kasabadan Partililerin böyle gelebilmeleri ancak verilen söze karşın bir ay sonra mümkün olabildi. Bunda hiç kimsenin kabahati yoktu.

Birdenbire o kadar çok yağmur yağdı ki, ovanın ortasından geçen nehir taşıtı. Dört bir yaka denize döndü. Köyle kasabanın arasındaki yollar kapandı. Su, balçık, her yanı örttü. Bir zaman köy, küçük bir adaya benzedi. Balıkçı Kâmil'in eski kayığına epey iş düştü. Yakın köylerle kasabanın arasında sefer etmeye başladı. Kasabaya çamur deryasında yaya yürümek icap ediyordu. Kahveci Osman'ın sabrı tükendi. Böyle zorlu bir yolculuğu göze alarak gidip, Parti merkezinin hediyesi radyoyu getirdi. Köylülerin Demokratları kahvede toplanıp, şarkıları türküleri dinleyip hoş vakit geçirdiler. İş güç şöyle dursun, sudan çamurdan kıpırdamak mümkün olmuyordu. Yalnız radyoda edilen laflar, onları biraz sıktı: Hep Halkçılar konuşuyorlardı. Demokratlardan pek seyrek bahsediliyordu. Bu meseleyi Osman:

"Ben de olsam, radyonun kulpu elimdeyken kendimden başka kimseye laf ettirmem..." diye halletti. Şimdi köy odasıyla Osman'ın kahvesi arasında şiddetli bir rekabet başlamıştı. Muhtar, doğuştan uğraşmayı, kendini satmayı seven bir adamdı. Köyün içinde belki kırk yıldır şu son aylarda edildiği kadar çok laf, dedikodu edilmemişti. Bir de Ömer'le Sadife'nin lafı vardı ortalıkta: Muhtar kendisi kıyması lazım gelen medeni nikâhı kıymıyor, İmam Efendi de muhtardan ödö koptuğu için imam nikâhına yanaşmıyordu. Ona; "Bana bak İmam, varır da Ömer'len kızımın nikâhını kıyacak olursan, vallah gözünün yaşına bakmam, seni hükümete rapor ederim..." demişti. İmam her ne kadar: "Yahu Muhtar, bu senin kızın, nikâhsız oturmalarına nasıl razı olursun?" dediyse de meram anlatamamıştı. Başka çeşit ahvalde, medeni nikâhtan sonra veya evvel, İmam'ın

nikâh kıymasına Muhtar pek aldırılmaz, göz yumardı. Muhtar'ın hesabı başkaydı. Bir gün İmam'a:

"Var o Ömer olacak kerataya söyle, olan oldu, hiç değilse gelip kızımın elimi öpsünler, affedeyim. Nikâhlarını kıyalım. Lakin bir şartım var: Ömer Halk Partisi'nin defterine gözümün önünde yazılacak" dedi. İmam'ın pek akli ermez. Etekleri zil çalarak koştı. Bir kenara çekeceği yerde, Osman'ın kahvesinin ortalık yerinde Ömer'e bu müjdeyi verdi. Ömer bütün köyün önünde bu teklife:

"İmam Efendi" diye cevap verdi, "kızını aldım. Ne olursa olsun babam sayılır. Kendisine hürmette kusur etmemeye çalışırım. Amma bu isteğini yapamayacağım. Benim de haysiyetim var. Köye beni rezil etmek mi ister? Nikâh dediğin ne olacak ki, nasıl olsa günün birinde yaparız. Yolların açılmasına şurada ne kaldı ki... Olmazsa nikâhımızı kasabada kıydıracağım. Üstüne varmasın gayri babalığımız. Var böylece selam et..." Osman, Ömer'in arkasını okşadı. Bütün köy, çocuğun erkek adam olduğunda karar kıldı.

Sonunda bu hayhuy içinde köyün Demokratları, bugüne, nisanın bu parlak güneşli gününe çıktılar. Nihayet, bugün kasabalı Demokrat beyler, ağalar geliyorlardı: Telaş, hazırlık büyüktü. Köyün küçük camisinde hiçbir namaz, bu sabah namazı kadar büyük bir cemaatla kılınmamıştı. İmam Efendi şaşıtı kaldı. İhtiyarlar bir yana bir sürü delikanlı da camideydiler. Bunu haber alan Halkçılar, namaz vaktinin geçmesine rağmen güneş doğduktan sonra, inadına sabah namazını kaza olarak eda ettiler. Camiden çıkan cemaat doğru Osman'ın kahvesine vardı. Az sonra civar iki köyün Demokratlarının ileri gelenleri, köye girerek, doğru Osman'ın kahvesine geldiler. Güneş biraz yükseldiği zaman, köyün içinde bir bayram havası esiyordu. Kahveye yakın evler kadınlarla, çocuklarla dolmuş taşmıştı. Bu kalabalık yavaş yavaş gübre yığınlarının, yıkık duvarların üstünü de doldurmaya başladı. Osman telaş, heyecan ve hareketten şaşkına dönmüştü. Kahve geceden toplantıya hazır. Köyün içinde ne kadar eski teneke varsa toplanmış, kahvedeki sandalye yetersizliği karşılanmıştı. Kahveci, evinden getirdiği iki eski kilimi tezgâhın önüne sermiş, iki

masanın arkasına sekiz on tane sandalye dizmiş, geleceklere yer hazırlamıştı.

Kalabalık artacak olursa, bu kilimlere de pekâlâ oturulabilirdi. Ocakçı Deli İbrahim'e, iki delikanlı ayakçı olarak yardım edecekti. Osman, işi idare edecekti. Amma siyasetten pek ocakla, kahve satışıyla meşgul olabileceği şüpheliydi. Kocaman bir sürahi, limonata dolu, misafirleri bekliyordu. Kahvenin kaynaşması, dışardan etrafını alanlara ayrı bir heyecan veriyordu.

İsmail, Kâmil, Yusuf, Durmuş Ağa, daha köyün ileri gelen birçok Demokratları, misafirleri karşılamak üzere, köyün dışına çıkmışlardı. Gerekirse misafirleri yarı yoldan karşılayacaklardı. Hep atlara, eşeklere binilmiş, sabah namazından sonra, yola çıkmıştı. Yalnız, kahvenin önünde, kimse farkına varmadan Kahveci Osman, İsmail'i eşeğinden indirip altına kendi beygirini çekti:

“Ülen, haysiyetimiz şerefimiz var bugüne bugün, köyümüzün Parti Başkanı –başkan sözünü yeni öğrenmişlerdi– eşeğe binmez bundan sonra!...” demişti.

Kalabalığın tam kıvamını bulduğunu kestiren Kahveci, köye hazırladığı sürprizin meydana çıkarılması zamanının geldiğini düşündü. Öyle ki, bütün gözler, sık sık gölün üst başında dolaşıp, sağındaki tepeleri bırakarak ovaya doğru uzanan yola takılmaya başlamıştı. Kahvenin arkasına dolandı. Kelleşmiş incir ağacının altında çömelen iki adama yaklaştı. Osman'ı görünce iki çingene doğruldular. Biri poşusuyla örtülü davulu omuzuna astı; diğeri, beline soktuğu zurnasını çıkardı. “Vakit tamam mı?” dediler. “Tamam” cevabını verdi. Osman, cebinden iki adet iki buçukluk çıkardı. Adamların avuçlarına sıkıştırdı. Ve ilave etti: “Pazarlık pazarlık. İş bittikten sonra birer gümüş lira alacağınız kalıyor. Sizin çalgınıza yedi bankonot da çok ama ne yapalım ki Demokratların şerefi var. Feda olsun!” Davulcuyla zurnacı sırttılar. “Başlayalım mı?” diye zurnacı sordu. Osman, “Ben kahveye girdikten az sonra başlarsınız. Benden para aldığınızı arkadaşlar öğrenmesin. Arkadaşlar için yedi bankonotun hükmü mü olur... Ama velakin yavuz çalın ha... Veresiye iş istemem. Davulu vurduğunuz vakit, dağlar taşlar diz durup zeybekleşsinler. Dağlar dağlara karşı oynasın.”

“Sen hiç kasavet çekme Osman ağa,” dedi Zurnacı. “Meydana bir Onuncu Yıl Marşı ile gelsek münasiptir dersin?” Osman, bir an düşündü: Onuncu Yıl Marşı, milletin marşıydı. Muhtarcılar çatlasın!

“Münasip!” cevabını verdi.

Çok geçmeden, köyün ıslak, nemli yüzü, Onuncu Yıl Marşı ile aydınlandı. Halk, kahveden dışarı fırlar oldu. Köyün dört bir yakasından çocuklar peydahlandı. İşini gücünü daha bitiremeyen kadınlar da işlerini yarım bırakıp köy meydanına döküldüler. Davul zurna geldi kahvenin merdivenleri önünde durdu. “Ülen Osman, bu da nereden çıktı?” diye soran sorana. Kahveci bu sualleri, keyifli keyifli gülümseyerek cevapsız bıraktı. Davul zurna, oyun derken, daha birkaç saatin nasıl geçtiğini kimse fark etmedi. Nihayet kalın, tok bir ses:

“Geliyorlar!” diye bağırdı. Köy meydanı, karıştı. Uzaktan köy odasının önünden bu yakayı seyreden Halkçılar, girip odaya kapandılar. Muhtar ortalıkta bulunmamak için evine kaçtı. Jandarma Emin Onbaşı, tüfeğini omuzuna asıp, her ihtimale karşı ortalıkta devriye gezmeye başladı. Köy meydanı kaynaştı. Galip, Osman ileri çıktılar. Onları diğer ihtiyarlar takip etti. Arkadan da kalabalık yürüdü. Osman, artık meydana giren kabileyi görünce, davulcuya “sus” emrini verdi. Kahvenin önünü çoluk çocuktan temizledi. Köylü, elini kavuşturup, beylerin attan inmesini bekledi. Delikanlılar, atların yularına yapışıp yardım ettiler. Herkes Başkan’ı birden tanıdı: Tıknaz, orta boylu, sarışınca bir zattı. Attan indi; Osman’la, Galip’le tokalaştı. Onun hemen yanbaşı Mustafa Bey vardı. Onlardan sonra iki bey daha gelmişti. Hepsi gıcır gıcır çizmeliydi. İsmail, kalabalığa doğru:

“Bilirsiniz Sahir Bey... Kasabamızın Demokrat Parti Başkanı!” diye seslendi. Kalabalıktan bir:

“Hoş geldin Bey!” gürültüsü koptu. Başkan, kasketini halka sallayarak:

“Sağ olun... Var olun... Hoş bulduk!” diye bağırdı.

Osman:

“Ne duruyoruz, alkışlayalım arkadaşlar!” diye bağırdı. Bu âna kadar biraz çekingen duran köylünün yüreğinden bir alkış

koptu geldi. Köy meydanı çin çin çınladı. Kahvenin merdivenlerine doğru yüründü. Sahir Bey, iki basamak çıktı. Durdu. Kalabalığa döndü. Herkes ne söyleyeceğini bekledi. O, sesini yükselterek:

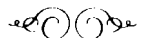
“Arkadaşlar, her şeyden önce, buracıkta küçük bir merasim yapacağız. Hepinizin namına Kahveci Osman’a kahvesini köyümüzün Parti Ocağı olarak ayırmasına teşekkürler ederim...” Kahveci Osman’ın kırçıl sakallarına kadar kızardığı, gözlerinin yaşardığı, boynunun büküldüğü görüldü. Başkan devam etti: “Bu mutlu, bu hayırlı güne, İstiklal Marşı’mızla başlayalım.”

Osman, kendine geldi. İbrahim’e, tezgâhın altında hazır bekleyen bayrağı getirmesini söyledi. İbrahim koştu. Bayrak, kapıdaki yerine asıldı. Herkes başını açıp marşa hazırlandı. Kasabalı beylere, askerlik etmiş bütün köylü ve mektep çocukları da iltihat ettiler. Marş söylendi. Sahir Bey, çantasından bir tabela çıkardı. Köylüye gösterdi. Herkes yazıyı heceledi: “... Köyü Demokrat Parti Ocağı” yazılıydı. Osman bu sefer kendisi koştu, iki çiviyle keseri kaptı geldi. Kendi elçeğiyle bayrağın altına tabelayı çiviledi.

Kimseler farkında değildi amma, Muhtar, evinde duramamış, tekrar dönüp köy odasına gelmişti. Halkçıların sarsılan maneviyatlarını tazelemek için, inadına radyoyu pencereye yerleştirmiş, imanına açmıştı. Günlerden pazar olduğu için, radyoda her saat bir hava, bir söz vardı. Şu sırada da bir köçek havası tizden ta kahvenin önündeki kalabalığa kadar uzanıyordu. Bir müddet o tarafa baktılar. Millet dirseğiyle birbirini dürttü. Gülüşmeler oldu. Sahir Bey bile güldü. Yürüdü kahveye girdi. Arkasından kalabalık da yürüdü. Osman, çingenelere döndü:

“Vurun ulan davulu...” dedi, “Şunların sesi kısılsın.” Halk da kahkahayı bastı.

Köy odasına gelince; Muhtar, başına toplayabildiği taraftarları ile, güya havadan sudan laf ederdi. Fakat akıllı fikri, Osman’ın kahvesinde olup bitenlerde, olup biteceklerdeydi. Gerçi orada edilecek sözlerin, dakikası dakikasına kulağına geleceğinden emindi. Yalnız bir derdi vardı: Bu zıpçıktılar,

milleti yanlış yola sürükleyecek olursa onlara cevap vermek zor olacaktı. Kalkıp kasabadan Halkçı beylerin gelip köylüyü tenvir etmeleri mümkündü. Geleceklerdi de... Ama bir kere köylünün önceden kanına bunlar girerlerse, üst tarafı zordu. O malını bilirdi. Bunun için en münasip fikir, Demokratlardan yanaymış gibi onların içine bir casus salmaktır. Öyle yapmayı kararlaştırdı.

Çaylar, kahveler içilirken köylü bütün dikkatini toplamış, gözlerini dört açmış, Parti Başkanı'nı seyrediyordu. Kahvenin içi iğne atsan yere düşmeyecek kadar kalabalıktı. Tezgâhın önüne, masanın arkasına, dizilen sandalyelere kasabadan gelenlerle köyün parti erkânı yerleşmişlerdi. Sahir Bey, havadan sudan konuşmaya başladı. Gözüne kestirdiklerinin, kendisine takdim edilenlerin hatırını sordu. Bir ara, İsmail'e dönüp:

"Hani ya, babanı ortalıkta göremiyorum. Neden gelmedi?" diye sordu. Bu suale İsmail, gülümsedi. Cevap verecekti ki, lafı ağzından Galip aldı:

"Recep bir garip kişidir Bey, kusuruna bakma. Halkçıları bulsa, hele Muhtar'ı eline bir geçirse, daha doğrusu oğlu gibi genç olsa, hepsini bir kaşık suda boğar. Lakin bize de kızıyor. Lafları bu işler halledilmez. Laflara karnım tok, diyor. Ne bileyim ben, daha bir sürü lafı var, emme unuttum." Sesini alçaltarak, "Başına gelenleri de biliyorsundur..." Başkan bir an düşündü:

"Recep Ağa haklı. Başına gelmeyen kalmamış. Fakat bir kere de bizim laflarımızı dinlemeli değil mi?... Beğenmezse o başka..." İsmail doğruldu. Yusuf, onu bırakmadı:

"Sen otur. Ben onu bulur gelirim" dedi.

Bir zaman da Recep'in gelmesi beklendi. Gerçi böyle bir kişi için koskocaman bir toplantı gecikemezdi. Fakat Recep bir kere, köyün Parti Başkanı'nın babasıydı. İkincisi, Sahir Bey, milleti böyle ateş üzerinde tutarak biraz daha heyecanlandırmak arzusundaydı. Çok geçmeden kahvenin kapısı açıldı. Bütün gözler, kapıya döndü. Yusuf, heykel gibi yapısıyla göründü. Yana doğru çekilerek Recep'e yol açtı. Recep'in gözleri küçülmüş, kırçıl sakalları diken diken olmuş, boyu ufalmıştı. Eski sakosunun altına gene eski, fakat bir bakışta tertemiz

görünen bir mintan giymiş, kilot çuha pantolonunun beline beyaz, yün bir kuşak sarmıştı. Bu sureti mahsusada yapılan davetten son derece memnun görünüyordu. Lakin, nedense heyecandan ellerinin titremesine mani olamıyordu. Kasabalı Başkan, hemen yerinden fırladı. Recep'i karşıladı. Tokalaştılar. İsmail, Başkan'ın yanındaki iskemlesini, babasına ikram etti. Kendisi, onun biraz gerisine oturdu. Köylü, Recep'e gösterilen bu değerden ziyadesiyle memnun olmuştu. Her zaman, balık meselesinden ona atılan dayacağı, kendilerine atılmış sayıyorlardı. Tam bu düşüncelerin üzerine Sahir Bey, ayağa kalkarak:

"Recep Ağa'nın başımızın üstünde yeri var. O artık köyümüzün, hatta memleketimizin hak, adalet ve hürriyet mücadelemizin sembolü oldu. Kendisini aramızda görmekle bahtiyarız..." dedi. Köylü her ne kadar sembol kelimesini anlamadıysa da, gene de Recep'in halini tahmin ettiler.

Başkan devam etti0

"Şimdi arkadaşlarım, köyümüzün meselelerini ben konuşacağım. Daha doğrusu beraber konuşacağız. Fakat önce, kasabadan benimle beraber gelen arkadaşlarım, size Demokrat Parti'nin umumi faaliyeti hakkında konuşacaklar. Memleket demek, köyümüz demektir; köyümüz demek, memleketimiz demektir. Bu meseleleri böyle mütalaa etmek lazımdır. Söz, arkadaşımız Fuat Bey'in."

Fuat Bey, ağır ağır ayağa kalktı. Kara kuru, zayıf bir zattı. Yalnız, gözleri parlak, inadına büyüktü. Şöyle bütün kahve halkının yüzüne ayrı ayrı bakti. Cebinden bir tomar kâğıt çıkarıp masanın üstüne dikkatle yaydı. Hafifçe birkaç kere öksürdü. Sonra:

"Arkadaşlar!..." diye tevazuyla boynunu büktü. "Arkadaşlar, Parti'mizin kuruluşunun esbabı..." Köylü, bir çeyrek saat kadar kulak kesilerek dinledi. Sonra bir yarım saat daha dinler göründü. Fuat Bey, en sonunda vatan ve milletle karışık sözünü bitirdi. Yerine otururken bir el şakırtısı önayak oldu. Ve büyük bir alkış koptu. Halk: "Amma da yavuz laf etti ha..." diye mırıldandı. Sahir Bey, ayağa kalkıp, Fuat Bey'e alenen teşekkür etti. Sözü, kasabadan gelen Şevket Bey'e verdi. Şevket Bey, ayağa kalktığı zaman, köylü, ilk önce şaşırdı. Şimdiye kadar onun iri, şişman bir zat olduğunun farkına varılmamıştı. O:

“Arkadaşlar!...” deyince, millet hop diye yerinden sıçradı. Kahvenin içi gümbür gümbür gürüldedi. Bu şaşkınlık geçince ortalığı birsandalye gıcirtısı aldı. Şevket Bey, bir kere daha, “Arkadaşlar!...” diye ortalığı çınılattı. Sonra damdan düşer gibi kalabalığın ortasında oturan Zeytinci Salih’e sordu:

“Arkadaşım, bir usta, bir çiftçi, yanında işleyen çırağının, kalfasının veya işçisinin işini beğenmezse ne yapar?...” Salih, iki yakasına bakındı. Haline göre anlayışlı bir adamdı, oturduğu yerden:

“Bey...” diye cevap verdi; “Ben bu gidenlerin en usta zeytincisiyim. Benim gibi kimse zeytin budayamaz. Nah, köylü şahittir.” Etraftan tasdik makamında bir uğultu duyuldu. Salih, devam etti:

“Bu gidenlerin bütün zeytinlerini ben budar, mahsulünü ben keşfederim. Yanıma çok zaman yardımcı aldım. Bazıları güzel zanaat öğrendi. Geçinip gidiyorlar. Helal olsun. Bazıları da kırmadık dal bırakmadı. Onları hemen kovdum.” Şevket Bey, bu cevaptan ziyadesiyle memnun olmuştu. “Peki” diye tekrar sordu: “Herifleri kovmadan önce hiç nasihat etmedin mi?...”

“Aman Bey’im, bir kere, iki kere değil, yüz kere nasihat ettim. Yol gösterdim. İflah olmadılar. Kovdum.”

Şevket Bey, son kelimeyi tashih etti:

“Biz, söz ederken, bu kovmak fiili yerine yol vermeyi kullanalım daha iyi... Bugün iktidarda bulunan bir hükümeti, bir partiyi alaşağı ederken onları kovalım, diye bir söz edemeyiz. Yakışık almaz. Adın neydi ağam?...”

“Salih.”

“İşte Salih Efendi’nin buyurduğu gibi, biz, muhalefet partisi, iktidarda bulunan Halk Partisi’ne yüz bin kere işlerin yolunda gitmediğini, memleketi idare edemediklerini ihtar ettik. Demokrat Parti’nin başında bulunan büyükler, vaktiyle bu memlekete büyük hizmetler etmiş, büyük Atatürk’ümüzün sağlığında şerefle iş görmüş ustalardır. Bu ustaları dinlemiyorlar. Bunun için artık bu acemi çıraklara yol vermek icap ediyor. Onlara da Allah’ın inayetiyle sizler, sizlerin reyleri yol verecektir...”

Bütün köylünün bu parlak sözlere ağzı açık kaldı. Bir an, derin bir sessizlik oldu. Sonra “Yaşa!” “Var ol!” diye ortalık inledi... Şevket Bey, heyecanın yatışmasını bir zaman beklemek mecburiyetinde kaldı. Millet, onun bu çeşit konuşmasından ziyadesiyle hazzetmişti. Uzunca bir zaman da her kafadan bir ses çıktı. Nihayet yatıştılar. Şevket Bey bu minval üzerinde bir saat daha konuştu. Köylü, sevinçten, heyecandan, alkışlamaktan bitap düştüğü sırada:

“İşte arkadaşlar, diyeceğim bu kadardır. İnşallah fırsat düş-tükçe gene oturur can sohbetleri ederiz...” diye sözlerini bitirdi. alkış fırtınası arasında ihtiyar Durmuş, tıpkı İsmail’in ilk gece konuşmasından sonra yaptığı gibi, yerinden kalktı. Sakallarından yaşlar akarak, Şevket Bey’in alnından öptü. Kahveci Osman, bütün heyecanına rağmen kendini kaybetmedi. Ocağa koşarak derhal bir çay yapıp Şevket Bey’in sakalına dayadı.

“Yoruldu Bey...” diye arkasını okşadı. Sahir Bey, ortalığın iyice yatışmasını bekledikten sonra ayağa kalktı:

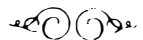
“Arkadaşlarım, umumi meseleler hakkında sizi az çok ten-vir ettiler zannederim. Ben asıl köyümüzün işlerine geliyorum. Fakat birkaç saatten beri, hepimiz söylemekten ve dinlemekten yorulduk. Bir soluk alalım. Tekrar işlerimizi konuşmaya devam ederiz. Karnımız da acıktı. Arzu ederseniz, birkaç lokma bir şey yedikten sonra toplanalım.”

“Hay hay!” dendi. Sahir Bey biliyordu ki, iş kıvamına gel-miştir. Kimse bir yere kıpırdamayacaktı. Nitekim de öyle oldu. Su dökmeye çıkanlar, evlerine kadar varıp birkaç zeytin tanesi atıştıranlar, yeniden kahvede toplandılar. Öteki köyden gelen-ler de hemen oturdukları yerde çıkınlarını açtılar. Osman, kahve ocağında misafirlere yağda yumurta pişirdi. İsmail koştu Bakkal Ali’ye. Dükkânının arkasındaki evde otururdu. İsmail’e, ters ters, birtakım laf ve nasihat ederek bir kilo bayat helvadan tarttı. İsmail, Bakkal’a parasını verirken:

“Ali be...” dedi, “köyü gâvur basmadı ya... Bizim milletten beyler geldi. Günün birinde bunlara da işin düşerse ne yapar-sın?”

“Allah göstermesin o günleri...”

İsmail güldü:

"Kim bilir... Belli olmaz... Sen, kahveye kadar gel de biraz konuşulanları dinle. Oraya gelmekle Demokrat olmazsın, korkma."

Ali ağzından kaçırdı.

"Bizim adamımız var orada zaten."

İsmail bu sefer kakhahayla güldü:

"Eyi ya... Sen de gel. Muhtar da gelsin. Bizim gizli kapaklı bir sözümüz, işimiz yok!"

Bakkal Ali, kendini topladı.

"Geliriz be yahu!" cevabını verdi. İsmail, içinden, "ister gel, gister gelme..." diye geçirdi. Fazla çene çalacak vakti yoktu. Acele, kahveye dönüp yemeğin sonuna yaklaşan misafirlerin önüne helvayı koydu. Kendi de onların ısrarıyla oturup birkaç lokma bir şeyler yedi. Bu esnada kahve yükünü almıştı. Sabahleyin bulunmayanlar bile gelmişlerdi. Recep, sabahki konuşmaları "laf maf" diye denlemişti. Fakat Sahir Bey'in, "Köyümüzden konuşalım" sözü onda dayanılmaz bir merakla tekrar kahveye koşmak ihtiyacını doğurmuştu. Evde birtakım karışık düşüncelerle kafası dumanlı olduğundan, kocakarıyla kavga etti. Geline çabuk bir parça ekmek koparıp önüne koymadığı için çıkıştı. Torunlarını yemek yerken yanından kovdu. Sinirli sinirli, kahvenin yolunu tuttu. Kahveye varıp, yerine oturduğu sırada, misafirlerin kahvelerini içip bitirdiklerini gördü. Ortalıkta gene bir uğultu vardı. İsmail ayağa kalktı.

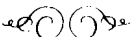
"Arkadaşlar! Şimdi kasabamızın Demokrat Parti Başkanı Sahir Bey konuşacak."

Herkes sustu. Gözler Sahir Bey'e dikildi. O kalktı. Tezgâhın sağ tarafına gelen iki pencere arasına yürüdü. Orada oturanlar açıldılar Başkan, parmağıyla pencereden gölü gösterdi:

"Kıymetli Demokrat arkadaşlarım; ben sizlere yüksek müsaadenizle şu bizim gölden bahsedeceğim."

Bu gözler, kalabalıkta bir heyecan dalgasının yükselmesine sebep oldu. Başkan, Kahveci Osman'a seslendi.

"Osman Efendi, bir tebeşirin vardır elbette..." Osman, vere-siyeleri ocağın üzerine çizdiği tebeşiri getirip Sahir Bey'e verdi. Başkan, iki pencere arasındaki isten siyahlanış duvara, tebeşirle gölü çizdi. Gölün etrafına birtakım darp işaretleri koydu. Bun-

ların etrafını çizgilerle taradı. Göle dökülen çayları gösterdi. Gene gölün alt başından geçen büyük nehri daha kalın bir hatla belli etti. Nehirle gölü birbirine bağlayan kanalı ve onun ortasındaki dalyanı işaret etti. Bütün bu yapılan resimleri köylü, derin bir dikkat ve şaşkınlıkla seyrediyordu. Çizgilerden hiçbir şey anlayamamışlardı. Başkan, yaptığı haritayı bir müddet süzdükten sonra, izaha girişti: Göl, iki bin sene önceden ilerdeki denizin bir parçası, körfezdi. İki bin seneden beri yukardan gelen nehir, bu gölle denizin arasındaki yerleri doldurmuş, denizi sürüp götürmüş, körfez de bir göl olarak kalıttı. Denizden kazanılan bu bereketli, milli topraklar, köylünün tarlalarıydı. Eskiden bu toprakların alt başından, gölle nehrin alakası vardı. Yukarıdan akan çaylar gölün sularını kabarttıkça, fazla su nehre gider, bereketli topraklar taşkın belasından halas olurdu. Sonraları gölün bu menfezleri, şu yarıntılarla –Sahir Bey, tebeşirle yarıntılarını çizdi– kapatılmış, suların fazlalığı gidecek yer bulamayınca, bereketli topraklar istilya uğramıştı. O gün bu gündür, köylülerimizin tarlaları su altında kaldı. Şimdi göl birkaç sene sonra köylere yürüyecekti. Yukardan gelen çaylar, dur, çüş dinlemiyordu.

Başkan bu çeşit uzun izahattan sonra, bir an nefes aldı. Kahveyi dolduran halk, şaşkına dönmüş, birbirinin yüzüne bakıyordu. Gerçi bu meseleleri az çok biliyorlardı. Fakat zihinlerinde bu iş, başkanın anlattığı kadar açık değildi. Ta gerilerden bozuk bir ses geldi:

“Ağam, biz bu işe Allah!... deyip geçiyorduk. Kurcalamak istemiyorduk. Daha doğrusu kurcalatmıyorlardı. Çaresi?...” Bir başkası:

“Çaresinden evvel sebep olanları bilelim” diye bağırdı.

“Sebep olanları, olanı, bilmiyor muyuz sanki?...”

Recep, oturduğu yerden, yaşından ümit edilmeyecek bir çeviklikle fırladı. Benzi kül gibi olmuştu.

“Susun be!...” diye bağırdı; “Bey ne emrederse onu yaparız.” Herkes, Recep’in haline bakıp sustu. Başkan yavaş yavaş ona doğru yürüdü. Arkasını okşadı. Sesini yükselterek konuşmasına devam etti.

“Recep Ağa’m, senin aklından geçeni biliyorum. Gölün ağzını tıkayan dağ gibi yarıntıları yıkıp atmak. Hiç değilse, bir sıçan deliği kadar açivermek...” Bu söz, bütün kahve halkını ayağa kaldırdı. Yüzler gerilmiş, gözler büyümüş, millet bir Başkan’a, bir de Recep’e bakıyordu. Fakat Sahir Bey’in sesi yumuşadı:

“Bunu yapmayacağız arkadaşlar!... Kanundan, nizamdan ayrılmayacağız. Çünkü bu yarıntıların bir kısmı devlet tarafından, daha büyük araziyi korumak için yapılmıştır. Bir kısmı da devlete yaptırılmıştır. Ben söz temsili olarak yıkmaktan bahsettim. Bu işi, mühendislerle hiçbir vatandaşa ziyan vermeden yapacağız. Maksadım, göle bir delik, fazla suyu akıtacak bir menfez bulmayı anlatmaktır. Gölü ıslah, su altındaki bereketli tarlalarımızı kurtarmak vazifemizdir. Bu iş olunca, taşkınlar faydalı olacaktır.”

Recep, başını başka tarafa çevirdi. Bu hal tarzı hoşuna gitmemişti. Galip sordu:

“Eyi emme, bu iş ne vakit olacak?...” Sahir Bey, kısaca:

“Hemen seçimlerden sonra...” cevabını verdi. Balıkçı Kâmil:

“Nasıl?” diye tok bir sesle sordu.

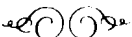
“Demokrat Parti iktidarı ele alır almaz; derhal Ankara’dan mühendisler gelip işe başlayacaklar. Size söz veriyorum.”

“Ya Demokratlar iş başına gelemezse?” Kahvedeki halk, ta gerilerden gelen bu sorunun sahibine döndü:

“Allah göstermesin!... Allah göstermesin!” sadaları yükseldi. Bu suali soran kara kuru, yukarı köyden gelen Avcı Memiş, namılı birisiydi. Ağzını açtığına açacağına pişman olup, yerine çöktü. Başkan, gözlerinden ateş saçarak:

“Arkadaş haklı...” diye bağırdı. “Demokratlar olur da, iktidarı ele alamazlar. Fakat unutmayınız ki arkadaşlarım, iktidarı siz isterseniz Demokrat Parti’ye kazandıracaksınız. Siz kime rey vererseniz, devlet işi onun eline geçecektir. Değil mi ki, siz vatandaşlarım, Demokrat Parti ile berabersiniz, seçimleri kazanmamamız için sebep yok. Devlet ve hükümet sizindir, milletindir!” Halk coştı. Bir alkış tufanı koptu. Fırtına arasında, Durmuş ayağa kalktı:

“Yirmi yıldan beri nasıl sabrettikse, tarlalarımızın su altından kurtulmasını yine sabırla bekleyeceğiz. Benim ömrüm

yetmez belki... Bir ayağım çukurda... İsmail'in demesine bakılırsa, seçimler dört yılda bir yapılacaktı. Eskiden de öyleymiş amma, benim haberim yoktu. Seçimleri bu sefer kazanamazsak bir daha sefere kazanırız."

Bu sefer kazanacağız!"

"Beklemek yetiversin gayrı!..."

"Ya herru ya merru!..."

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Başkan, masasının başındaki yerine geldi. Osman'dan su istedi. Kahveci koştu, suyu getirdi. Sahir Bey, gırtlığını temizledikten sonra ağır ağır, tane tane konuşarak, kalabalığın asabını yatıştırdı. Güzel, veciz, toprak ve göl meselesini bir kere daha başka cepheden mütalaa ederek konuştu. Bu konuşma arasında: "Hani şu rey meselesini yarın hallediversek. Uzatmaya gelmez..." diyenler bulundu. Fakat onlara, seçimlerin gün ve zamanını ancak Millet Meclisi'nin tayin edeceğini anlattılar. Başkan, yorgun argın yerine otururken:

"Arkadaşlar, zihninizi kurcalayan bir şey varsa sorun. Ben ve arkadaşlarım cevap verelim" dedi. Zihinleri kurcalayan o kadar çok şeyler vardı ki, hepsi de karmakarışık. Köylü bu kadar uzun bir toplantıya alışık değildi. Heyecandan ve dinlemekten yorulmuştu. "Bu kadarı yetiversin bugünlük..." diye düşünen ve mırıldananlar oldu. Kahve, taşkın heyecanını açık kapısından, pencerelerinden tüten bir sigara dumanı dalgasıyla bir müddet dağıttı. Artık dağılma zamanı gelip çatmıştı ki, kapının yanında ayakta duran biri:

"Benim bir diyeğim var..." diye ileri çıktı:

Başlar, bu gözleri fıldır fıldır dönen kara sakallı söz sahibine çevrildi. Balıkçı Kâmil, öfkeyle bağırıyordu:

"Ülen sen Muhtarcısın... Ne diyeceğin olur ki?... " Başkan:

"Bu toplantıda bulunan herkesin söz hakkı vardır" dedi. Kapı yanından ileri çıkan adam:

"Eksik olma İreiz Bey, aklım yatarsa Demirkırat olurum" diye devam etmek istedi. Fakat gene sözünü kestiler:

"Amma da olursun!"

Sahir Bey bu defa:

"Bırakın konuşsun yahu..." diye herkesi susturdu.

“Bir değil, iki laf edeceğim var.”

“Söyle bakalım.”

“Bu göl meselesi çatallı. Dediklerinizin hiçbirini, değil Demirkırat Parti, Haktaâî Hazretleri gelse halledemez!”

Kahve, bu sözler üzerine öyle karıştı ki, Parti erkânı ortalığı yatıştırmak için çok güçlük çekti. İsmail, masa masa, adam adam dolaşmak mecburiyetinde kaldı. Nihayet Sahir Bey sordu:

“Nedenmiş o?...”

Sorduğu sualle ortalığı karıştıran adam, kılını bile kıpırdatmadan cevap verdi:

“Şu sebepten ki, gölün suları alçalırsa, denizden nehir ve kanal yoluyla gelen balıklar azalır. Gölün ılık sularında yumurtlayan balıklar kaçır. Bunun için Dalyancı Ağa’nın bu iş çıkarına gelmez. Size de bu iş için müsaade verdirmez. Yıllardan beri mahkemelik oldunuz; gölden balık tutmak müsaadesini bile alamadınız... İşte size açık söylüyorum. Bizimle başa çıkamazsınız. Gölün elimizde tapusu var!...”

Sahir Bey, kendi kendine: “Adamcağız, öğrenmiş de gelmiş ama, büyük taktik hatası yaptı” diye düşünceye vardı. Bu arada halk, Muhtarcıyı linç etmemek için kendisini zor tuttu. Daha doğrusu gene İsmail ortalığı yatıştırdı. Başkan ayağa kalkarak, söze başlayacaktı ki, Recep:

“Sabahtan beri meramımız buydu. Adı geçmedi amma, hep bu herifi konuştuk. Görem seni İreiz Bey!” diye müdahale etti. Sahir Bey, bütün yüzünü kaplayan bir tebessümle Recep’e ve kalabalığa baktı. Bu bakış, herkesi sevindirdi. Demek ki, şu aşâğılık Muhtarcı’nın lafını ağzına tıkayacaktı. Başkan, bir müddet ayakta durup sükûnetin tamamıyla dönmesini bekledi. Sonra:

“Arkadaşlar!...” diye sözüne başladı. “Arkadaşlarım! Ağa’ya kızmaya hakkımız yok. Zihnimizde bu göl, balık ve en mühim tarlalarımızın meselesi, karanlık kalmaması için sorulan bu sual yerindedir. Göldeki Dalyancı’nın hakkına gelince, bu hak ona nasıl geçmiş, gölün tapusunu nasıl üzerine çıkartmış; bu çok mühim meseledir. Çünkü, Anayasamız der ki: –Başkan çantasından bir kitap çıkardı, göstererek– Sahiller, nehirler, göller bütün vatandaşların malıdır. Kanun böyle olunca, hiçbir

kimse, bir gölü inhisarı altına alamaz. Hele tapusunu çıkartmak imkânsızdır. Demokrat Parti'miz iktidara geçer geçmez, bu iş için Meclis'ten tahkikat isteyecektir. Arkadaşlar köyümüzün, bütün bu civar köylerin bu büyük meselesine Demokrat Parti şimdiden el koymuştur. İş muazzamdır. Hemen Allah, hepimize nusret ihsan eyleye. Meseleyi böylece daha geniş izah etme vesile olduğu için, sual sahibi arkadaşına teşekkür ederim. Şu noktayı da ehemmiyetle belirtmek isterim ki, bu vatan, bu memleket hepimizindir. Çoğunluğun zararına hareket etmek kimsenin elinde değildir. Kanunlarımız bunu emreder. Kanunlar, dört başı mamur tatbik edilince, kimsenin hakkı yenmez. Yenmeyecektir de... Parti'mizin amacı budur!..."

Millet, bu sözlerle tekrar canlandı. Tekrar bir alkış koptu. Muhtarcı dedikleri, daha doğrusu Halkçı, herkesin duyabileceği bir sesle:

"İnşallah dedikleriniz olur..." diye alayla söylendi. Fakat ona ehemmiyet veren olmadı. Sahir Bey, dikkatli dikkatli, kapının yanında duran adama baktı:

"Bir diyeceğin daha vardı galiba?..."

Etraftan:

"Saliver yakasını Bey, onun içi bozuk..." dediler.

"Olmaz!" dedi Başkan, "hiçbir nokta şüpheli kalmasın. Halkçı da olsa vatandaşımızdır. Halkçıların da fikrini öğrenmek, tenkitlerine cevap vermek vazifemizdir. Söyle sen arkadaşım; neydi şu zihnini kurcalayan öteki mesele?..."

Kalabalık, suratını asmıştı.

"Desin bakalım... Kursağının şişi insin..." homurtusu ortalığı aldı. kara sakallı, gözleri fıldır fıldır dönen Halkçı, birkaç adım daha önündeki kalabalığı açarak ileri çıktı. Kasketini kulaklarına çekerek:

"Dini mübin elden gidiyor!" diye bağırdı. Bir an şaşkınlıktan kimse ağzını açamadı. Sonra kızılca kıyamet koptu. Ortalık mahşer gününe döndü. Her kafadan bir ses çıkıyordu:

"Hoppala... Bu da nerden çıktı?..."

"Elhamdülillah... Hepimiz Müslümanız."

"Ulan!... Sen uyduruyorsun bunu..."

"Seni İmam mı buraya yolladı?"

"Muhtar yollamış... Besbelli..."

"Atın keratayı kapı dışarı..."

Kara sakallı genç, hiç kılını kıpırdatmadan orta yerde dimdik duruyordu. Tekrar İsmail'e iş düştü. Kahveci Osman da sağa sola koşarak milleti yatıştırmaya çalıştı. Lakin, ne de olsa bazı kimselerin kursağına kurt düşmüştü. Durmuş, Galip gibi ihtiyarlar, bembeyaz, taş kesilmişlerdi. Kaynaşma uzun zaman devam etti. Sahir Bey:

"Telaş etmeyin arkadaşlar! Arkadaşlar!" diye bağırdı. Topluluğun nazarlarını kendi üzerine çevirdi. "Beni dinleyiniz lütfen. Halkçılar birkaç aydan beri bu din meselesini ortaya atıyorlar. Güya Demokrat Parti seçimleri kazanırsa, dinimizi –tövbe Yarabbi, tövbe estağfurullah– ortadan kaldıracakmış. Yalan! Hem de kuyruklu yalan! Bu çeşit yalanlara birçok toplantılarımızda maruz kaldık. Demokrat Parti, büyük Önderimiz, ebedi Şefimiz Kemal Atatürk'ün prensiplerinden ayrılmayacaktır. Zaten bir bakımdan Halkçılar bu yoldan inhıraf ettikleri için Partimiz kuruldu." Sahir Bey, çantasına el attı. Kocaman bir kitap çıkardı. Sahifeleri karıştırarak:

"Bu meselenin cevabı, Atatürk'ün büyük sözlerinde mevcuttur. Biz ezbere iş yapmıyoruz arkadaşlar! Dinleyiniz!" Okumaya başladı:

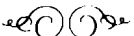
"Tarilimizi okuyunuz, görürsünüz ki, milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar, hep din kisvesi altındaki küfür ve melanetten gelmiştir..."

Kahvedeki halk, birbirinin yüzüne baktı. Kara sakallı adam:

"Ben demedim mi size! Bunlar dini ortadan kaldıracaklar diye... Nah, kendileri itiraf ediyorlar. Hem de Atatürk'ü öne sürerek. Gördünüz ya!..."

Sahir Bey, ortalığı çın çın çınlatan bir kahkaha attı.

"Cahilliğin daniskası buna derler işte." Ciddileşti. Öfkesi gittikçe artarak, sesi yükselerek Atatürk'ün sözlerini anlatmaya girişti. Cümlelerin manası iyi anlaşılması için bilhassa "kisve" kelimesinin üzerinde durdu. Sonra Halkçıların din kisvesine bürünerek memlekete ettikleri kötülükte karar kıldı. O kadar canlı, o kadar ikna edici konuştu ki, neredeyse halk, Muhtarcı'nın üzerine yürüyecekti. Yusuf dayanamadı:

“Tamam mı?... Aldın mı ağzının payını?...” diye lafı ortaya atan herife bağırdı. Kara sakallı, şimdi küçülmüş, erimiş, soku-
lacak delik arıyordu. Gene de kabadayılığı elden bırakmayarak
zayıf bir sesle:

“İreize teşekkür ederim. Tenvirlendik, tamam!” dedi. Bütün
üzerine dikilen gözlerden kurtulmak için geri geri çekildi.
Yusuf, tekrar bağırdı:

“Tamamsa haydi kır boynunu. Yallah... Bas bakalım!... Çek
arabanı.”

Muhtarcı, kahveden kendini dışarıya zor attı. Sahir Bey iyice
yorulmuştu. Osman, hemen onun da sakalına bir çay dayadı.
O oturduğu yerden Yusuf’a seslendi:

“Oğlum Yusuf, adama fena hücum ettin. Arkadaşlar, onun
ne maksatla ortalığı karıştırdığını öğrenmişlerdi. Mesele anla-
şılınca, siyasete kavga karıştırmaya gelmez. Vatandaşlarımızın
kalbi kırılır.” Etraftan bu sözlerle güldüler. Yusuf hâlâ hızını
alamamıştı:

“Bey” dedi, “benim babam rahmetli, pehlivandı. Az buçuk,
sanatını bana da öğretti. Siyaset meydanı da güreş meydanına
benziyor. Güreşirken ne zaman hücum edileceğini ben bilirim.
Herif, biçimine gelmişti. Sen getirdin ya... Ben de yükleniver-
dim.” Başkan gülümsedi:

“Peki öyle olsun Yusuf...” Yusuf’un etrafındakiler arkasını
okşadılar. Ama, babasının ve kendisinin pehlivanlığını hatırla-
dıkları için mi, yoksa Muhtar’ın adamına yüklendiği için mi,
pek belli olmadı.

Mustafa Bey, bu toplantıda hiç konuşmadı. Kimsenin de
hatırına ona laf et demek gelmedi. Yalnız elindeki bir deftere
konuşulanların çoğunu not etti. Birkaç kere de, Sahir Bey ona
dönüp: “Lütfen bu meseleyi kaydediniz Mustafa Bey, kongre-
mizde lazım olacak...” demişti.

Başkan İsmail’e, toplantının bittiğini fısıldadı. O da ayağa
kalkıp:

“Gayri konuşmalarımız bugünlük yetiversin. Vakit ikindiye
buldu. Beyler, ancak kasabaya gece varırlar...” dedi. Kasabalı
erkân yola çıkmadan önce civar köylerin delegeleriyle temas
ederek, onların da köylerine gidecekleri gün ve tarihleri tes-

pit ettiler. Atlara binildi. Köyün dışına kadar, bütün kalabalık kendilerini davulla zurnayla uğurladı. Onuncu Yıl Marşı'nı çala çala tekrar kahvenin önüne dönüldü. Osman, davulun önünde sallana sallana yürüyor, başı göklere değiyordu. Köy meydanında Halkçıları çatlata çatlata bir zeybek oynadı. Sonra meydan delikanlılara kaldı. Karanlık basıncaya kadar davulun tokmağı köyün içinde gümbürdedi.

Altı

Recep, palamut dallarını aradı, dikkatle bir gün önce kurduğu kapana baktı: Kapan, nasıl bıraktıysa öylece duruyordu. "Vay canına... Ülen bir küçücük tavşancık yakalasaydık..." diye mırıldandı. Ensesini kaşıyarak palamut dallarının dibine çöktü. Ceplerini karıştırdı. Çıkardığı tabakasından bir Köylü'yü alıp fitilli çakmağını ateşledi. Dumanı etrafına üfleyerek sakalını karıştırmaya başladı. Çekik gözleri, ta karşıda, yeni doğan güneşin altın ışıklarıyla boyanan göle daldı.

İnce bir sabah rüzgârı, ovanın denize açılan ağzından dolup taşarak Recep'in dolaştığı sırtlara tırmanıyor, gölü, ovayı kucaklayıp denize kavuşan bu tepelikleri dalgalandırıyordu. Ovanın ortasında göle selam verip geçen nehrin yer yer parlayan suları hâlâ kalkmayan sisle sarmaş dolaş olmuştu.

Recep, keyifli keyifli sigarasını tütürüyor, eliyle kucağına yerleştirdiği eski tüfeğini okşuyordu. Yandaki mersin dallarını aralayarak Galip göründü. Geldi Recep'in yanına çöktü. Tüfeğini arkasındaki çalılara dayadı. Bir "Off!" çekti:

"Bu yaştan sonra avcılık zor. İnsan çabuk yoruluyor" dedi. Recep gülümsedi:

"Komşu, kırk yıldan beri ilk defa keyfim için ava çıkıyorum. Ölmeden bugünleri gösteren Allah'ıma şükürler olsun. Bol bol barut saçmam var."

"Amma ortada avlayacak hayvan yok. Nereye cehenneme sokuldu soysuzlar bilmem..."

"Dokunma hayvancıklara, kurtlara kuşlara... Varsın bu güzel havada dolaşınsınlar. Onların ömrü, bizden kısa olurmuş. Bir de biz, büsbütün kısaltmayalım..." Galip, "Allah Allah..." der gibi arkadaşının yüzüne baktı. O aldırmadı, devam etti: "Hani düşünüyorum da, insanın karnı aç olunca ortalığı kırıp geçiresi geliyor. Ne canlara kıyıyor, ne hanumanlar söndürüyor. İnsanoğlunun hayvandan farkı yok. Dünya birbirini yemek

sevdasında. İçimizdeki şeytanı yenemiyoruz. Bu şeytanı yenebilen, insanlık haysiyetine kavuşan olsa gerek. Vallah Galip, bugün gibi gözümün önündedir, seferberlikte, bir karavana başına oturduğum olurdu, kurtlu, kokmuş etleri arkadaşlarla bölüşmezdik. Şu İsmail askerdeyken, ekmeksiz kaldığımız günler oldu. Kocakarıdan saklı ekmek bulup yedim. Şimdi aklıma geldikçe utancımın kendi kendime yerin dibine geçiyorum. Ben böyle adi herifin biriyim işte... Başkalarını bilmem. Amma velakin, torunlarımı bir gün aç bırakmadım. Kendim yemedim, onlara yedirdim. İşte bunu düşündükçe biraz yüreğim ferahlıyor. Balık avına çıkmayı vallah billah kendim için istemedim. Gene de çıkılsa, çıkma lafı edilse, yüreğim oynuyor. Neden dersen, hep torunlarımın kursağına kırk yılda bir, bir lokma et girsin diye... Demek, insanın yavrusuna karşı yüreği yufka. Sonra düşünüyorum da, insan bütün sevdiklerini rahat görürse, bütün sevdiklerinin karnı doyarsa, içi, yüreği bir başka türlü oluyor. Gençliğimde köyde değildim. Şimdi bir ayağım çukura yaklaştıkça, ruz-i mahşerde vereceğim hesabı düşünmeye başladım. Arkamdan bir de, yavuz kişiydi, şu köyün içinde kimsenin hakkını yemedi; kimsenin burnunu kanatmadı, desinler, yeter. Allah'ın huzuruna öylece varmalıyım ki, bana soracak sual bulamasın. Daha ben ona, –tövbe Yarabbi tövbe estağfurullah– sual sorayım...”

Galip güldü:

“Meraklanma, senin soracağın sual, ruz-i mahşere kalmayacak. Onu Halkçılardan yakında soracaklar.”

Recep, yüzünü ekşitti. Cevap vermek istemedi. Gözlerini etrafındaki yeşillığe çevirdi. Arkadaşı devam etti:

“Sen, bazı bazı bu işlerde canlanıveriyorsun. Çok zaman da aldırımıyorsun. Hani inanmıyorsun gibime geliyor.”

“Hangi işlere...”

“Haydi canım, bilmemezlikten gelme... Bizim parti işlerine.”

“Hııı!..” diye gırtlığından bir ses çıkardı Recep, “Sen, inanmayı o kadar kolay mı sandın komşu? Baksana sen, ben kaçın kurasıyım... Kuru gürültüye pabuç bırakır mıyım? Bir söz verilir. Peki dersin. Yerine getirilince inanırsın. Sözü veren,

namuslu adamdır. Sözünü tutar elbette. Ama olur da sözünü tutmak elinde değildir. Ne olacak sonra... Bakma sen bana, İsmail oğlumdur, severim. Söz veriyor. Namuslu çocuktur, peki demem lazım. Sonunda bütün köye irezil olursa, ister istemez onun yamacında olacağım. Ne de olsa babasıyım. Yok, köye karşı sözünü tutabilirse, o başka. Gene babasıyım, iftihar etme bana düşer. Halbuki onun ipini çekenler de kasabadakiler. Onların da ipinin ucu ta Ankara'ya kadar dayanıyormuş. Demek kepaze olursa, sadece bizim oğlan değil, toptan memleketin yarısı kepaze olacak."

"Yarısı diyorsun, memleketin yarısı bu işe karışmıyor mu?"

"Nasıl karışmaz be Galip, memleketin yarısı Demokratsa, yarısı da Halkçı."

"Yok canım, gazeteler yazıyor; herkes Halkçılıktan vazgeçip Demokrat olmuş."

"Sen onu benim külahıma anlat. Bizim köyün içine bir bakıversene... Kaç kişi Halkçılardan çıkıp Demokrat oldu? Biz, köy, gözünün önünde..."

"Biz kalabalık görünüyoruz... Zaten göze görünenlerden gayrisinin ne oldukları belli değil. Ama menfaatlerinin Demokratların yakasında olduğunu herkes biliyor. Bir toplandığımız zaman, kahvenin halini görmedin mi?..."

"Bu işler belli olmaz Galip... Belli olmaz. Ben, ta Balkan Harbi'nden tut, İstiklal Harbi'nin sonuna kadar askerlik ettim. Bölük emeliklerinde bulundum. İstanbul'u karış karış gezdim. O zaman da fırkalar vardı... Çok gördüm çok... Bu sefer ha babam seçim deyince, memlekette milletin birbirine girmesinden korkuyorum. İsmail de elebaşı, Allah korusun!"

"Yok, bu seçim işi, böyle olmayacakmış bu sefer."

"İnşallah."

"Hem biliyor musun, karılar da irey vereceklermiş."

"Bu iş eskiden, hani rahmetli Kemal Paşa'nın sağlığında da vardı. Ama kimsenin gidip rey verdiğini görmedim."

"Bu sefer iş başka."

"Olsun. Karı kısmının rey vermesinden bir şey çıkmaz ki."

"Neden çıkmayacakmış?"

“Ülen Galip, tuhaf adamsın vesselam... Karı kısmının reyinden ne çıkar ki...”

“Onları de rey değil mi?”

“Rey olmasına rey, lakin, bir şeyi değıştirmez. Köyün içinde ne kadar erkek varsa, ne kadar erkek kutuya rey atacaksa, bir o kadar da karı rey atacak demektir.”

“İyi ya...”

“İyi emme, bu, ne kadar Halkçı erkek varsa, o kadar Halkçı karı var; ne kadar Demokrat erkek varsa, gene bir o kadar da Demokrat karı var demektir.”

“Sahi be... Bak bu hiç de aklıma gelmedi. Eğer bizim kocakarı kalkar da Halkçılara rey verirse, vallah billah, yaşına başına bakmam kemiklerini kırarım. Yirmi beş, otuz yıl var, benden dayak yemediydi. İhtiyarladık gayrı... Gençlik başka oluyor...”

Recep, seyrek dişlerini göstererek güldü:

“Gördün mü? Ben de senin gibi düşünürüm. Köy de böyle düşünür.”

“Öyleyse kazanacağız be Recep.”

“İnşallah diyelim. Muhtar’ın çevirdiği dolaplardan haberin vardır.”

“Olmaz olur mu... Herif, hin oğlu hin, gözüne kestirdiklerini evine davet edip ziyafet çekip durur. Görülmüş, duyulmuş şey değil. Kasabaya gide gele bir hal oldu. Güç bela geçenlerde iki beyi aldı geldi köy odasına laf ettirdi. Biliyorsun. Amma haberin var mı, beyler onun kulağına eğilip ne demişler... Ben öğrendim. Meraklanma Muhtar, seçimleri nasıl olsa biz kazanacağız. Kuru gürültüye pabuç bırakır mıyız demişler.”

“Böyle demişler ha?...”

“Demişler ya... Daha başka fiskos etmişler amma, bizim Deli İbrahim pek anlayamamış.”

“Ya...”

“Muhtar açıktan açığa, bütün köyü helvayla besleyeceğim. Hele bir seçimler gelsin çatsın demiş...”

“Yapar mı yapar deyyus... Kusura bakma ağzımdan çıktı, senin oğlanın da kayın babası sayılır.”

“Aldırma... Neme lazım, Sadife iyi kız. Sanki o servet içinden çıkmış gelmiş gibi değil. Bizi ana baba bildi. Evin içinde

kocakarının elini suya sokturmuyor. Her işe koşuyor. Hani gelinim gibi değil, bayağı kızım gibi.”

“Ömer’e yangın da ondan.”

Galip, memnun memnun gülümsedi. Bir sigara yaktı. Tabakasını Recep’in önüne attı. Sesini alçaltarak:

“Gebe!...” dedi.

Arkadaşı doğruldu:

“Deme Galip...”

“Kocakarı geçen gün kulağıma fısıldı.”

“E... Uğurlu olsun. Şimdi Muhtar, ister istemez nikâha rıza gösterir. Piç torun sahibi olacak hali yok ya.”

“Orası öyle... İnat herif. Ömer üç kere kasabaya vardı. Orda nikâh edecekti. Muhtar’dan kâğıt getir demişler. Öylece kaldı.”

“Olur şimdi bu iş... Görürsün. Ömer gibi damadı öpsün de başına koysun. Çalışkan çocuk doğrusu. Pamuk çapasına gidiyor şimdi değil mi?”

“Gidiyor ya...”

“Gündelikler nasıl...”

“Bilmiyor musun?”

“Benim oğlan makinist hani... Aylıkçı da... Biliyorsun.”

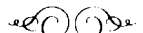
“Üç lira alıyor.”

“İyi para doğrusu. Bazı kere çitçiliğimi, tarla sahibi olduğumu unutuyorum da Allah’a şükürler ediyorum. Geçinip gidiyoruz, diyorum. Ama bu ırgatlık, aylıkçılık işi... Bugün var, yarın yok. Kışın ne halt ederiz? İnsanın kendi toprağında işlemesi başka... Bazı canı burnundan gelir, gelir ya, kendi başına buyruktur. Canı isterse paşalar gibi yaşar...”

Galip, düşünceli düşünceli:

“Zaman değişti İrecep” dedi, “eskiden’ delikanlılığımızda bizc babalarımız hükmederdi. Şimdi oğullarımız bize hükmediyorlar.

“İpin ucu onlarda da ondan” diye Recep öfkeyle mırıldandı; “oğullarımızın eline bakıyoruz. Eğer tarlamin içine su girip kalmasaydı. Tarlam bataklık olmasaydı, ben bilirdim borumu nasıl öttüreceğimi. Eski yıllarda hiç olmazsa su ekim zamanına kadar çekilir, toprak tava gelirdi. Tarlanın bu kadar suyla canına can katılırdı.”

“Meselenin bu yakasını pek kurcalama kardeşlik, yüreğim kabarıyor... Lafı çevirelim. Yollar kuruyor neredeyse, otobüsler işlemeye başlayınca, toptan kasabaya varıp orda toplantı yapılacaktı.”

“Haberim var. Kaçtı bu lafı açarsın.”

“Ama bütün köyler, o gün kasabada toplanıp hükümet konağının önündeki meydanda laf edilecekti.”

“İsmail bunun lafını çok etti.”

“Ta Ankara’dan Demirkıratların en büyükleri gelip laf edecekler.”

“Bize ettirecek değiller ya... Zaten öyle yerde bize susmak düşer. Elbette büyükler laf edecekler.”

“Tuhaf konuşuyorsun... Yoksa gitmeyecek misin?”

“İpin ucu delikanlılarda dedik ya... İsterlerse burnumuza halka takıp cehenneme kadar sürüklerler.”

“Gitmeyecek misin?”

“Gitmeye gideceğim. Ama asıl o gün bu dediğin toplantılardan sonra, güreşler olacakmış, yıllar var şöyle bir ağız tadı ile güreş seyretmedim. Hani güreş seyretmek canım çekiyor. Bizim Yusuf da ortaya güreş tutacaktı. Babası rahmetli yavuz pehlivandı. Yusuf’un güreşini hiç görmedim desem olur. Baka-lım babasına çekmiş mi?...”

“Yapısı, kalıbı, ense kulağı yerinde delikanlı doğrusu.”

“Devede de kalıp var. Güreş kalıba bakmaz.”

“Yoooo!... Öyle deme İrecep, ara sıra başka köylerde tuttu-ğu güreşleri çok medih ediyorlar. Elini tutacak yokmuş şu bizim gidenlerde. Haberin var mı?... Bizim Kahveci Osman saklıyor emme, ben öğrendim, kasabadaki toplantılardaki güreşle-re kadar Yusuf’un yemesini, içmesini, Durmuş ile üzerlerine almışlar. Erkek adamdır şu Osman.”

“Hııı! Bak bu işi beğendim. Ne de olsa köyümüzün haysi-yeti var. Lakin, yiyip içmekle iş bitmez. İdman da yapmalı...”

“Bana bak İrecep, sen bu köyün içinde değil misin yahu?... Kahveye bin nazlan gelirsin. Köyde olup bitenlerle alakadar olmazsın. Nedir derdin Allah aşkına? Dağda bayırda gezersin. Sanki bu köyden değilsin. Bir laf duysan duymamış gibi olur-sun...”

Recep, başlarının üzerinden geçen bir serçe alayına bakıyordu. Arkadaşına cevap vermedi. Galip, tüfeğine davrandı:

“Karşıdaki mersinlere kondular. Şunlara bir duman oynayayım. Hiç değilse on beş, yirmisi kalır.”

“Otur oturduğun yerde...” dedi Recep, “serçe gibi ufacık kuşlardan ne istersin?...”

"Köye elimiz boş dönmeyelim bari. Tavada güzel kavrulurlar."

“Saliver yakalarını. Cıvıldaşıp dururlar işte...” Galip, şaşkın şaşkın tekrar yerine oturdu. “Recep böyle değildi evvelden...” diye düşünmeye başladı. Recep sordu:

"E... Yusuf idman yapıyor mu idman?..."

“Yapmaz olur mu?... Yukarı köyün nı. İlimi, güreşe meraklıymış. Her gün Yusuf’u bayır yukarı koşturuyormuş.”

"O da neden?"

“Güreşirken kesilmesin diye. Osman’ın ağzına bakarsan, muallim demiş ki, Yusuf’u bu güreşlerde hele bir görelim. Vilayete yollayıp minder güreşlerine sokarız. Vilayette, devletin güreş hocası var. Yusuf, hani o yakalarda bir dikiş tutturdu mu, cihan pehlivanlığına kadar yolu var. Belki de kasabadaki güreşlerde beyler, ağalar Yusuf’u beğenirlerse, gözlerine girebilirse, alır büyük güreşlere sokarlarmış. Ama minder güreşi, yağlıya benzemezmiş, çalışıp onun da inceliğini öğrenmek gerekmiş.”

"Pehlivan dediğin yemyeşil çayırda güreşir."

“Osman’a ben de böyle dedim. Ama Koca Yusu da Avrupa’ya, Amerika’ya gittiğinde minder üstünde güreşmiş.”

“Doğru, gâvur milletinin canı kıymetlidir. Bu işin aslını essasını gidip muallimden öğrenmeli. Yusuf’a da birkaç okka yağlı zeytin götürreceğim. Kocakarı bizim, elceğiziyle gümlüye bastı. Babası sağ olmalıydı da Yusuf’un bu günlerini görmeliydi. Çok şükür halimize. Biz de babası sayılırız bu çocuğun. Dalyandan beri köye getirirken, bir sırladı. Hâlâ unutamıyorum. Yavuz, yürekli çocuktur da ha...”

İkisi de bir müddet sustular. Balık, dalyan meselesinin sözü ne zaman geçse, böyle gelişigüzel bile geçse, kimi olsa muhakakak bir düşüncedir alırdı. O kadar uzun zaman konuşmadılar ki bu sessizliği, bu güzel bahar gününün telaşı içinde kendilerini

kaybeden, kendi işlerine dalan kuşlar bile isyan ettiler. İki yaşlı köylünün etrafında kıyametler koparmaya başladılar. Neden sonra Recep:

“Kalk köye varalım. Öğle oldu. Karnım acıktı.” dedi. Kalktılar. Tüfeklerini omuzlarına vurdular. Biraz uzaklaşmışlardı ki, palamut dallarının arasından “Pat!...” diye bir gürültü geldi. İki ihtiyar, dalların arasına koştular. Kapan boştu. Dönüp birbirlerinin yüzüne alaylı alaylı baktılar. Kapanı Recep olduğu gibi bıraktı. Hiçbir şey yakalamamıştı. Kokulu mersinlerden toplaya toplaya köye doğru inmeye başladılar. “Çocuklar leblebi gibi yesinler...” diyordu Recep. Galip de, canı çekerdiye müstakbel torununun anasına mersin topladı. Kendilerini köye götüren derenin içine inmeden önce, yüksek tepeye tırmandılar. Buradan bakınca ova, nehir, göl ve ta uzaklarda Ege’nin ışıldayan mavi suları görölüyordu. Ovanın etrafındaki tepeler, başlarının üstü, zeytin, mersin yapraklarıyla süslü hayat ve kuvvet ilahları gibi uzanıyor, ta Akdeniz’e kavuşuyorlardı... Recep, tepenin üzerinde durdu. Tüfeğine dayandı; gözlerini buruşturarak manzarayı süzdü:

“Şuraya bak Galip...” dedi, “ne zaman bu tepeye çıksam, yüreğim bir tuhaf olur... Şuraya bak... Bu memleket bizim. Tadiyla tuzuyla bizim. Allah Mustafa Kemal’e gani gani ırahmet eyleye...” Galip’in içi burkuldu, yürekten bir:

“Amin!...” dedi. Sessizce, dereye doğru kaydılar. Neden sonra Galip:

“Biliyon mu İrecep, Mustafa Kemal Paşa, Halkçılardan yanaydı” dedi. Recep, tok bir sesle:

“O hiç bi yakadan değildi. Milletten yanaydı. Bunu böyle bil. Memlekette o kadar çok iş vardı ki, bizim köye sıra gelinceye kadar Allah ömür vermedi. Yoksa... Ne dersin, ne edersin ki, Cenab-ı Mevla için üst yakasını da millet kendi yapsın yakıştırsın buyurmuş...”

Eğildi, kana kana, ta yukarlardan yuvarlanıp gelen derenin berrak suyundan içti.

İkinci Bölüm

Bir

Ortalık daha karanlıkken İsmail, kalktı ayaklandı. Karısını dürttü:

“Fadime... Kız... Fadime!” Kadın sıçradı:

“Gidiyor musun?...”

“Vakit... Kalk... Babam da neredeyse uyanır. Bir kaşık çorba hazırla... Geç kalmayalım.”

Fadime kocasıyla, uyuyan çocuklarının arasından yorganı açıp sıyrıldı. Gaz lambasını el yordamıyla bulup yaktı. İş donunu ayağına çekip odadan fırladı. İsmail birkaç dakika lambanın sönük ışığına gözlerinin alışmasını, iyice açılmasını bekledi. Bugünün işlerini bir sıraya koyup aklından geçirdi.

Günlerden tatildi. Pazardı. Çalıştığı yerden üç gün için izin almıştı. Köyün bütün Demokratları bugün seferberdi. Köylerden kasabaya büyük bir akın, kamyonlar, otobüslerle bir yürüyüş yapılacaktı. Kasabada büyük bir demokrat toplantısı vardı. Ankara’dan gelen büyük ama çok büyük adamlar, laf edeceklerdi. Öğlene kadar bu işler olacak, öğleden sonra ise, Demokrat Parti menfaatine büyük güreşler yapılacaktı. Bütün namlı pehlivanlar, kasabada toplanmışlardı. Yusuf da güreş tutacaktı. İsmail, heyecanlanıyordu. Toplantı çok kaynaşmalı olacaktı muhakkak. Fakat güreşlerin de ayrı bir heyecanı vardı.

İsmail acele acele giyindi. Gitti kuyudan serin su çekip yıkandı. Öteki odaya vardığı zaman, yanan ocağın ışığı, yüksek kerevetin üstüne bağdaş kurmuş babasının yüzünü aydınlatıyordu. Karısı, ocağın başında çorbayı karıştırıyordu. Recep elinde tahta kaşık, belli etmiyordu ama, sabırsızlanıyordu. İsmail karşısına geçip oturunca, şöyle bir oğluna baktı. Bir şey söyleyecekti, vazgeçti.

“Çocukları uyarmayaydınız...” dedi İsmail.

“Uyuyorlar” cevabını verdi Fadime, dumanları tüten tencereyi, önlerine koydu. Kocaman bir parça kara ekmeği ikiye böldü. Recep:

“Yanaş bizim kız sen de...” emrini verdi. Fakat genç kadın:

“Siz buyurun. Biz anamlan, çocuklarlan yeriz” dedi. El pençe divan, iki erkeğin karşısında bekledi. Recep, büyük gürültüler çıkararak çorbayı içmeye koyuldu. Bir ara:

“Bakalım Yusuf ne edecek?...” diye söylendi. İsmail, babasının bu sözüne cevap vermedi. “Babam güreşlere mi, Demokratlara mı gider?” diye düşündü. Sofradan kalktıkları sırada ana, beyaz temiz bir bohça getirdi. Açtı. içinden iki tane ağır ipek kefiye çıkardı. Ailenin iyi günlerinden kalma bu serveti, kocasına, oğluna verdi. Onlar da başlarındaki kasketin etrafına doladılar. Ucunu omuzlarına sarkıttılar. Recep “Bismillah!” deyip kapıdan çıktı. “Akşam namazına kalmaz geliriz” diye anaya Allahısmarladık makamında söylendi. Kadınlar erkeklerini harımın kapısına kadr geçirdiler. Ananın dudakları kıpırdıyor, dua ediyordu. Sonra:

“Allah” diye mırıldandı, “bugünü, hem bizim hem de milletimiz için hayırlı eylesin...” Recep karısına şöyle baktı kısaca:

“Amin!...” dedi. Yürüdü. İsmail bir adım geriden babasını takip ediyordu. Çocukluğunda da böyle babasıyla bayram namazına giderdi. Recep bir ara durdu. Dudaklarının arasına bir sigara koydu. Oğlu çakmağı ateşleyip babasının sigarasını yaktı. Recep, derin bir nefes çektikten sonra, ağaran tan yerine baktı. Tekrar yürüdü:

“Dinine yandığımın, devlet işi bize düştü gayrı...” dedi. İsmail’in yüzü, alacakaranlıkta parladı, sondü.

Kahveye geldikleri zaman, başta Durmuş Dayı, Kahveci Osman, Balıkçı Kâmil, Galip, bütün kasabaya varacak Demokrat köylüyü hazır buldular. Köy meydanında koca bir kamyon emir bekliyordu. Osman bu kamyonu gidiş geliş için bir hafta önceden kiralamış, herkesten birer lira toplamış, veremeyeceklerin parasını da kendinden ve verebileceklerden denkleştirmişti. Kahvede, acele çaylar, kahveler içildi. Osman’ın her zamanki neşesi, telaşı, ortalığın kaynaşmasını tamamlıyordu. Kamyonun şoförü, kasabalı yağız bir delikanlı, sabırsızlanlanmaya başlamıştı ki, Osman ortalığı çıntalan bir sesle:

“Haydin ağalar, ey gaziler...” dedi. Kafiye halinde kahveden çıkıp kamyonu yürüdüler. Durmuş’la Recep’i şoförün yanına yerleştirdiler. Kalabalık, açık kasaya tırmandı. Güneş bir mızrak boyu yükselmiş; güzel, renkli bir gün başlıyordu. Kamyonun etrafını gitmeyenler, çocuklar almıştı. Kadınlar uzaktan gübre yığınlarının üzerinden hazırlığı seyreliyorlardı. Osman, tezgâhın altından bayrağı kaptı geldi. Yusuf’un eline verdi. İsmail telaşla bayrağı kaptı geldi. Yusuf’un eline verdi. İsmail telaşla kamyonun etrafında dönüyor, arkadaşlarını yerleştiriyordu. En son kendisi de tırmanıp çıktı. Elini uzatarak Osman’ı da kamyonun üstüne çekti. Eğilip şoföre:

“Tamam Ahmet, çek!...” diye bağırdı. Motor homurdandı. Kalabalık kaynaştı. Kamyondakiler bağdaş kurup, yerleştiler. “Hürriyet, müsavat, adalet, uhuvvet” arayıcılar, yola düzuldüler. Sarsıla sallana köy meydanından uzaklaştılar. Köyün çapraşık yollarından, gölün kenarını tuttular. Kamyonun kasasını dolduran kalabalığın kimi ayakta duruyordu. Kimisi bağdaş kurup oturmuştu. Ön taraftaki köşeye çömelen yaşlı, toprak yüzlü bir ihtiyar bir sigara yaktı. Herkes gibi heyanlı heyecanlı etrafına bakıyordu:

“Yusuf, oğlum” diye seslendi, “bayrağı dik tut!...” Yusuf bütün gücüyle bayrağa sarılmış, kaldırılabildiği kadar yukarı, göklere kaldırıyor. Kâmil, ayakta duruyor, bir eliyle İsmail’in omzunu, ötekisiyle uçmasın diye kasketini tutuyordu. Kara kuru yüzünü ileri doğru uzatmış, ışıklı gözlerini ta uzaklara dikmişti. Derin derin nefes alıyordu. Kendisini tutamadı.

“Vay anam vay!” diye bağırdı, “kasabayı fethetmeye gidiyoruz... Bir laf edeceğim! ama çok dokunaklı olacak...”

“Ne lafı ülen?... ”

“Nutuk çekeceğim be hükümet meydanında! Yüksek yere çıkacağım; ağalar, beyler, paşalar diyeceğim... Biz (...) köylüleri, bu yıla varıncaya dek, anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geldi vallah billah. Siz bilirsiniz gayri... Benden bu kadar diyeceğim...”

“Bi halt diyemezsin...”

“Neden diyemeyecekmişim?... ”

"Sana laf düşmez de ondan. Düşse düşse laf etmek, Durmuş Dayı'ya düşer. Köyümüzün en ihtiyarıdır. Düşse düşse laf, ismail'e düşer, köyümüzün Parti Başkanı'dır."

"Ben de bu köyden değil miyim yahu?"

"Ülen hepimiz de bu köydeniz. Hepimiz lafa karışsak, ortaklık karışır. Hem büyüklerin yanında biz kim oluyoruz ki?"

"Allah Allah."

"Allah Allah ya... Önce Ankara'ya laf düşer. Sonra vilayete, daha sonra kasabaya, daha sonra nahiyeye, daha sonra daha sonra eğer vakit kalırsa bizim köye laf düşer. Bizim köy gibi kaç köy bugün kasabada toplanıyor."

"Bizim de bir diyeceğimiz var elbette."

"İsmail'e söyle, o sorarlarsa çıksın söylesin." İsmail söze karıştı:

"Ne çekişiyorsunuz, bugün laf edilecek, edilecek ama, Demokrat Parti'nin şanını, şerefini memlekete göstermek için edilecek. Sizin anlayacağınız, nümayiş yapacağız. Halkçılar bir görsünler de yürekleri titresin. Demokratlar üç buçuk kişi bir araya toplayamaz derlermiş. İlażım olursa ben lafımı bilirim. Meraklanmayın. Memleket bizi bir görsün diye gidiyoruz. Görecekler de..."

Galip, tespihini şakırdattı; bu şakırtı, kamyonun gürültüsüne rağmen duyuldu:

"Böylesi daha iyi" dedi.

Kamyon, ocanın çukurlu toprak yollarında inleye oflaya, sallana sallana ilerliyordu. Bir yol kavşağında bir kamyonla bir otobüse daha rastladılar. Selam ve sevgi nidaları, karşılıklı yükseldi. Birbirlerinin tozunu yememek için aralı yürüdüler. Birbirlerinin tozunu yememek için aralı yürüdüler. Şoförün yanbaşıda oturan Durmuş Dayı bir sigara yaktı. Bir tane Recep'e, bir tane de şoför Ahmet'e uzattı. "Ya Allah!" çekti; kendilerine katılan kamyonu, otobüsü işaret ederek: "Dağ taş kasabaya yürüyor bugün" dedi. Recep sadece etrafına bakınıyordu. Ekili tarlaları seyrediyordu. Durmuş, şoföre sordu: "Sen hangi yakadansın evlat?" Ahmet bir elini direksiyondan çekip kasketini kaşının üstüne yıktı:

“Bu da sorulur mu babam...” dedi, “biz anadan doğma Demokratız. Ama patronun haberi yok o başka.” Döndü, Durmuş’la Recep’e göz kırptı. İhtiyarlar gülüştüler.

Kasabanın kenar mahalleleri tenhaydı. Önce uzun bir çarşıdan geçtiler. Çarşının bütün dükkânları kapalı, fakat kahveleri açıktı. Kapalı dükkânlar, hanlar, kahveler bayraklarla süslenmişti. Çarşı içi kalabalıktı. Halk, gelen köylülerle yüklü otobüsleri, kamyonları sevinçle karşılıyordu. Ahşap, küçük bir binanın içi dışı adam almıyordu. Karşısındaki boş arsa, kamyonlar, otobüslerle dolmuştu. Binanın önünde birkaç davul zurna birden çalmaktaydı. Recep, telaştan adetlerini sayamadı. Binanın balkonundan Sahir Bey, gelenlere el salladı. Onun yanında kasabanın bütün ileri gelen Demokratları vardı. Bir ses ortalığı çınlattı:

“Sayın Demokrat arkadaşlar, hepimiz tamam olduk. Şimdi hep beraber istasyona varıp on buçuk treninden çıkacak Ankara’dan gelen arkadaşlarımızı karşılayalım. Oradan Hükümet Meydanı’na varıp mitingimize başlayacağız.”

Kasabanın istasyona giden geniş caddesini bir insan seli aldı. En önde davullar, bayraklar, onun arkasında halk, istasyona vardılar. İsmail köylülerine, “Birbirimizden pek uzak düşmeyelim” emrini vermişti. Hep biraradaydılar. Balıkça Kâmil, hayran hayran, kendini kaybetmiş, kalabalığa kapılmıştı. İsmail’in koluna yapıştı:

“Vay anam vay!... Bu milletin hepsi Demokrat mı?”

“Bilmem...” cevabını verdi İsmail.

“Nasıl bilmezsin?”

“Olur ya, kalabalığın içinde seyretmeye gelen de vardır.” Bütün köylüsü, İsmail’e itiraz etti:

“Demokrat olmayanın aramızda işi ne ola?”

“Belli olmaz bu işler...”

Durmuş, ellerini kışına vurmuş, çukurlarına kaçan gözleri iri iri açılmış, kararını verdi:

“Bunların hepsi Demokrat. Halkçıların altını üstüne getireceğiz. Allah’ın izniyle...”

Tren, homurdanarak, ortalığı dumana boğarak, yaşa, var ol sesleri ve alkışlar arasında istasyona girdi. Davullar inadına inadına gümledi. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Bir ara birdenbire bir sessizlik oldu. Halk açıldı. Sahir Bey ileri çıktı. Vagondan inen dört kişiye doğru ilerledi. Ellerini sıktı. Yüksek sesle: “(...) Kasabasının namına, nahiye ve köylü Demokratlar adına hepimize hoşgeldiniz derim. –Kalabalığı işaret ederek– İşte böyle yekvücut olmuş, memleketimizin ve milletimizin hizmetine hazırız...” dedi. Bir alkış koptu. Sonra gelenlerden bir zat, nereden bulunup geldiği o anda bilinemeyen bir sandalyenin üzerine çıktı: “Sizleri hoş, iyi, sıhhat ve sevinç içinde bulduğumuzdan son derece bahtiyarız. Sevgili yurdumuzun aydın istikbaline işte böyle imanla seller gibi akacağız.” diye bağırdı. İşte o zaman, kızılca kıyamet koptu. Kalabalık alkışlamaktan ve bağırmaktan bitap düştü. Sel gib istasyondan Hükümet Meydanı’na aktılar.

Meydan’daki yüksek kaidenin üzerindeki Atatürk büstünün altına yüksek bir kürsü konmuştu. Adamın biri hoparlörü kontrol etti. Bütün köylerin Parti başkanları, kürsünün arkasına dizildiler; onların önünde de Parti ileri gelenleri vardı. Sahir Bey, kürsüye çıkıp ateşli sözlerle, “Genel Başkan’mız” diye bir zatı takdim etti. Alkış, alkış, alkış... Bu zat, tam yarım saat konuştu. Meydan’da çıt yoktu. Herkes kulak kesildi. Konuşan, ağır, tumturaklı, fakat çok ateşli konuşuyordu. Recep, fazla ayakta durmaktan yorulmuş, yere çömelmiş, ellerini çenesine dayamış, kılını bile kıpırdatmadan dinliyordu. Galip’in sakalları diken diken, onun yanında ayakta duruyordu. Durmuş Dayı, Kâmil’e yaslanmış, iki gözü iki çeşme, beyaz sakallarından sızan yaşları yağlığıyla silmeye uğraşıyordu. Bu büyük zattan sonra biri, daha sonra biri daha konuştu. Kasaba namına Mustafa Bey, kürsüde görününce, uzun zaman alkışların arkası alınamadı. Mustafa Bey, heyecanını belli etmemeye çalışan bir sesle, ağır fakat gür bir şekilde idare-i kelimayı eyledi. Program mucibince sıra, bütün köy ocaklarının başkanlarının namına sembolik olarak bir köyün Demokrat Parti başkanının konuşmasına gelmişti. Önceden seçilen kimse, fazla heyecana kapıldığından, konuşamayacak bir haldeydi. Sahir Bey, önce şaşırdı. Kalabalık, uğultulu bir halde bekleyordu. Gözü İsmail’e ilişti:

“Görem seni İsmail...” diye onu kolundan yakalayıp kürsüye çıkardı. Takdim etti. İsmail önce ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırdı. Çok geçmeden kendisini toplardı. Recep’e:

“Kalk ayağa, İsmail laf edecek...” dediler. İhtiyarın, ayağa kalkmak şöyle dursun, dizlerinin bağı çözülürdü. Çömeldiği yere çöktü kaldı. Köylüsünün kaynaşan ayakları altında ezile yazdı. Millet bağarmaktan mosmor kesilmişti. Kimsede bağarmaya, alkışlamaya takat kalmayınca, İsmail’in yüzüne sükûnet geldi. Sanki taş kesilmişti. Sağ eliyle kara bıyıklarını düzeltti:

“Arkadaşlar!...” dedi. “Bir ordu gibi toplandık. El ele yapıştık. Var kuvvetimizle çalışıyoruz. Kazanacağız. Her şeyimiz bu topraklarımız için; malımız, canımız, sevgili vatanımız için feda olsun, helal olsun!... Biz, iş biliriz; fazla laf bilmeyiz, köylüyüz. Diyeceğim bu kadardır.” Kürsüden indi. Sesi, meydanın alkış tufanına rağmen hâlâ hoparlörde çınılıyordu. O kadar alkışlandı ki, tekrar arkasından itip kürsüye çıkardılar. İsmail, vakut, durgun gözlerle vatandaşlarını selamladı. Birkaç fotoğrafçı acele acele resmini çektiler. Yusuf, köyden beri elinden bırakmadığı bayrağı yükseklerle kaldırdıkça kaldırıyor, var kuvvetiyle “Yaşa! Var ol!” diye bağıırıyordu.

Recep’in kollarına girip kaldırdılar. Meydan’dan dağılan halka ilk defa görüyormuş gibi bakıyordu. Sakalları dimdik olmuş, gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Dudakları kıpırdıyor, bir şeyler söylemek istiyor, fakat söyleyemiyordu. Deli İbrahim’in köylüsü, ilk defa onun farkına vardı. Bu sakin, konuşmayı sevmeyen adam, sapsarı kesilmiş bir halde, Atatürk’ün büstünün etrafını çeviren demirlerin üzerine fırladı:

“Allah devletimize, milletimize zeval vermesin!...” diye var kuvvetiyle bağırdı. Dağılan halk, dönüp ona baktılar. Bazısı alkışladı. Bazısı da “Amin!” dediler. Kahveci Osman hiddetle İbrahim’in kolundan tutup demirlerin üstünden aşağıya çekti:

“Ulan, laf etmenin de bir erkânı vardır. İsmail bizim diyeceğimizi dedi işte. Görmüyor musun, millet dağılıyor gayrı...” diye söylendi. Herkes bu toplantıdan ziyadesiyle memnun kalmıştı. Köylünün keyfine diyecek yoktu. Parti binasında çaylar, kahveler içildi. Çıkınlar açılıp ekmekler yendi. Yusuf’a sadece bir çayla kuru bir simit yedirdiler. O zaman Yusuf, siyaset

heyecanını unutuverdi. İçine müsabaka heyecanı girdi. Bayrağı Ömer'e teslim etti:

"Gözünü aç, iyi muhafaza et, şimdi benim başka ufak bir işim var. Görem seni" dedi.

Osman, tahkikatını çoktan bitirmişti. Bir saat sonra istasyonun arkasındaki çayırda başlayacak güreşlere tam on çift namılı pehlivan katılacaktı. Parti'nin kâtibinin lafına bakacak olursan, Yusuf'la ortaya güreşecek üç pehlivan daha varmış. Kayıtlara göre, bu iki çiftin kazananları birincilik, ikincilik için; kaybedenleri ise üçüncülük için tutuşacaklardı. Yusuf yense de, Allah göstermesin, yenilse de arka arkaya iki güreş tutacak demekti. Ödül, birinciye iki yüz liraydı.

Pehlivanlar Parti binasının bir odasında soyundular. Kispetlerini giydiler. Binanın etrafını halk, çoluk çocuk sarmıştı. Kasaba fıkır fıkır kaynıyordu. Parti binasının önünden alay-ı azim ile hareket edildi. En önde davullar, arkada dizi dizi pehlivanlar, daha arkada bir sel halinde halk yürüdü. Osman, kefiyesine Yusuf'un elbiselerini sarmış, hiç konuşmadan yürüyordu. Onu arkadaşları takip ediyordu. Çayıra gelindiği zaman, bir masanın başında oturan kâtibe herkes gönlünden koparı, bir yirmi beşliğe kadar makbuz kestirip verdi. Çayıra çemberleyen halka da bu makbuzlar dağıtılıyordu. Halktan biraz ilerde bir sıra sandalye ve masalar dizilmişti. Hakem heyeti, ileri gelen Partili beyler, ağalardan teşkil edilmişti. Davullar çayıran ortasına doğru ilerledi. Pehlivanlar davulun yanına sıralandılar. Kasabalı gençler sağa sola koşup nizamı intizamı temine çalışıyorlardı. Hakem heyetinin masası önündeki direğe bayrak çekilirken hep bir ağızdan İstiklal Marşı söylendi. Hakemler, vaktin yetersizliğini düşünerek, başa güreşecek iki pehlivan hariç diğerlerini eşleyip er meydanına davet ettiler. Pehlivanlar yağ kazanlarına yanaştılar. (...) köylüleri gözlerini Yusuf'a dikmişlerdi. O kendinden genç görünen rakibinin sırtına, bir parça yağ sürdü. Rakibi de aynı hareketi yaptı. Birden kazanın başında nereden ortaya çıkıverdiği anlaşılamayan Muallim Efendi görüldü. Osman'la beraber Yusuf'u biraz beri çektiler.

Muallim:

“Yusuf” dedi, “şansın varmış, ilk tuttuğun delikanlı acemi, çok genç. İşini çabuk çözer. Asıl, öteki güreşe kadar dinlenecek vaktin kalsın.” Yusuf bu nasihati dikkatle dinledi. Sesini çıkarmadan, meydana yürüdü. Davullar, zurnalar daha hızlı fakat tempolu çalmaya başladılar.

Cazgır, pehlivanları kıbleye karşı dize getirdi. Duasını, nasihatlerini etmeye başladı. Çayırı dolduran halkta çıt yoktu. Sonra tekrar davullar ortalığı sarstı. Pehlivanlar peşreve başladılar. Halkta bir kaynaşma oldu. Herkes görmek istediği güreşe yakın olmak istiyordu. Yusuf’un gösterişi, kalıbı, peşrevi, büyük alaka toplamıştı. Rakibi ona nazaran daha cüssesiz, fakat yeni yeşeren taze bir asma filizi gibi bir çocuktur. Altın misali, yağlı adaleleri her ikisinin de yanıp sönüyordu. Elenseye geldikleri zaman Yusuf, rakip arkadaşının kendisinden daha heyecanlı olduğunu anladı. İçine bir itimat geldi. Hatta, “Ortaya çıkmamalıydı. Küçük orta bu arkadaşın dengi” diye düşündü.

Kendinden o kadar emindi ki, tutuşlar, girişleri her an, karşısındaki için tehlikeli oluyordu. Bir çift daldı, dengine getirip, delikanlı, tereyağından kıl çeker gibi zeytinyağlı vücudunu Yusuf’tan sıyırdı. Yere düştüler. Osman koştu, alkışların gürültüsü kesilene dek her iki pehlivanın gözlerine biriken yağları sildi. Yusuf yerde bir hayli uğraşıysa da bir şey yapamadı. Hatta bir fırsatını bulup delikanlı, “Hahayttt!...” diye bir nara atarak ayağa fırladı. Şimdi bütün seyirciler, onlara gözlerini çevirmişlerdi. Balıkçı Kâmil:

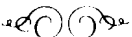
“Uzatma gayri Yusuf!...” diye bağıırıyordu. Ayakta da bir zaman geçti. Tam alaka dağılıyordu ki, yorgunluk alametleri göstermeye başlayan rakibine Yusuf, birdenbire çapraza girdi. Çayırda bir kıyamet koptu. Delikanlının işi bitikti... Yusuf, hemen kalkıp beylere, ağalara, sonra da seyircilere karşı, temennahı çaktı. Hakem heyetinden bir Bey, başını salladı. Ötekiler tasdik ettiler. Yusuf döndü. Doğrulan rakibinin elinden tutup kaldırdı. Delikanlı soluk soluğa:

“Ağabey elini öpeyim!...” dedi. Yusuf, onun arkasını okşadı. Yağ kazanlarına doğru yürüdüler. Osman elinde kocaman bir çevre Yusuf’u parsa toplamaya teşvik etti. Fakat Yusuf kısaca:

“Daha hak etmedim Osman Dayı, bir güreşim var” diye reddetti. Kahveci kızdı. Çevreyle onun sırtının yağını sildi. Arkasına ceketini koydu. Etrafını köylüleri aldı. “Eferim ülen Yusuf...” dediler. Recep, Galip, Durmuş, kafa kafaya verip aralarında gizlice laf ettiler. Sonra Osman’la İsmail’i çağırdılar. Müzakere bir zaman daha devam etti. Yusuf, ortaya güreşen diğer çiftin çekişmesini sakin sakin seyrediyordu. Durmuş, ağır ağır geldi; Yusuf’un yanına çömeldi.

“Karayılan herhal karşına çıkacak Yusuf...” dedi. “Onun ağırdan aldığına bakma. Kendini sana yorgun göstermek istiyor. İşin ucunda iki yüz lira var. Az para değil. İhya olursun. Hem biz köylülerini sevindirirsin. Bu pehlivanı evvelden bilenlerin demesine bakılırsa boyunduruğa hiç yüzü yokmuş. Ben, babanın nasıl boyunduruk vurduğunu bilirim. O vakit hepimiz gençtik. Şimdi de seni görelim, ha bakayım oğlum...” dedi. Yusuf’un bir ara gözleri karıncalandı. Sonra kendi kendine “boyunduruğa yüzü yokmuş ha...” diye mırıldandı. Daha sonra eski soğukkanlılığı yüzüne dağıldı. Tam bir saat öylece bekledi. Ortada yalnız kendi rakibini belli edecek güreş kalmıştı. Öteki güreşlerin sonu yavaş yavaş alınıyordu. Karayılan adıyla anılan pehlivan birden karşısındakini kucakladı, öylece tam dokuz adım yürüdü. Sonra yere silkip bıraktı... Yusuf gibi temennahı çaktı...

Meydan karıştı. Kısa bir aradan sonra tekrar güreşlere başlandı. Kozunu paylaşacak, yalnız, Yusuf’la Karayılan ve başa soyunan iki kabadayı kalmışlardı. Umumi arzu üzerine, bu iki güreşin bir arada yapılmayıp rahat seyretmek için, önce ortanın sonra başın yiğitlerinin kışmasına karar verildi. Davullar, zurnalar, döğende, Yusuf’la Karayılan, yağ kazanına yanaştılar. Yağlandılar. Birbirlerini yağladılar. Peşreve çıktılar. Çayırı baştan başa bir sessizlik kapladı. İki pehlivan dövüne dövüne, hakemlerin masası önüne gelip yerden bir temenna aldı. Sonra döndüler. Meydanı bir dolandılar. Peşrevi kısa kestiler. Her ikisi de bu işi bir an önce bitirmek istiyorlardı. Yusuf’un, davul, kulaklarında uğuldadı ve birdenbire hiçbir şey duyamaz oldu. Gözleri bulutlandı. Sadece rakibinin kendisine yaklaştığını gördü; onu karşıladı: İki kaya parçasını andıran dağlar gibi baba-

yiğit, çarpıştılar. Karayılan bir elenseden sendeleyeyen Yusuf'un belini kavramak istedi. Yusuf, Karayılan'ın elinden yılan gibi sıyrılarak üç metre ileriye fırladı. Narayı bastı:

"Haydi bre aslanım!... Sıkı tut be!..." Köylünün yüzü bembeyaz kesilmişti. Ömer, İsmail'e:

"Ben bu güreşin gıdaşatına dayanamayacağım. Yüreğim duracak" diye fısıldadı. İsmail, gözlerini Yusuf'tan ayırmadan:

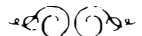
"Ne oluyorsun... Alt tarafı güreş değil mi?... Elbette birinden biri yenilecek. Sen mertçe kapışana bak..." cevabını verdi.

Bu güreş, kıran kırana bir güreş oluyordu. Tam kırk dakika iki pehlivan birbirlerini dize getiremediler. Ayakta kaldılar. Gazozcular, fıstıkçılar bile seslerini çıkaramaz olmuştu. Karayılan bu defa çift daldı. Yusuf kıl payıyla kurtuldu. Yusuf iri yapılı, rakibinden uzundu. Öteki de yapıda ondan aşağı değildi. Geniş omuzları, orta bir boyu vardı. Bir zaman daha endişeli güreşi seyreden Recep'le Durmuş birdenbire memnun memnun döndüler. Kâmil:

"Ne var, ne oldu ki?... " diye sordu. Durmuş:

"Görmüyor musun Karayılan yorulmaya başladı" cevabını verdi. Bu söler nasıl oldu bilinmez, bir şimşek hızıyla çayırı dolaştı. Muallim, Durmuş Dayı'nın ve Recep'in bu fikrini tasdik etti. Güreşin durgunlaştığı bir sırada Osman, Yusuf'un gözlerini sildi. Öteki pehlivani da ihmal etmedi. Güreş bir buçuk saate yaklaşırken artık iki pehlivan da soluyordu. Adaleleri büyümüş, göğüsleri şişmiş, yüzleri sararmıştı. Yusuf, son bir hamleyle karşısındakine yüklendi. Altına aldı. Meydan yerinden oynadı. Bu gürültüyü "Allah Allah... Ne günlere kaldık!..." narasıyla Karayılan bastırdı. Tam ayağa kalkmıştı ki, Yusuf tekrar saldı- rıp altına aldı. Ve aniden boyunduruğu vurdu. Kanıra kanıra Karayılan'ın sırtını yere getirdi. Bu son boğuşma belki de beş dakika sürmüştü. Hakemler, beyler, ağalar bile yerlerinden fırlayıp güreşin son safhasını heyecanla seyrettiler. Yusuf, kendini kaybetmiş, hâlâ abanıyordu. Cazgır müdahale etti:

"Tamam tamam! Evlat... Evlatlarım kalkın gayri" diye bağırdı. Yusuf kendini toparladı. O anda güm güm vurmaya başlayan davulun temposuna ayak uydurup, ağır ağır hakemlerin, beylerin, ağaların huzuruna kadar ilerledi. Önce onlara,

sonra seyircilere temennasını verdi. Alkış alkış alkış. Köylüsü sevinçten bir tuhaf olmuştu. Ne alkışlayabiliyorlar, ne de bağırabiliyorlardı. Durmuş bu çeşit anlarda olduğu gibi, gene gözlelerinden akan yaşları tutamamıştı. Recep, oğluna:

“İsmail, var, bizim namımıza Yusuf’u alnındanöp” emrini verdi. Berikiler, “Parti Başkanı’mıza böyle yakışır...” dediler.

Yusuf şimdi Karayılan’la kolkola girmiş parsaya çıkmıştı. Beyler, ağalar, yağlıklarına büyük paralar attılar. Halktan topladıkları ile Yusuf’un mendilinde bir otuz, kırk lira toplanmıştı. Yağ kazanının başına geldiklerinde, elindeki para dolu mendili, Yusuf, usulca Karayılan’a verdi. Pehlivan şaşırды. Onun yüzüne baktı. Yusuf:

“Al kardeşlik, sen de çok emek çektin. Bana gelince, iki yüz bankonot ödöl verecekler, biraz sonra. Bu iyi paradır. Bana yeter” dedi. Karayılan almak istemedi. Recep, Durmuş ve Osman –Osman istemeye istemeye– araya girdiler. Yusuf’un yaptığı iş görölmüş, duyulmuş şey değildi ama Karayılan kabul etti.

İkindiye doğru, başpehlivanlar da kozlarını paylaşmışlardı. Galipler, hakemlerin önünde sıralandılar. Silinip giyinen Yusuf, sanki biraz önce er meydanında devler gibi çarpışan delikanlı değildi. Ufalmış, ellerini kavuşturmuş Sahir Bey’in verdiği nutku dinliyordu. Sonra onu da masaya çağırdılar. Kâtip, bir yere imzasını attırdı. Sahir Bey, eline bir zarf tutuşturdu. Arkasını okşadı.

Osman, İsmail ve Durmuş Dayı ile müzakereden sonra, yapacağını yaptı. Dönerken, kamyonu bir davulcu ile bir zurnacıyı aldı. Önce kasabanın sokaklarından büyük gürültüyle çıktılar. Büyük gösterilerle uğurlandılar. Yürüyen kamyon içinden davulun sesini rüzgâr aldı, dört bir yakaya dağıttı. Güneş batarken köye bayram içinde girdiler. Yusuf’u İsmail’i, en öne ortalarına almışlardı. Daha kamyon durmadan İsmail’in nutku, Yusuf’un güreşi, köyün içinde destan oldu. Kahvenin önündeki meydan mahşere döndü. Muhtar, karşıdaki köy odasının kapısına bir sandalye atmış, taraftarları etrafında, kendi kendini yemekle meşguldü. Köy hiçbir zaman bu kadar kalabalık görünmemişti gözüne. Seçim için, bayağı içine korku giriyor-

du. Demokratlar, meydanın orta yerinde büyük bir ateş yak-
tılar. Köyü karanlık bastı. Fakat köy meydanı gündüz gibiydi.
Kahvenin önüne sandalyeler konmuş, masalar kurulmuş, rakı-
lar içiliyor, zeybekler oynanıyor, türküler söyleniyordu. Osman
ateş kesilmişti. Hem rakıya, hem kahveye, çaya, hem de
oyunlara yetişiyordu. Delikanlılar, büyüklerden uzakçaydılar.
Hürmet icabı, Yusuf'la İsmail, büyüklerin yanında edepleriyle
oturuyorlardı. Çünkü bu eğlenceler, onların şerefine yapılıyor-
du biraz da... Osman'a sorarsanız.

"Ne zannettiniz ya?... " diyordu, "bugüne bugün, Yusuf'umu-
zun, daha daha Demokrat Parti'mizin şanı şerefi var! Elbette bu
bayramı hak ettik!..." Ona:

"Yaşla!... Osman Efe'm be!... Sağ ol, var ol... Senin de şanına
şerefine!..." diyor ve kadehleri parlatıyorlardı.

Kasabadaki miting, köylünün bu mitingden dönüşü, geceki
eğlence, Muhtar'ı önce şaşkına çevirdi. O gece, sabaha kadar
doğru dürüst uyuyamadı. Doluya koydu olmadı. Boşa koydu
eksik geldi. Sabah namazında imamı buldu. Köy odasına getir-
di. Muhtar vekilini, kâtibi çağırdı. Çok gizli bir toplantı yaptılar.

"Bene bakın ha..." dedi Muhtar. "Bu Demirkırat olacak
herifler adamakıllı gemi azıya aldılar. Dün gece, köyün asayışı
az kaldı elden gidiyordu. Kendimi zor zaptettim. Onbaşı Emin,
korkak herifin biri. Onu sürdüreceğim. Vatandaşların kanun,
nizam dairesinde eğlencelerine karışmazmış. Dün gece orta-
lıkta, sözüm meclisten dışarı, bir ...'dıkları kaldı. Yokarıya bu
meseleyi rapor edeceğim. Sen kâtip, al eline kalemi kâğıdı baka-
lım. Önce köyün içinde bizden yaka olanları bir anlayalım."

Defterler açıldı. Bütün köy sakinleri bir bir gözden geçiril-
di. Muhtar kimin Halkçı, kimin Demokrat olduğunu ayrı ayrı
yazdırdı. Kadınlar meselesinde, Recep o kadar dirayet gösterdi:

"Karıları geçelim. Onlar kocaları ne yakadaysa o yakanın
malı sayılır. Yalnız, dul karıları yaz. Emme ne bize, ne onlara."

Tespit edilen isimler sayıldığında ortaya korkunç bir hakikat
çıktı: Köyün yarıdan fazlası Demokrat görünüyordu. Muhtar:

"Aman bre Kâtip, bizim yakaya şu dul karılarla başıboş
kızanları yaz bakalım..." dedi. Yazdılar. Hesap, kitap; kitap,

hesap, gene iş karışık görünüyordu. Bakkal Ali, bu sırada çıkageldi. Muhtar'ın ondan gizlisi yoktu. O sordu:

"Eyi emme Muhtar, bu dul karılarla başıboş delikanlıların bizden yakaya geleceklerini nereden biliyorsun?..." Muhtar sakalını sıvazladı:

"Bu iş senin elinde Ali..." dedi, "Dul karıların adını defterine yazacaksın. Hepsine, hafta bir lirayı geçmemek şartıyla istediklerini dükkânından vereceksin. Zaten seçimlere şurada döt beş hafta bir şey var gibi."

Muhtar, istihfafla bakkalı süzdü:

"Senin de eli sıkı olduğunu bilirim. Demokratları perişan etmek bana düşer. Elindeki yazılı kâğıda göre, her hafta paranı tıkr tıkr benden alırsın. Sen de Kâtip, Ali'nin dükkânında otur bundan sonra. Gelen giden dul karılara benden selam edip, onları benim gözettiğimi söylersin. İrey meselesini de yavuz kafalarına kat. Coştum be! Eğer Halkçılar seçimleri kazanırlarsa, onları böylece tam üç ay daha gözeteceğim. Böylece söyle. Ben de bir bir derim ya... Başıboş dolaşan yobazlara gelince; ben, gönlü gani adamım. Hepsine, günde bir paket cigara tayı-nı bağladım. Bun uda böyle bil Bakkal Ali Efendi. Bu veletlerin de adlarını yaz bir kâğıda Kâtip."

İmam, hayran hayran Muhtar'ı seyrediyordu. Berikiler de, bu fikirleri beğenmişlerdi:

"Yaman adamsındır vesselam..." diye arkasını okşadılar.

Muhtar, köydeki bu ilk seçim hazırlığını yaptıktan sonra atına bindi, kuşluğa doğru kasabanın yolunu tuttu. Kahvenin önünden şöyle bir kurumla geçti. Demokratlar, alaylı alaylı arkasından baktılar. "Lapor vermeye gidiyor..." dediler.

Halbuki kahvede başka büyük münakaşa vardı. Balıkçı Kâmil:

"Bu kadar kendimizi gösterdikten sonra, balığa çıkalım gayrı..." diye bir fikir ortaya atmıştı. Osman, hiddetle itiraz etti:

"Tilkiyi yüzdük, kuyruğuna getirdik. Az daha sabırlı olmamız lazım. Yoksa bir çuval inciri..."

İhtiyarlar hep Osman'a hak veriyorlardı. Galip:

"Akşama İsmail işten gelsin, danışalım. O da razı olmaz. Hem ne derse öyle yapmak lazım. Bugüne bugün, köyümüzün başı sayılır. Ben bu yaşımla onun sözünden çıkmam."

“Bundan sonra bize kim karşı gelebilir ki...”

Durmuş kızdı:

“Ülen amma da inatçısının Kâmil be... Geçen kış başında olduğu gibi çok şükür köyümüzde o kadar ekmek darlığı yok. Delikanlılar çapaya, kızlar çapaya gidiyorlar.”

“Sen öyle bil emmi... Ben gidemiyorum işte çapaya... Benim zanaatım balıkçılıktır. Irgatlık ağrıma gidiyor.”

“Zaman... Ne dersin... İsmail, motorcu muydu? Ömer ırgat mıydı? Yusuf’un elinde çapa kayboluyor. Tarlası sudan kurtulsa, vallah billah, öküz yerine geçer, tarlasını sürer. Dağlar gibi pehlivan. Sabırlı ol, bize söz verdiler. Seçimler bir olsun. İşler düzelecek.”

“Düzelmesine düzeldi sayılır ya... Ben, delikanlılar gibi her işe uyamıyorum. Balık merakı var içimde...” dedi Kâmil. Bu söze bütün kahvedekiler güldüler:

“Meramın avlanmaksa git dalyana. Herifler kanalın ağzını kapadılar mı, kepçeyle balık çıkarıyorlar...” Kâmil ateş kesildi:

“Bu çeşit balık avlamayı, balıklara karşı kancıklık sayarım. Av bu mu?... Nehirden gelip göle giden, gölde yumurtlayıp çoğaldıktan sonra nehre, oradan da denize geçen balıkların önünü kesmek... Bu yol kesmekten başka nedir ki... Av, balık avı bu mu?... Yazık mahluklara. Arkadan adam vurmak kancıklıktır.”

“Geç be Kâmil, neler diyorsun öyle...” Balıkçının gözleri kahvenin açık penceresinden ta karşıda parıldayan göle dalmıştı.

“Of anam of!... Balıkçılığın da haysiyeti iki paralık oldu. Allah’ın gölü işte... Bıraksalar da balık nasıl tutulur bir göstersek...”

Kahveci Osman, alaylı alaylı:

“Gösterdik ya işte...” dedi. Bu lafa önce herkes güler gibi oldu. Fakat hoşlarına pek gitmedi. Osman da söylediğine söylemişine pişman oldu. Kara kuru bir adam sözü değiştirdi:

“Muhtar seçimlerinden önce mebuslar seçilecekmiş. Dün, kasabadaki bütün kahvelerde bu laf vardı. Belediye reisleri de mebuslardan sonra seçilecekmiş ama bizi alakadar etmez. Halkçılar öyle karar vermişler.”

“Nasıl canları isterse öyle karar versinler...” dendi.

“Önce mebusları sonra da muhtarı seçeriz. Bundan ne çıkar?”

Osman, bıyıklarını yolarcasına çekiştiriyordu. Bu havadisi beğenmemişti. Telaşlandı. Fakat telaşını belli etmemeye gayret etti.

“Ellerinden geleni ardların katmasınlar. Mebuslar seçilirken ortalıkta kendi adamları dolansın istiyorlar. Zıyanı yok, biz toptan istediğimize rey verdikten sonra ellerinden ne gelir ki?...” Hep Kahveci’ye döndüler. Durmuş’un içine kurt düştü:

“Ülen bu lafın aslı var mı acaba? Bu işin dibi delik gibi görünüyor bana. Önce muhtarlığı ele alsaydık daha iyi olurdu.”

“Bana da öyle geliyor...” diye Osman endişesini gizleyemedi artık. Aldı milleti bir düşünce. Durup durup:

“Bu işte bir bit yeniği var...”

“İpin ucu onlarda ya... Oynatsınlar bakalım...”

“Hele bir kalleşlik yapsınlar, vallah billah kan çıkar ortalıkta...”

“Hele durun bakalım; doğru mu ki bu laf?...”

Haberi getiren:

“Ateş olmayan yerden duman çıkmaz...” dedi. Ona dönüp baktılar. Bu adam çember sakallı, ömrünce imam gibi ayağına mes lastik giyen Nazif’ti. Köylü ona pek itimat etmezdi. Fakat işin başından beri Demokratların defterinde görünüyordu. Muhtar’la ağız birliği edebilirdi. Kahvedekiler gözlerini kendi üzerine dikince Nazif, kıpır kıpır etmeye başladı. Osman elinde sildiği fincanı kırarcasına tezgâha attı:

“Diyeceğini açık de Nazif... Ben senin kafandan geçeni biliyorum. Kalkıp bir oyun edersen vallah billah bu köylü seni çiğ çiğ yer. Burasını da böylece bil...”

Nazif’in gözleri korkuyla büyüdü:

“Benim ne oyunum olsun ki... Duyduğumu söylüyorum. Ben devlet miyim ki, seçim işlerini karıştırayım?”

“Sen bilirsin...” dedi Osman, “yarın ahirete kalmadan, bir pislik çıkarsa hemen iki elimi yakanda bil.”

Nazif bu sefer celallendi:

“Yahu sen beni kancık karı yerine mi katarsın? Demokratım dedimse, demokratım işte... Hani Muhtar’ın yanında görürsen beni, ondan yakaya döneceğimi mi sanırsın? Dostluk başka, siyaset başka.”

“Orası öyle Nazif...” dedi Durmuş, “lakin seni bilirim, içinde kurt kaynar. Her zaman şunu bunu birbirine katmaktan keyiflenirsin. Lakin unutma bu bizim işimiz, çoluk çocuk işi, şakaya gelen dedikodu işi değil bu sefer... Memleket meselesi. Vatan ve namus meselesi bu sefer... Ona göre kalıbını, kıyafetini dengelt!...”

“Vallah dediğime, demişime pişman oldum. Duyduğumu söyledim be yahu... Ne var bunda kızacak...” Böyle aşağıdan aldıktan sonra Nazif, sureti haktan görünen bir sesle ilave etti: “Siz oturun böyle kuru laf edin. Az evvel, Muhtar’ın atına binip kasabaya gittiğini gördünüz.”

“Cehenneme kadar yolu var.”

“İyi emme, cehenneme varmadan önce, epey dolap çevirecek. Buraya gelirken köy odasının önünden geçtim. Muhtar, kahveciyi bile kapı dışarı etmiş, içerde meclis kurmuş. Bakkal Ali, kâtip, daha bir sürü Halkçılar. Benim her zaman kulağım kırıştadır.”

“Ne laf ettiler acaba?”

“Orasını Haktaâlâ bilir gayrı.”

Osman, omzundaki fincan silmeye yarayan bezi attı. Şapkasını düzeltti:

“Çay şekeri kalmadı, varam Bakkal Ali’ye... Anlarız...” diye yürüdü. Kapıdan çıkmadan önce döndü, “bu akşam İsmail işten gelince biz de bir meclis kurarız. Bakalım bu işlerin encaımı nereye varır?...” diye söylendi.

Ali’nin dükkânı, meydanın ilerisinde, köy odasının yakınındaydı. Basık, uzun bir koridoru andırırdı. Dışarıya açılan kapısından başka içerden iki kapısı daha vardı. Bu kapılardan biri evine geçer, diğeriye, büyük bir depoya nöbet tutardı.

Ali daima terazinin durduğu küçük, çarpık masanın arkasındaki yüksek kerevette bağdaş kurup oturur, oğlu da iki yağ varilinin arasındaki aralıksız iskemleye ilişirdi. Müşteriye ayağa kalkmak Ali’nin âdeti değildi. Oğlu alışveriş eder. O sadece

çekmeyi çeker, parayı alır, verilecekse üstünü verirdi. Bütün işi yağlı defterlere alacak vereceği kaydetmek, bir de büyük alışverişlere girişmekti. en büyük işi, zamanında köylünün zeytinini alıp kasabaya satmak veya komisyonla zeytin toplamaktı. Kahveci Osman selamı basıp dükkâna girince, Ali oturduğu yerden adeta sıçradı. Osman çoktandır, Demokratlık çıktığından beri Ali ile alışverişi kesmişti. Ali:

“Üle üle üle... Buyur bakalım Osman...” diye şaşkınlığını saklayamadı. “Hangi rüzgâr seni bu yana attı?”

“Allah Allah... Alışverişe gelmeyelim mi?...”

Bakkalın oğluna döndü:

“İki kilo kesme şeker lazım.” Delikanlı davrandı. Ali:

“Demek kahvene lazım olan matahları kasabadan kendin getirtmekten vazgeçtin?”

“Yoooo! Öyle bir söz etmedim. Dostluk başka, siyaset başka... Alışverişe gelince, o büsbütün başka... Amma velakin sen bu nizama pek kulak asmadığından, ben de ayağımı dükkânından çektim.”

“O nasıl laf be Osman anlayamadım?”

Kahveci, gözlerini devirerek, şekerini çeken delikanlıya:

“Sen var, bir dolan bakalım aslanım. Babanlan biz iki ihtiyar, bir çift laf edelim. Bir sigara iç gel...”

Ali başını eğdi. Delikanlı, sandalyeyi Osman’ın altına sürüp dükkândan çıktı. Osman:

“Anlayamazsın ya...” diye bakkala döndü. “Koyu Halkçı oldun gayri...” Bakkal Ali’nin bam teline basmıştı. Zaten sabah-tan beri Muhtar’a içinden okuyup duruyordu. Muhtar’ın kendisini küçümseyen, emreden halini bir türlü hazmedemiyordu. Hiddetle sordu:

“Neden koyu Halkçı oluyormuşum?...?”

“Demokratlık çıkalı beri halin bir değişir gibi oldu. Muhtar’ın kuyruğunun altında geziyorsun...”

“Osman!... Deme böyle!” diye hiddetle soludu bakkal, “ben tüccar adamım. Ticarettime bakarım. Gelen de ağam paşam, giden de ağam paşam...”

Osman, Ali’yi yüreğinden delen bir kahkaha attı:

"Bunu dilin söyler. Belki de yürekten dersin amma, benim kahveye eskisi gibi gelmeye korkuyorsun."

"Kimden korkacakmışım?..."

"Kimden olacak, Muhtar'dan!"

"Ben Muhtar'dan filan korkmam."

"Deme Ali, korktuğun meydanda... Daha bu sabah toplamış sizi. Vermiş emir emir üstüne. Siz de kelleyi kesip başüstüne-yi basmışsınız. Vallah billah Ali, acıyorum sana, ne korkarsın bu Muhtar'dan? Sen mal mülk bir yana, çekmecenin bir açsan dokuz muhtarını satın alacak bir adamsın. Varlıklı, büyük adamsın. Bunu bütün köy tasdik ediyor. Bizim yakada olsan sanki seni muhtar yapmaz mıydık? Senden başka bu köyde bu rütbe-ye layık başka bir kişi var mı?... Gözüm çıksın, İsmail'len hep bu lafı ederiz. Muhtar olacak herif varlıklı, hem parası, hem de sözü geçer biri olmalı deriz. Kaç para eder, Muhtar yuları takmış bir kere kellene..."

Bakkal Ali, Osman'ın bu tatlı sert koltuklamasına bitti. Ayrarını kabardı taşı. Yüzü, kara kuru yüzü pembeleşti. Ne diyeceğini, ne edeceğini şaşırmıştı. Altına alıp oturduğu bir ayağını ötekiyle hızla değiştirdi:

"Eksik olma Osman... İyi düşünüyorsunuz emme, ben etliye sütlüye karışmak istemem."

Kahveci kesti attı:

"Karışma öyleyse."

"Karıştığım yok zaten."

"Ya Muhtar'ın verdiği emirler?..."

"Ben kimseden emir almam."

"Daha bu sabah vermiş yahu!"

"Onlar emir değil. Alışveriş meselesi. Ben ticarettime bakarım. Başka işe karışmam."

"Nasıl ticaretmiş o?..."

"Muhtar, köydeki bütün fakir dullara, defter açtırdı: Kahve, şeker, öteberi vereceğim hepsine. Muhtar da ödeyecek."

Osman önce şaştı. Sonra kahkahayı bastı:

"Demek fakir fukaraya acımaya başladı ha?..."

"Öyle görünüyor."

"İrey meselesi ha?..."

“Yesin içsin fakir fukara... Sevaba girersiniz. Demek Muhtar’ın kuyruğu şimdiden sıkışmışa benzer.”

Ali zorla gülümsedi:

“Öyle görünüyor.”

Kahveci Osman, bayağı keyiflenmişti:

“E... Kasabaya neye gitti acaba?...”

“Söylemek lazım mı?...”

“Değil” diye Kahveci bu sefer güldü. “Herhal rapor vermeye gitti. Hem de Halkçılardan akıl danışmaya...”

“Öyle görünüyor.”

Osman, şekerin parasını vermeye davrandı... Ali:

“İstersen deftere kaydedeyim” diye onu bağlamak istedi. Bu fikir Osman’a da daha uygun geldi.

“Yaz...” dedi. “Amma aklında olsun, n ezaman istersen, bizim defterde de senin için açık yer var. Bir, eh de, hemen aza defterimize seni de kaydedelim.” Ali gülümsedi. Fakat ağzını açamadı. Osman dükkândan çıktı. “Vay hinoğlu hin vay...” diye okuya okuya, kahvesinin yolunu tuttu. “Şimdi de kasabadan ne emirle gelecek, onu öğrenmeli... Ne de olsa kurt adam şu Muhtar...” Sonra yüksek sesle: “Altta kalanın canı çıksın...” dedi.

İki

İki büyük hadise, köyün altını üstüne getirdi: Birincisi, Muhtar öyle bir dolap çevirdi ki, kimsenin aklı fikri ermedi. Bugünlere kadar dayatan Ömer'i yola getirdi. Köylü sadece işin şu kadarından haberdar olabildi: Muhtar, Ömer'e su görmeyen elli dönüm tarla, en iyi taraftan yüz ağaç zeytin bağışladı. Bu işin dedikodusu köyü karıştırırken Ömer Sadife'yle kalkıp Muhtar'ın evine gitti. Kaynanasının ve Muhtar'ın elini öptü. Derhal Sadife'yle nikâhı kıyıldı. Ona bazı Demokratlar bile hak vermede kalkıştılar; laf laf laf...

"Üle Ömer işini bilirmiş..."

"Yamanmış ha Ömer... Yapacağını yaptı. Muhtar'ı tongaya bastırdı. Akıllı çocukmuş..."

"Ne yapsın fukara... Ortalıkta doğacak çocuğu var..." gibi sözler edildi. Kahve günlerce çalkandı çalkandı. Osman en sonunda dayanamadı. Sustu sustu, çünkü Demokratlar susmayı tercih etmişlerdi, patlayıverdi:

"Canı cehenneme deyyusun. Vatan haini dediğin tek çeşit olmaz ki..." Kahveci'nin bu sözleri, bir köşede oturan Galip'in yüzünü sapsarı etti. Zavallı ihtiyar, iki arada bir derede kalmıştı. O kadar şaşkıncı ki, ne diyeceğini bilemiyordu. Aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyık... Bir yanda mal mülk var, bir yanda Parti meselesi... Kahveci Osman, oğluna bu çeşit laf atınca, zihninden şimşek gibi bir fikir geldi geçti: Ömer nasıl olsa partili partisiz geleceğini emniyet altına almıştı. Ona daha bir zama kızar kızar, sonra kızmaktan vazgeçer, unutulardı. Kendisine gelince ne olursa olsun, Muhtar'ı sevemiyordu. Bir kere, Demokratların tarafındaydı. Bu yaştan sonra oğlunun hatırı, daha doğrusu tarla, zeytinlik hatırı için dönemezdi. Oysa bunları zaten oğlu almıştı. En iyi, en akıllıca hareketi kestirdi. Kahvecinin sert sözünün şaşkınlığı içinde bu hesabı yaptıktan sonra:

“O kadar uzun etme Osman” dedi, “gençtir, cahil çocuktur oğlum. Olan oldu bir kere... Onu defterden sileriz, olur biter. Zaten siyasete akli ermezdi. Saliverin yakasını. Benim hatırım için bir daha onun lafını etmeyelim.”

Durmuş:

“Doğrusun Galip, bir kişiyle Parti’miz hükümet olacak değil ya... Ne hali varsa görsün” dedi. Köylüyü ilgilendiren Ömer’in particiliğinden ziyade çevirdiği dolaptı, ama o mu, Muhtar mı, hangisi dolabı çevirmişti, belli değildi. Bilinen bir şey varsa Ömer’in bu işten kazançlı çıktığıydı. Osman sordu:

“İyi emme Galip, sen şimdi hangi yakadasın?”

Galip tok bir sesle cevap verdi:

“Şimdiye kadar hangi yakadaysam, şimdiden sonra da o yakadayım.”

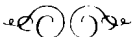
“İyi öyleyse.”

Köylü: “Yooo...” dedi, “Galip dayıdan şüphemiz yok.”

Artık bu meseleye halledilmiş gözüyle bakılmaya başlandı. Zaten bu sırada da köyü yerinden sarsan ikinci büyük bir hadise, laf ve dedikodu çıktı: Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapılacak umumi seçimlerin tarihini, radyolarla, gazetelerle, memlekete ilan etti. Yıl: 1946.

Haber bütün memlekette büyük bir heyecan uyandırmıştı. Büyük şehirlerden ta köye kadar sızan laflara bakılırsa, Demokratlar, seçimi, bu kadar erken beklemiyorlardı. Daha hazırlıkları, memleketin birçok taraflarında tamam değildi. “Gafil avlandık!” diye feryatlar koptu. Hiç olmazsa seçimler gelecek bahara kalmalıydı. Fakat köye gelince, millet kendisinden emindi. “Bir an önce, bu işin başı bağlansın...” diye sabırsızlananlar vardı. Bunlar bütün işlerin köylerinde biteceğini; memleketi, kendilerinin kurtaracağını zannedenlerdi. İsmail’in akli, meselenin zorluğuna herkesten önce yattı. Günlerce, Kahveci Osman, Balıkçı Kâmil, Durmuş, Yusuf kafa kafaya verip işi müzakere ettiler. Balıkçı:

“Ben gençliğimde açık denizlerde de balıkçılık ettim. Ölü dalga nedir bilir misiniz? Köpüren, coşan, ortalığı alt üst eden dalgadan daha berbat, daha yıkıcı, daha hırpalayıcıdır. Adama yokmuş gibi görünür, bir sallarsa bir sallarsa ki, vallah billah neye

uğradığını şaşırırsın. İşte bizim memlekette de şimdi böyle bir ölü dalga var. Günün birinde, yakında köpüklenecek. Millet kaynaşıyor, sallanıyor. Milletin sırtındakiler neredeyse başı dönüp mecalsiz kalacaklar. O zaman siz, seçim ne biçim olurmuş seyredin...” dedi. Onun yüzüne baktılar. Durmuş:

“Açık söyle ülen bir bildiğin mi var?...” diye sordu:

Kâmil:

“Hiçbir bildiğim yok. Vaziyet öyle gösteriyor” cevabını verdi. İsmail, nihayet şu kararı verdi:

“Kâmil haklı. Memleketi bir ölü dalga aldı. Elbette köpürecek bir gün. Fena sallanıyorlar. Belli olmaz. Allah bu... Belki bu sefer kazanırız, belki de gelecek sefere... Hani dört yıl sonra. Amma velakin bir mesele var, bu sefer de gelecek sefer de köyde biz kazanmalıyız. Kazanıp namusumuzu kurtarmalıyız. Tamam mı?...”

“Tastamam...” dendi. Ve bütün hızlarıyla seçim hazırlığına giriştiler. Haktaâlâ Hazretleri Muhtar ile elbirliği etse bu işin çaresi yoktu. Muhtar’ın burnunu sürtmeye, kırmaya ahdı peyman edildi. Muhtar, Ömer’e ettiği gibi, bütün köye tarla, zeytinlik bağışlayamazdı ya... Bütün yapabildiği, ortadaydı işte...

Üç

Vakit ikindiye yaklaşıyordu. Recep harımın kapısı önüne oturmuş, duvara sırtını vermiş, duvarın gölgesinin yavaş yavaş uzamasını seyrediyordu. Bir taşı, bir odun parçasını işaretliyor, düşünceleri arasından gözlerini uzatınca bu işaretin gölgede kaldığını görüyordu. Sonra bir işaret noktası daha icap ediyordu. Zaman zaman gölerini kapatıyor, elindeki sarı bir tespihi durmadan şakırdatıyordu. Gözlerini açınca koyduğu işarete bakıyordu, onun da gölgede kaldığını görüyordu, yüzünü buruşturuyordu. Ne düşündüğünü, ne düşünmesi lazım geldiğini kestiremiyordu. İçinde garip bir hüznün “tarifsiz bir keder” vardı. Katiyen sabahın erken saatlerinden beri girilen bu seçim işlerinin gidişatı aklına gelmiyordu. Çocukluğunu düşünmek istiyordu. Fakat bir türlü geçmiş günlerin resimlerini, resimli hatıralarını kafasında canlandıramıyordu. Delikanlılığına geçti. Yüzü aydınlandı. Gözlerinin içi güldü. Sonra yumdu gözlerini; kendini seyretmeye koyuldu. Güzel günlerdi o günler. Bir delikanlı, sabanın kulaklarına yapışmış önündeki öküzlere: “Oha!” diyordu. Sürdüğü toprak o zamanlar kendisinin değildi. Babasınınındı. Babasını düşündü: Kabadayı, orta yaşlı, sarışın, uzun bıyıklı bir adamdı. Kendisi çift sürerken o, yüksek bir kesiğin üzerine oturmuş, Recep’e hep 93 Harbi’nden bahseder gibi geldi. Recep’in kafası takılıverdi; bozuk bir plak gibi, 93 Harbi. 93 Harbi, 93 Harbi, diye dönüp dolaşmaya başladı. “E!... Neydi bu 93 Harbi?” Babası bu harbe gitmiş gelmişti. Fakat Recep babasını şu anda kafasının içinde, tarlanın kesiği üzerinde bıraktı. Bıraktı, sabanı, öküzleri bıraktı, babasının tarlasını bıraktı, Balkan Harbi’ne gitti. Gelemedi. Seferberlik çıktı.

Gelemedi, gelemedi, gelemedi... Köye geldiği zaman; tarlayı, sabanı atılmış bir köşede buldu. Fakat öküzlerle babasını bulamadı. Recep gözlerini açtı, duvarın gölgesi biraz daha yürümüştü. “Acaba anam mı önce ölmüştü, yoksa babam

mı?...” diye mırıldandı. Yok, geldiğinde anası sağdı. Onu şu önünde oturduğu harımın kapısında karşılamıştı. Ya kardeşleri?... Recep düşünmekten yorulmuştu. “Salıver onların yakasını rahat yatsınlar...” diye tekrar mırıldandı. Birden, zihninde bu defa bir şimşek çaktı: Kaç yaşındayım acaba? Hemen bu sorunun arkasından; çok şükür şu halime, diye bir düşünce daha geçti. Sonra askerden dönüşten bu yana kendisini muhayyilesinde canlandırmaya girişti. Bundan, bu fikirden de vazgeçti. Duvarın gölgesine baktı. Başını doğrultunca, Galip’i karşıdan gelir gördü. Dikkatle onun önünde uzayan gölgesini seyretmeye başladı. Komşusu az daha yaklaşmış selam verince, damdan düşer gibi:

“Galip be...” dedi, “akşamlar yaklaşınca insanların gölgesi amma da uzuyor ha...” Galip durakladı. Şaşırmıştı. Geldi Recep’in yanına bir “Offf!...” çekip çöktü:

“Ne dedin kardeşlik?...”

“Hiç...”

“Nasıl hiç? Akşam dedin, gölge dedin, alt yakasını anlamadım.”

“Hani, şu saatte minare gölgelerine bakmak hiç aklıma gelmediydi de...”

“Hııı!...”

“Uzar uzar uzar... Herhalde güneş batınca da silinir, kaybolur gider. Öyle değil mi?...”

“Herhal öyle olsa gerek.”

Recep tuhaf tuhaf hâlâ yüzüne bakan arkadaşının ta gözlerine gözlerini dikti. Bir şey söyleyecekti, fakat vazgeçti. Birer sigara yakıp sustular. Neden sonra Recep sordu:

“Ne oldu?...”

“İreyini atanı o yakalarda candarma Emin Onbaşı dolaştırmıyor. Sandığın başında oturup dururlar. İsmail, bi yakaya kıpramıyor. Kasabadan gelen iki kişi de orada. Muhtar sandığın başına nargile getirtti. Tevatüre bakarsan, köyün defterinde kim yazılıysa, hepsi ireyini atmış. Lakin birkaç kişi gelmemiş. Muhtar ille onları da bekleyeceğiz diye ayak dirermiş. Vakti saati gelince açacaklar ister istemez.”

“Karanlık basacak.”

"Hiç vesvese etme. Osman'ın kahvesinde bütün kızanlar tetikte bekliyorlar. Hani karılar bile ayakta. Altında da irey sandığı yatar. Kavağın yaprakları bile oynanmıyor."

"Hangi renk kâğıdı saldın sandığa?..."

Galip, bu da sorulur mu gibisine ters ters baktı:

"Hangisinden olacak... Senin saldığından."

"Kızma canım. Bakalım herkes bizim gibi mi diye aklıma geldi de..."

"Bizim gibi elbette."

"Belli olmaz komşu, belli olmaz... Bu dünyada haram süt emmiş adam mı yok?... Ben, hepsinden vazgeçtim. Sabahtan beri bir kavga gürültü çıkmasın diye dua ediyorum. Bu işin sonunda ölen kalan olmasa bari."

"Neme lazım. Onbaşı'yla öteki candarma işi sağlam tuttular. Yoksa sabahtan beri köy birbirine yüz kere girecekti. Erkek adammış şu Emin vesselam. Birkaç kişiyi zabıt tutacağım diye karakola götürüp onarmış... Tevatür ya... Belki doğrudur."

"Hangi yakadanmış bunlar?..."

"Pek kurcalamadım." Galip biraz sustuktan sonra ilave etti:

"Bakalım bu işin sonu nereye varacak?..."

Recep tespihini şakırdattı:

"Eyi olur inşallah..."

Galip ona dikkatle baktı:

"Aldırmıyor gibisin?"

"Neyi?"

"Bu işin sonunu."

"Aldırmaz olur muyum."

"E?..."

"E... si bu işte. İki saate kalmaz, hanyayı Konya'yı öğreniriz."

"Bizim elimizden başka ne gelir ki..."

"Zaten şimdiye kadar ne geldi ki... Bundan fazlası can sağlığı!"

"Göreceksin biz kazanacağız. Sabahtan beri işin gidişatı bunu gösteriyor."

"Bu yüzden hiç vesvese etmiyorum. İsmail'in demesine bakılırsa, en aşağı memleketin yarısı bizim gibi kazanmalıymış

ki, Millet Meclisi'nde bizim seçtiğimiz mebusların sözü geçsin. Orada da bütün işler, reye dayanıyormuş. Bir şeye karar verilecek mi, yapaalım mı yapmayalım mı diye rey verirlermiş. Kimin daha çok adamı olursa orada, onun dediği olurmuş. Ben sana ta vaktinde demedim mi, bu işin dibi derin..."

"E... Ne olacak şimdi?"

"Bilmem... Sen gelmeden onu düşünürdüm: Keşke okuma yazma bilmeseydim de, bölük emini olamasaydım. O zaman ya Balkan Harbi'nde yahut da Çanakkale'de kalır, bugünleri görmezdim. Bu yaşıma gelinceye kadar bütün ömrüm çivi üstünde oturmakla geçti. Sakarya'da yaralandım. Tekrar sağlam köye geldim. Haydi geldin be aşağılık dese biri, ana yok, baba yok, kardeş yok... İşin kötüsü birkaç yıl sonra tarla da yok... Su altına düştü. Tam ekecek zaman gelir, su çekilmez. Su yürüdükçe yürüdü. Eyi olur dediler. Meğer öğrendik ki, dalyanın bentleri yapılmış. Suyu tutar. Devlet bentler yapmış nehir taşmasın diye, bizim tarlaların suyunu tutar. Bre aman zaman demeye kalmadı, sade bizim değil, komşu köylerde de bu iş. On sekiz bin dönüm millet malı kaldı mı su altında... Ben de sana ne anlatırım bunları? Bildiğin şeyler. Diyeceğim. Tarla da yok. Kaldı elimizde şu viran evle saman damları. Aman İrecep, askerlik askerlik derken vaktin geçer, everelim seni. Evlenme be eşek herif! Bunca çoluk çocuğun vebalini ne yüklenirsin. Ölen bir yana, aslanlar gibi bir oğul sahibiyim. Günaha girmeyeyim, hani, Allah'a bana böyle bir oğul verdiği için her zaman hamdü senâlar ederim. Evlenmesem, köküm kuruyacaktı. Gelgelelim, oğlumun da iki çocuğu var. Onlar da elimize bakar. Kurak yıllarda tarlamızın su çekilen yakasını sürdük. Didindik! Oğlumu, onun askerliğinde çocuklarını namerde muhtar bırakmadım. Diyeceğim, bugüne kadar anamdan emdiğim süt burnumdan geldi. Bir gün içimden sıkıntıyı üzüntüyü atamadım. Şimdi bugünkü işe oğlum aklımı yatırdı. Gel gör ki, şu köyün içinde biz kaç kişiyiz. Memleketi düşün, milletin ekmeği aslanın ağzında. Haydi bizden biri Meclis'e varabilecek diyelim. Mesela Sahir Bey. Listede adı var. Bize asacağız, keseceğiz falan filan diye, kahvenin ortalık yerinde söz verdi. Namuslu adam, bilirim. Sözüünü tutmak ister. Tutması fayda etmiyor bak-

sana... Bir de dediğini, sözünü yerine getirebilmek var... İşler de fena görünüyor. Şimdi anladın mı, neden bugüne aldırımıyorum. Kazansak da bir, kazanmasak da...”

“Hiç olmazsa şu Muhtar olacak deyyusun burnu sürtülür.”

“Neye yarar? Bir gün, beş gün kuyruğunu kısıp dolaşır, sonra gene aslan kesilir. Elindeyse, balığa çık bakalım. Elindeyse su altında hiçbir istifaden olmayan tarlanın vergisini ödeme...”

Galip endişeli:

“E... Ne halt edeceğiz şimdi?” diye sordu. Galip’in bu sualini, Recep garip bir ifadeyle gülümsedi:

“Bilmem ama, İsmail, en sonunda benim dediğime gelecek. Göreceksin...”

“Nasıl?”

“Baştan ben, bu işi kendimiz halledelim dedim.”

“Deme İrecep, başımız derde girer.”

“Zaten dertte değil mi? Bıçak kemiğe dayandı gayri. Bu işin ben ölmeden halledilmesini istiyorum. Ne dava, ne mahkeme kâr etti. Üstelik biraz direndik mi yedik dayağı. Bizim de her insan gibi haysiyetimiz var Galip!... Sen ne diyon?...”

“Ne diyeyim kardeşlik haklısın.”

İçine onun da Recep gibi bir hüznün çöktü. Gözlerini karşıındaki göle dikti. Recep hâlâ duvarın uzayan gölgesiyle meşguldü. Bir saate kalmadan, güneş ta Ege Denizi’nin mavi sularına gömülecekti. O zaman duvarın gölgesinin uzamasında hiçbir fayda yoktu. Kayboluk gidecekti. Yarın sabah, güneş gene doğacak, bu duvarın gölgesi, önce uzayacak, sonra kısılacak, ters tarafa tekrar uzayacak, fakat uzadığı kadar uzadıktan sonra kaybolup gidecekti. Bu iş, Recep’in kendisini bildiği bileli böyle olagelmmişti. Duvarın gölgesi artık o kadar uzamış, Recep’ten o kadar uzaklaşmıştı ki, Recep bir işaret koyamadı. Gözleri, ihtiyar gözleri, duvarın gölgesinin ucunu bulamıyordu.

O kadar dalmıştı ki, Galip:

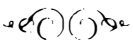
“Kalk kahveye varıp bir bakalım” deyince anlayamadı.

“Hııı?...” diye sordu.

Galip:

“Kahveye varıp bir bakalım derim.”

“Hiç gidesim yok.”

“Kalk yahu... Bir dolanalım.” Uyuşan ayaklarını ovalayarak kalktı. Galip’in bir adım gerisinden yürüdü. Sonra adımları açıldı.

Köy meydanının ta üst başından dolaştılar. Koca kavağın altında rey sandığı hâlâ yatıyordu. Başucunda vazifeliler bekliyorlardı. İsmail, sandalyede oturmaktan yorulmuş, sırtını ağaca verip çömelmişti. Onun beri yanında Balıkçı Kâmil, ata biner gibi sandalyede oturuyordu. Sandığın yanındaki masanın arkasında kasabalı mümessiller bir münakaşaya dalmışlardı. Muhtar, nargilesinin marpucunu hâlâ ağzında tutuyordu. Daha birkaç kişi vardı o taraflarda; ama, Recep bakmadı. Emin Onbaşı meydanın bir yakasını, bir er de öte yakasını tutmuşlar; bir aşağı bir yukarı kol geziyorlardı. Köyün meydana bakan evlerinin pencerelerinde kadın gölgeleri vardı. Kahvenin önüne dizilen masalar, doluydu. Aynı manzara köy odasının kapısı önünde de görünüyordu. Recep’le Galip’in gelişinin farkına pek varan olmadı. Bütün gözler kavağın altına dikilmiş, ağızları bıçak açmıyordu. Osman, Durmuş, Yusuf, bir masanın başına çökmüşler, kalabalıktan biraz ileride oturuyorlardı. Galip’le Recep, kahvenin içinden birer sandalye alıp geldiler. İçerde, ocağın başında sadece uyuklayan Deli İbrahim vardı. Kahveci Osman, onlara bir “merhaba” deyip yer açtı. Avucunun içindeki kocaman şimendifer marka saatin kösteğini durmadan parmakları arasında çeviriyordu. Galip iyice yerleştikten sonra sordu:

“Ne haber?...”

Durmuş sakalını sıvazladı:

“Gördüğünüz gibi işte... Bekliyoruz.”

Osman saatine bir göz daha attı:

“Yirmi dakika sonra bu iş tamam.”

Recep:

“Nasıl?...” dedi.

“Kanunu nizamı bu işte. Saati geldi mi sandık açılacak.”

“Varıp biz de göz kulak olalım öyleyse.”

“Gidemeyiz.”

“Neden gidemeyiz? Sandığın içindeki kâğıtlarda kim ne demiş bir anlayalım bakalım. Namuslu, namussuz belli olsun.”

“O kâğıtlardan kimin ne dediği anlaşılmaz. Kaç bir yanda, kaç öte yanda olduğu anlaşılacak. Kim ağır basarsa o tarafın mebusları çıkacak.”

Galip:

“Öyle ya...” diye mırıldandı. Bütün köyün gözleri rey sandığına dikilmişti. Böylece yirmi dakika geçti. Baktılar karşıdan, sandık başındakiler harekete geldiler. İsmail yerinden kalktı. Kasabalı mümessillerle konuşmaya başladı. Onlar Muhtar’a döndüler. Muhtar, nargilenin marpucunu bıraktı. Yerinden kalkmadan birtakım laflar etmeye başladı. Sonra hepsi sert münakaşaya giriştiler. Balıkçı Kâmil, Muhtar’ın üstüne yürüyecek oldu. İsmail ve ötekiler onu bırakmadılar. Yatıştırdılar. Kahvedeki ve karşıdaki köy odasının önünde bekleyen millet, işin aslını esasını anlamamakla beraber, ayağa fırlamışlardı. Jandarmalardan biri, kahvenin önüne doğru yürüdü. Öteki de köy odasının karşısına dikildi. Önce kalabalık birbirine sordu:

“Ne oluyor?...”

“Ne var?...”

Osman, Emin Onbaşı’ya seslendi:

“Ne oluyolar be Onbaşı?...” Onbaşı omuzlarını kaldırıp indirdi. Birkaç Demokrat kahveden sandığa doğru yürümek istediler.

Emin:

“Oturun oturduğunuz yerde, İsmail halleder” emrini verdi. Sandık başındaki münakaşa büyüdükçe büyüdü. Uzadıkça uzadı. Köylü, sabırsızlıktan çatlıyordu ki Kâmil, kahveye doğru gelmeye başladı. Karşıladılar:

“Ne oluyor be Kâmil?”

Balıkçı nefes nefese, öfkeden taşmış bir halde:

“Çabuk, uzun bir urgan bulun gelin.”

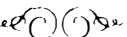
Delikanlılardan biri:

“Muhtar’ı mı asacaksınız?...” diye alay etmek istedi. Ona ters ters baktılar. Kâmil:

“Yok” dedi, “sandığı kavağa asacağız. Sabaha kadar başında nöbet var.”

Durmuş:

“Bu ne demek oluyor be Kâmil?...” diye sordu.

Kâmil:

“Muhtar olacak deyyus, karanlık basıyor reyleri sabah sayalım diye inat ediyor.”

Kahveci Osman bağırdı:

“Kabul etmeyin. Kanun var nizam var.”

Balıkçı:

“Kasabalı Bey de kabul etmiyor. Daha belli değil. Ben ne olur ne olmaz diye ip aramaya geldim.”

Galip, hiç umulmadık bir sesle herkesin sesini bastırdı:

“Böyle maskaralık olmaz. Var Kâmil, Muhtar’a de, sandık bu gece kavağa asılırsa, kendini de asılmış bilsin. Bu iş devlet işidir.”

Galip’in bu sözleri bir an ortalıkta sessizliğe yol açtı. Kâmil bir şey söylemeden döndü yürüdü. Cesaretlenmişti. Osman arkasından bağırdı:

“Bu işin kanunu nizamı var! Kitaba bakın!...” Kâmil sandığın başına geldiği zaman, oradakiler Osman’ın dediğini yapıyorlardı. Kasabalı Demokrat Bey, yaprakları karıştırarak, Halkçıya:

“Senin de mi bu işe aklın ermiyor?...” diye çıkışıyordu. Halkçılar, Demokratların bu işte haklı olduğunu biliyorlardı. Fakat Muhtar, her rey atanı sabahtan beri, aklına yazmıştı. Pabuç pahalı görünüyordu. Ne koparabilirsem kâr biliyordu. Sabahtan beri, tereddütler içindeydi. Ya sandıktan Demokratlar fazla çıkıverirlerse... Seçilecek mebuslar umurunda değildi. Muhtar’a, köyün içinde itibar lazımdı; itibar... Burada kaybedilse bile, kasabadaki büyükler ona, tasalanma demişlerdi. Senin köyde zayıf olduğumuzu biliyoruz. Gelgelelim, şu sandığın açılacağı sırada, Muhtar ecel terleri döküyordu ama, yüreği kan ağlıyordu.

Bir an geldi, sandığın açılmasına karar verildi. Kahvedeki halk, meydanın ortasına doğru yürümüşü. Köy odası da öylesine... Emin Onbaşı:

“Bundan fazla yanaşmayın...” emrini verdi. Oldukları yere çöktüler. Gözler ateş saçarak, açılan sandığa dikildi.

Reylerin sayılması, zabıtların tutulması tam bir saat sürdü. Köyün üzerine alacakaranlık çökerken, köy meydanındaki

kalabalık nefes almıyordu. En sonunda İsmail, Balıkçı Kâmil ve kasabalı Demokrat Bey, ellerinde defterler, kâğıtlar, halka doğru yürüdüler. İş buraya gelinceye kadar hemen bütün köy, kadın, erkek, çoluk çocuk, Durmuş'un, Osman'ın, Galip'in ve diğer erkeklerin arkasında toplanmıştı. İsmail ve Kâmil'in üstüne bir ağırlık, bir efendilik gelmişti. Ağır ağır yaklaştılar. İsmail, Reis sıfatıyla neticeyi kısaca ilan etti:

“Uğurlu, kademli olsun arkadaşlar!... Sandığa atılan yüz yetmiş dokuz ireyin, yüz on sekizini Demokrat Parti kazandı. Köyün içinde namusumuzu kurtardık!...”

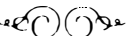
Bu sözler meydanda bir an derin bir sessizlik yarattı. Herkesin içine bu sonucun sevincinin sinmesine bu bir an kâfi geldi. Ondan sonra bir kıyamettir koptu. Kasketler, göklere uçtu. Sarılmaların, tokalaşmaların ardı alınamadı. Sevinç çılgınlıkları göklere yükseldi. Köy kurulduğundan beri böyle bir kaynaşmaya şahit olmamıştı. Durmuş, ellerini göklere açmış, gözlerinden beyaz sakallarına inen yaşları zapt edemeyerek, dualar ediyordu. Recep, çömeldiği yerden doğrulamıyor, bir şeyler söylemek istiyor, dudakları kıpırıyor, fakat sesi bir türlü çıkmıyordu. Osman, kalabalığı yararak doğru kahvesine girdi. Kasabadan getirdiği lüks lambasını ilk defa yakmak için pompalamaya başladı. İbrahim'e ocağa kömür koymasını, çayı demlemesini emretti. Bu sırada meydan karıştı. Delikanlılar, köy odasının önüne doğru yürüdüler. Orada halkçılarla burun buruna geldiler. Muhtar, evine kaçmanın akıllı bir iş olacağını düşündü. Tam ortalıkta görününce ona:

“Haydi gayrı Muhtar, hayrını gör” diye bağırdılar. Karanlık iyice çökmüştü. Yüzler, zor seçiliyordu. Halkçılar, önce homurdandılar. Sonra küfürler başladı karşılıklı. Tam kalabalık birbirine girecekti ki, ortaya Emin Onbaşı, eli tüfeğinin tetiğinde, çıkıverdi:

“Bana bakın!...” diye bağırdı, “bir adım daha atanı yakarım. Basın bakalım geriye...”

Önce Halkçılar geriye bastılar. Sonra Demokratlar... Döndüler, meydanın ortasına gelince kalabalıktan biri:

“Ateş yakalım!...” dedi. Derhal, köyün meydanı aydınlandı. Bir başkası:

“Bu gece, sabaha kadar eğleneceğiz...” diye bağırdı. Onbaşı, önce Muhtar’a, sonra İsmail’e gidip:

“Bu gece adamlarınızı zapt edin. Bir vukuat çıkarsa sizden sorarım” diye kestirip attı. Kendisi de kol gezmeye başladı.

Dört

Köyde seçimin kazanılması sevinci tam bir hafta devam etti: Bu bir hafta içinde, bütün memlekette alınan neticeler, yavaş yavaş köye kadar sızdı. Köylü, gazeteler köye gelmeden önce, radyodan katî sonucu öğrendi. Gerçi rakamlar üzerinde hâlâ ihtilaf vardı. İlk zaman Büyük Millet Meclisi'ne tam yüz Demokrat mebusun girdiği rivayeti çıktı. Sonra bu rakam, yetmiş indi. Daha sonra otuz dendi. Bir ara elli altıda karar kıldı. Velhasıl doğru bir rakamın ne olduğu bilinemiyordu. Bu mesele'nin başını Kahveci Osman:

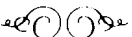
"Kırk olsun, elli olsun, isterse yüz elli olsun. Bir işe yaramaz. Öte yandan üç yüz küsur Halkçı mebus çıkmış. Bunlar isterlerse, Meclisin kapısını kapar, bizim Demokratları içeriye sokmazlar. S... ederler vesselam" diye bağladı. Bu sözü, köylü haklı buluyordu. Herkes birbirine soruyordu:

"Ne edeceğiz şimdi?..."

"Ne yapalım? Ne edelim?..."

İsmail en sonunda bu suale cevap vermek mecburiyetinde kaldı. Bu arada kasabaya varmış gelmiş. O da, aynı soruyu yukardan sormuştu. Bu سوالın cevabı kendisinin de hoşuna pek gitmemişti. Hele köylüsünün beğeneceğini hiç ummuyordu. Fakat başka çaresi yoktu. Köylü: "Ne olacak şimdi?" سوالını sorduğu zaman toptan başını çevirip İsmail'e bakıyordu. Bu bakışlar, bu sualler, İsmail'i yıkıyor, eritiyor, çileden çıkarıyordu. Hani bir zaman daha geçerse, bütün kabahati İsmail'e yükleyivereceklerdi. O zaman ayıkla pirincin taşını. Zaten şimdiden bir fısıltı köyü almış yürümüştü.

"İsmail'de kabahat yok emme, ne de olsa başımıza geçti. Yaparız ederiz diye attı tuttu. Bunun böyle olacağı belliydi. Bizim köyle devlet işinin bitmeyeceğini bilmeliydi. Ona göre çare bulmak lazımdı" deniyordu. İsmail'in uzun zaman ağzını bıçak açmadı. Fakat en sonunda dayanamadı. Hani bu sefer de

konuşmazsa bir daha kahveye adım atamayacağını biliyordu. Kahve, tatil günü olduğu için tıklım tıklımdı. İsmail bilerek geldi bir kenara oturdu. Osman kahvesini önüne koyarken yavaşça fısıldadı:

“Ne edeceğiz İsmail, millet neredeyse bize dönecek.”

İsmail:

“Bugün bu işi halledeceğim” cevabını verdi. Etraftan ona yarım ağızla birer: “Merhaba” çektiler. Laf döndü dolaştı aynı konuya geldi. Alayla karışık:

“E... İsmail ne edeceğiz şimdi?...” dediler. İsmail yavaş yavaş ayağa kalktı. Kahvenin ortasına geldi, durdu. Kasabada Sahir Bey’den öğrendiği sözleri bir kere aklından geçirdi. Herkes ona, “daha söyleyecek nesi kaldı ki...” diye tuhaf tuhaf bakıyordu.

“Bir milletin...” dedi İsmail, “bir milletin siyasi hayatında dört yıl hiçtir. Tam dört yıl daha bekleyeceğiz. Ta yeni seçimlere kadar. Bu iş çocuk oynacağı değil. Memleketin kaderi kismet var ortalıkta. Anladınız mı?...”

Doğrusu kimse bir şey anlamamıştı. Anlayanlar da anlamak istemiyorlardı. Kahvenin içinde bir sıkıntı rüzgârı esti:

“Dört yıl ha... Geç!...” dediler. İsmail:

“Bunca yıldır beklediniz, dört yıl daha bekleyemez misiniz? Partimiz ancak bütün memlekette duyuluyor. Geliyor. Göreceksiniz dört yıl sonra Meclis’teki mebusların hepsi bizden olacak. Üstelik size verilen sözümün yarısını tutabileceğim. Yakında muhtar seçimleri olacak. Köyün içinde Muhtar’ın pabucunu eline vereceğiz. Nasıl bu sefer kazandıkça, muhtar seçimini de öylece kazanacağız...”

“Orası yüzde yüz. Durmuş Dayı muhtarlığa yakışıyor” dedi Osman. Köylü bu sözleri tasdik etmekle beraber pek üzerinde durmadı.

“Bu iş çantada keklik...” denildi. Kuytu bir köşeden elindeki sigarayı yere atan yaşlı, şimdiye kadar köyün içinde varlığıyla yokluğu bir olan Hüseyin seslendi:

“Oğlum İsmail” hep o tarafa döndüler, “bu dediklerinde hep haklısın. Lakin yirmi yıldır, bu aylar, bu ekim ayları geldi mi, tarlamın içinden su çıkmıyor. Süremiyorum. Ölmeden önce tarlamı süremezsem, gözlerim açık gidecek. Bir dört yıl daha

yaşamak için Allah'la kontratım yok..." Yavaş yavaş İsmail'in yanına geldi. Bütün gözler parlamış, ihtiyarın ne demek istediğini anlamışlardı. İsmail'in içi ürperdi. Hüseyin, onun omzuna dayanarak durdu:

"Biz, zeybek, komiteci adamlardık gençliğimizde. Hakkımızı aramaya giriştik mi, kelleyi koltuğa alırdık" dedi. Kahvenin içinde sandalyeler gürültü çıkardı. Çok kimseler ayağa kalkmıştı. İhtiyar devam etti: "Cümleliz, benim kim olduğumu bilir. İstiklâl Harbi'nde Gökçen Efe'nin kızanlarındandım..." Recep'e döndü: "Hilafım var mı İrecep?..."

İsmail'in babası elleri ayakları titreyerek, ferahlı bir sesle, "Hiçbir hilafın yok kardeşlik..." cevabını verdi. Hüseyin, dimdik dikildi. Fakat İsmail onun sözünü kesti.

"İyi, hoş amcacığım emme, çok şükür şimdilik memleketi gâvur basmadı." İsmail'in bu yatıştırma siyaseti para etmedi.

"Bırak Hüseyin amca lafını bitirsin..." diye bir gürültü koptu. İhtiyar, tok bir sesle devam etti:

"Bazen Müslümanlar da Müslümanların hakkını arar. Biz silah filan kullanacak değiliz. Çapa, kürek neyimize yetmez!" Bu sözler üzerine kahve karıştı. Tam on dakikada İsmail, ancak sükûtu iade edebildi. "Bunca yıldır bir toprak duvar, bir yarıntı, bir bent, tarlalarımızdaki, suyun akıntısını koyvermiyor da, biz bu toprak yığıntısını devirivermesini bilemiyoruz. Yazıklar olsun kalıbımıza kıyafetimize..."

"Yaşa ağam, var ol!..."

"Ne duruyoruz?..." gürültüsü kahveyi temelinden aldı götürdü. Recep bu gürültü sırasında ortaya geldi: Gözler bu sefer ona döndü; o, oğluna şöyle bir baktı. İsmail, yerin dibine girdi:

"Bunlar da..." diye öfkeyle bağırды, "bunlar da gencim, delikanlıym, cart curt diye ortalıkta dolaşır." Sonra Hüseyin'e döndü: "Biz genç olmalıydık. Bunların eline bakmazdık..." Pehlivan Yusuf'un bu sözler, İsmail'den çok ağrına gitti. Balıkçı Kâmil'in ayağına basarak hızla ortaya atıldı:

"Biz de ölmedik be!... Yalnız şimdiye kadar istedik ki, işler kanunla nizamla görülsün..."

"Ortalıkta kanun nizam kalmadı gayri..." diye bağırışıldı. İsmail önce heyecana kapılmıştı. İşin en sonunda bu kerte-

ye geleceğini çoktan kestiriyordu. Soğukkanlılığını muhafaza etmeye gayret ederek, lafların akışının nereye dayanacağını beklemeyi akıllıca buldu. Kahveci Osman, düşünceli düşünceli söze karıştı. Sesi hâkim, sözleri tumturaklıydı:

“Bana bakın... Burada verilecek karar, herkesin isteği olan karardır. Lakin diyeceğim şu ki, gider bentleri yıkarsak, bu devlet malına tecavüz sayılır. Bunu kaç kere tahkik ettik. Avukatlar da hâkimler de, beyler, ağalar da böyle dediler. Bizim tarlalar-daki suyu tutan bentleri devlet yaptırdı. Büyük araziye su bas-masın diye buna bir de kulp taktılar. Belki de aslı var. Belki de yok. Asıl bu işin kimin çıkarına olduğu belli. Biliyoruz.”

“Biliyoruz! Biliyoruz!...”

“Dalyan meselesi...”

“Yıkıverelim bentleri olsun bitsin.”

“Tarlalarımızdan su çıksın. Bir aya kalmaz süreriz.”

“Bakalım sadece bu bent mi sebep?”

“Laf karıştıрма... Başka ne olacak ki?...”

“Ortalıkta dalyancı ağa var...”

“Bize ne?...”

“Taşkın olmazsa dalyanına balık yürümez...”

“Bize ne?...”

“Göldeki balıkçıklar bize yeter de artar bile...”

“Allah’ın gölü işte... Biz neden balık tutmayacak mışız? Sade bizim köy mü?... Gölün dört başındaki bütün köyler doya doya balık yesin. Ya herru ya merru...”

Bu her kafadan çıkan sesleri, Osman tekrar bastırdı:

“Cahillik etmeyin! Ben de sizinle beraberim. Lakin bilmi-yormuş gibi etmeyin. Yıllar yılı bu meseleler mahkemelerde süründü süründü... En sonunda herif, Şûrayı devlet’ten ferman aldı. Kılına dokunamayız...”

Balıkçı Kâmil’in kara yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

“Nerden ferman alırsa alsın... Bize ne?... Koskoca bir göl nasıl bir tek adamın malı olurmuş?... Ona yüz kere, bre ağa, sen de tut, biz de şu balıktan geçinelim dedik. Sanki gölün balığı kalmayacakmış gibi bizden tuzlayıp yiyeceğimiz balığı esirgedi.”

“Kâmil haklı. Doğru laf ediyor.”

“Doğru olmasına doğru. Lakin önce tarla işi halledilmeli.”

“Olunca ikisi birden oldu demektir.”

“Ne duruyorsunuz?...” diye kahvenin alt başından biri bağırdı, “gidip şu bentlerin işini görüverelim.” Kahve yerinden oynadı. O zaman İsmail bir sandalyenin üzerine çıkıp bağırdı. Yüzünün adaleleri gerilmiş, gözleri büyümüş, yumrukları sıkılmıştı:

“Beni dinleyin!... Buraya bakın, madem ki karar karar; öyleyse gidip yarınıtları, bentleri yıkacağız. Yalnız bir diyeceğim var: İhtiyarlar bu işe karışmasınlar. Bugüne bugün, köyün Demokrat Parti Reisi sayılıyım. Reis ne derse, o olacak!...”

Galip kollarını kaldırarak kalabalığı yardı:

“Biz hiçbir işe karışmayız İsmail, sadece sizi, oğullarımızı seyretmeye geleceğiz. Gençler nasıl iş görürmüş bir bakalım.”

“İsmail ne derse o olacak.”

Biri: “Siz, oturun oturduğunuz yerde” diye bağırdı. Bir başkası:

“Üle!... Sen de mi bu işlerde horozlandın be...”

“Ne sandın ya!...”

Kâmil kapıya yürüdü.

Osman:

“Vay anam vay!...” diye narayı bastı, “bugünleri görecekmışiz... Allah’ını seven beni tutsun!...” Tezgâhın altından bir çapayı kapıp yürüdü. Deli İbrahim’in yüzü bembeyaz kesilmişti.

“Allah dövletimize zeval vermesin! Aklınızı mı oynattınız siz!...” diye bağırdıysa da, onun sesini duyanlar “Höyyyytttt!...” dediler. Kahvenin içinde hemen hemen kimsecikler kalmamıştı. İsmail bir sigara yaktı. Durdu bir an etrafına bakındı. Sonra ağır ağır köy meydanına doğru yürüdü. Geldi, kavağın altında durdu. Rengi uçmuş, ince, burma, kara bıyıkları dimdik olmuştu. Hiçbir şey düşünemiyordu. Kararını vermişti: “Madem ki bu milletin önüne geçtim. Onların vebalini boynuma aldım. Ne isterlerse yapacağım. Onların vebali, benim vebalim. Onların kaderi benim kaderim demektir. Burdan öteye resmi vazifem bitti. Köylüm böyle istedi. Allah yardımcımız olsun.” Bu karardan sonra içi ferahladı. Bir sigara daha yakıyor-

du ki, kahvenin alt başından bir kalabalık koptu. Önde Yusuf, kocaman kalıbiyla bir çapa bir de kürek omuzlamış, arkasında Kâmil, Osman, geliyorlardı. Asıl bunların arkasında bütün köy vardı. Karı kızan, çoluk çocuk. Erkekler önde büyük bir kafile olmuşlardı. İsmail, gözlerine inanamıyordu. Bu kadar kalabalığın, bütün köyün, işten ne zaman haberi olmuştu? Telaş az sürdü. Kavağın altında taş parçası gibi dikildi kaldı. Köy de gelip karşısına dikildi. İsmail, sakın bir sesle sordu:

“Ne bu be... Bütün köy mü ayaklandı?...” Yusuf:

“Bu bir şey değil. Hayvana binen öteki köylere haber götürdü. Sen kalabalığı yolda görürsün” cevabını verdi. Kalabalığa İsmail şöyle bir baktı. Gözlerine inanamıyordu. Karısıyla anası, babası Recep’in sağına soluna dikilmişlerdi. Karısının bir elinde kürek vardı. Öteki eliyle küçük kızının kolunu tutuyordu. Oğlu Mehmet, boyundan büyük bir çapayı sırtlamış, dedesinin önüne düşmüştü, gözlerinden ateşler saçarak dimdik durmuş, İsmail’e bakıyordu. Galip, omzunda bir kürek, kayıtsız, ağzındaki sigarayı tütürüyordu. İhtiyar karısı, ona sokulmuştu. Daha kalabalığın içinde neler yoktu, kimler yoktu... İsmail’in tarifi müşkül bir ruh haliyle gözleri karıncalandı. Fakat kendisini çarçabuk toparladı. Boğuk bir sesle:

“Bu iş” diye bağırdı, “karı kısmının işi değil. Karılar geri bas-sın. Ellerin hamuruyla erkek işine karışmasınlar...”

Köy halkı bir dalgalandı. Sonra taş gibi hareketsiz kaldı. İsmail:

“Size diyorum. Karılarınıza söyleyin evlerinize varsınlar!...”

Kâmil, yanındaki karısının omzuna vurdu:

“Bu gelmek isterse ben karışmam. Nasıl benim gibi irey sandığına kâğıt attıysa, bu işte de irey vermek kendi hakkıdır...” Gözler Kâmil’den İsmail’e döndü:

“Hepiniz böyle mi diyorsunuz?...” Kimse cevap vermedi. Taş kesilmiş gözlerle ona baktılar. Bu yüz çift gözün bakışından İsmail ürktü. Ağır ağır Yusuf’a yaklaştı. Onun elindeki çapayı aldı. Yusuf, sadece kürekle kaldı. Sonra başını kaldırdı:

“Yürüyün öyleyse!...”

Köy yürüdü.

Kafile, köy odasının önünden geçti. Odanın kapıları sıkı sıkı kapanmıştı. Tam gölün üst başına çıkacak yolun ağzına gelmişlerdi ki, karşılarına Emin Onbaşı dikildi. Onbaşı silahsızdı; İsmail'i karşıladı:

"Bu sevdadan vazgeç İsmail!..." İsmail bir Onbaşı'ya, bir de dönüp arkasındaki kalabalığa baktı. Alaylı bir sesle:

"Ben vazgeçsem, bir faydası olacak mı? Sonra sen beni ne sandın be Onbaşım... Ben kancık bir adama benziyor muyum?..."

"Bu işin alt başını hesapladınız mı?..."

"Kötü olacak..."

"Ne yapalım, öyle olacağı benziyor."

"Vazgeç İsmail... Sen kanun nizam nedir bilir adamsın."

"Biliriz. Faydası yok. Çekil yolumuzdan Onbaşı..."

"Çekilmeye çekileceğim. İsterseniz beni bu kadar kişi bir kaşık suda boğarsınız. Elimden bir şey gelmez. Lakin bir kere benden söylemek. Lapor edeceğim. Vazifem."

"Sen vazifeni yap Emin."

"İş işten geçmeden vazgeçin."

Kalabalık homurdandı:

"Uzatma İsmail. Yürü." Jandarma Emin'i kenara çekilmeye mecbur ettiler. Millet yürüdü. Onbaşı karakola doğru koşmaya başladı. Bunu gören iki delikanlı, kafileden ayrıldılar. Çalıların arasına gizlendiler. Sonra yavaş yavaş, yolun üst başındaki tepeye kayalar siper ederek, palamut dallarının ardına gizlenerek tırmandılar. Tepenin üzerindeki telefondireğine biri tırmandı. Yolda ilerleyenler, bir an duraklayıp seyrettiler. Delikanlı elindeki iri taşla vura vura teli kopardı. Bu iş, yol boyunca birkaç kere tekrarlandı. Emin Onbaşı, manyeto koluna yaptığı zaman, teller çoktan kesilmişti. Kafile, gölün, tarlaların içine doğru uzanan suların etrafından dolanarak bu suların önüne gerilen koca yarıntılara doğru ilerlemeye başladı. Daha ilerde ince bir sis tabakasının üzerine çöktüğü nehrin bentleri görünüyordu. Bu aralıkta kuru bir sahada, dalyanın beyaz binaları, buz fabrikası yükseliyordu. İş, tarlalardaki suları bir kuru şaha-ya, oradan da nehre yollayabilmekteydi. Köylü bu bentlerin hepsinin mi, yoksa bir kısmının mı, devlet malı olduğunu bil-

miyordu. Toptan bu iş, dalyancı ağının marifetiydi. Lazım olan bilgi de bundan ibaretti.

Bir tepeyi aşınca, yol kavşağında diğer köylülerle karşılaştılar. Yürüdükçe, kalabalık büyüyor, ilerledikçe, halk çoğalıyordu. Sonra kabile, öyle bir hal aldı ki, artık kendilerine karşı olan insanları, haklarını yiyen kimseleri unuttular. Ve suyla toprakla, kısacası, tabiatla mücadeleye hazırlandılar. Şimdi kalabalık, yakın bir köyden gelin almaya giden bir düğün alayını andırıyordu.

Jandarma Emin'in telleri tamir etmesi dört saat sürdü. "Allo... Allo..." diye bağıra bağıra durumu kasabaya bildirmesi, meramını anlatması bir saat sürdü. Kabadan alakalıların, Jandarma Kumandanı ve savcının otomobillerle gelip yarantılarda, bentlerde yapılan tahribatı keşfi, bir saat daha aldı. Bu zaman zarfında evli evine, köylü köyüne varmıştı. İş çoktan bitmişti. Akşam karanlığı basarken, köy odasının önüne konan bir masanın başında savcı, zabıtların tutulmasını, sorguların yapılmasını bitiriyordu. Biraz ilerde, kavağın koyulaşan gölgesi altında oturmuş, konuşmadan sigara içiyorlar, işin sonunu bekliyorlardı. Bunlar kendiliklerinden işlerini bitirdikten sonra şuracıkta savcıyı oturup beklemişlerdi. Yanıbaşlarından Onbaşı Emin ayrılmıyordu. Yazı makinesi son defa şakırdadı. Sonra hepsini masanın önüne dizdiler. Tam on sekiz kişiydiler: İsmail, Osman, Kâmil, Yusuf ve köyün diğer eli kolu tutar delikanlıları. İmzalar zabıtların altına atılmadan evvel, genç, yağız yüzlü savcı, İsmail'e sordu:

"Yaptıklarınızı demek inkâr etmiyorsunuz?"

İsmail sakın:

"Etmiyoruz" cevabını verdi.

"Köylüyü başta sen, sizler demek teşvik ettiniz?"

"Evet."

"Sonunu düşünmediniz mi?" Kahveci, yumuşak bir sesle, "Şeriatın kestiği parmak acımaz..." diyecekti, fakat kendini tuttu:

"Kanunun kestiği bilek acımaz efendi. Neyse cezamız razıyız" dedi. Savcı kaşlarını oynattı. Önündeki kâğıtları karıştırdı:

“Devlet malına tecavüzün cezası ağırdır.”

İsmail bir adım ileri çıktı:

“İfademizde de dediğimiz gibi yıkılan bentlerin devlet malı olduğunu bilmiyorduk.”

Jandarma Kumandanı’nın arkasında oturan Muhtar, İhtiyar Heyeti’nin arasından ayağa kalktı:

“Domuz gibi bilirler. Nasıl bilmezlermiş...” diye bağırdı. Savcı ona:

“Sana bir şey sormadım Muhtar” dedi. Muhtar yerine çöktü. İsmail’e döndü.

“Şimdi sizin hepinizi tevkif ediyorum. Devlet malı olsun, herhangi bir vatandaş malı olsun, yaptığınız iş tecavüzdür. Bu mahkemede anlaşılır. İmzalayın bakalım dediklerinizi.”

İmzaladılar, imzaladılar... Parmaklar basıldı. Sonra birden savcının sesi değişti:

“E... İsmail bu resmi iş artık bitmiş sayılır. Mahkemeye intikal ediyor. Hiç değilse mahkeme devam ettiği müddetçe mahpusta yatacaksınız. Söyle bakalım, seni kanunu nizamı bilir diye bu köye Parti Reisi seçmişler. Bu iş böyle mi olacaktı?... Bu türlü elinize ne geçti? Ne geçecek?...”

Bu sual, İsmail’in yüzünde çocukça bir tebessüm uyandırdı. Elinde evirip çevirdiği kasketini başına geçirdi:

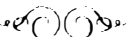
“Elimize ne mi geçti Bey, çok şey geçti. Çocukluğumdan beri ilk defa tarlalarımızı ağız tadıyla bir kere sürebileceğiz. Sular, deryalar gibi nehre, dalyana yürüyor. Tarlalarımız kurtuldu. Mahpusluğa gelince, itlik, uğursuzluk etmedik. Haram mala göz dikmedik. Namusumuzla yatar yatar çıkarız. Yarın-tıların tekrar yapılması, yıl işi. O zamana dek Parti’miz elbette bu işin kanun yoluyla bir çaresine bakar.”

“Kanunu beklemeniz lazımdı.”

“Bana göre hava hoş. Aç açına ne kadar bekleyebilirim? Allah bilir. Gelgelelim bu köyün çoluk çocuğu kanundan anlamaz ki... Acından ölüverirler. Topraklarımıza biz mahpustayken ihtiyarlar buğday ekecekler. Belki de biçmek bize nasip olur...”

Savcı, düşünceli düşünceli gülümsedi.

“Biz, tükürdüğünü yalayan kişilerden değiliz Bey. Ne söyledimse söyledim. Tek bir lafımı geri almıyorum.”

Alacakaranlık iyiden iyiye basmıştı. Serin bir akşam rüzgârı, köy meydanındaki kavağın yapraklarını okşadı. Meydanın etrafında bütün köy, ortalıkta olup biteni seyrediyordu. İsmail'in sözleri, çabucak köyün bir başından öte başına kadar dolaştı. Gübre yığınlarının, viran duvarların üzerindeki yığınlar, uzak-tan uzağā İsmail'e sessiz bir sevgi alkıştı tuttu.

(Karşıyaka, Mart 1953)

© **LİTERATÜR** NİSAN 20016

